

JAAARSTUKKEN GEMEENTE RIJSWIJK 2022

Leeswijzer

Voor u liggen de jaarstukken 2022 van de gemeente Rijswijk. Hiermee legt het college van burgemeester en wethouders verantwoording af aan de gemeenteraad over het gevoerde beleid, de geleverde prestaties en de besteding van middelen in 2022.

Dit gebeurt via de programmabegroting 2022-2025 die kaderstellend is geweest voor de activiteiten van het college. De wet schrijft voor dat de opbouw van de jaarstukken analoog moet zijn aan de programmabegroting. Dit komt de vergelijkbaarheid tussen beide documenten ten goede.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken starten met een inleiding, waarin kort en bondig wordt ingegaan op de belangrijkste inhoudelijke en financiële ontwikkelingen in 2022 en bevat ook de rekening in één oogopslag.

Jaarverslag

Programma's

Hierin staat de verantwoording van:

- Alle programma's;
- Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien;
- Overhead.

De verantwoording voor de programma's gebeurt met de volgende vragen:

- Wat wilden we bereiken?
- Wat hebben we er voor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

Elk programma kent doelstellingen, indicatoren en onderliggende beleidsproducten.

Paragrafen

In dit onderdeel worden onderwerpen behandeld die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente.

Jaarrekening

Hierin staat de financiële verantwoording over 2022 met een balans en een toelichting daarop. De jaarrekening is onderworpen aan de accountantscontrole en leidt tot een controleverklaring van de onafhankelijke accountant met een oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening.

De jaarrekening bevat ook:

- Single Information Single Audit;
- Overzicht taakveld.

Verplichte indicatoren volgens het Besluit Begroting

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn gemeenten gehouden in de programma's in de begroting en in de programmaverantwoording in het jaarverslag de beoogde en gerealiseerde maatschappelijke effecten van de verschillende programma's toe te lichten via zogenaamde beleidsindicatoren. Deze indicatoren dragen bij aan het beleidsmatiger maken van begroting en jaarverslag. Raadsleden kunnen zich zo op de belangrijke momenten in een beleidscyclus een beeld vormen over de behaalde en te behalen beleidsresultaten. Omdat het wenselijk is de resultaten van gemeenten onderling te kunnen vergelijken, is in de Regeling

beleidsindicatoren gemeenten een uniforme lijst van beleidsindicatoren vastgesteld. De cijfers worden gegeven "waarstaatjegemeente.nl". Echter deze site is niet actueel. Om deze reden zullen er veel indicatoren in de programma's niet ingevuld zijn.

Inleiding

Context

Macro economische ontwikkelingen:

De huidige turbulente economische en geopolitieke situatie vraagt dat we als gemeente wendbaar en weerbaar zijn. In Nederland is de inflatie over 2022 uitgekomen op 10% en werd de toelevering van verschillende materialen verstoord. De centrale banken verhoogden de rente om de inflatie te beteugelen. Deze ontwikkelingen hebben gevolgen voor grote projecten en investeringen, ook in Rijswijk.

In deze omstandigheden is ook het aantal Nederlandse huishoudens met een laag inkomen voor het eerst in vier jaar gestegen. Het kabinet heeft maatregelen getroffen om de stijgende armoede tegen te gaan. Naast tijdelijke maatregelen op de hoge energieprijzen zijn het minimumloon, de bijstand, de WW en de AOW verhoogd. In Rijswijk is de uitbetaling van de energietoeslag voor 4.100 inwoners voortvarend uitgevoerd. Ook is het Serviceteam Geldzaken van start gegaan om inwoners te ondersteunen.

Financieel beeld jaarrekening

Het financieel resultaat van Rijswijk over 2022 is ruim € 11 mln. negatief

Het jaar 2022 wordt afgesloten met een negatief resultaat van € 11,6 mln., het begrote saldo na wijzigingen van de 2^e halfjaarrapportage was € 4,0 positief. Het belangrijkste negatieve effect ontstaat door stortingen in de voorzieningen voor de grondexploitatie Rijswijk Buiten (€ 17,3 mln.) en juridische risico's (€ 2,5 mln.).

Het programma Wonen en Leven sluit hierdoor met een nadelig saldo van € 21 mln. Deze negatieve ontwikkelingen worden gedeeltelijk gecompenseerd door extra middelen van het rijk uit de decembercirculaire (€ 3,6 mln.) en onderschrijdingen bij alle andere programma's.

Rijswijk Buiten

De boekwaarde van Rijswijk Buiten is per balansdatum afgenomen tot ruim € 110 mln. De economische omstandigheden maakten een storting in de verliesvoorziening van € 17,3 mln. noodzakelijk. De oorzaken zijn hogere prijzen voor arbeid, grondstoffen en materialen en de opgelopen rente. Door deze oorzaken verslechtert de betaalbaarheid van nieuwbouwwoningen en staan de opbrengsten onder druk. Opgemerkt wordt dat de toevoeging aan de verliesvoorziening een momentopname is, gebaseerd op inschattingen van de toekomst. Bij volgende herzieningen kan het opnieuw mee- of tegenvallen.

Financiële verhouding met het rijk

Het kabinet sleutelt nog steeds aan de nieuwe financieringssysteem voor gemeenten, de invoering is doorgeschoven naar 2027. Het budgettaire beleid voor tijdelijke vraagstukken wordt door het rijk realistisch vormgegeven. Voorbeelden daarvan zijn de Tozo en NOW regeling (corona maatregelen), de energietoeslag en de specifieke uitkering voor opvang van Oekraïners. De middelen die we hiervoor van het rijk ontvingen zijn toereikend voor uitvoering van de taken.

Toch geldt dat niet voor alle regelingen. De forse toename van het aantal SPUK-regelingen blijkt geen positieve ontwikkeling voor de financiële verhouding met het rijk. Daarnaast is de structurele financiering voor de gemeente helaas (nog) niet toereikend. Doordat een aanzienlijk deel van de extra rijksmiddelen alleen voor de huidige kabinetsperiode is toegezegd, is er na 2025 onzekerheid over het financieel kader. De contouren van de nieuwe financieringssysteem voor gemeenten zijn duidelijk, maar er moet ook nog veel uitgewerkt worden. De invoering van de nieuwe bekostiging is doorgeschoven naar 2027, VNG en rijk werken intussen verder aan de uitwerking van een voorspelbare, gezonde en duurzame financiële verhouding tussen gemeenten en het rijk.

Financiële gezondheid van de gemeente is robuust, maar algemene reserve krijgt een tik

Het resultaat over 2022 bedraagt € 11,6 mln. negatief. Dit zal in 2023 ten laste van de algemene reserve worden gebracht, die daardoor op € 20 mln uitkomt. De financiële gezondheid is robuust en voldoet nog steeds aan de doelstellingen van een financieel neutraal profiel, maar de algemene reserve krijgt een tik. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is dit verder uitgewerkt. De huidige ontwikkelingen onderstrepen het belang van een weerbare en wendbare financiële huishouding.

Gezonde groei

Naast alle bijzondere ontwikkelingen in de wereld en in Nederland heeft Rijswijk in 2022 geïnvesteerd in het mooier en beter maken van de stad en aan een betere dienstverlening aan de inwoners, bedrijven en organisaties. Ondanks de uitdagende omstandigheden en het tegenvallende financiële resultaat over 2022 werken we gestaag verder aan de Gezonde Groei van Rijswijk.

Jaarrekening 2022 Gemeente Rijswijk

Elk jaar legt de gemeente verantwoording af waar het geld naar toe gaat. Dat gebeurt in de jaarrekening. Dit overzicht is een samenvatting van de inkomsten en uitgaven, verdeeld over de acht genoemde programma's.

Inkomsten Rijk

totaal € 154.265.550

Andere inkomsten

totaal € 30.714.940

Lokale heffingen

Onroerendezaakbelastingen	€ 13.325.940
Afvalstoffenheffing	€ 10.996.346
Rioolheffing	€ 6.010.162
Precariobelasting	€ 23.114
Parkeerbelasting	€ 3.598.267
Toeristenbelasting	€ 221.689
Leges	€ 3.459.348
Marktgelden	€ 78.762
BIZ-belasting	€ 89.180
totaal	€ 37.802.808

inkomsten
€ 222.783.298

Rijswijk sluit 2022 af met een negatief saldo van € 11.656.066

uitgaven
€ 234.439.364

1 Algemeen bestuur en organisatie
€ 6.278.770

2 Openbare orde en veiligheid
€ 7.258.708

3 Verkeer en vervoer
€ 11.385.556

4 Economie en werken
€ 1.280.501

5 Onderwijs
€ 8.431.909

6 Sport, Cultuur en Recreatie
€ 9.450.454

8 Wonen en Leven
€ 59.901.972

7 Sociaal Domein
€ 94.025.783

Algemene dekkingsmiddelen
€ 36.425.710

Rijswijk

Kijk voor de volledige jaarrekening op financien.rijswijk.nl

Jaarrekening 2022 Uitgelicht

Hier staan de highlights uit de 8 programma's.

1 Algemeen bestuur en organisatie

€ 6.278.770

- Inwoners kunnen weer terecht bij burgerzaken op het stadhuis zonder afspraak
- Nieuw systeem voor het telefonisch contact met onze inwoners & ondernemers
- Meer mogelijkheden voor het digitaal aanvragen van producten/diensten
- De strategie dienstverlening is aanvaard in de raad: 'digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet'
- Online participatie via samen.rijswijk.nl
- Direct Duidelijk deal voor heldere en begrijpelijke taal
- Viering Vrede van Rijswijk met internationale en lokale relaties

4 Economie en werken

€ 1.280.501

- Rijswijk sterker positioneren via accountmanagement en dienstverlening
- Behouden en versterken economische kerngebieden:
  - Transformatie Havengebied en Kesslerpark en revitalisering (aanpak) van het Middengebied in de Plaspoelpolder
  - Herontwikkeling Bogaard Stadscentrum en versterking profilering Oud Rijswijk.
- Versterking samenwerking overheid, onderwijs en bedrijfsleven rond Energy Cave en campusontwikkeling At the Park
- Aanpak 'kansenzones', veiligheid en openbaar gebied in Plaspoelpolder, o.a. samen met het Industrieschap en Belangen vereniging Bedrijven Rijswijk.

2 Openbare orde en veiligheid

€ 7.258.708

- Bijeenkomsten ondermijning als onderdeel van de bewustzijnscampagne tegen ondermijning en bestrijding cybercrime bij senioren
- Extra inzet op burgerparticipatie (buurtpreventie)
- Onderzoek naar branches en handhavingssnelpunten in de Plaspoelpolder ter bestrijding van criminaliteit
- Verbeteren en borgen van de inrichting van BIBOB processen
- Efficiënter toezicht op parkeren
- Aanpak woonoverlast en voorkomen gedragsaanwijzing
- Wijkveiligheid bij overlast, hotspots, lachgas en babbeltrucs
- Opschonen watergangen (bootwrakken)

5 Onderwijs

€ 8.431.909

- Vaststelling nieuwe resultaatafspraken over de Voor- en Voerschoolse educatie
- Scholen voeren Nationaal Programma Onderwijs (NPO) uit met gemeentegeld
- Proef "Consulent in de School" gestart
- In korte tijd zijn 2 nieuwkomersgroepen voor Oekraïense kinderen ingericht
- Samen met beroepsonderwijs is een start gemaakt met de ontwikkeling van nieuwe leerplannen over de energietransitie
- Installatie 16 nieuwe Kinderrechtenambassadeurs vanuit 16 verschillende scholen
- Naast fysiek jongeren- en jeugdwerk is er nu ook digitaal jongerenwerk

3 Verkeer en vervoer

€ 11.385.556

- Fietsoversteken op diverse wegen verbeterd
- Bijdragen aan de ontwikkeling van de ontsluiting CID-Binckhorst en Geestbrugweg
- Handelingsperspectief voor NS-station Rijswijk als basis voor de ontwikkeling van het stationsgebied
- Campagnes verkeersveiligheid uitgevoerd en schoolzones verbeterd
- Concept beleidsplan Deelmobiliteit opgesteld
- Beleidsregels vastgesteld voor afhandeling bezwaren op naheffingsaanslagen parkeren
- Een succesvolle proef uitgevoerd met een pop-up fietsenstalling in Oud Rijswijk,
- Het parkeerproces en de parkeerorganisatie verbeterd op basis van eerdere aanbevelingen

6 Sport, cultuur en recreatie

€ 9.450.454

- Aanleg BMX baan op Sportpark Elsenburg
- Verenigingsondersteuning ingezet op thema vitale sportverenigingen
- Alle gemeentelijke sportparken uitgerust met LED-veldverlichting
- Klas op Wielen op 14 basisscholen
- Haalbaarheidsstudie multifunctionele accommodatie Sportpark Elsenburg
- Bio- en ecologische diversiteit op gemeentelijke sportparken
- Verhuizing Trias naar het Huis van de Stad
- Tijdelijke subsidieregeling steun, herstel en vernieuwing cultuur
- Ondersteuning beleidsplan BB-locatie (Bescherming Bevolking) Overvoorde

7 Sociaal Domein

€ 94.025.783

- Inzet van de Rijswijkse Inclusie Agenda voor een toegankelijke en inclusieve stad
- 75 meer mantelzorgers in beeld
- Jongeren leren senioren om gaan met hun tablet en mobiele telefoon
- Inzet op preventie met beweegmakelaar
- Start van Rijswijk Werkwijs: 70 sociale partners helpen inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt
- Met de participas een flexibel aanbod voor kinderen van minima
- Ruim 4100 inwoners met minimuminkomen deden een beroep op energietoeslag
- Start Serviceteam Geldzaken met inloopspreekuur voor inwoners met geldvragen
- Kwaliteitsverbetering en kostenbeheersing jeugdhulp door toetsingsmedewerker
- Gemeente, basisscholen en sociale partners geven samen sneller advies over passende ondersteuning leerling en gezin
- Versterking en grip bij doorverwijzing door proef praktijkondersteuner jeugd bij huisarts
- Betere samenwerking instellingen, jeugdzorg, jeugdteam en sociaal wijkteam door training in methode Beter Samenspel
- Proef Onderwijs-Jeugdhulp speciaal onderwijs ter voorkoming van 'thuiszitters'
- Oprichting alliantie tegen financieel misbruik van ouderen

8 Wonen en leven

€ 59.901.972

- Er zijn 6 speelplekken heringericht
- 40% van de woningen maken inmiddels gebruik van nascheiding voor pmd afval
- Er zijn 4 basisscholen aan de slag gegaan met een nieuwe ronde van de Afvalrace
- De beeldkwaliteit van de openbare ruimte is op B niveau (= vastgestelde niveau)
- Het beheer van kinderboerderij t Akkertje is gegund aan Middin
- Een nieuw natuur- en milieueducatiecentrum in het Wilhelminapark
- De Karel Doormanlaan en Julianastraat zijn van gevel tot gevel vernieuwd
- Het intergemeentelijk toekomstbeeld Vlietzone is vastgesteld
- Omgevingsvergunning verleend voor ca. 1.000 woningen in Bogaard stadscentrum
- Participatietraject voor herstructurering TeWerve oost
- Er is 3,4 mln. woningbouwimpuls-subsidie voor het Havenkwartier ontvangen
- Programma stadsontwikkeling opgeleverd
- Fase 1 kwaliteitsverbetering landgoederenzone is gestart
- Er is 4,8 mln. subsidie voor flex- en transformatiewoningen ontvangen
- Proces opstellen omgevingsvisie is gestart
- De Lokale Prestatieafspraken met woningcorporaties zijn vastgesteld

Rijswijk

LEESWIJZER	2
INLEIDING	4
REKENING IN ÉÉN OOGOPSLAG	6

Programma's

Algemeen Bestuur en Organisatie	10
Openbare Orde en Veiligheid	17
Verkeer en Vervoer	21
Economie en Werken	30
Onderwijs	39
Sport, Cultuur en Recreatie	49
Sociaal Domein	55
Wonen en Leven	69
Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien	83
Toelichting Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien	84
Overhead	87

Paragrafen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing	89
Onderhoud kapitaalgoederen	95
Bedrijfsvoering	102
Verbonden Partijen	116
Grondbeleid	126
Lokale Heffingen	130
Financiering	135
RijswijkBuiten	140

Jaarrekening

Balans	146
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	148
Grondslagen	150
Toelichting op de balans	155
Overzicht begrotingsrechtmatigheid	176
Overzicht van de incidentele baten en lasten	178
Toelichting op het overzicht van incidentele baten en lasten	180
Single Information Single Audit (SiSa)	183
Overzicht taakvelden	188
Wet Normering Topinkomens	190

Programma's

Algemeen Bestuur en Organisatie

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

1. We stimuleren dat mensen zelf verantwoordelijkheid nemen. En we steunen eigen initiatieven van inwoners en ondernemers zo goed mogelijk. Bij maatschappelijke opgaven denken we van tevoren na over hoe we inwoners kunnen betrekken en welke rol en bevoegdheden zij hebben. We geven bij elk project duidelijk aan of en hoeveel samenwerkingsruimte er is.
2. Ook in onze communicatie is participatie met inwoners en ondernemers het vertrekpunt. We communiceren daarom niet alleen voorafgaand of na projecten. Maar juist ook tijdens de uitvoeringsfase. We blijven daarbij gebruikmaken van traditionele media als de website en huis- aan-huisbladen. Maar we leggen ook meer nadruk op de inzet van social media als Facebook, WhatsApp, YouTube en Instagram. Hierbij is webcare onmisbaar. Daarnaast zetten we andere communicatiemethoden in, zoals online groepen en peilingen. We willen voor iedereen goed benaderbaar zijn. Zo kunnen wij actief samenwerken met Rijswijkers en partners in Rijswijk. We geven hier actief invulling aan door het wijkwethouderschap, werkbezoeken en de WhatsApp- spreekuren.
3. De gemeente Rijswijk is een toegankelijke en dienstverlenende organisatie. De wensen en behoefte van onze inwoners staan centraal. We sluiten als gemeente op tijd aan op de snel veranderende omgeving. Daarnaast streven we naar een persoonlijke, inclusieve en digitale dienstverlening van een excellent niveau.

Doelstellingen

- Samenwerken vanuit eigen kracht;
- Consequent zijn in communicatie;
- Excelleren in dienstverlening;
- We verbeteren onze dienstverlening en maken het daardoor met onze dienstverlening gemakkelijk voor de inwoners, bedrijven en instellingen;
- We stellen inwoners, bedrijven en instellingen centraal in onze processen en werken op een effectieve, efficiënte en transparante wijze;
- We komen onze afspraken na en informeren de inwoners, bedrijven en instellingen op een begrijpelijke wijze tijdig en volledig;
- We bieden waar nodig dienstverlening op "maat" aan inwoners, bedrijven en instellingen;
- We streven naar eenzelfde kwaliteitsniveau/serviceniveau onafhankelijk van het door de klant gekozen dienstverleningskanaal (digitaal, telefoon, balie, e-mail, social media of post);
- De inwoner/ondernemer/instelling kan kiezen van welk dienstverleningskanaal hij/zij gebruik wil maken en waar mogelijk sturen we om van het meest effectieve en meest efficiënte dienstverleningskanaal gebruik te maken.

Wat hebben we er voor gedaan?

Participatie

Op 6 oktober 2020 is het Participatiebeleid 2020-2022 vastgesteld door de raad. Dit beleid vormde een eerste antwoord op de vraag vanuit de organisatie en de samenleving om een gezamenlijke participatieaanpak. Het participatiebeleid heeft als doel om binnen de gemeente een eenduidige werkwijze voor te stellen bij het ontwerpen van participatieprocessen. Hierbij blijft maatwerk per situatie mogelijk. Onder participatie verstaan we dat inwoners, ondernemers en andere partners kunnen meeweten, meedenken, meedoen en meebeslissen met de plannen en projecten van de gemeente. Dit noemen wij burgerparticipatie. Ook kunnen inwoners, ondernemers en andere partners zelf initiatieven realiseren. Dit noemen wij overheidsparticipatie.

Bij vaststelling van de participatienota is afgesproken dat het beleid en de werkwijze na een jaar worden geëvalueerd. Deze evaluatie is naar uw raad gestuurd op 18 januari 2022 (RIB 22 004).

Begin 2022 lanceerde wij het participatieplatform samen.rijswijk.nl. Op dit platform staan allerlei gemeentelijke projecten. Inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden of belangstellenden kunnen meedenken en meepraten over deze projecten. Op een tijd die hen het beste uitkomt, kunnen zij hun ideeën en wensen achterlaten over gemeentelijke beleidsvoornemens of uitvoeringsprojecten.

Gebleken is dat wij met het platform meer inwoners bereiken. Ook bereiken wij andere personen, die normaal bereikt worden tijdens inloopavonden. In 2022 registreerde in 8 maanden tijd ruim 1.000 deelnemers zich bij het platform. Het succesvolste project was de inrichting van de wijkontmoetingsplaats Hof van Sion. Er waren 264 deelnemers, 76 ideeën en 168 reacties op dit project.

Ook organiseerden wij veel (hybride) bijeenkomsten. Bij een hybride bijeenkomst sluit een deel van de deelnemers aan op locatie en een ander deel online. De bijeenkomsten werden goed bezocht door betrokken inwoners en partners. Wij blijven deze bijeenkomsten dan ook organiseren. Andere middelen die wij inzetten zijn enquêtes, (hybride) spreekuren, wijkbezoeken en wijkwandelingen, klankbordgroepen, kinderrechtenambassadeurs, adviesraden en bewonerspanels, bouwapps en ontwerptools voor speeltuinen enzovoorts.

Communicatie

Het jaar 2022 stond in het teken van het op orde krijgen van het team Communicatie en Participatie. De groei van de stad en een aantal grote opgaven waar wij voor staan, vragen om een andere inzet van de organisatie. En dus ook van team Communicatie en Participatie. Er is een professionele wervingsfilm gebruikt. Deze video zorgde ervoor dat veel mensen solliciteerden.

De focus van de communicatie lag in 2022 op het bereiken van zoveel mogelijk inwoners en ondernemers. Ook de moeilijk bereikbare groepen. Speciale aandacht was er voor laaggeletterden en anderstaligen. Wij maken steeds meer gebruik van verschillende communicatiemiddelen, zoals film en infographics. Ook intermediairs zijn steeds vaker ingezet om bepaalde doelgroepen te bereiken.

Daarnaast hebben we midden 2022 de Direct Duidelijk Deal ondertekend. Hiermee beloven wij dat wij als gemeente onze teksten gaan verbeteren. Het ondertekenen van deze deal was gelijk de aftrap van een campagne. Het doel van de campagne is dat we allemaal heldere taal gebruiken. En begrijpelijke, korte, foutloze, eenduidige en aansprekende brieven, e-mails en andere teksten schrijven. Daarnaast vragen we inwoners en ondernemers om ons reactie te geven over onze teksten.

Tijdens het Strandwalfestival zijn wij met inwoners in gesprek gegaan over de begrijpelijkheid van onze teksten. Dat deden wij aan de hand van een 'ambtelijke woorden spel'. Ook hebben wij een puzzelboekje gemaakt. Inwoners die de goede oplossing instuurden, konden een prijsje winnen. In het najaar hebben wij een Meeleesgroep samengesteld. Deze groep bestaat uit inwoners die zich hiervoor hebben aangemeld. De Meeleesgroep toetst onze brieven en andere teksten op leesbaarheid en begrijpelijkheid.

Voor de gemeentelijke medewerkers is een aantal activiteiten georganiseerd met het oog op het bevorderen van bewustwording en het verbeteren van vaardigheden. Zo zijn we onder andere gestart met trainingen voor het schrijven van teksten in begrijpelijke taal. Daarnaast zijn we begonnen met het aanpassen van de teksten in onze standaardbrieven naar begrijpelijke taal.

De viering van de Vrede van Rijswijk was één van de activiteiten waarmee wij Rijswijk meer op de kaart wilden zetten. De viering werd bijgewoond door relaties en belangstellenden uit allerlei hoeken; van internationaal tot lokaal.

In het kader van kennismaken met de stad is het college begonnen met het afleggen van werkbezoeken in de stad en in de regio. De burgemeester heeft na haar installatie inwoners en ondernemers opgeroepen haar uit te nodigen om kennis te komen maken met inwoners, organisaties en bijzondere plekken. Het in juni geïnstalleerde college was daardoor zichtbaar en benaderbaar voor inwoners en ondernemers, zodat ze leert en ervaart wat er leeft en speelt in de stad.

Publieke Dienstverlening

De gemeente Rijswijk wil aan alle inwoners, ondernemers en instellingen dienstverlening bieden, die toegankelijk, zorgvuldig, transparant en betrouwbaar is. Digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet. Voor de grootste groep (in 80% van de gevallen) is dit digitaal. En heeft de inwoner of ondernemer zelf controle over zijn gegevens. Voor een kleine groep (in 20% van de gevallen) is dit persoonlijk. Zo blijft dienstverlening inclusief en toegankelijk voor iedereen. De dienstverlening moet zijn afgestemd op de behoefte van de inwoner of ondernemer. Onze dienstverlening is ingericht zodat:

- We voor de inwoner of ondernemer één organisatie zijn;
- De inwoner of ondernemer 24/7 de meeste gebruikte diensten en producten digitaal kan afnemen of aanvragen;
- De inwoner of ondernemer zijn aanvraag of melding kan volgen;
- De inwoner of ondernemer via een gericht aantal kanalen contact kan zoeken met de gemeente. Deze kanalen kunnen door elkaar heen gebruikt worden;
- De afhandelingstermijnen verkort worden door het toepassen van kanaalsturing;
- De tevredenheid minimaal wordt gewaardeerd op een 7,5.

Deze doelstellingen worden gerealiseerd via twee uitvoeringsplannen. Komende jaren ligt de nadruk op het uitvoeren van deze programma's.

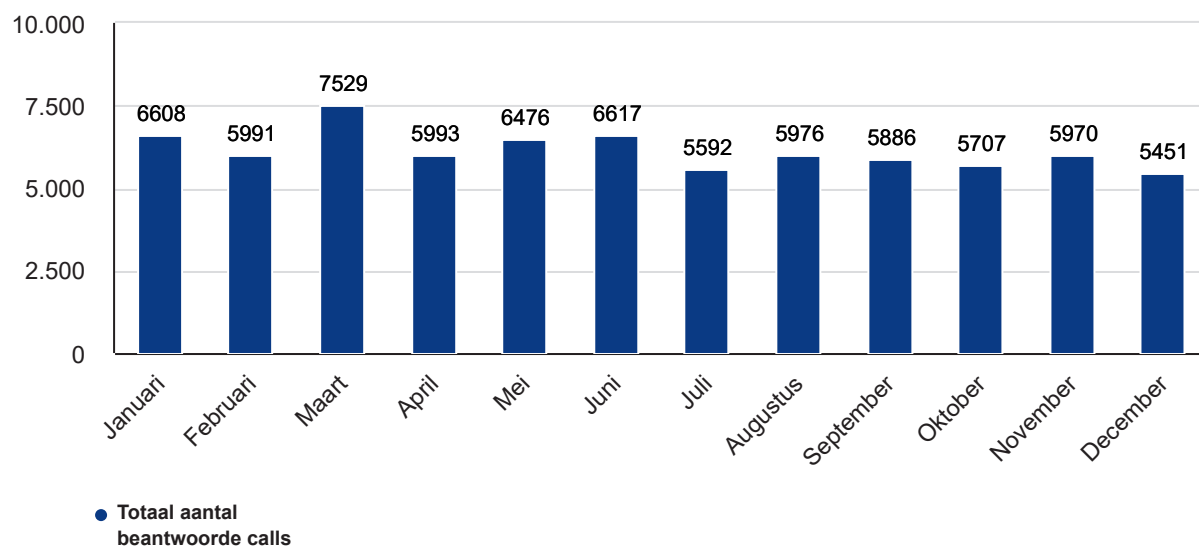
Het Uitvoeringsplan Dienstverlening DNA

Dit uitvoeringsplan legt de nadruk op kwaliteitsmanagement, bereikbaarheid en gedrag & cultuur. Om onze doelen te halen wordt er ingezet op:

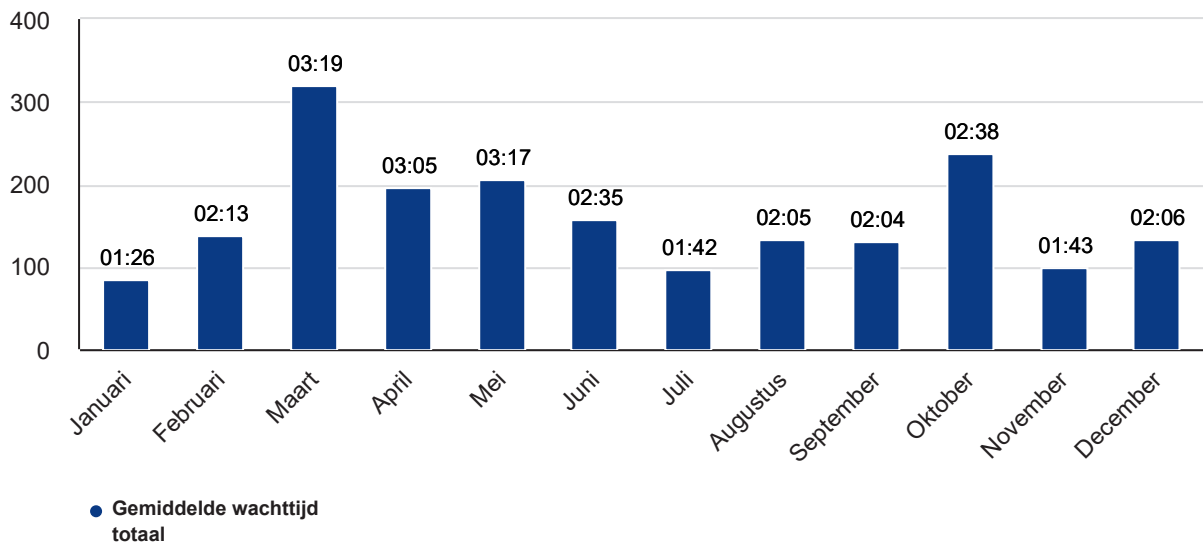
- Het verbeteren van de telefonische bereikbaarheid;
- Het verkorten van afhandelingstermijnen door kanaalsturing;
- Kwaliteitsmanagement: verbeteren op basis van data;
- Gedrag en cultuur.

In 2022 is beleid ontwikkeld en een plan van aanpak opgesteld voor het verbeteren van de bereikbaarheid. Ook zijn trainingen begrijpelijk schrijven gevolgd en kunnen inwoners ook zonder afspraak terecht bij de publieksbalie.

In 2022 is er totaal 83.645 keer gebeld naar het Klant Contact Center (KCC). In totaal zijn er 73.796 telefoontjes beantwoord. De overige telefoontjes werden te vroeg afgebroken of opgehangen. In de grafiek hieronder is de verdeling over het jaar te zien:

De gemiddelde wachttijd in 2022 was 2:21 minuten. Daarmee wordt de servicenorm gehaald van minder dan 2:30 minuten. Hieronder is de verdeling over het jaar zichtbaar. De piek vanaf maart wordt verklaard door stijgend telefoonverkeer naar aanleiding van de uitgaande aanslagen belastingen.

Digitalisering van de informatiehuishouding

Met het Uitvoeringsprogramma Digitalisering dienstverlening en informatie werken we aan een informatiehuishouding die bijdraagt aan de toegankelijkheid van informatie. En digitale dienstverlening die meer plaats- en tijdsonafhankelijk is. Alle afdelingen binnen de gemeenten gaan werken met een zaakstelsel. De taakspecifieke applicaties waarmee vakteams werken, worden hierop aangesloten. Hierdoor krijgt het team Publieke Dienstverlening en de klant inzicht in de status van hun vraag.

In 2022 is hiervoor een plan van aanpak domein zaak gericht werken opgesteld.

Het Uitvoeringsprogramma Digitalisering dienstverlening en informatie

Met dit uitvoeringsplan zetten we stappen naar een moderne informatiehuishouding die toekomstbestendig is en bijdraagt aan een transparante en snelle beantwoording van de klantvraag. De informatiehuishouding van de gemeente wordt gemoderniseerd. Werkprocessen worden zo ingericht dat informatie automatisch wordt ontsloten binnen de organisatie voor de uitvoering van het werkproces. In lijn met de ontwikkeling op gebied van ICT gaan systemen en taakspecifieke applicaties werken vanuit de 'cloud' in plaats van op de lokale servers.

Sinds 2022 kunnen inwoners van Rijswijk digitaal het rijbewijs verlengen en is de gemeente aangesloten bij de berichtenbox. Ook is een nieuw contact systeem ingevoerd bij het Klant Contact Center (KCC).

Een efficiënte gemeente

We blijven inzetten op verbetering van de klantgerichtheid en verhoging van de efficiëntie. Belangrijke efficiencywinst is te voorzien rondom de invoering van de verplichtingen administratie. In 2022 is dit systeem in werking. Alle opdrachten boven de € 10.000 worden voorzien van een verplichting. Efficiencyopbrengst bestaat uit het vroegtijdig signaleren van afwijkingen, verbeterde kwaliteit van financiële prognoses en verlichting van werkzaamheden voor de spendanalyse. En snellere afhandeling van facturen. Met de oplevering van het portal MijnRijswijk.nl is een belangrijke stap gezet om 24/7 meer diensten digitaal aan te gaan bieden aan onze inwoners en bedrijven.

Een ander voorbeeld is het proces Meldingen openbare ruimte. Dit is al deels geïnnoveerd. De voordelen van de geautomatiseerde verwerking van meldingen zijn verbreed naar het terrein van het openbare verlichtingssysteem en afvalinzameling. Dit levert meer gemak op voor onze inwoners, partners en medewerkers. Teams kunnen zich bij verbetertrajecten van hun in- en extern gerichte processen laten ondersteunen door collega procesinnovatoren. In het hoofdlijnenakkoord van onze gemeente staat dat de gemeente wil toewerken naar een 'circulaire economie in 2050'. Bij een

circulaire economie is het doel om niet alleen duurzaam en toekomstbestendig in te kopen, maar uiteindelijk ook geen afval meer te produceren.

Hierbij werken we voor onze eigen organisatie aan een aantal sporen:

- Circulair ontwerpen van de openbare ruimte en gebouwen. (zie Programma Wonen en Leven);
- Levensfase van producten verlengen;
- Inkopen van producten van hergebruikte en duurzame materialen;
- Scheiden en hergebruiken van materialen;
- Zorgen voor een efficiënte en toekomstbestendige organisatie.

Dat heeft geleid tot de volgende acties voor onze eigen organisatie:

1. Zorgdragen voor een energie-efficiënte ICT-omgeving:

- In het afwegingskader ten aanzien van de inrichting van de ICT-omgeving en bij inkoop duurzaamheidscriteria meenemen en afwegen.

Maximaal bijdragen aan een papierarme organisatie door:

- Het gebruiken van E-diensten op de website waar burgers inmiddels onder andere overlijden, naamgebruik en geheimhouding digitaal door kunnen geven;
- De voorbereidingen om de koppeling met de Mijn Overheid Berichtenbox vorm te geven waarmee burgers via deze centrale app bericht krijgen over bijvoorbeeld belastingaanslagen;
- Stimuleren papierloos werken onder andere door blijvende inzet van mobiele apparaten;
- Inzet op doelmatigheid van kopiëren en printen, onder meer door rationalisatie van het printerbestand;

2. Zorgdragen voor een toekomstbestendige organisatie in de brede zin:

Door middel van het beschikbaar stellen van faciliteiten (o.a. om hybride te werken) bijdragen aan efficiënte werkwijzen (profit), verminderen van verplaatsingen (planet) en inzet van medewerkers (people);

- We zorgen voor verbindingen met onze omgeving (transparantie, participatie, communicatie) en de toekomstbestendigheid van de organisatie (innovatief, efficiënt, doelgericht, enzovoort).
- Het voorbereiden op een moderne huisvesting van onze organisatie met de verhuizing naar Huis van de stad. Hier wordt hybride werken de norm en in 2022 is gestart met de voorbereidingen voor uitrol van hybride werken.
- Door middel van het beschikbaar stellen van faciliteiten streven naar een veilige werkomgeving voor onze werknemers op kantoor en in de thuissituatie. Dit zie je terug in de overwegingen die gemaakt zijn ten aanzien van de inrichting van het Huis van de stad en de nieuwe werkplek.

3. Zorgdragen voor een efficiënte en toekomstbestendige inkoop van producten en diensten:

- Na afloop van de aanbestedings- of vervangingstermijn kijken we of er een nieuw product moet worden aangeschaft of dat verlenging van de levensduur mogelijk is. Voor we een nieuw product gaan aanschaffen, kijken we of het oude nog langer mee kan of elders een functie
- Het inkopen van producten die gemaakt zijn van hergebruikte en duurzame grondstoffen en materialen. Als we dan tot de aanschaf van een nieuw product over gaan, kiezen we bij voorkeur producten die gemaakt zijn van zo min mogelijk grondstoffen en vervolgens ook goed demonteerbaar en herbruikbaar zijn.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Algemeen Bestuur en Organisatie		Realisatie 2021	Primitief 2022	Gewijzigde raming 2022	Realisatie 2022	Afwijking (+ = voordeel)
0010 Bestuursorganen	Lasten	1.451	1.545	1.918	1.292	625
	Baten			163	163	
Saldo		-1.451	-1.545	-1.755	-1.129	625
0011 Bestuurlijke samenwerking	Lasten	418	425	425	450	-26
	Baten	1				
Saldo		-418	-425	-425	-450	-26
0030 Burgerzaken	Lasten	1.351	1.278	1.278	1.330	-51
	Baten	814	636	636	903	266
Saldo		-537	-642	-642	-427	215
0031 Verkiezingen / referenda	Lasten	324	168	244	208	36
	Baten					
Saldo		-323	-168	-244	-208	35
0032 Publieke dienstverlening	Lasten	2.115	2.373	2.266	2.178	88
	Baten	3	3	3	2	-1
Saldo		-2.112	-2.370	-2.263	-2.176	87
0060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	Lasten	723	670	818	777	41
	Baten					
Saldo		-723	-670	-818	-777	41
5801 Mediabeleid	Lasten	37	37	37	43	-7
	Baten					
Saldo		-37	-37	-37	-43	-7
Programmatotalen	Lasten	6.418	6.495	6.984	6.279	706
	Baten	818	639	802	1.067	265
Saldo		-5.600	-5.856	-6.182	-5.212	971

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 971.000 voordelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

0010 Bestuursorganen

Lasten voordeel € 625.000

De gestegen rente in 2022 heeft tot gevolg dat de dotatie aan de voorziening pensioenen bestuurders veel lager is uitgevallen dan begroot. De forse rentestijging in 2022 was niet voorzien. Tevens is er ook een bestuurder uitgestroomd, waardoor de voorziening van deze bestuurder vrijvalt.

0030 Burgerzaken

Lasten nadeel € 51.000

Baten voordeel € 266.000

Gedurende de coronapandemie zijn minder reisdocumenten aangevraagd. Over 2022 hebben wij hierin juist een stijging gezien waardoor de lasten hoger zijn uitgevallen dan oorspronkelijk begroot.

Als gevolg van de stijgende vraag voor reisdocumenten na de coronapandemie zijn de baten in 2022 ook hoger uitgevallen dan begroot.

0032 Publieke dienstverlening

Lasten voordeel € 88.000

Bij het Programma Antwoord zijn de kosten voor de externe inzet lager uitgevallen dan begroot. Verder zijn niet alle beoogde digitale producten in 2022 gerealiseerd. Het merendeel hiervan is opgenomen in het programma Dienstverlening.

Investerings

Investering (bedrag x € 1.000)			Saldo		Saldo baten
	Begr.Lasten	Werk.Lasten	lasten	Begr.Baten	
Vervanging mid-office publieke dienstverlening	21	7	14		
Vervanging website	187	52	135		
Zaakgericht werken	274		274		
Eindtotaal	482	60	422		

Openbare Orde en Veiligheid

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

De centrale opgave is om Rijswijk de prettige en veilige leefgemeenschap te houden die het nu is. Veiligheid is een gedeelde verantwoordelijkheid die de grenzen van de openbare orde overstijgt. Dit vraagt om inspanning van de gemeente, de professionele partners én van de bewoners en bedrijven in Rijswijk. Daarnaast zijn in het veiligheidsdomein ook wettelijke taken en verantwoordelijkheden aan de gemeente en professionele partners toebedeeld.

Doelstellingen

De meeste thema's die in het huidige beleid zijn genoemd, lopen ook door in 2022. Mede door wettelijke taken maar ook omdat deze thema's altijd wel een onderdeel vormen van de brede aanpak in Veiligheid. Denk aan de High Impact Crimes en de regierol die de gemeente hierin heeft. Door de impact van de coronacrisis op de beschikbare capaciteit van het team Veiligheid en het verbod op bijeenkomsten, worden sommige geplande activiteiten verschoven naar 2022. Ook heeft de doorlooptijd van projecten, door het anders organiseren van de geplande activiteiten, vertraging opgelopen waardoor deze ook in 2022 doorlopen. Hoe de pandemie zich de komende periode ontwikkelt heeft een grote impact op de prioriteiten en thema's binnen Veiligheid. Op structurele basis vindt monitoring, aan de hand van cijfers en gebeurtenissen, plaats. Indien nodig wordt in samenspraak met de veiligheidspartners her-geprioriteerd binnen de vastgestelde thema's.

Het Strategisch Veiligheidsbeleid 2022-2026 gaat voort op de drie uitgangspunten van het Strategisch Veiligheidsbeleid 2017-2021 die nog steeds actueel zijn. Deze uitgangspunten zijn de dragers voor alle activiteiten die Rijswijk onderneemt in het brede veiligheidsdomein.

1. Brede kijk op veiligheid

- Veiligheid is een maatschappij brede opgave die de grenzen van de openbare orde overstijgt. Rijswijk werkt aan een integrale aanpak en integrale organisatie van veiligheidsopgaven.
- Maatschappelijke ontwikkelingen kunnen om snel en flexibel handelen vragen, waardoor eerder vastgestelde prioriteiten moeten kunnen wijken. Niet het aanbod, maar de maatschappelijke vraag is leidend. Verschil mag er zijn tussen wijken, bewoners, instellingen en bedrijven.

2. Samenwerken aan veiligheid

- Veiligheid is ieders verantwoordelijkheid. Bewoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen en de overheid: iedereen is medeverantwoordelijk om Rijswijk vertrouwd en veilig te houden. En draagt hieraan bij naar eigen kennis, kunde en draagkracht.
- Eigen verantwoordelijkheid betekent ruimte voor eigen initiatieven. Daarbij wordt het algemeen belang altijd goed afgewogen. Uitgangspunt voor de gemeente is dat alle belanghebbenden een vergelijkbare plek en rol krijgen.
- We onderkennen het belang van samenwerking om de vraagstukken en de maatschappelijke opgaven van de toekomst de baas te zijn. De gemeente Rijswijk is een toegankelijke, betrouwbare partner om mee samen te werken. Voor de strategische partners in het veiligheidsdomein, maar net zo goed als voor de bewoners die met eigen initiatieven komen.
- Als betrouwbare samenwerkingspartner geeft Rijswijk zelf het goede voorbeeld. Onder meer door vergunningverlening, door toezicht te houden en regels te handhaven. Daarbij zijn handhaving en inspectie geen doel op zich, maar een middel om maatschappelijke effecten te bereiken.

3. Regie op veiligheid

- De gemeente Rijswijk heeft de regierol in het veiligheidsdomein. De burgemeester coördineert vanuit zijn wettelijke taken voor Openbare Orde en Veiligheid;
- Rijswijk brengt partijen samen, faciliteert en ondersteunt samenwerking in het veiligheidsdomein. Ook als de gemeente zelf geen partner is in het samenwerkingsverband.

Indicatoren

Indicator	Begroting 2022	Realisatie 2022
Verwijzingen HALT	33	33
Winkeldiefstallen	2,7	29,15 ¹
Geweldsmisdrijven	4,1	45,49 ¹
Diefstal/inbraak uit woning	1,6	21,78 ¹
Vernieling en beschadiging	4,9	38,11 ¹

¹ Tot op heden gebruikten wij eenheden per 100.000 inwoners omdat deze eenheden aanvankelijk ook waarstaatjegemeente.nl werden gebruikt. Dit is sinds een paar jaar gewijzigd naar per 10.000 inwoners. De indicatoren worden derhalve nu weergegeven per 10.000 inwoners zodat we in de lijn gaan lopen met de eenheden uit waarstaatjegemeente.nl (bijv. diefstal/inbraak woning; was 2,18 per 100.000, nu 21,78 per 10.000)

Indicator	Eenheid	Bron	Bijzonderheden
Verwijzing naar HALT	Aantal	HALT	Meer investeren in preventie, waardoor verwijzingen kunnen afnemen
Winkeldiefstallen	Aantal geregistreerd per 10.000 inwoners	Waarstaatjegemeente.nl	
Geweldsmisdrijven	Aantal geregistreerd per 10.000 inwoners	Waarstaatjegemeente.nl	Geweldsmisdrijven worden niet dusdanig geregistreerd. Onder geweldsmisdrijven wordt verstaan; openlijk geweld, bedreiging en mishandeling.
Diefstal/inbraak uit woning	Aantal geregistreerd per 10.000 inwoners	Waarstaatjegemeente.nl	
Vernieling en beschadiging	Aantal geregistreerd per 10.000 inwoners	Waarstaatjegemeente.nl	

Wat hebben we er voor gedaan?

Op 21 december 2021 is het Strategisch Veiligheidsbeleid 2022-2025 vastgesteld door de raad. Dit beleid vormt de basis voor het borgen en voortdurend verbeteren van Rijswijk als een prettige, leefbare en veilige gemeente om in te wonen en werken. Dit geldt ook voor de daarmee verband houdende en meer dynamische Veiligheidsagenda 2022-2025. Deze is meer gericht op de uitvoering.

Veiligheid vereist voortdurende aandacht, onderhoud en investeringen. Nieuwe ontwikkelingen en bestaande wettelijke en regionale verplichtingen, lopende afspraken en de waan van de dag zijn de zorg van alle betrokkenen binnen het brede veiligheidsdomein. In dit stuk komt terug aan welke onderwerpen in het bijzonder in 2022 aandacht is geschonken.

Zorg en veiligheid

De ingezette lijn voor de relatie tussen zorg en veiligheid wordt voortgezet. Dit vraagt om een goede afstemming binnen de gemeente en met de professionele partners. Tijdens het Bestuurlijk Overleg Zorg en Veiligheid zijn diverse knelpunten die het snijvlak zorg en veiligheid raken geagendeerd. Zo konden er randvoorwaarden gecreëerd worden waarbinnen effectief op alle niveaus kon worden samengewerkt.

Zoals genoemd in de Veiligheidsagenda 2022-2025 bevinden verschillende onderwerpen op het terrein van zorg én veiligheid zich regulier op de agenda van het samenwerkingsverband Zorg- en Veiligheidshuis waar Rijswijk in participeert. Denk hierbij aanverward of onbegrepen gedrag, multi-problematiek, huiselijk geweld en kindermishandeling, jeugdcriminaliteit, radicalisering en de re-integratie van ex gedetineerden.

Cybersecurity en digitale criminaliteit

Het plegen van strafbare feiten via internet heeft de laatste jaren een grote vlucht genomen. De gemeente speelt bij cybercrime een actieve rol om de lokale gemeenschap te wapenen tegen aanvallen van cybercrime en digitale criminaliteit. Als gemeente richtten wij ons op de meest

kwetsbare objecten en subjecten. In de 'Week van de Veiligheid' heeft op 12 oktober 2022 een bijeenkomst plaatsgevonden genaamd 'Senioren en (cyber)veiligheid', met als doel senioren te informeren over (cyber)veiligheid en zich hiertegen weerbaar te maken. Daarnaast zijn, mede via ketenpartners, informatieve brochures uitgedeeld aan ouderen.

Ondermijning

De gemeente leidt de gecoördineerde inzet op de bestrijding van ondermijning in Rijswijk met de veiligheidspartners. In 2022 was het tijd om door te pakken door preventief, informatiegestuurd en projectmatig te werken aan de aanpak van ondermijning. En deze werkwijze te borgen in de organisatie. Hoewel de nadruk nog steeds ligt op de aanpak van de Plaspoelpolder met als missie het tegengaan van een onveilig, niet leefbaar en malafide ondernemersklimaat in Rijswijk, wordt nu ook de focus gelegd op heel Rijswijk en het aanpakken van andere criminogene branches. Awareness en verdiepend onderzoek waren de steekwoorden in 2022.

Zo vond in de 'Week van de Veiligheid' op 13 oktober 2022 in het kader van awareness de 'Roadshow Ondermijning' plaats in samenwerking met het RIEC. Daar hebben meer dan 120 college- en raadsleden, medewerkers en leden van de buurtpreventieteams kennis opgedaan over allerlei vormen van ondermijnende criminaliteit. Naast het bezoeken van een nagebouwde hennepkwekerij en een heuse Crystal Methlab escaperoom, was het mogelijk om de geur van XTC te leren herkennen bij de interactieve ondermijningsbus of de kennis te testen over ondermijning in de Escape Room "Foute Centen". Ook was er de mogelijkheid om met een VR-bril te ervaren hoe het is om in een uitbuitings situatie terecht te komen.

In december 2022 leverde het RIEC Den Haag de onderzoeksresultaten op van het Verdiepend Onderzoek Arbeidsuitbuiting. Dit onderzoek schetst de risico's op uitbuiting op het gebied van de kwetsbare doelgroep, huisvesting en arbeid in district Westland-Delft. De aanbevelingen die daaruit voortkomen voor Rijswijk worden, waar mogelijk, opgenomen in de verdere aanpak van ondermijning (mensenhandel) in 2023.

Ook werd 2022 benut voor verdiepend onderzoek ten behoeve van het tegengaan van een onveilig, niet leefbaar en malafide ondernemersklimaat in Rijswijk en met name de Plaspoelpolder. Dit waardevolle onderzoek naar handavingsknelpunten en branches is een opmaat geweest voor een doorlichting van, zo nu blijkt, 2000+ bedrijven (waaronder postbusfirma's) in de Plaspoelpolder op ondermijnende activiteiten.

Verbeteren en borgen van de inrichting van de BIBOB processen

Tot nog toe werd Bibob met name toegepast op drank- en horecaverunningen, de exploitatievergunningen voor de horeca en de vergunningplicht voor de automotive. Per 1 november is een coördinator/kwartiermaker Bibob geworven. Doel is de volledige reikwijdte van de Wet Bibob in het beleid en de uitvoering te gaan benutten en daarmee aan te sluiten op de regionale ontwikkelingen. Tevens is hiermee invulling gegeven aan een van de adviezen van de bestuurlijke weerbaarheidsscan en het RIEC-advies hierover.

Inspectie en Handhaving

De ingezette uitwerking van de Kadernota Toezicht en Handhaving 2019 - 2023 (Raad december 2018) werd voortgezet. De toezicht- en handhavingstaak wordt in de gemeentelijke organisatie van Rijswijk binnen het team Veiligheid, Inspectie en Handhaving uitgevoerd. Het team kent op dit vlak toezichthouders Bouw- en Woningtoezicht, toezichthouders APV en bijzondere wetten en Inspecteurs Openbaar Gebied (IOG'ers), waaronder ook de reinigingsinspectie en parkeren valt. Zij voeren het toezicht uit en nemen de handavingsmaatregelen. Het aantal IOG'ers belast met toezicht op de openbare ruimte, inclusief foutparkeren, wordt mede met het oog op versterking van de Nota Toezicht en Handhaving Gemeente Rijswijk zichtbaarheid uitgebreid. Daarnaast werken wij naar een veilige werkomgeving. VI&H groeit door naar professioneel team met meer fte die breed maar ook specialistisch inzetbaar is.

De implementatie van de Omgevingswet en wet kwaliteitsborging in de bouw zijn beide uitgesteld naar 1 januari 2024. De voorbereiding en implementatie heeft de nodige aandacht gevraagd van de toezichthouders van Bouw- en Woningtoezicht. Ook was in 2022 de aanpak van overtredingen op het bestemmingsplan met betrekking tot huisvesting en verkamering, onderdeel van de bestrijding van ondermijning en uitbuiting, een prioritair aandachtspunt naast de reguliere controles, complexe bouwprojecten en handhavingstrajecten.

De ingezette werkwijze van bestuurlijk handhaven op bijplaatsingen en stortingen van afval is geborgd zowel bij het team Handhaving als bij Juridische zaken (bezwaren) en Financiën (inning). Bij Toezicht Parkeren is het aantal scans op de gereguleerde parkeerplaatsen verhoogd door de ingezette efficiëncyslag.

In 2022 is verdere uitvoering gegeven aan het Gemeentelijk Interventie Team (GIT) en zijn de diverse gemeentelijke disciplines op het gebied van Inspectie en Handhaving bijeengekomen waarbij gemeentelijke (spoed- en bijzondere) controles een integraal karakter krijgen.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Realisatie 2021	Primitief 2022	Gewijzigde raming 2022	Realisatie 2022	Afwijking (+ = voordeel)
Openbare Orde en Veiligheid	Lasten	1.835	1.806	1.796	1.809	-13
	Baten	32				
Saldo		-1.803	-1.806	-1.796	-1.809	-13
1200 Brandweer	Lasten	5.415	5.469	5.468	5.399	70
	Baten					
Saldo		-5.415	-5.469	-5.468	-5.399	70
1201 Rampenbestrijding	Lasten	66	79	79	51	28
	Baten	9			9	9
Saldo		-57	-79	-79	-42	37
Programmatotalen	Lasten	7.316	7.354	7.343	7.259	85
	Baten	41			9	9
Saldo		-7.275	-7.354	-7.343	-7.250	94

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 94.000 voordelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

1200 Brandweer

Lasten voordeel € 70.000

Elk jaar worden inspecties gedaan en als er aanleiding is dan worden brandkranen hersteld of vervangen. Dit jaar kwamen er geen (grote) reparaties o.i.d. uit de inspecties.

Investerings

Investering (bedrag x € 1.000)	Begr.Lasten		Werk.Lasten		Saldo		Saldo baten
	Begr.	Lasten	Werk.	Lasten	Begr.	Baten	
Verbouwing werkruimte IOG/							
Toezicht Parkeren	70		53		17		
Vervangen brandkranen 2022	20		6		14		
Eindtotaal	90		58		31		

Verkeer en Vervoer

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

De uitdaging voor Rijswijk op het gebied van mobiliteit is het vinden van een nieuw evenwicht tussen bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid in een stad die groeit. Dit kan door het mobiliteitssysteem én de mobiliteitskeuzes te veranderen. Dit noemen we de mobiliteitstransitie.

We hebben een pakket van maatregelen nodig waarmee we zorgen dat Rijswijk bereikbaar blijft en waarmee we de leefbaarheid en veiligheid van Rijswijk verbeteren. Een deel van deze maatregelen is een uitbreiding van de al bekende investeringen en beheer & onderhoud en een deel zal in komende jaren nieuw opgenomen worden.

In het laatste kwartaal van 2021 wordt het Mobiliteitsprogramma Rijswijk door de raad vastgesteld, met een vooruitblik naar 2040. Dit wordt in 2022 gevolgd door een Uitvoeringsplan 2022- 2030

met investeringsvraagstukken. Doelstellingen en indicatoren worden na besluitvorming verwerkt in de halfjaarrapportages, de begroting/investeringsplan en het Programma Verkeer en Vervoer. Ze vormen de basis voor nieuw beleid en investeringen in de komende jaren.

Bij de voorbereiding van het Mobiliteitsprogramma en het Uitvoeringsplan geldt een leidraad van 7 uitgangspunten.

- Uitgangspunt 1: we maken de stad samen met de bewoners en de ondernemers
- Uitgangspunt 2: we stellen de mens centraal
- Uitgangspunt 3: we verdelen de mobiliteitsbehoefte over de verschillende vervoerssoorten
- Uitgangspunt 4: we kiezen een gebiedsgerichte aanpak
- Uitgangspunt 5: we gebruiken gebiedsontwikkeling als vliegwiel
- Uitgangspunt 6: we maken gebruik van innovaties en experimenten
- Uitgangspunt 7 we doen het samen met de regio

In dit Programma Verkeer en Vervoer 2022 blijven de huidige doelstellingen nog in gebruik.

Doelstellingen

1. We blijven het bestaande wegennet gebruiken én we stimuleren het gebruik van alternatieve vervoerswijzen, door barrières weg te nemen en goede basisvoorzieningen te realiseren. Hiermee houden wij Rijswijk en de regio bereikbaar, verkeersveilig en leefbaar. En we leveren daarmee een bijdrage aan de verbetering van de lokale milieukwaliteit, waaronder de CO2 reductie.
2. We zorgen ervoor dat het aantal verkeersslachtoffers in de stad minimaal blijft. Dit doen we door onveilige verkeerssituaties aan te pakken en verkeerseducatie te stimuleren.
3. Het aantal personen dat binnen een redelijke reistijd met verschillende vervoerswijzen onze economische toplocatie kan bereiken neemt toe.
4. Wij blijven streven naar een toekomstbestendig en betaalbaar parkeerbeleid met een logische en eerlijke verdeling van de schaarse ruimte en werken hiervoor de aanbevelingen uit de parkeerevaluatie uit.
5. Wij vinden het belangrijk dat inwoners voldoende keuzemogelijkheden hebben om te kunnen gaan waar zij willen ("iedereen doet mee").

Beleidsindicatoren

Indicator	Begroting 2022	Realisatie 2022
Aantal meters geoptimaliseerde fietsroutes per jaar	1.600 meter	0 meter
Aantal fietsers per jaar op ster- en hoofd fietsroutes ¹	ntb	-
Aantal blackspots ²	De streefwaarde is om geen blackspots in de stad te hebben	Op drie blackspots zijn/worden maatregelen getroffen. Er zijn twee nieuwe blackspots bijgekomen

Indicator	Begroting 2022	Realisatie 2022
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met motorvoertuig (Ziekenhuiscijfers zijn onvoldoende betrouwbaar als indicator, daarom vermelden we een ander cijfer dan in de begroting stond)	11%	12 van de 17 motorrijders die in 2022 een ongeval kregen, raakten gewond. Dit is 4% van het totale aantal letselongevallen.
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	<12	63 van de 92 fietsers die in 2022 een ongeval kregen, raakten gewond. Dit is 23% van het totale aantal letselongevallen in 2022.
Parkeerdruk per woonwijk (%) ³	Max. 90%	Eind 2022 is een meting uitgevoerd in het gereguleerde gebied. Deze gegevens worden nog geanalyseerd. M.i.v. 2024 wordt er periodiek een meting uitgevoerd voor geheel Rijswijk.

1 Fietstellingen (Metropoolregio Rotterdam Den Haag), streefwaarde is bepaald aan de hand van tellingen op aantal hoofdroutes en verwachte groei. Vanaf 2022 is er een ntb opgenomen vanwege op te stellen Mobiliteitsstrategie

2 Landelijke verkeersveiligheidsmonitor, blackspot: > 6 gewonden in 3 jaar tijd per kruispunt en/of wegvak.

3 Periodieke gemeentelijke parkeerdrukmeting

Wat hebben we er voor gedaan?

Verkeer en vervoer

Mobiliteitsstrategie

In december 2021 is het mobiliteitsprogramma vastgesteld in de raad. In 2022 is gestart met de uitwerking van het programma in een mobiliteitsstrategie: een samenhangend pakket van maatregelen waarmee we de bereikbaarheid van de stad veiligstellen en waarmee we de leefbaarheid en veiligheid van Rijswijk verbeteren. De strategie is de opmaat naar een later uit te werken uitvoeringsprogramma.

Deelmobiliteit

In december 2021 is in de raad op basis van de evaluatie van de pilot met deelmobiliteit voor deelscooters besloten om de pilot te verlengen en om in te zetten op regulering van de deelmobiliteit.

Daarmee wil Rijswijk meer grip krijgen op overlast die her en der optreedt. Hiervoor is in 2022 een aanzet gemaakt voor beleid en regulering. De basis voor het Rijswijkse deelmobiliteitsbeleid ligt nu klaar.

Door veranderingen in de deelmobiliteitsmarkt (partijen die zich terugtrekken) is het noodzakelijk geworden om de deelmobiliteit nog meer regionaal op te pakken. Hiervoor is op initiatief van Rijswijk een samenwerking met de omliggende gemeenten en de MRDH opgestart. Het Rijswijkse deelmobiliteitsbeleid stemmen we hier op af. Zodra er meer helderheid is over de samenwerking en wat dat betekent voor de verdere voortgang kan het Rijswijkse deelmobiliteitsbeleid worden vastgesteld. In de tussentijd houden we contact met de deelmobiliteitsaanbieders om eventuele overlast te beperken en om het aanbod van deelmobiliteit zoveel mogelijk op peil te houden.

Deelmobiliteit bij gebiedsontwikkeling

Er wordt bij diverse gebiedsontwikkelingen gewerkt aan het stimuleren van deelmobiliteit, dit is merendeels gekoppeld aan de gewenste parkeernorm. In het Havenkwartier is bij bouwplan Harbour Park een reductie op de parkeernorm toegepast. Randvoorwaarde voor het mogen toepassen van deze reductie (aanleggen minder parkeerplaatsen ten opzichte van de oorspronkelijke parkeernormen

Havenkwartier), is het aanbieden van maatregelen zoals deelauto's en parkeren op afstand (mobiliteitshub Handelskade). Afspraken hierover met de ontwikkelaars zijn geconcretiseerd en vastgelegd in een anterieure overeenkomst. Ook bij Bogaard Stadscentrum zijn op dezelfde wijze, afspraken hierover vastgelegd in een anterieure overeenkomst (Sterpassage, Beatrix).

Voor andere bouwplannen in het Havenkwartier (zoals Burgemeester Elsenlaan 325+329, Koopmansstraat) en ook in het Kesslerpark zijn we voornemens om op dezelfde wijze deelmobiliteit te bevorderen. In de beoordeling van diverse bouwplannen is hier in 2022 op geanticipeerd maar hierover moet besluitvorming, leidend tot een anterieure overeenkomst, nog plaatsvinden. Voor Te Werve-Oost is de ambitie voor toepassing van deelmobiliteit in 2022 vastgelegd in de nota van uitgangspunten.

Hely Hubs Rijswijk Buiten

In 2022 zijn er twee nieuwe Hely Hubs geopend in Rijswijk Buiten. Elk kwartaal maken ruim 70 nieuwe gebruikers een rit bij Hely; per maand zijn dat er circa 40. De bakfiets is veruit het populairst; de benzine auto het laagst. Parkrijk-bewoners prefereren duidelijk elektrisch vervoer; de prijs is immers nagenoeg hetzelfde.

Fiets

In 2022 is de voortgang van de voorbereiding en realisatie van fietsroutes doorgegaan.

De voorbereiding van de Lindelaan heeft geresulteerd in een mooi ontwerp waarin auto, fiets en verkeersveiligheid optimaal worden gecombineerd. Er is een breed pallet aan maatregelen toegepast in het ontwerp om de Lindelaan verkeersveiliger te maken en oversteekplaatsen voor fietsers en voetgangers te verbeteren.

Rembrandtkade 2e fase is opgestart en zal een fietsstraat worden. De uitwerking van de onderdoorgang Hoornbrug (Churchillaan) is voortgezet. De uitvoering zal in het najaar 2023/voorjaar 2024 worden gestart.

Er is verder gewerkt aan de voorbereiding van diverse fietspaden. Dit zijn: onder andere Sammersweg, Jan Thijssenweg/Laan van Beens, Steenlaan, Wilhelminapark. Door verschillende oorzaken hebben deze projecten vertraging opgelopen. Hierdoor zijn de gewenste 1600m geoptimaliseerde fietsroutes in het jaar 2022 niet gerealiseerd. Er wordt gewerkt aan versnelling van deze projecten zodat deze binnen afzienbare termijn in uitvoering kunnen gaan.

In 2022 is verder gewerkt aan het vernieuwen van het Rijswijkse fietsplan met bijbehorende fietskaart, die als input is gebruikt voor de nog vast te stellen MRDH-fietskaart. De Rijswijkse fietskaart wordt onderdeel van de mobiliteitsstrategie.

Oversteekbaarheid en verbindingen verbeteren

In 2022 hebben we een aantal locaties in het vizier gekregen waar de oversteekbaarheid en verbinding verbeterd kan worden bij barrières. Zo hebben we de Schaapweg versmald van 2 x 2 naar 2 x 1 rijstrook, om de oversteek ter hoogte van de Van Vredenburgweg te verbeteren voor langzaam verkeer en om de snelheid van auto's op de Schaapweg te verlagen. Verder hebben we voorbereidingen getroffen voor de aanleg van een aantal oversteekplaatsen voor voetgangers op de Mgr. Bekkerslaan en Huis te Landelaan.

Daarnaast wordt in de ontwerpen voor de gebiedsontwikkelingen meer rekening gehouden met voldoende ruimte voor langzaam verkeer, zoals dat ook in het Mobiliteitsprogramma is vastgelegd. Dit is nog volop in ontwikkeling.

Bestuursvereenkomst Meekoppelkansen A4 Haaglanden

In het kader van de stikstofproblematiek zijn alle voorgenomen tracébesluiten door de minister nog niet genomen. In 2022 is in het project A4 Haaglanden gewerkt aan een Uitvoeringsovereenkomst en aan detaillering van de inpassing en vormgeving.

Verkeersveiligheid

Het onderwerp verkeersveiligheid is een belangrijk speerpunt in ons beleid. Het aantal verkeersongevallen in Rijswijk is hoog, met vooral jonge verkeersslachtoffers. In 2022 is dat aantal gestegen. De noodzaak is dus groot om maatregelen te nemen. In 2022 gingen we daarom met veel inzet door op de koers die we in het Actieplan Verkeersveiligheid hebben beschreven. Ook zijn we de verkeersveiligheid in Rijswijk blijven monitoren.

Ongevallen Rijswijk 2021

Totaal ongevallen	Totaal gewond	Totaal betrokken (partijen)	Betrokken auto (partijen)	Gewonden auto	Betrokken (brom)fiets (partijen)	Gewonden (brom) fiets
451	198	877	584	69	182	109

¹Ongevallen Rijswijk 2022

Totaal ongevallen	Totaal gewond	Totaal betrokken (partijen)	Betrokken auto (partijen)	Gewonden auto	Betrokken (brom)fiets (partijen)	Gewonden (brom) fiets
515	273	988	657	112	211	131

We pakken elk jaar kleine en grote knelpunten aan door middel van een risico gestuurde aanpak op basis van (data)analyses. Maar ook met bewonersorganisaties, initiatiefnemers en op basis van meldingen inventariseren we knelpunten in de gemeente. In 2022 hebben we ons in het bijzonder gericht op communicatie over verkeersveiligheid en gedrag in het verkeer. Zo zijn we onder meer in gesprek gegaan met bewoners en scholen over verkeersveiligheid (bijvoorbeeld op de Haagweg).

Niet alleen in Rijswijk, maar in de hele regio heeft (riskant) weggedrag een negatieve invloed op de verkeersveiligheid. De gemeente zet zich in via meerdere sporen: educatie & voorlichting; preventie & handhaving en infrastructuur & inrichting. Onder meer door het aanbieden van verkeerslessen op school, inzet van campagnes, samenwerking met de politie en het aanleggen van verkeersveilige schoolzones en fietsroutes. In 2022 hebben we de volgende concrete acties uitgevoerd:

- Campagne voeren: Ken de Limiet, Wij Gaan Weer Naar School, Fietslicht AAN;
- Maand van de verkeersveilige schoolomgeving (ook wel Themamaand Verkeersveiligheid) in samenwerking met scholen, politie en het ROVZH;
- Fietslichtcontrole in samenwerking met de politie;
- Verkeersexamen groep 7 en 8 in samenwerking met Onderwijs;
- (Sociale) media aandacht voor campagnes en verkeersveiligheidsacties;
- Doortrappen voor senioren in samenwerking met het ROVZH en VVN;
- Nieuwe schoolzone in het Rembrandtkwartier;
- Subsidie aanvraag verkeersveilige schoolzones 2023;
- Subsidie aanvraag 'investeringsimpuls verkeersveiligheid' bij het Rijk en de MRDH om een aantal knelpunten in de stad verkeersveiliger te maken;
- Aanvraag voor flitspalen op de kruisingen Generaal Spoorlaan – Steenvoordelaan (deze is inmiddels ook al geplaatst) en Pr. Beatrixlaan – Terras van Sion (goedgekeurd door het Openbaar Ministerie, plaatsing na werkzaamheden aan Warmtelinq);
- Verkenning voor flexibele flitspalen in Rijswijk in samenwerking met de politie;
- Opfrissen van zebrapaden op verzoek van Kinderrechtenambassadeurs;
- Monitoren van blackspots en andere kleine en grote knelpunten in de stad.

¹ De data van 2022 is nog niet afgesloten. Dit houdt in dat er nog registraties van ongevallen bij kunnen komen. Data is afkomstig van politieregistraties.

Verkenning herinrichting Geestbrugweg -oversteek Haagweg-entree Oud-Rijswijk

In 2022 is in overleg met de omgeving van de Geestbrugweg, kruising Haagweg, Herenstraat/ Willemstraat in een proces van co-creatie gewerkt aan een schetsontwerp voor de herinrichting van deze straten. In dit ontwerp krijgen fietsers meer ruimte op een vrij liggend fietspad. Ook worden de voetpaden verbreed en krijgen de straten een meer groene uitstraling.

CID-Binckhorst

Parallel aan de ontwikkeling van het project herinrichting Geestbrugweg-oversteek Haagweg en entree Oud Rijswijk loopt het project bereikbaarheid CID-Binckhorst. In dit gebied worden 25.000 woningen en 30.000 arbeidsplaatsen toegevoegd. Om dit gebied en de omgeving daarvan bereikbaar te maken en te houden wordt het o.a. ontsloten met openbaar vervoer. Het voorkeursalternatief voor de bereikbaarheid maakt als tram gebruik van de sporen door de Geestbrugweg aansluitend aan de sporen in de Haagweg. Na de zomer van 2022 hebben de stukken ter inzage gelegen en zijn zienswijzen ingediend. Eind 2022 is een besluit genomen door het Rijk (BO MIRT) om voor de openbaar vervoer ontsluiting een bijdrage te leveren van 50%. Het geheel aan rapporten waaronder het Masterplan met daarin het voorkeursalternatief, Nota van beantwoording en de Bestuursovereenkomst, is in 2022 voorbereid voor besluitvorming door de raad.

Parkeerbeleid

In 2022 zijn de beleidsregels coulance- en bezwaarafhandeling naheffingsaanslagen parkeren Rijswijk vastgesteld en gepubliceerd. In 2022 is er ook hard gewerkt aan de voorbereiding van het laadpalenbeleid ten behoeve van besluitvorming door de raad dit jaar.

In 2022 is gestart met de voorbereiding van de evaluatie van het vergunningenbeleid en de uitwerking van het in het collegeprogramma opgenomen voornemen om een gedifferentieerd parkeertarief voor de 3e en 4e vergunning te realiseren. Daarnaast is in 2022 de aanbesteding voor de administratieve verwerking van naheffingsaanslagen parkeerbelasting afgerond. Daarin zijn (verbeterde) afspraken opgenomen over dienstverlening, klantgericht handelen, rapportage van resultaten en samenwerking.

In het kader van de ontwikkeling van de nieuwe website is een nieuwe opzet en inhoud voor de parkeeronderwerpen op de website van de gemeente Rijswijk uitgewerkt samen met het Parkeerloket ten behoeve van een verbeterde informatievoorziening naar de inwoners. Nagenoeg alle aanbevelingen van Baker Tilly zijn in 2022 opgepakt en ook geïmplementeerd. Zo is er nadrukkelijker aandacht voor contractbeheer en afspraken met interne en externe partijen binnen de parkeerketen. Daarnaast zijn intern afspraken gemaakt over de werkverdeling, 4-ogen principe en wordt intensief samengewerkt met het Parkeerloket (dat een permanente invulling heeft gekregen).

Fietsparkeren

De pilot in Oud Rijswijk was een groot succes en wordt nu als structurele oplossing toegepast op zaterdagmiddagen tot de herinrichting van de Herenstraat plaats vindt. Bij de herinrichting wordt nu ook nagedacht over passende fietsparkeeroplossingen en mogelijkheden om een meer vaste oplossing te realiseren.

Er is in 2022 een start gemaakt met het proces om te komen tot uitgangspunten voor het fietsparkeren voor geheel Rijswijk. De visie ten aanzien hiervan zal in 2023 zijn beslag krijgen en vervolgens ook worden verwerkt in het Fietsplan en de Mobiliteitsstrategie.

Openbaar Vervoer

Start MIRT-verkenning Oude Lijn.

In 2022 is het ministerie met de gemeenten, de Provincie Zuid-Holland en met de MRDH overeengekomen samen in totaal 4,8 miljard te investeren in de regio in openbaar vervoer, fiets en wegen. Dit heeft geresulteerd in het startbesluit voor de MIRT-verkenning Oude Lijn. Voor Rijswijk is dit een belangrijke mijlpaal, omdat dat we nu echt werk kunnen gaan maken van de ontsluiting van

Rijswijk Buiten met een snelle spoorverbinding. Doel van deze MIRT-verkenning is de realisatie van een hoogwaardige openbaarvervoerverbinding over de Oude Lijn (de spoorverbinding tussen Leiden en Dordrecht). Het zogenaamde City Sprinter concept zorgt ervoor dat de capaciteit van het spoor verhoogd wordt tot 8 stops per uur; verdere groei naar 12 stops per uur wordt onderzocht. Onderdeel van de MIRT-verkenning is de aanleg van een halteplaats in Rijswijk Buiten, waarmee de inwoners betere toegang krijgen tot het openbaar vervoer.

Tram en bus

In het kader van Transitieplannen, en onder meer als gevolg van de ontstane exploitatietekorten door de Coronacrisis, heeft HTM in 2022 enkele tramhalten tijdelijk opgeheven, ook in Rijswijk. We blijven in gesprek met HTM en de MRDH om deze halten weer in dienstregeling op te nemen.

Rijswijk blijft zich inzetten voor een goed openbaar vervoer voor onze inwoners en een goede halteverdeling zodat iedereen op loopafstand een ov-halte heeft en makkelijk gebruik kan maken van het openbaar vervoer. Deze aanpak heeft geresulteerd in terugkeer van buslijn 53 naar de Muziekboulevard.

Stationsgebied

In 2022 is het duidelijk geworden dat het station niet aan NS overgedragen gaat worden. Hierom is in 2022 op ambtelijk niveau een handelingsperspectief met partijen NS, ProRail, MRDH, HTM en EBS opgesteld. Deze zal in 2023 bestuurlijk worden voorgelegd. Dit Handelingsperspectief zal dienen als basis voor verdere planontwikkeling. Het gaat hierbij om het verbeteren van het knooppunt Eisenhowerplein, incl. bus- en tramhalten, maar er wordt ook aandacht besteed aan de routes vanaf het station naar de nieuwe woningen in Kesslerpark, Havenkwartier, Prinses Beatrixlaan etc. Dit vormt de hoofdlijn voor hoe het station een centrale plaats inneemt in de mobiliteitstransitie in Rijswijk.

Tegelijkertijd is een impuls gegeven aan het verbeterd onderhoud van het station. De roltrappen zijn in 2022 gerepareerd en de liften krijgen dit jaar een onderhoudsbeurt. Ook wordt het dagelijkse onderhoud onder de loep genomen en waar nodig verbeterd en/of geïntensiveerd. De omgeving van het station heeft in 2022 een positieve impuls gekregen door extra groen te realiseren, bankjes te plaatsen enzovoorts.

Economie en mobiliteit

Voor de regionale bereikbaarheid hebben we ingezet op een betere coördinatie van wegwerkzaamheden met name binnen Rijswijk, maar ook met de regio via Zuid-Holland Bereikbaar. Er is meer inzicht gekomen in de planning van alle grote infrastructurele (onderhouds)projecten en woningbouwprojecten in Rijswijk.

Prinses Beatrixlaan

De analyse en ontwerpwerkzaamheden voor de herinrichting van de Prinses Beatrixlaan lopen door tot en met dit lopende jaar. In 2022 is een verkenning naar maatregelen uitgevoerd op het gebied van mobiliteitstransitie en OV-ontwikkeling. Deze worden momenteel uitgewerkt tot een concreet uitvoeringsvoorstel voor maatregelen die kunnen bijdragen aan een vermindering van verkeer op de Prinses Beatrixlaan.

Het verkeer op de Prinses Beatrixlaan zorgt voor filevorming en een lagere oversteekbaarheid, en daarmee een verslechterde bereikbaarheid van Rijswijk. Bovendien zorgt het ook voor een slechte luchtkwaliteit en veel geluidsoverlast, kortom geen goede leefbaarheid in de directe omgeving. Den Haag en de MRDH hebben inmiddels toegezegd samen met Rijswijk de mogelijkheden te willen onderzoeken om deze problemen aan te pakken. Eén van de te onderzoeken mogelijkheden daarbij is een tunnel. In 2022 heeft Rijswijk hiervoor een concept plan van aanpak opgesteld. Hierin is omschreven welke stappen Rijswijk moet nemen in het proces, welke beslismomenten er zijn, hoe de onderzoeksopzet eruit komt te zien en welke organisatie, capaciteit en budget hiervoor nodig is. Doel van het opstellen van dit plan van aanpak is om een concrete opdracht te kunnen schrijven voor het uitvoeren van het onderzoek en de begeleiding van dit proces.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Verkeer en Vervoer		Realisatie 2021	Primitief 2022	Gewijzigde raming 2022	Realisatie 2022	Afwijking (+ = voordeel)
2100 Wegen, straten en pleinen	Lasten	7.812	7.783	7.463	8.126	-663
	Baten	2.639	510	535	1.098	564
Saldo		-5.173	-7.274	-6.928	-7.028	-100
2110 Verkeer	Lasten	1.380	1.169	1.278	1.298	-20
	Baten	113	23	23	-3	-26
Saldo		-1.267	-1.146	-1.255	-1.301	-46
2120 Openbaar vervoer	Lasten	167	168	165	146	19
	Baten					
Saldo		-167	-168	-165	-146	19
2140 Parkeren	Lasten	769	717	826	834	-8
	Baten	2.930	2.643	3.418	3.619	202
Saldo		2.161	1.926	2.592	2.785	194
2400 Waterwegen	Lasten	971	985	1.016	981	35
	Baten					
Saldo		-971	-985	-1.016	-980	35
Programmatotalen	Lasten	11.099	10.822	10.748	11.386	-637
	Baten	5.683	3.175	3.975	4.715	739
Saldo		-5.417	-7.647	-6.773	-6.671	102

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 102.000 voordelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

2100 Wegen, straten en pleinen

2100 Wegen, straten en pleinen

Lasten nadeel € 663.000

Baten voordeel € 564.000

De degeneratiekosten betalen de kosten straatwerk. De IBOR gelden 2021 zijn niet geëffectueerd voor 2022 en dienen dus opgevoerd te worden over 2022.

2140 Parkeren

Baten voordeel € 202.000

De opbrengst uit het belparkeren en de parkeerautomaten is in 2022 ongeveer € 185.000 hoger dan begroot. Voornamelijk in de laatste maanden van het jaar is een toename in de opbrengsten te zien. Dat wordt zeer waarschijnlijk veroorzaakt doordat de handhaving in die periode is geïntensiveerd.

Investerings

Investering (bedrag x € 1.000)	Begr.Lasten	Werk.Lasten	Saldo		Werk.Baten	Saldo baten
			lasten	Begr.Baten		
Aanleg en inrichting Laan van 't Haantje	53	21	33	20	147	127
Aanleg tweerichtingenfietspad						
Veraartlaan route a4	512	146	366	1.010	910	-100
Aanpassingen buslijn Muziekbuurt				90	90	
Bewaakte fietsenstalling						
Generaal Eisenhowerplein				83	82	-1
Carillontoren Generaal Spoorlaan	18		18			
E-laadpalen 2022	173	67	105			
Extra impuls vervanging ov kabels 2022	307		307			
Fase 2 Bogaardplein	210	3	207	100		-100

Investering (bedrag x € 1.000)	Begr.Lasten		Saldo		Saldo baten
	Werk.Lasten	lasten	Begr.Baten	Werk.Baten	
Fietspaden in asfalt 2022	721	12	708	500	-500
Fietspaden in asfalt Rembrandtkade deel 2	290		290	100	-100
Fietsroute RijswijkBuiten-Den Haag (sterroute 2)	179	5	173	250	-250
Fietsroute Romeinse route (SW ChurchillIn)fase 2	106	6	100	295	-295
Fietsstraat Delftweg	57		57		
Fiets tunnel spoor Den Haag-Rotterdam	4.440		4.440	2.150	-2.150
Handhaafstelsysteem parkeren Herinr.vrijkomend	30		30		
openb.geb.voorm.tunnel Haagweg	230		230		
Herinricht.incl. fietspaden Steenlaan+Tulpstraat	437	119	318	150	-150
Herstel asfaltwegen 2022	1.197	1.466	-269		
Herstel kademuur Sammersweg	263	30	234		
Herstellen (duiker)bruggen 2022	527	523	4		
Impuls verkeersveiligheid	234	4	231	207	-207
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan	445	415	30		
Inrichting autotunnel Laan van 't Haantje	282		282		
Integrale herinrichting probleemstraten 2022	4.479	1.108	3.371	109	109
Investering station Rijswijk	663	156	507		
Invoeren nieuwe inzameling 2022	527	240	287		
Kwaliteitsimpuls Plaspoelpolder	124		124		
Kwaliteitsimpuls Stationsomgeving	7	1	5		
Kwaliteitsverbetering onderdoorgang Hoornbrug	483	40	444	131	131
Langzaamverkeersbrug over de Pr. Beatrixlaan	1.500		1.500		
Meekoppelkansen voorbereidingskrediet	79	53	25		
Opwaarderen grote probleemstraten 2022	560	12	548		
Opwaarderen kansrijke plekken 2022	150		150		
Opwaarderen Karel Doormanlaan	187	149	38	1	1
Opwaarderen kleine kansrijke plekken	310	234	76		
Overlast bomen 2018	21	21			
Oversteek Vrijenbanselaan KFC/Shell	74		74		
Rotonde Diepenhorstlaan + groen assenkruis	965	15	950	1.023	-1.023
Talking Traffic verkeerslichten	-34		-34	187	-187
Tweerichtingen fietspad Beatrixl i.c.m. Warmtelinq	850		850	680	-680
Verb. verkeersveiligheid Schaapweg tussen Samw.GSL	150	107	43	75	-75
Verb.comfort tegelfietspad Sammersweg ism gem.D-H	584	18	566	328	-328
Verb.fiets en verkeersveiligheid Laan van Beens	860		860	470	-470
Verkeersaanpassing Irenel/ BeatrixIn HBG-locatie	210		210	105	-105
Verkeersveilige herinr. Geestbrugweg (fase 2)	30	21	9		
Verkeersveilige schoolomgeving	-25	1	-25	83	83
Verkeersveilige schoolomgeving 2021-2022	75	48	26	38	-38
Verkeersveiligheid oversteekplaatsen	36	7	29		
Verkennd ontwerp Geestbrugweg	259	183	76	25	25
Vervangen beschoeiingen 2022	1.202	66	1.136		
Vervangen pollers voor camerasysteem	119		119		
Vervanging armaturen 2022	280	211	68		

Investering (bedrag x € 1.000)	Begr.LastenWerk.Lasten		Saldo	Begr.Baten	Werk.Baten	Saldo
			lasten			baten
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2022	319	691	-372			
Vervanging lichtmasten 2022	172	91	81			
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2022 (20jr)	363	222	141	190		-190
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2022 (40jr)	783		783	60		-60
Vorbereidingskrediet Lindelaan	117	118	-1			
Eindtotaal	27.189	6.634	20.556	8.322	1.577	-6.744

Economie en Werken

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

De economie is soms weerbarstig, vaak onvoorspelbaar, maar heeft vooral een grote invloed op een (lokale) maatschappij. Dit is vooral sinds maart 2020 zicht- en voelbaar geworden toen het coronavirus wereldwijd de maatschappij en economie grotendeels stil legde met alle lokale gevolgen van dien.

Wat de werkelijke omvang van de (economische) effecten hiervan op de lokale economie in de komende jaren zal zijn, is nog onbekend. De (herstel)cijfers met betrekking tot de economische groei in Nederland wisselen nog sterk en vooral ook per sector.

Feit is, dat vooral de sectoren leisure, horeca en retail hard zijn geraakt. Vanuit de lokale oriëntatie op deze sectoren, vraagt dit voor 2021 en de daaropvolgende jaren prioriteit in ons economisch beleid en accountmanagement.

We willen de economische structuur en onze verschillende winkelcentra en werklocaties vitaal houden. In juni 2021 is in dit kader het coronamaatregelenpakket inclusief extra acties met financiële kapitaalinjectie vanuit het lokale groeifonds van Rijswijk door de gemeenteraad goedgekeurd.

Ons economisch beleid is verder gericht op het verbeteren van het vestigingsklimaat voor ondernemers via actief accountmanagement, de herstructurering en gebiedsontwikkeling van onze winkelcentra en werklocaties en daarnaast verdere aandacht voor de verbetering van onze dienstverlening aan ondernemers.

Vanwege het maatschappelijk belang zetten we in op een sterke betrokken lokale economie met sterke organisatiegraad en positionering van aantrekkelijke en toekomstbestendige werklocaties. We zetten in op het creëren en minimaal behoud van werkgelegenheid.

Via de uitvoeringsagenda en onze economische uitvoeringstrategie 'Rijswijk Onderneemt' geven we komende tijd uitvoering aan ons economische beleid inclusief actief accountmanagement.

Doelstellingen

1. Sterke netwerken: een sterke organisatiegraad;
2. Sterke werk- en winkelgebieden: transformatie en revitalisering van de Plaspoelpolder en herontwikkeling en versterking van de winkelcentra;
3. Sterke economische structuur: aandacht voor en integratie van innovatie en duurzaamheid;
4. Sterk profiel: positionering van het onderscheidende karakter van Rijswijk met als doel het creëren, dan wel minimaal behoud van voldoende ondernemerschap en de daarmee samenhangende werkgelegenheid;
5. Dienstverlening: een rode loper voor ondernemers (Ondernemers op de Troon).

Indicatoren en beeld van de lokale economie

De indicatoren functiemenging, vestigingen, werkgelegenheid en waardering van ondernemers vormen een thermometer voor de ontwikkeling van de Rijswijkse economie en worden elk jaar in de begroting getoond. Deze indicatoren zijn afhankelijk van diverse factoren, zoals de economische conjunctuur, ontwikkelingen binnen de sterk vertegenwoordigde bedrijfssectoren in Rijswijk en de lokale inwonersgroei.

De impact van het coronavirus met lockdown's werd met name in de sectoren leisure, horeca en retail stevig gevoeld. In de loop van 2022 werd een herstel ingezet. In 2022 is blijvend aandacht voor

deze ondernemersgroep geweest, onder andere via het coronasteunpakket 'Samen Rijswijk. Recenter zorgen mondiale ontwikkelingen zoals de invasie in Oekraïne en onzekerheden rondom gas- en graan leveranties, voor forse prijsstijgingen. Nederland had in 2022 te kampen met hoge inflatiecijfers.

Het beeld en de prognoses die hieronder zijn geschetst, zijn op basis van cijfers van 2020/2021 geprognostiseerd. Het is complex om dergelijke exogene indicatoren op het niveau van Rijswijk te voorspellen, laat staan te beïnvloeden. Op basis van historische trends en actuele ontwikkelingen, zoals de coronacrisis en hoge inflatie, is in de begroting 2022 onderstaande inschatting gemaakt, uitgedrukt in een positieve (+) of negatieve (-) groei.

Indicatoren

Indicator	Begroting 2022	Realisatie 2022
1 Functiemenging ¹	-	-
2 Vestigingen (van bedrijven) ¹		
a) Totaal	+/-	+
b) Totaal per 1.000 inwoners 15-75	+/-	+
3 Werkgelegenheid ¹		
a) Totaal	-	+
b) Totaal per 1.000 inwoners 15-75	-	+
4 Waardering ondernemers ¹		
a) Vestigingsklimaat	7	Volgt uit nieuwe peiling
b) Ondernemersklimaat	7	Volgt uit nieuwe peiling
c) Algehele dienstverlening	7	Volgt uit nieuwe peiling

1 Bron 1-4: www.waarstaatjegemeente.nl, ondernemerspeiling om de twee jaar, maar vanwege corona in 2020/22 niet uitgevoerd

Economie	
Functiemenging	Vestigingen (van bedrijven)
54,6% ¹	163,0 ²

1 Meerdere bronnen 2021

2 LISA 2021

Functiemenging Rijswijk in % ¹	Rijswijk	Nederland
2017	56,0	52,5
2018	55,1	52,9
2019	56,0	53,3
2020	55,0	53,2
2021	54,6	53,3

1 De index loopt van 0% alleen wonen tot maximaal 100% alleen werken, bij een waarde van 50% zijn er evenveel woningen als banen.

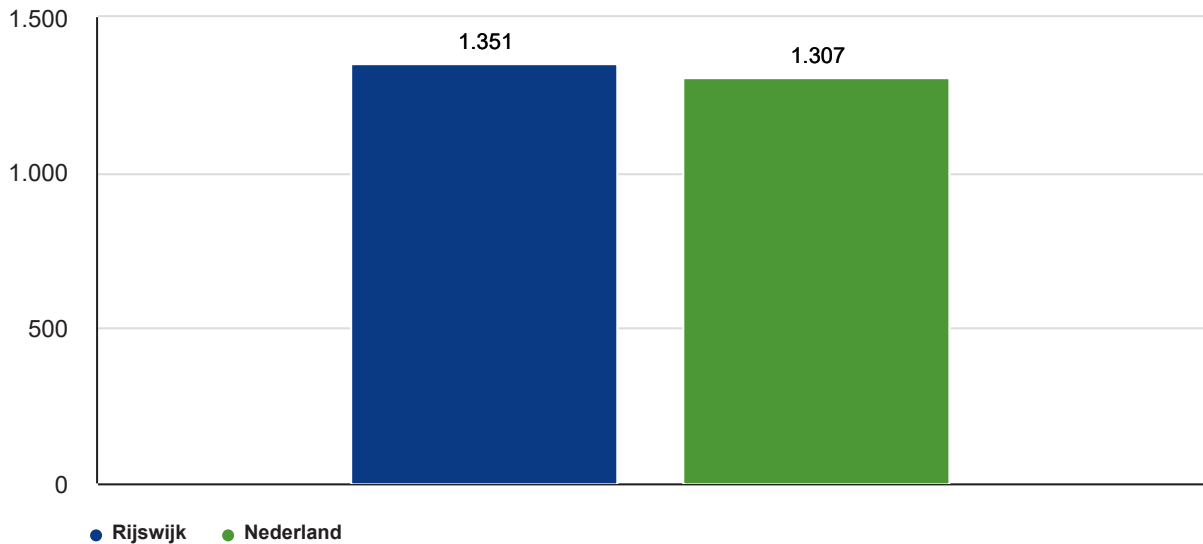
Functiemenging; Rijswijk nog altijd een werkstad

Zoals in de tabel hierboven te zien, is de index de afgelopen 10 jaar gedaald. Dit komt vooral door de sterke bevolkingsgroei in Rijswijk. Rijswijk is nog steeds te typeren als een 'werkgemeente'. Ondernemen en wonen kan in Rijswijk in een prettige omgeving waar de voordelen van stad én dorp aanwezig zijn.

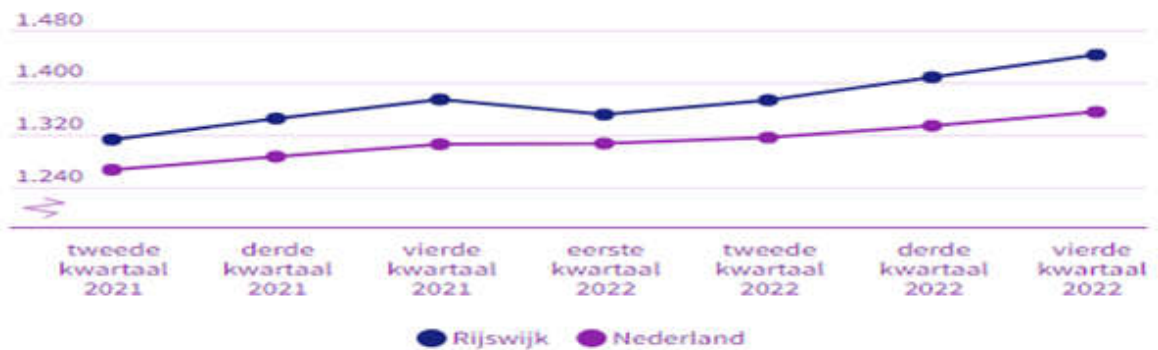
Banen in Rijswijk, per 1.000 inwoners van 15 - 64 jaar ¹	Rijswijk	Nederland
2017	1.038,1	763,1
2018	994,5	777,7
2019	1.030,2	794,4
2020	981,6	796,2
2021	965,9	805,5

1 Het aantal banen per 1.000 inwoners (in leeftijd 15-64 jaar) in Rijswijk ligt nog steeds fors hoger vergeleken met Nederland. In de begroting 2022 verwachten we toen een lichte verdere afname van banen door een economische recessie als gevolg van het coronavirus. De cijfers 2022 zijn nog niet gepubliceerd. Tegelijkertijd is er een positieve trend te zien van het aantal vestigingen binnen de gemeente. Dit is ook landelijke een trend en wordt verklaard door de blijvende opmars van ZZP'ers. Een groot aandeel in de werkgelegenheid in Rijswijk wordt gecreëerd door het MKB, waarvan weer een groot aandeel startende ZZP'er. Dit is ook een landelijke trend; de opmars van ZZP'ers en start-up's.

Vestiging (van bedrijven) in Rijswijk, per 1.000 inwoners 15 - 64 jaar	Rijswijk	Nederland
2017	131,1	139,6
2018	136,5	145,2
2019	144,7	151,2
2020	152,7	158,1
2021	163,0	165,1

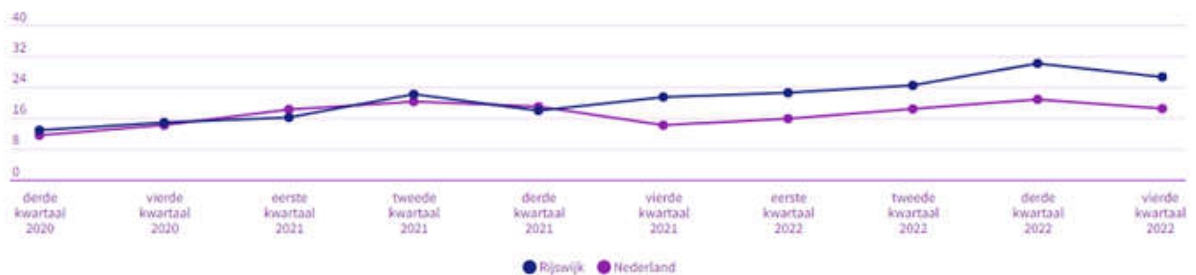

Ontwikkelingen vestigingen per 10.000 inwoners

Handelsregister KVK | 2e kwartaal 2021 - 4e kwartaal 2022

Groei vestigingen per 10.000 inwoners

Handelsregister KVK | 3e kwartaal 2020 - 4e kwartaal 2022

De grafiek hierboven laat zien dat het aantal vestigingen in Rijswijk ook op een gelijk niveau (gestarte vestigingen +/- gestopte vestigingen) meer dan het landelijk gemiddelde is gegroeid. In 2022 zijn via actief accountmanagement bedrijven behouden, aangetrokken en gestart.

Waardering ondernemers

De ondernemerspeiling werd eens per twee jaar uitgevoerd. Als gevolg van de coronacrisis is de peiling in 2020 en 2022 niet uitgevoerd. Daardoor werden ondernemers niet extra belast met vragenlijsten. We bleven liever in contact over zaken die écht speelde en van belang waren. Vanuit ondernemers ontvingen we feedback is dat zij een makkelijke t en proactief manier contact waarderen. Ook ontvingen we kritiek over de telefonische bereikbaarheid van gemeente Rijswijk. We gaan dan ook extra inzet leveren op accountmanagement. Dat doen we door het nemen van de maatregelen uit het Coronamaatregelenpakket en meer aandacht voor de dienstverlening. Zo hopen we een minimaal rapportcijfer 7 bij de nieuwe peiling te halen.

Wat hebben we er voor gedaan?

Opstellen van nieuw beleid

Een goed ondernemersklimaat is belangrijk. Voor zowel de lokale en regionale economie en werkgelegenheid. Onze bestaande beleidsstukken waren verouderd. In 2022 is gestart met het opstellen van een nieuwe economische visie 'Rijswijk Onderneemt'. In 2022 hebben we een economische analyse laten uitvoeren op de duurzaamheid van onze bedrijventerreinen (werklocaties). Op basis daarvan is een concept strategie opgesteld. Voor onze (kern)winkelgebieden is gestart met het opstellen van een nieuw retail- en horecabeleid. De economische visie, strategie toekomstbestendige werklocaties en retail- en horecabeleid bepalen (mede) de richting van ons economische beleid en de uitvoering daarvan. We creëren de voorwaarden voor een stimulerende omgeving die goed is voor ondernemers en horen bij een goed ondernemersklimaat.

Het voorgenomen beleid gaat uit van de doelen die zijn vastgesteld in de begroting van 2022 namelijk:

1. Zorgen voor sterke netwerken;
2. Zorgen voor sterke werk- en winkelgebieden: veranderen en het opknappen van de Plaspoelpolder en herontwikkeling en versterken van de winkelcentra;
3. Zorgen voor een sterke economische structuur: aandacht voor en het toepassen van vernieuwing en duurzaamheid;
4. Zorgen voor een sterk profiel: het laten zien van het onderscheidende karakter van Rijswijk. Zo creëren we de gelegenheid om te kunnen ondernemen. Ook behouden we voldoende ondernemers. Dat zorgt weer voor werkgelegenheid;
5. Dienstverlening: een rode loper voor ondernemers (Ondernemers op de Troon).

Sterke netwerken: actief accountmanagement en lokale samenwerking

Accountmanagement

Via actief contact hebben we duurzame relaties met individuele ondernemers verder versterkt. Hierbij was extra aandacht voor de strategische accounts die een groot aandeel hebben in de lokale economie. Ook was er meer aandacht voor de ondernemers 'in zwaar weer'. We bezochten bedrijven samen met de accountmanager van het Werkgevers Service Punt. Ook zorgden we voor betere verbinding tussen onderwijs en het bedrijfsleven. In 2022 hebben we netwerken behouden en versterkt. Zo hebben we meer contact met YesDelft! En zijn we bij elkaar op werkbezoeken geweest. Voor de sectoren cultuur, horeca en retail stelden we gezamenlijke pakketten beschikbaar vanuit de Stichting Hoteloverleg Rijswijk. Via de samenwerking promoten we Rijswijk als aantrekkelijke stad en trekken we meer bezoekers en klanten aan.

Regionale samenwerking

De Rijswijkse economie is ook onderdeel van de regionale economie. Regionale samenwerking en een sterke eigen regionale positie zijn belangrijk voor Rijswijk en de regio. In 2022 was er vast overleg met regiopartners zoals VNO-NCW West, Innovation Quarter en The Hague Business

Agency. De regiopartners zijn ook betrokken bij het opstellen van de economische visie en strategie toekomstbestendige werklocaties.

Metropoolregio Rotterdam Den Haag - Economisch Vestigingsklimaat (MRDH)

In 2022 is de planmatige agenda van MRDH vernieuwd. Concreet hebben we met de partners binnen de MRDH de bedrijven strategie vernieuwd op het thema werklocaties. Belangrijk was het behoud van ruimte voor werk en balans in vraag en aanbod naar bedrijventerreinen. De strategie bedrijventerreinen MRDH 2022-2030 is aan de provincie aangeboden. Er is gevraagd om deze op te nemen in het provinciaal omgevingsbeleid. Daarnaast is in 2022 door de provincie ook weer gestart met een onderzoek naar de behoefte van kantoren. Provincie en MRDH werken hierin samen om te komen tot een actueel kantorenprogramma. Op het gebied van de detailhandel hebben we samengewerkt door het delen van kennis (bijvoorbeeld rondom het thema flietsbezorgers). Ook is samengewerkt bij het opstellen van de visie gericht op levendige binnensteden en kernen.

Business Park Haaglanden (BPH)

In BPH verband werkten wij samen met de gemeenten Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Delft aan het verbeteren van het vestigingsklimaat van de Haagse regio en omstreken. Het afgelopen jaar hebben we op het thema 'beter benutten' van bedrijventerreinen samengewerkt. We zetten hierbij in op behoud van bestaande bedrijven en werklocaties voor de regio. Ook willen we aantrekkelijke werklocaties (blijven) aanbieden aan nieuwe bedrijven. BPH kan door haar omvang snel en meer uitvoeringsgericht te werk gaan. De frontoffice bestaat uit accountmanagers van de deelnemende gemeenten. Zij wisselen zoekvragen van bedrijven met elkaar uit. Daardoor hebben we een goed zicht op de vragen uit de markt.

Sterke werk- en winkelgebieden

In 2022 is volop ingezet op het behouden en verstreken van onze werk- en winkelgebieden.

Veranderen en opknappen van de Plaspoelpolder

We veranderen leegstaande kantoren in nieuwe woningen. Dit zorgt voor een bijdrage aan de enorme vraag naar woningen in de regio. Ook zorgen we voor woningen in de deelgebieden Havengebied en Kesslerpark. Verder spelen we in op de vraag naar gemengde werklocaties. Wat er voor zorgt dat het aantrekkelijk is om er te verblijven. Het mengen van verschillende functies draagt ook bij aan (sociale) veiligheid in deze gebieden. Verder zorgt het mengen van functies voor een meer duurzame en levendige werklocatie. Het Middengebied blijft voor 100% een werklocatie.

Havenkwartier

In 2022 is er vanuit Economische Zaken ingezet op het realiseren van de economische wensen die naar voren kwamen uit het ontwikkelkader. In de diverse sessies en het werkbezoek aan YesDelft! is met de ontwikkelaars gezorgd voor voldoende ruimte voor werken. Ook zijn er voorwaarden en eisen opgesteld waaraan de ruimtes moeten voldoen. Daarnaast is er gekeken naar welke branches en type bedrijven we willen aantrekken voor het Havenkwartier.

Kesslerpark en omgeving

In 2022 is het ontwikkelkader Kesslerpark e.o. vastgesteld. Samen met Kadans Science Partner werkten we aan de ontwikkeling van het campus ecosysteem 'At the Park' in het Kesselerpark. Hier kunnen naast het Rijswijks Center for Sustainable GeoEnergy ook ander bedrijven en onderwijsinstellingen die zich bezighouden met de bredere maatschappelijke opgave van de energietransitie zich vestigen. In 2022 stelden we een acceptatiekader op. Ook hebben we de gebruiksvergunning van gebouwencomplex 'At the Park' verruimd.

Middengebied Plaspoelpolder, projectteam gemeente Rijswijk, IPP en BBR

In 2022 is samengewerkt in de aanpak van het ondernemende hart van de Plaspoelpolder: het Middengebied. Gemeente Rijswijk, Industrieschap Plaspoelpolder (IPP) en Belangen Vereniging Bedrijven Rijswijk (BBR) werkten samen om het vestigingsklimaat te verbeteren. Daarbij is ingezet om het Middengebied te vernieuwen om het een duidelijke en aantrekkelijke positie te geven in de regio. Het Middengebied blijft wel een werklocatie zonder wonen. In 2022 is opnieuw ingezet voor het behoud en het aantrekken van (nieuwe)bedrijven en werkgelegenheid. Dit is onder andere via de actieve inzet van een gebiedsaccountmanager in het Middengebied gerealiseerd.

De samenwerking tussen gemeente, IPP en BBR heeft in het afgelopen jaar verder vorm gekregen. Samen met deze partijen is een meer programmatische aanpak opgesteld om de doelen te behalen. Zo zijn er “kansenzones” benoemd. Verder is er een nieuwe ontwikkeling in de Treubstraat (oud voor nieuw vastgoed, met aandacht voor ondermijning) aangepakt. Kansenzones zijn gebieden in het Middengebied waar veel verouderd vastgoed aanwezig is. Het gebied is daarom geschikt en kansrijk voor herontwikkeling. Andere thema's die in 2022 door de projectgroep Middengebied zijn opgepakt, zijn:

- het vergroten van het organiserend vermogen van ondernemers en vastgoedeigenaren (sterke netwerken);
- de veiligheid in het gebied, zodat het vestigings- en ondernemersklimaat verbeterd;
- het verbeteren van groen in het openbaar gebied.

Andere werklocaties

In 2022 is een nieuwbouwkavel (H74C) op bedrijventerrein t Haantje in uitgifte aangeboden. Verder hebben we een economische analyse op het duurzaam bestaan van onze bedrijventerreinen in de toekomst afgerond. Hiervoor zijn werksessies met ondernemers en eigenaren op de bedrijventerreinen georganiseerd. Met deze input is een concept strategie voor duurzame werklocaties opgesteld. Het doel van het opstellen van een concept strategie is een passende en aantrekkelijke werklocaties aan te kunnen (blijven) bieden. Daarbij is zowel het aantal als kwaliteit belangrijk en sluit dit aan bij behoeften van ondernemers nu en in de toekomst.

Duurzame retailstructuur en kernwinkelgebieden in Rijswijk

In 2022 is gestart met het ontwikkelen van een nieuw beleid voor retail en horeca (detailhandel, persoonlijke en maatschappelijke dienstverlening, horeca incl. terrassen en vrijetijd). Ook is gewerkt aan nieuw beleid voor tijdelijke economische activiteiten (markten, braderieën, kermissen, standplaatsen en evenementen in en rond winkelcentra). Het doel is een duurzaam ondernemersklimaat te realiseren voor retail en horeca. Ook is er extra aandacht voor samenwerking met en tussen lokale ondernemers. In 2022 heeft de provincie een werkbezoek aan Bogaard Stadscentrum gebracht, waar actuele landelijke factoren met risico's op stilstand zijn besproken. Ook zijn er diverse aanpakmethoden uitgewisseld. De projectleider en winkelcentrummanager spelen een belangrijke rol om goede samenwerking met eigenaren, ontwikkelaars, ondernemers en andere partijen te houden.

Herontwikkeling Bogaard Stadscentrum

In 2022 zijn we verder gegaan met de uitvoering van het vastgestelde masterplan voor Bogaard Stadscentrum en de herinrichting van het Bogaardplein. We hebben hierbij meer aandacht besteed aan de positionering van het nieuwe stadscentrum. Dit hebben we o.a. gedaan door een nieuw beeldmerk te maken en informatie te delen over deelprojecten en verbouwingen. Zo kunnen we ervoor zorgen dat het winkelcentrum aantrekkelijk blijft voor ondernemers en bezoekers. Ook hebben we in 2022 het informatie- en bezoekerscentrum in Bogaard Stadscentrum geopend.

Versterking historisch karakter winkelcentrum Oud Rijswijk

Het winkelcentrum in Oud Rijswijk is een aantrekkelijk winkelgebied voor ondernemers en bezoekers. Oud Rijswijk heeft een dorps karakter met een ambachtelijke sfeer die grote steden om ons heen missen. Hier zijn we trots op. In 2022 hebben we samen met de actieve ondernemers activiteiten

uitgevoerd. Deze zijn bekostigd uit de BIZ (de bedrijven investeringszone Oud Rijswijk). In 2022 hebben we met de ondernemers ook plannen voor het vernieuwen en het verbeteren van de aantrekkelijkheid van het oude historische centrum uitgewerkt. Het historische karakter is beter in beeld gekomen via actieve communicatie over het gebied. In 2022 is onder andere de historische waterput in Oud Rijswijk hersteld.

Centrummanagement in winkelcentra

In 2022 is opnieuw bijgedragen aan het centrummanagement van de winkelcentra. De centrummanager is de verbinder tussen de ondernemers, vastgoedeigenaren en gemeente als het gaat om organisatie en uitvoering op het gebied van marketingcommunicatie, evenementen en activiteiten. Wat belangrijk is voor het winkelcentrum. In Rijswijk waren in 2022 twee centrummanagers actief; in Bogaard stadscentrum en in Oud Rijswijk. Ze zijn het eerste aanspreekpunt voor lokale ondernemers, vastgoedeigenaren en gemeente. Concreet gaat het om het verbinden van alle partijen in het gebied, contacten met (potentiële) winkeliers. Ook zijn ze verantwoordelijk voor de vertaling van de marketingcommunicatiestrategie voor het hele gebied.

Sterke economische structuur: aandacht voor en integratie van innovatie en duurzaamheid en digitalisering

Er doen zich veel ontwikkelingen voor die allen zijn terug te leiden naar een aantal grote trends. Door met de Rijswijkse economie in te spelen op de trends digitalisering, technologische vernieuwing en verduurzaming, werken we aan een toekomstbestendige economie.

Robuuste economische structuur creëren

In 2022 hebben we verder gebouwd aan het innovatie ecosysteem gericht op energie en techniek. Dit ecosysteem is een samenwerking van ondernemers, onderwijs en overheid en is voortgekomen uit het Rijswijks Center for Sustainable Geo-energy (RCSG). Met het ecosysteem spelen we in op een aantal maatschappelijke vraagstukken die op dit moment actueel zijn, zoals de energietransitie en het blijven voorzien in voldoende en juist opgeleid (praktisch) personeel. Door de bijdrage die deze samenwerking het levert aan een aantal maatschappelijke vraagstukken kunnen we aanspraak maken op derde geldstromen. In 2022 is met partners een projectplan voor het versterken van de campus rondom de Energy Cave opgesteld. We hebben het proces opgestart om vanuit een bijdrageregeling van de MRDH extra geld te ontvangen.

Versterking onderwijs-arbeidsmarkt

Volgende geschoold personeel is belangrijk. Ook in 2022 heeft dit onderwerp weer onze aandacht gehad. Vanuit het programma Nieuwe Onderwijs Energie Rijswijk (NOER) hebben we de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt verder versterkt. Dit hebben we gedaan door het verstevigen van de onderlinge netwerken tussen de diverse onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven in Rijswijk. Rondom de energietransitie ondersteunen we het netwerk. Zo maken we gezamenlijke de ontwikkeling van onderwijsprogramma's rondom dit thema en techniek mogelijk. Door het programma Kiezen voor Kansen zetten we in op het creëren van meer stage- plaatsen. Op deze manier kunnen jongeren vroegtijdig kennismaken met de diverse mogelijkheden voor werk. Verder was dit thema in 2022 vast agendapunt in de gesprekken die de accountmanagers met bedrijven voerden. De accountmanagers hebben samengewerkt met het Werkgevers Service Punt in het contact met bedrijven. Op deze manier hebben ze de verbinding tussen onderwijs en het bedrijfsleven concreet gemaakt.

Juist nú is ook het moment

De ontwikkelfase waarin geothermie zit is gebaat bij clustervorming. Geothermie is ook een belangrijke bron binnen de duurzame energievoorziening en overige technische (energietransitie) innovaties. Niet alleen het aantal bedrijven maar ook de heterogeniteit van de bedrijvenpopulatie zal in het cluster toenemen (heterogeniteit naar omvang, kennisniveau en technologie-toepassing).

Sterk herkenbaar profiel

We positioneren Rijswijk als een groene, bereikbare stad waar vernieuwing belangrijk is. In 2022 hebben we de lokale samenwerking tussen onderwijs en het bedrijfsleven versterkt op de profielen techniek en energie. Daarnaast hebben we een economische visie en strategie toekomstbestendige werklocaties opgesteld. Met deze visie en strategie geven we meer betekenis aan een passende en stevige profilering en het aantrekken van bedrijven per werklocatie. Waarbij aandacht is voor de nieuwe economie thema's, zoals digitalisering, vernieuwing en duurzaamheid. We richten ons op vernieuwende en duurzame partners.

Ruimte voor werkgelegenheid

Een groeiend aantal inwoners betekent dat we ook meer banen willen creëren. Verstedelijking is niet alleen zorgen voor meer woningen maar ook zorgen voor meer werk. In Rijswijk is het MKB de belangrijke banenmotor. In 2022 hebben we via actief accountmanagement bedrijven en organisaties behouden, aangetrokken en laten starten. Dit vraagt om voldoende en goede werklocaties, vestigingsmogelijkheden, accountmanagement en dienstverlening.

Dienstverlening aan ondernemers

In 2022 hebben we gezorgd dat onze dienstverlening duidelijker is geworden. Dit hebben we gedaan door 'Rijswijk Onderneemt' bekender en zichtbaarder te maken zowel binnen als buiten onze organisatie. Ondernemers kunnen zowel fysiek als digitaal gemakkelijk informatie vinden. Ook weten ze beter wie ze waarvoor kunnen benaderen en wat ze van de gemeente kunnen verwachten. De accountmanagers waren fysiek aanwezig bij netwerkbijeenkomsten en direct benaderbaar voor vragen. Daarnaast zijn ze wekelijks beschikbaar tijdens de digitale Open Coffee. In 2022 heeft het accountmanagementteam tijdens de werkbezoeken ruim 200 bedrijven bezocht. Digitaal is het gebruik van social media en de gemeentelijke website ingezet. Als eerste om activiteiten, kennis, Rijswijk Onderneemt en de collega's van het team Economische Zaken zichtbaar te maken. Als tweede om te communiceren over gemeentelijke ondernemerszaken. Denk hierbij aan het delen van informatie, kennis, nieuws en ontwikkelingen in Rijswijk. De verdere dienstverlening aan ondernemers werd in 2022 vormgegeven via het bedrijfscontactpunt: zowel per mail als telefonisch konden ondernemers het team Economische Zaken rechtstreeks bereiken.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Primitief	Gewijzigde	Realisatie	Afwijking
Economie en Werken		2021	2022	raming	2022	(+ = voordeel)
				2022		
3100 Economische aangelegenheden	Lasten	1.040	1.071	1.340	1.281	60
	Baten	379	201	201	227	26
Saldo		-662	-871	-1.139	-1.054	86
3300 Nutsbedrijven	Lasten					
	Baten	366	165	98	319	220
Saldo		366	165	98	319	220
Programmatotalen	Lasten	1.040	1.071	1.340	1.281	60
	Baten	745	366	299	545	246
Saldo		-295	-705	-1.041	-735	306

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 306.000 voordelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

3100 Economische aangelegenheden

Lasten voordeel € 60.000

Het budget voor de winkelgebieden is niet uitgegeven. De uitgaven voor onder andere toename overlast jongeren, verkeersveiligheid en winkeldiefstallen was lager dan ingeschat. Daarnaast zijn

de lasten zoals begroot in het Coronamaatregelenpakket voor 2022 voor een groot gedeelte niet in 2022 gemaakt.

3300 Nutsbedrijven

Baten voordeel € 220.000

De opbrengst van de cumulatief preferente aandelen Stedin zijn € 202.000.

Investerings

Investering (bedrag x € 1.000)	Begr.Lasten	Werk.Lasten	Saldo lasten	Begr.Baten	Werk.Baten	Saldo baten
Verbeteren straatbeeld Treubstraat fase 3	600		600			
Eindtotaal	600		600			

Onderwijs

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

Jeugdigen moeten vrij en in veiligheid kunnen opgroeien, zodat ze later verantwoordelijke, zelfstandige, zelfredzame en maatschappelijk betrokken volwassenen kunnen worden. Als eerste zijn ouders/verzorgers verantwoordelijk dat het goed gaat met hun kinderen. Op het moment dat ze hier (tijdelijk) niet toe in staat zijn, krijgen ze een steuntje in de rug. De gemeente Rijswijk doet haar best om een fijne omgeving te creëren waar kinderen goed kunnen opgroeien en zich kunnen ontwikkelen. Mogelijke problemen worden snel opgemerkt en opgelost om te voorkomen dat zwaardere (jeugd)hulp nodig is.

Naast ouders/verzorgers hebben het onderwijs en de aanbieders van diverse jeugdactiviteiten op het gebied van sport, spel, kunst, cultuur en vrijetijd een belangrijke rol hierin. Ze zijn heel belangrijk voor de manier waarop jeugdigen zich kunnen ontwikkelen. Zo zorgen we dat jongvolwassenen klaar zijn voor hun zelfstandige deelname aan de maatschappij. Het beleid is gericht op een positieve benadering. Alle jeugdigen moeten dezelfde kansen krijgen. De nadruk ligt op een aanpak om problemen te voorkomen.

Doelstellingen

1. Opgroeien en Opvoeden: samen werken we aan een toegankelijk en divers aanbod voor de ondersteuning bij opvoeding en ontwikkeling. Het moet goed op elkaar aansluiten en voor iedereen beschikbaar zijn. De vraag van ouders en hun kinderen in de leeftijd van 0 tot 23 jaar is het meest belangrijk. Er wordt gekeken naar de diverse levensfasen en de vragen die daarbij horen.
2. Educatie: iedere jeugdige die in Rijswijk woont heeft recht op onderwijs op een voor hem/haar passende plek. Iedereen moet de mogelijkheid krijgen om een startkwalificatie (een diploma havo, vwo, mbo2 of hoger) te behalen. Het zo goed mogelijk ontwikkelen van persoonlijk talent is een belangrijk uitgangspunt.
3. Persoonlijke ontwikkeling: Jeugdigen ontwikkelen zich breed en ontdekken hun talenten. We zetten in op dat iedereen gebruik kan maken van het standaard aanbod op het gebied van sport, kunst en cultuur, techniek, natuur en milieu en taal.

Beleidsindicatoren verplicht

Indicator	Begroting 2022	Realisatie 2022
Absoluut verzuim aantal per 1.000 leerlingen	3,5	3,8
Relatief verzuim aantal per 1.000 leerlingen	40	35
Voortijdig schoolverlaters (VSV-ers)	< 2,2%	1,6%

Toelichting verplichte indicatoren

Absoluut verzuim

De verplichte indicator 'Absoluut verzuim' meet het aantal leerplichtige leerlingen per 1000 leerlingen dat op een moment in het schooljaar niet staat ingeschreven op een school of onderwijsinstelling. De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is verantwoordelijk voor de registratie van deze gegevens.

Vanwege het uitbreken van de coronapandemie is de streefwaarde die effect had op het verzuim voor de begroting 2022 iets naar boven bijgesteld ten opzichte van de vorige begrotingen.

De laatste gegevens die bij DUO gepubliceerd zijn van het schooljaar 2020-2021. Het aantal Rijswijkse absoluut verzuimers was toen 3,8 leerlingen per 1.000 leerlingen. In absolute getallen ging het toen om 28 leerlingen. Voor de voorgaande schooljaren waren deze cijfers als volgt:

- Schooljaar 2019-2020: 6,6 per 1.000 leerlingen; absoluut getal 48 leerlingen;
- Schooljaar 2018-2019: 4,0 per 1.000 leerlingen; absoluut getal 27 leerlingen.

Relatief verzuim

De verplichte indicator 'Relatief verzuim' is het aantal leerplichtige leerlingen per 1000 leerlingen dat staat ingeschreven op een school of onderwijsinstelling maar deze niet of niet geregeld bezoekt. DUO is aangewezen als gegevensbron.

De laatst gepubliceerde gegevens zijn van het schooljaar 2020-2021. Het aantal Rijswijkse relatief verzuimers was toen 35 leerlingen per 1.000 leerlingen. In absolute getallen ging het toen om 260 leerlingen. Voor de voorgaande schooljaren waren deze cijfers als volgt:

- Schooljaar 2019-2020: 22 per 1.000 leerlingen; absoluut getal 158 leerlingen;
- Schooljaar 2018-2019: 31 per 1.000 leerlingen; absoluut getal 210 leerlingen

Voortijdig schoolverlaters (VSV-ers)

De verplichte indicator 'VSV-ers' is het percentage van het totaal aantal 12- tot 23-jarigen dat zonder startkwalificatie (minimaal diploma mbo2, havo of vwo) het onderwijs verlaat. Ingrado/DUO is aangewezen als gegevensbron.

De laatst gepubliceerde gegevens zijn van het schooljaar 2020-2021. Het percentage VSV-ers van de Rijswijkse voortgezet onderwijs/mbo-scholen was 1,6%. Voor de voorgaande schooljaren waren deze cijfers als volgt:

- Schooljaar 2019-2020: 2,0%
- Schooljaar 2018-2019: 2,2%

De cijfers van DUO zijn gebaseerd op de postcode en gemeente waar de scholen voor VO en MBO gevestigd zijn. Dit betekent dat het genoemde percentage betrekking heeft op alle leerlingen op die bepaalde scholen, zowel Rijswijkse als niet-Rijswijkse leerlingen.

Beleidsindicatoren optioneel

Indicator	Begroting 2022	Realisatie 2022
Voldoende kindplaatsen Voorschoolse educatie	150	150
Aantal projecten samen met het Team Brede Impuls	18	20
De Ontdekkers bieden door het jaar heen diverse activiteiten in verschillende wijken	9	9
Alle reguliere basisscholen zijn vertegenwoordigd in de Raad van Kinderrechten- ambassadeurs	12	11
De Raad van Jongeren- ambassadeurs geeft gevraagd en ongevraagd advies op minimaal 3 onderwerpen	4	3
Aantal Rijswijkse deelnemers aan het MDT Follow Your Dreams Project	10	13

Toelichting indicatoren

Voldoende kindplaatsen Voorschoolse educatie

De gemeente wil er voor zorgen dat alle peuters met een achterstand in de Nederlandse taal terecht kunnen op een Rijswijkse peuterspeelschool. Zodat ieder kind voorschoolse educatie kan krijgen. Hiermee wordt de taalachterstand verminderd of ingehaald. Ook worden kinderen goed voorbereid op de basisschool. Ouders mogen zelf kiezen of ze van deze voorziening in Rijswijk gebruikmaken. Met 150 plaatsen is er in 2022 voldoende plaats om alle Rijswijkse kinderen met een indicatie ook in Rijswijk naar een peuterspeelschool te laten gaan.

Aantal projecten samen met het Team Brede Impuls

Met de Brede Regeling Combinatiefuncties wordt een intensieve samenwerking gestimuleerd tussen partners, waaronder scholen en het Team Brede Impuls. Samen maken zij een school- en/of wijkprogramma op het gebied van natuur, taal, techniek, cultuur en sport. Het aantal moet groeien naar 22 projecten/programma's in 2025. In 2022 zijn er 20 projecten gerealiseerd.

De Ontdekkers bieden door het jaar heen diverse activiteiten in verschillende wijken

De Ontdekkers bieden het hele jaar door een divers en laagdrempelig programma van kinder- en jeugdactiviteiten aan. Ze proberen gedurende het jaar in alle 11 de wijken van Rijswijk één of meerdere activiteiten te laten plaatsvinden. Via een langzame groei naar 11 wijken in 2025 willen ze dit realiseren.

Alle reguliere basisscholen zijn vertegenwoordigd in de Raad van Kinderrechtenambassadeurs

De Raad van Kinderrechtenambassadeurs (KRA) bestaat uit leerlingen van groep 7 van de Rijswijkse basisscholen. De wens is dat alle 20 Rijswijkse basisscholen deelnemen in de Raad. We willen hier de komende jaren langzaam naar toe groeien. De coördinatie van werving die de KRA doet vindt plaats op alle basisscholen. Het blijft een keuze van de scholen of zij leerlingen voordragen.

Jeugdigen geven gevraagd en ongevraagd advies op minimaal 3 onderwerpen (Speaking Minds Methodiek)

We willen vanuit jongerenpanels de jeugdigen advies vragen. De panels afhankelijk van de adviesvraag veranderen van samenstelling. Bij de Speaking Minds methodiek worden praktisch opgeleide jongeren betrokken bij het gemeentelijk beleid. Zij geven de gemeente advies over verschillende beleidsvragen.

Maatschappelijke Diensttijd (MDT) project Follow Your Dreams (FYD)

De gemeente Den Haag is in 2019 gestart met een MDT proeftuin FYD. MDT is een nieuwe aanvulling op bestaande ondersteuningsprojecten voor jongeren. Met de "MDT-reis" leren jongeren werken aan talentontwikkeling, elkaar ontmoeten en maatschappelijke gevolgen. De gemeente Rijswijk doet sinds 2021 mee met dit project.

Wat hebben we er voor gedaan?

Het is onze wens om met de organisaties die met jeugdigen werken het beleid en de uitvoering af te stemmen. Graag willen we deze organisaties ook actief laten samenwerken. Hierbij werken we vanuit de volgende uitgangspunten:

- jeugdigen staan centraal;
- versterken van eigen kracht;
- werken vanuit een integrale aanpak;
- aandacht voor jeugdparticipatie.

Het Rijswijkse jeugd- en onderwijsbeleid richt zich op jeugdigen in de leeftijd van 0-23 jaar. Het sluit aan op de diverse levensfasen. We verdelen het jeugd- en onderwijsbeleid in drie thema's: Opgroeien en Opvoeden, Educatie en Persoonlijke Ontwikkeling.

Opgroeien en Opvoeden

De gemeente stimuleert en verbindt partijen met elkaar. We zorgen voor voorzieningen die met elkaar verbonden zijn. Als gezinnen (tijdelijk) niet in staat zijn om problemen rondom de opvoeding op te lossen, wordt dit vroeg opgemerkt. Jeugdigen en/of hun ouders/verzorgers worden begeleid naar voorzieningen die daarbij passen. Zo willen we een zwaardere zorgvraag voorkomen of beperken. De samenwerkende partners in het CJG hebben een centrale rol in de ondersteuning bij de opvoeding aan jeugdigen en de ouders.

Preventief aanbod

In 2022 heeft het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) in Rijswijk gezorgd dat opvoeders, jeugdigen en professionals makkelijk vragen konden stellen over opvoeden en opgroeien. De CJG- coördinator heeft netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor partners die met jeugd werken. We organiseerden twee bijeenkomsten voor de professionals die betrokken zijn bij de zorg en het basisonderwijs. Ook waren er activiteiten om de zichtbaarheid van de dienstverlening van het CJG te vergroten onder

de doelgroep. Zo was het CJG aanwezig tijdens de informatiemarkt van het Strandwalfestival. Ook werden er diverse activiteiten georganiseerd in de week van de opvoeding.

Educatie

Voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden en bevorderen van taalvaardigheid

Om onderwijsachterstanden te voorkomen is het belangrijk om er vroeg bij te zijn en te zorgen voor een aanpak die op maat gemaakt is. Het beheersen van de Nederlandse taal is hierbij een essentieel onderdeel. Daarom werken we samen met partners zoals het onderwijs, de kinderopvang en de bibliotheek. Samen zorgen we ervoor dat de taalvaardigheid al vanaf jonge leeftijd wordt vergroot. We stimuleren een aanbod van hoge kwaliteit op de peuteropvang wat bestaat uit een gestructureerd en ontwikkelingsgericht lesprogramma. Ouders worden hierbij actief betrokken. Achterstanden in het onderwijs worden voorkomen en/of verminderd, onder andere door het bieden van voorschoolse educatie. Peuters met een (dreigende) achterstand worden actief begeleid naar de voorschoolse educatie.

De voorschoolse educatie loopt door in de vroegschoolse educatie in het basisonderwijs. Met het onderwijs en de kinderopvang zijn in 2022 (hernieuwde) prestatieafspraken gemaakt en vastgesteld in het bestuurlijk overleg. De afspraken gaan over de resultaten van de voor- en vroegschoolse educatie en de monitoring daarvan. Een doorgaande lijn en een goede overdracht maken onderdeel uit van deze afspraken.

Vanaf het schooljaar 2021/2022 stelt de gemeente extra subsidie beschikbaar voor scholen met een hoge achterstandscore om gelijke kansen te bevorderen. Deze subsidie is een aanvulling op de extra middelen die deze scholen zelf ontvangen binnen hun lumpsum-financiering. Zo kunnen ze achterstanden wegwerken of verkleinen. De inzet van de gemeentelijke subsidie moet aansluiten bij het gemeentelijk beleid voor achterstand in het onderwijs. Het moet een aanvulling zijn op de aanpak van de school zelf in het kader van de achterstanden in het onderwijs. Ook voor het schooljaar 2022-2023 hebben de scholen waar het om gaat deze subsidie(s) aangevraagd en toegekend gekregen.

Het ROC Mondriaan biedt, in overleg met de gemeente, een lesprogramma aan dat gericht is op het verbeteren van lezen, schrijven en digitale vaardigheden voor volwassenen met een laag taalniveau (NT1 en NT2). De gemeente moedigt deelname aan via onder andere het Taalhuis. In 2021 is het Regionaal Programma Laaggeletterdheid Haaglanden 2021-2024 vastgesteld door alle gemeenten in onze arbeidsmarktregio. Dit regionale programma is opgenomen in het lokale beleidsplan Het start met Taal. Begin 2022 is het beleidsplan vastgesteld door de raad.

Passend onderwijs en voorkomen van schooluitval

Iedere leerling volgt zo passend mogelijk onderwijs. Meestal is dat op een reguliere school. Maar soms is dat niet mogelijk of kan dit alleen met een jeugdhulparrangement. Scholen hebben een goed

zicht op de kinderen en kunnen problemen vroegtijdig signaleren. Het schoolmaatschappelijk werk verzorgt preventieve en kortdurende hulp en vervult de schakelfunctie tussen het onderwijs en het jeugdteam. Binnen het jeugdteam is voor iedere school een maatje aangewezen zodat er snel binnen de driehoek onderwijs-schoolmaatschappelijk werk-jeugdteam geschakeld wordt. Ook team leerplicht vervult, indien nodig, een belangrijke preventieve taak binnen deze driehoek.

Samen met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs, het jeugdteam en overige partners binnen het preventieve voorveld, wordt ingezet op het (nog) sneller signaleren van mogelijke problemen en het maken van slimme combinaties waar passend onderwijs en passende jeugdhulp bij elkaar komen, bijvoorbeeld in de vorm van onderwijs-zorg-arrangementen (OJA's).

We realiseren samen een dekkende zorg-onderwijs-structuur, zetten in op zo "thuisnabij onderwijs" als mogelijk is en dringen daardoor het aantal (dreigende) thuiszitters terug en voorkomen schooluitval.

Sinds het nieuwe schooljaar is er gestart met de pilot Consulent in de School. Hiervoor zijn 2 medewerkers van het Jeugdteam volledig vrij gemaakt. De Consulent in de School is regelmatig op alle scholen in Rijswijk aanwezig als sparringspartner en is het vaste maatje vanuit het jeugdteam voor die school. Het doel van de pilot is om de verbinding tussen het onderwijs en de zorg voor jeugd nog steviger te verbinden, preventiever te kunnen werken en, indien er toch zwaardere hulp nodig is, dit sneller en effectiever in te zetten. Deze pilot wordt deels betaald uit de gemeentelijke NPO-gelden.

Samen met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs, het jeugdteam en overige partners binnen het preventieve voorveld, wordt ingezet op het (nog) sneller signaleren van mogelijke problemen en het maken van slimme combinaties waar passend onderwijs en passende jeugdhulp bij elkaar komen (bijvoorbeeld in de vorm van onderwijs-zorg-arrangementen (OJA's).

We realiseren samen een dekkende zorg-onderwijs-structuur, zetten in op zo "thuisbij onderwijs" als mogelijk is en dringen daardoor het aantal (dreigende) thuiszitters terug en voorkomen schooluitval.

Sinds het nieuwe schooljaar is er gestart met de pilot "Consulent in de School". Hiervoor zijn 2 medewerkers van het Jeugdteam volledig vrijgemaakt. De Consulent in de School is regelmatig op alle scholen in Rijswijk aanwezig als sparring-partner en is tevens het vaste maatje vanuit het jeugdteam voor die school. Doel van de pilot is om de verbinding tussen het onderwijs en de zorg voor jeugd nog steviger te verbinden, preventiever te kunnen werken en, indien er toch zwaardere hulp nodig is, dit sneller en effectiever in te zetten. Deze pilot wordt deels betaald uit de gemeentelijke NPO-gelden.

Onderwijshuisvesting

De gemeente is wettelijk verplicht om te zorgen voor voldoende huisvesting voor de scholen. Samen met de schoolbesturen werken we aan een goede kwaliteit van de schoolgebouwen en dragen daarmee bij aan de ontwikkeling en leerprestaties van kinderen en het werkplezier van de leerkrachten.

De huisvestingsopgaven zijn, in samenwerking met het onderwijs, uitgewerkt in een Integraal Huisvesting Plan (IHP).

Op basis van het IHP is het afgelopen jaar in samenwerking met het schoolbestuur en de kinderopvang het project gestart voor de vervanging van de Steenvoordeschool.

Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt

De basis voor de versterking van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt is het in 2019 vastgestelde plan van aanpak Nieuwe Onderwijs Energie (NOER). Het programma heeft als doel het versterken en faciliteren van het Rijswijkse onderwijs, het voorkomen van uitval bij overgangsmomenten in het onderwijs, en het vinden van stageplaatsen voor Rijswijkse leerlingen door het opzetten van een langdurige samenwerking tussen het (Rijswijkse) bedrijfsleven en Rijswijkse onderwijs.

In het schooljaar 2021-2022 maakten ruim 1.000 leerlingen uit Rijswijk kennis met verschillende Rijswijkse bedrijven in het kader van beroepsoriëntatie. Een succesvolle samenwerking tussen JINC Haaglanden en de Gemeente Rijswijk. Daarnaast stond het jaar 2022 in het teken van verbreding en uitbreiding van relevant onderwijs. Samen met partners van de Energy Cave hebben we in 2022 meer dan 300 vmbo, havo, vwo en mbo-leerlingen mogen ontvangen in het Education Center

van de Energy Cave. Door het organiseren van excursies, gastcolleges en masterclasses voor het onderwijs, enthousiasmeren we jongeren voor technische opleidingen en creëren we (meer) draagvlak voor de Energietransitie. Samen met het beroepsonderwijs zijn we gestart met het ontwikkelen van nieuwe curricula.

Nationaal Programma Onderwijs (NPO)

Vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) hebben naast de scholen, ook alle gemeenten extra geld ontvangen om het onderwijs extra te ondersteunen bij hun aanpak vanuit het NPO.

De gemeente Rijswijk heeft € 895.117, - ontvangen om in te zetten in aanvulling op en ter ondersteuning van de (school)plannen van het onderwijs in het kader van het bestrijden van (onderwijs)achterstanden als gevolg van COVID-19.

Na het ophalen van de behoeften bij de scholen bleek voor het basisonderwijs de grootste behoefte te liggen in een betere samenwerking tussen het onderwijs en activiteiten in de preventieve- en zorg-sfeer. Voor het voortgezet onderwijs lag de gezamenlijke behoefte in activiteiten rond de thema's welbevinden/cultuur, verlengde schooldag en toeleiding naar (reguliere) activiteiten/verenigingen.

Op basis van deze opgehaalde behoeften hebben de scholen subsidie kunnen aanvragen voor activiteiten die (mede) bijdragen aan het bestrijden van COVID-19 achterstanden. Voorwaarde voor de plannen is dat er structurele verbeteringen/veranderingen plaats vinden met dit incidentele geld.

De scholen zijn in 2022 gestart met de uitvoering van de plannen.

Persoonlijke ontwikkeling

Brede regeling combinatiefuncties (Team Brede Impuls)

Het Rijk heeft de Brede regeling combinatiefuncties, die liep vanaf 2008, tot en met 2022 bevroren. Tot in december 2022 was er nog veel onduidelijkheid over de mogelijke voortzetting van de regeling en de daarbij behorende bedragen.

De Ontdekkers

Het aanbod van de vakantieactiviteiten en het cursusaanbod blijft continue inspringen op de behoefte van de kinderen, maar ook op trends. Er is veel aandacht voor een gevarieerd programma-aanbod. Om het aanbod te kunnen realiseren, wordt samengewerkt met diverse lokale aanbieders op het gebied van sport, cultuur, natuur, taal, techniek en verkeer. De Ontdekkers hebben als doel dat kinderen kennismaken, ontdekken, verdiepen, verbreden en verbinden. Hiermee worden de kinderen gestimuleerd om lid te worden van één van de lokale verenigingen.

De activiteiten vinden zo veel mogelijk plaats in alle wijken van Rijswijk. Waar dit niet mogelijk is, wordt een locatie dichtbij gezocht die goed bereikbaar is. Om verschillende redenen is het niet mogelijk gebleken om de gewenste uitbreiding naar meer dan 9 wijken te realiseren. In alle wijken van Rijswijk worden deelnemers geworven.

Expeditie Rijswijk

In samenspraak met de oudere jeugd wordt vanuit Expeditie Rijswijk een aansprekend activiteiten-aanbod georganiseerd. De Expeditie is opgezet vanaf het begin van de coronapandemie (vanuit een extra doeluitkering vanuit het Rijk) en was een groot succes. Reden om dit aanbod voort te zetten en verder uit te bouwen in 2022. Ook in 2022 is dit gefinancierd uit de middelen van het coronamaatregelenpakket vanuit het groeifonds.

Epic Youth (Online activiteiten)

Tijdens de coronapandemie hebben de partners veelal digitaal met de (vooral oudere) jeugd gecommuniceerd en activiteiten georganiseerd. Tijdens de pandemie hebben we gemerkt dat we digitaal een andere doelgroep kunnen bereiken dan fysiek en heeft het online jongerenwerk vorm gekregen via het aanbod van Epic Youth.

Via activiteiten sluiten jongeren zich aan bij een discord waar jongerenwerkers ook bij aangesloten zijn. Het is gebleken dat de jongeren met elkaar, maar zeker ook met de jongerenwerkers, digitaal makkelijker communiceren over bepaalde onderwerpen en over wat hen bezighoudt. Vandaar dat we in Rijswijk een compleet pakket aan jongerenwerk willen realiseren van zowel fysiek als digitaal jongerenwerk. De medewerkers van Epic Youth werken samen met de uitvoerende partijen om met de jeugdigen te komen tot een samenhangend en op elkaar afgestemd programma.

De Helden van de Natuur

Helden van de Natuur is een binnen- en buitenschools programma met verschillende activiteiten om jeugdigen en hun ouders te stimuleren meer naar buiten te gaan en op avontuur te gaan in de natuur. Binnen schooltijd leren jeugdigen over natuur en milieu in lessen gegeven door groenpartners, leerkrachten en vrijwilligers. Buiten schooltijd kunnen jeugdigen deelnemen aan activiteiten die hen stimuleren om ook in hun vrije tijd meer bewust met de natuur om te gaan. Verder worden binnen het programma Helden van de Natuur netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor (groen)partners uit Rijswijk.

Tussen Team Brede Impuls, De Ontdekkers en Helden van de Natuur bestaat een nauwe samenwerking. Al deze programma's zijn gericht op kennismaking, verdieping, toeleiding naar bestaande activiteiten en verenigingen en borging.

Jeugdparticipatie

Bij het ontwikkelen van gemeentelijk beleid en de uitvoering daarvan, betrekken we de jeugdigen; zij zijn tenslotte de volwassenen van de toekomst.

Met de kinderrechtenambassadeurs van de basisscholen hebben we blijvende aandacht voor participatie en de rechten van kinderen en jongeren. Het doel is om betrokkenheid van kinderen en jongeren in maatschappelijke vraagstukken te creëren door hen gevraagd, maar ook ongevraagd advies te laten leveren aan het gemeentebestuur.

In september 2021 zijn er 19 kinderen uit groep 7 afkomstig van 11 basisscholen geïnstalleerd als Kinderrechtenrechtenambassadeurs. In december 2022 is er feestelijk afscheid genomen van deze Raad van kinderrechtenambassadeurs. De werving voor de nieuwe kinderen is gestart in november/december 2022.

De jeugdigen betrekken we op beleidsthema's en onderwerpen die hen aanspreken, maar ook waar we als gemeente graag over willen praten. Het streven is om vanuit jongerenpanels de jeugdigen advies te vragen. De panels kunnen variëren qua samenstelling, afhankelijk van de adviesvraag.

Vanuit de gemeente is dit de weg om jongerenambassadeurs in nieuwe stijl op te zetten.

Speaking Minds Methodiek

Bij de Speaking Minds methodiek worden (praktisch) opgeleide jongeren meer betrokken bij het gemeentelijk beleid. Zij adviseren vanuit hun rol en perspectief de gemeente over een specifieke beleidsvraag. De jongeren presenteren vervolgens hun ideeën aan de wethouder.

Het project is in september 2021 gestart op het Stanislas College met het thema Armoede. Twee coaches zijn opgeleid volgens de Speaking Minds aanpak zodat zij de jongeren hierin kunnen begeleiden en coachen. Deze coaches hebben met hun opgedane kennis in 2022 zelfstandig het thema Armoede behandeld op het Stanislas College, dit keer met een vierde klas. Het project liep door tot begin 2023.

Maatschappelijke Diensttijd (MDT)

MDT is een programma voor jeugdigen van 14 tot en met 27 jaar. Het is een kans om hun talenten te ontdekken, van betekenis te zijn, nieuwe mensen te ontmoeten en keuzes te maken voor de toekomst. Binnen dit programma staat maatschappelijke invloed voorop en daarbij zijn drie dingen belangrijk: iets doen voor een ander en/of de samenleving, ontwikkeling van talent en elkaar ontmoeten.

In Rijswijk doen we mee aan twee MDT projecten; "The Real Social" en "Follow Your Dreams".

The Real Social

The Real Social is een project voor alle jeugdigen in Rijswijk tussen de 14 en 27 jaar. Zij doen, op basis van hun interesses en talenten, mee aan verschillende activiteiten met een maatschappelijke waarde. Zij helpen bijvoorbeeld bij sportieve en culturele activiteiten voor kinderen, jongeren en ouderen in de buurt. De jeugdigen worden gekoppeld aan een teamcoach en samen bekijken zij wat de jeugdige graag wil doen en bij welke activiteiten zij willen helpen. De jeugdigen worden door hun teamcoach begeleid en kunnen meedoen aan workshops om hun talenten te ontwikkelen. Deelname aan het project duurt zes maanden (totaal 100 uur). Na afloop van deelname aan het project ontvangt de jeugdige een bewijs van deelname.

Follow Your Dreams

Follow Your Dreams is bedoeld voor jeugdigen tussen de 18 en 27 jaar zonder werk en/of genoeg diploma's. Deelname aan het project duurt 20 weken (320 uur). De jeugdige wordt intensief begeleid en gaat 16 uur per week aan de slag met een divers programma. Zo doen zij mee aan maatschappelijke activiteiten en doen zij via een soort stageplek werkervaring op. Het doel is dat 70% van de deelnemers aan het werk gaat of een opleiding gaat volgen. Na afloop krijgen de deelnemers een MDT-diploma. Aan landelijke erkenning van dit certificaat wordt gewerkt. De trekker van Follow Your Dreams is de gemeente Den Haag. De gemeente Rijswijk doet sinds 2021 mee aan dit project.

De gemeente Den Haag organiseert ook een Follow Your Dreams 2.0 (FYD 2.0). Dit is in september 2022 gestart en is een intensievere vorm die 1,5 jaar duurt. Ook de Gemeente Rijswijk doet mee. In FYD 2.0 worden de geleerde lessen uit de het eerste Follow Your Dreams project toegepast, nieuwe partners aangehaakt en doelstellingen aangepast zodat deze realistisch zijn. Werkloosheid onder jongeren is gegroeid en de effecten hiervan op mentaal vlak zijn merkbaar. De ambitie van FYD 2.0 is voor 150 jongeren een groot verschil te maken. Door middel van maatschappelijke activiteiten en de leer- en/of werkervaring gaan zij iets terug doen voor de samenleving.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Onderwijs		Realisatie 2021	Primitief 2022	Gewijzigde raming 2022	Realisatie 2022	Afwijking (+ = voordeel)
4010 Huisvesting scholen	Lasten	2.841	3.635	3.800	3.623	177
	Baten	188		210	103	-107
Saldo		-2.653	-3.635	-3.590	-3.520	70
4030 Lokaal onderwijsbeleid	Lasten	3.559	1.846	2.122	4.459	-2.337
	Baten	1.973	175	175	2.660	2.485
Saldo		-1.586	-1.671	-1.947	-1.799	148
6500 Kinderopvang	Lasten	327	745	745	351	394
	Baten				9	9
Saldo		-327	-745	-745	-342	403
Programmatotalen	Lasten	6.727	6.226	6.666	8.432	-1.766
	Baten	2.161	175	385	2.772	2.387
Saldo		-4.566	-6.051	-6.281	-5.660	621

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 621.000 voordelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

4010 Huisvesting scholen

Lasten voordeel € 177.000

Baten nadeel € 107.000

Het bedrag van € 210.000 aan specifieke uitkering ventilatie in scholen is niet uitgegeven.

Voor onderwijshuisvesting is er minder uitgegeven dan begroot. De uitgaven van de huur en OZB zijn lager uitgevallen dan 1½ jaar geleden verwacht. In 2022 is er meer onderhoud gepleegd aan de scholen.

Het bedrag van € 210.000 is daarom opgenomen op de balans. Ook is er een vergoeding ontvangen van het COA voor de opvang van asielzoekers.

4030 Lokaal onderwijsbeleid

Lasten nadeel € 2.337.000

Baten voordeel € 2.485.000

De kosten van het leerlingenvervoer zijn lager dan begroot, vooral te zien bij aangepast vervoer. De belangrijkste reden hiervoor is dat er minder gebruik is gemaakt van vervoer naar verdere regio's. Gezien de afstand een belangrijk factor is voor de hoogte van de kosten, zijn deze een stuk lager uitgevallen.

Deze post verloopt altijd budgettair neutraal; aan eind van jaar worden de daadwerkelijke uitgaven ook als inkomsten gezet (vanuit Spec. rijksuitkering onderwijsachterstandenbeleid waar de jaarlijkse inkomsten staan en eventueel aangevuld vanuit de voorziening onderwijsachterstanden beleid).

Deze post verloopt altijd budgettair neutraal; aan eind van jaar worden de daadwerkelijke uitgaven ook als inkomsten gezet (vanuit NPO-gelden waar de jaarlijkse inkomsten staan en eventueel aangevuld vanuit de voorziening NPO-gelden).

6500 Kinderopvang

Lasten voordeel € 394.000

De kosten peuteropvang betreft een open-einde-regeling. Het begrote bedrag is mede daardoor ruim. Wel hebben in 2022 meer peuters die in aanmerking komen voor deze regeling (de peuters van niet- of 1-verdienders) gebruik gemaakt van de peuteropvang ten opzichte van voorgaande jaren (waarin ook de coronasluitingen van peuteropvang een rol speelden). uitgaven worden in totaal € 113.733.

De kinderopvang op basis van sociaal-medische indicatie betreft een open-einde-regeling. Het begrote bedrag is mede daardoor ruim. Wel wordt er strenger getoetst of er andere mogelijkheden voor de opvang van kinderen is bij een "aanvraag" voor een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang op basis van sociaal-medische redenen. Uitgaven worden in totaal € 28.971.

Investerings

Investering (bedrag x € 1.000)			Saldo		Saldo	
	Begr.Lasten	Werk.Lasten	lasten	Begr.Baten	Werk.Baten	baten
1e inr.onderw.leerp./meub. 14e/ 16egr Buitenrijck	45	46	-1			
Bouw IKC montessori Parkrijk		13	-13			
Haalbaarh.onderz. nieuwbouw/renovatie de akker/GSR	25		25			
Haalbaarheidsonderz. nieuwe school Plaspoelpolder	25		25			
Haalbaarheidsonderzoek uitbreiding de Melodie	25		25			
Herbouw 4 lokalen Steenvoordeschool na brand	1.047	262	786			
Inricht.openb.ruimte rondom BS Rembrandtkwartier	52	59	-7			
Meerkosten ENG Steenvoordeschool	228		228			
Permanente huisvesting basissch.Kronenburgh	34	34				
Revitalisatie voormalige J.H. Snijdersschool	2.214	850	1.364	210	32	-178
Vervangende nieuwbouw Steenvoordesch(incl.gym.lok)	13.870	333	13.537			
Eindtotaal	17.566	1.598	15.969	210	32	-178

Sport, Cultuur en Recreatie

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

Cultuur

Het gemeentelijk cultuurbeleid is opgenomen in de Cultuurvisie 2016-2030 'Rijswijk vrij gedacht'. Cultuur heeft waarde voor Rijswijk en haar inwoners. Het maken of beleven van cultuur verruimt onze blik en draagt bij aan onze ontwikkeling. Daarom hechten wij waarde aan een breed cultureel aanbod in Rijswijk.

Naast de waarde van cultuur zelf, gaat het ook om de bijdrage van cultuur aan de Rijswijkse samenleving. Het doel is om kunst en cultuur als een verbindende kracht in te zetten voor de samenleving en economie van Rijswijk. Rondom cultuur kunnen inwoners elkaar ontmoeten en meedoen in de samenleving. Cultuur zorgt voor binding met de omgeving en elkaar.

Omdat het bijdraagt aan ons welzijn willen wij graag dat meer inwoners gebruik (kunnen) maken van culturele voorzieningen. Wij vinden het belangrijk dat cultuur toegankelijk is voor iedereen en leggen een stevige verbinding met zorg en welzijn.

Voor cultuur zijn er ook een aantal wetten voor de gemeente van belang. Die hebben verband met het werk van/in de bibliotheek, de lokale omroep en behoud en beheer van cultureel erfgoed.

Sport

Sport heeft vanuit het verleden een sociaal maatschappelijke functie. Sport brengt niet alleen plezier en gezondheid, het brengt ook mensen bij elkaar, helpt talenten ontwikkelen, zorgt voor sociale verbinding, biedt een platform voor vrijwilligerswerk en zorgt voor veiligheid in buurten. Deze maatschappelijke functies maken dat sport gewild én kansrijk is voor het realiseren van maatschappelijk verantwoord beleid.

De afgelopen jaren zijn de rollen en verantwoordelijkheden van de gemeente in de maatschappelijke ondersteuning, de zorg voor jeugd en het laten meedoen van kwetsbare inwoners sterk veranderd. De gemeente zet ook met de nota Sport en Bewegen, het lokaal sport- en preventieakkoord en de uitvoeringsagenda Gezondheid – Sport – Preventie in op het vergroten van de deelname van kwetsbare mensen aan de samenleving en de bestrijding van eenzaamheid. We zetten hierbij in op de eigen verantwoordelijkheid, het gebruikmaken van het sociale netwerk en op het zoveel mogelijk voorkomen in plaats van achteraf genezen. De uitvoeringsagenda Gezondheid – Sport – Preventie vormt de basis om de doelstellingen te bereiken.

Sport is geen doel op zich, maar een middel om maatschappelijke doelen zoals sociale verbinding en een gezonde leefstijl te bereiken. Bijzondere aandacht krijgt de duurzaamheid bij de vervanging van sportvelden, onderhoud en bij het zorgen voor een goed/nuttig te gebruiken invulling van de binnensport accommodaties.

Doelstellingen

Cultuur

De Cultuurvisie gaat uit van de volgende zes punten, die samen met onze partners verder worden ingevuld met acties:

- Clustering en samenhang: Door het aanmoedigen van afstemming en samenwerking worden krachten meer gebundeld en samenhang gecreëerd. Ook draagt het samenvoegen van activiteiten en voorzieningen, naast een betere benutting, bij aan meer zichtbaarheid.
- Creatieve vrijheid in de openbare ruimte en ruimte voor cultuurbeoefening: Het bieden van ruimte aan nieuwe en tijdelijke initiatieven.

- Aanbod voor jeugd en jongeren: Het aansluiten van het cultuuraanbod op de wensen van jeugd en jongeren.
- Cultuureducatie: Het aanmoedigen van aanbieden en volgen van kunst- en cultuureducatie, vooral voor jeugd en jongeren. Dit draagt bij aan hun ontwikkeling en de creativiteit van de samenleving. Het gaat om cultuuronderwijs op school en een toegankelijk aanbod in de vrije tijd.
- Ouderen en cultuur: Het benutten van het potentieel van vitale ouderen en het bereiken van kwetsbare ouderen om bij te dragen aan hun betrokkenheid in de samenleving.
- Cultureel en historisch erfgoed en architectuur: Het bekend en meer zichtbaar maken van het lokale erfgoed bij inwoners van Rijswijk en regio.

Sport

Het aanmoedigen van de Rijswijkse inwoners om te sporten, door het behouden van een breed aanbod. Hierdoor willen we een brede ontwikkeling aanmoedigen, sociale verbinding versterken, respect voor een ander vergroten en een gezonde manier van leven aanmoedigen. Er wordt vooral ingezet op de breedtesport. De verbinding tussen gezondheid, sport en preventie wordt door de verschillende akkoorden (sport- en preventieakkoord) verder versterkt en verbeterd. De verschillende punten die we belangrijk vinden zijn, in samenwerking met partners op het gebied van sport en gezondheid in Rijswijk, vertaald in een gezamenlijke uitvoeringsagenda Gezondheid – Sport – Preventie (2020-2023).

De belangrijkste thema's hierbij zijn:

1. Iedereen mag meedoen - inclusief sporten en bewegen
2. Bewegen in de buitenruimte
3. Vitale aanbieders - maatschappelijke verenigingen toekomstbestendig
4. Positieve sportcultuur - leuk, veilig, eerlijk en zorgeloos sporten en bewegen
5. Van jongs af aan vaardig in bewegen – jeugd meer laten bewegen en sporten
6. Rookvrije generatie
7. Gezond gedrag

Wat hebben we er voor gedaan?

Cultuur

Door het ondersteunen van culturele voorzieningen via subsidies was het de bedoeling om inwoners het hele jaar door een afwisselend aanbod van kunst en cultuur te bieden. En zo samen met onze partners uitvoering te geven aan de gemeentelijke cultuurvisie. Op grond van de Algemene subsidieverordening Rijswijk 2020 (Asv) ontvingen hiervoor in totaal 20 culturele instellingen, zowel professionele als amateurkunstorganisaties, structurele subsidiëring. Ook werden er 19 incidentele subsidies verleend. Waarvan 14 te maken hadden met het steunen, herstellen en vernieuwen van de lokale cultuur.

We zijn 2022 gestart met een lockdown vanwege de coronacrisis en tot eind februari was er sprake van coronamaatregelen. De coronacrisis heeft invloed op de lokale culturele sector. Dit bleek in 2022 bijvoorbeeld uit een lager aantal bezoekers en minder externe inkomsten bij professionele organisaties dan normaal. Maar ook in lagere ledenaantallen bij amateurkunstorganisaties met oudere leden. Om bij te dragen aan het herstel en de toekomstbestendigheid van onze lokale culturele infrastructuur komen we in juli met een subsidieregeling, de "Tijdelijke nadere regels steun, herstel en vernieuwing culturele infrastructuur gemeente Rijswijk". Deze subsidieregeling is extra naast de Asv. Op basis daarvan verleenden wij aan zeven verschillende Rijswijkse organisaties, incidentele subsidies voor steun, herstel en/of vernieuwing. Dit was mogelijk dankzij extra rijksmiddelen voor de lokale cultuur en het innovatiebudget kunst en cultuur, waar de raad in juli mee instemde.

In mei verhuisde Trias Centrum voor de Kunsten naar het Huis van de Stad. Naast het cursusaanbod vonden er ook al verschillende activiteiten plaats, zoals de expositie van de Rijswijk Talent Award beeldende kunst. De verhuizing van de Bibliotheek aan de Vliet naar het Huis van de Stad liep vertraging op. Binnen de landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit werkten beide partijen samen met 15 deelnemende Rijswijkse basisscholen om de kwaliteit van cultuureducatie in het onderwijs verder te versterken.

We ondersteunden het ontwikkelen van een beleidsplan voor de BB-locatie in Overvoorde voor de periode 2022-2025. Deze gaat uit van het versterken van de huidige situatie. Het bunkercomplex werd opgenomen in het gemeentelijk beheerplan Maatschappelijk Vastgoed 2021-2025.

Begin september 2022 was er een geslaagde editie van het Strandwalfestival met een divers programma. Het cultuurpodium stond op een nieuwe locatie en werd gevuld door de Kracht van Rijswijk. Niet alleen zij kon zich op deze manier presenteren; de Strandwalmarkt en de diverse podia boden ook verenigingen op het gebied van welzijn, sport en cultuur de mogelijkheid om zich aan alle inwoners te laten zien. Naast de Strandwalmarkt, de familiedag en de diverse podia werd er dit jaar voor het eerst ook een Strandwalbeurs georganiseerd om ook ondernemers te verbinden.

In dezelfde periode organiseerde Museum Rijswijk op het voorplein een tentoonstelling over de Vrede van Rijswijk die in 2022 325 jaar geleden plaatsvond. Met als doel om deze gebeurtenis uit de lokale historie bekend te maken onder inwoners.

Voor kunst in de buitenruimte werden voorbereidingen getroffen voor het plaatsen van kunstwerken bij de Montessori IKC Parkrijk en sportcomplex De Altis. Eind 2022 werd besloten tot gunning van deze kunstopdracht, maar ook om af te zien van realisatie van een kunstwerk bij sportcomplex De Altis.

Sport en recreatie

De uitvoeringsagenda Gezondheid – Sport – Preventie is in 2022 verder uitgevoerd. Hierdoor is de verbinding tussen gezondheid en sport nog beter geworden. In deze agenda komen de doelen uit de nota sport en bewegen, de nota volksgezondheid en het lokale sport- en preventieakkoord in zeven thema's terug. Deze thema's zijn:

1. Iedereen kan meedoen
2. Bewegen in de buitenruimte
3. Vitale aanbieders
4. Positieve sportcultuur
5. Van jongs af aan vaardig in bewegen
6. Rookvrije generatie
7. Gezond gedrag.

In januari was de laatste lockdown van de coronacrisis. Gelukkig kon de sport daarna weer volledig worden opgestart en hebben we alle programma's kunnen uitvoeren:

Iedereen kan meedoen

Het tweede jaar van de beweegmakelaar heeft als resultaat dat er 72 inwoners (uit kwetsbare groepen en ouderen) passend sport- en beweegaanbod hebben gevonden. Daarnaast heeft de beweegmakelaar een themabijeenkomst valpreventie mede georganiseerd en heeft zij een belangrijke rol gespeeld in de organisatie van de regionale G-sportdag op het Sportpark Prinses Irene.

Op bijna alle basisscholen (14) is in 2022 het programma Klas op Wielen uitgerold. Tijdens deze combi-les sporten leerlingen in een rolstoel en gaan zij in gesprek met een ervaringsdeskundige rolstoelgebruiker over leven en vooral sporten met een rolstoel.

Bewegen in de buitenruimte

De wandel- en hardlooproutes en de QR-fit paaltjes zijn verder gepromoot en maken integraal onderdeel uit van het Happy Fit programma. Daarnaast is in 2022 een start gemaakt met de aanleg van de skatebaan aan de Treubstraat en een Krajicek Playground in RijswijkBuiten (van Rijnweg).

Herstructurering Sportpark Elsenburg

Naast de nieuwe hockeyvelden, het wielrenparcours, het mountainbike parcours en veldrijroute is eind 2022 ook een start gemaakt met de aanleg van de BMX-baan. Daarnaast is het haalbaarheidsonderzoek voor de realisatie van een multifunctionele accommodatie gecontinueerd

en is de procedure voor het wijzigen van het bestemmingsplan opgestart. De toekomstige maatschappelijke partners voor de MFA zijn – met inachtneming van het Didam arrest – geselecteerd.

Vitale aanbieders

Met de inzet en ondersteuning van extra verenigingsondersteuning is in 2022 een zevental verenigingen begeleid. Inzet heeft met name plaatsgevonden op het gebied van vrijwilligerswerving; ledenwerving; sponsorwerving; rookvrij maken van sportparken en strategisch beleid. Naast deze verenigingsondersteuning is er ook actief ingezet op clubkadercoaching, om zodoende het sportieve kader te versterken of uit te breiden.

Van jongs af aan vaardig in bewegen

Door het actief aanbieden van sportactiviteiten in de Sportmix (3x per week in BS Muziekbuurthuis en De Altis), op het Cruyff Court (2 middagen per week) en Sport in de Wijk (2 avonden per week in gymzaal 't Kristal) bevordert de gemeente mede door sport een gezondere leefstijl van de jeugd. Doordat er weer meer activiteiten georganiseerd konden worden, zit het aantal deelnemers weer op een vrijwel maximale capaciteit.

- Cruyff Court: 87 activiteiten en 1.584 deelnemende kinderen
- Sportmix: 121 activiteiten en 2021 deelnemende kinderen
- Sport in de Wijk: 74 activiteiten en 1.248 deelnemende jongeren 18+

Gezond gedrag

Met Happy Fit willen wij de Rijswijkse inwoners van 0 tot 100 jaar motiveren, inspireren en activeren naar een gezonde(re) leefstijl in een zo optimaal sociale prettige en veilige omgeving. Vanaf februari 2022 konden gelukkig alle activiteiten weer doorgang vinden. Samen met de verschillende partners zijn er activiteiten ontwikkeld als:

Bootcamp, Aqua Vitaal, wandelen, Krav Maga, bowlen, Bewegen naar gezondheid, Superchefs, Happy Fit week, zelfverdediging, peuterdans, beweegkriebels, banenzwemmen, jeu de boules en circus training.

Zo kunnen alle Rijswijkers deelnemen aan een gevarieerd aanbod en er een gezondere leefstijl op nahouden.

Duurzaamheid

In navolging van sportpark Hoekpolder is in 2022 de veldverlichting op de andere sportparken ook vervangen door duurzame LED-verlichting. Op deze wijze wordt er tot 30% bezuinigd op de energiekosten en levert het voordelen op in onderhoud en vervanging. Daarnaast is op sportpark Elsenburg een tweetal bruggen over het wielrenparcours geplaatst waarvan de dekplanken zijn vervaardigd van gerecycled kunstgras.

Op de Rijswijkse sportparken, en sportpark Elsenburg in het bijzonder, wordt actief gewerkt aan het verstrekken van de biologische en ecologische diversiteit. Op Sportpark Elsenburg gerooide bomen en bosschages zijn hergebruikt in het mountainbikeparcours, alsmede boomstobben van andere plekken in Rijswijk.

Hierdoor ontstaan natuurlijke insectenhôtels en schuil- of verblijfplaatsen voor kleine zoogdieren, padden en kikkers. Bij aanplant van bomen, struiken en haagbeplanting wordt voor vogels rekening gehouden met bes-dragende planten met een dichte vertakking. Er worden greppels en poeltjes aangelegd en delen worden ingezaaid met gras, afgewisseld met kruidenmengsels om nuttige insecten aan te trekken. Ook het toekomstig maaibeeld wordt hierop aangepast.

Tot slot zijn er nestkasten opgehangen voor mezen, die graag eikenprocessierupsen eten, iets waarvan het sportpark de laatste jaren overlast heeft ondervonden.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Sport, Cultuur en Recreatie		Realisatie 2021	Primitief 2022	Gewijzigde raming 2022	Realisatie 2022	Afwijking (+ = voordeel)
5100 Openbaar bibliotheekwerk	Lasten	1.488	1.448	1.448	1.448	
	Baten					
Saldo		-1.488	-1.448	-1.448	-1.448	
5300 Sport	Lasten	2.805	4.369	4.027	3.711	316
	Baten	1.554	1.561	1.690	1.715	25
Saldo		-1.251	-2.808	-2.337	-1.996	341
5400 Kunst en cultuur	Lasten	2.782	2.313	2.657	2.635	22
	Baten		7	7		-7
Saldo		-2.782	-2.305	-2.649	-2.635	15
5410 Cultureel erfgoed	Lasten	943	881	1.068	1.035	34
	Baten	42	18	18	27	9
Saldo		-902	-863	-1.050	-1.007	43
5800 Speeltuinwerk	Lasten	565	656	639	622	17
	Baten					
Saldo		-565	-656	-639	-622	17
Programmatotalen	Lasten	8.584	9.668	9.840	9.450	389
	Baten	1.596	1.587	1.716	1.742	27
Saldo		-6.989	-8.081	-8.124	-7.708	416

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 416.000 voordelig. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

5300 Sport

Lasten voordeel € 316.000

De kosten voor uitbreiding uitvoeringsbudget sport en gezondheid zijn met € 124.608 lager uitgevallen dan geraamd.

De formatie van het voormalig personeel van het zwembad is wegens natuurlijk verloop afgenomen. Hierdoor is er een onderschrijding van € 60.000 ontstaan.

Investerings

Investering (bedrag x € 1.000)			Saldo		Saldo baten
	Begr.Lasten	Werk.Lasten	lasten	Begr.Baten	
Div. investeringen voortvl. MJOP					
sportparken 2022	44	10	34		
Herstructurering sportpark Eisenburg	2.239	1.261	978	42	42
Lichte topplaagrenovatie veld 110	25		25		
Multifunctionele accommodatie					
Sportpark Eisenburg	111	45	66		
Overlagen asfaltverharding					
Sportpark Irene	97		97		
Ren./verv.terreinafrastrering					
sportpark Hoekpolder	25	9	16		
Renovatie beachveld Hoekpolder	15		15		
Renovatie beachveld Vredenburg	39		39		
Renovatie terrein en beachveld					
405 Sp.Vredenburg	54	3	51		
Renovatie topplaag veld					
111 Sp.Irene+ballenvangers	19	-6	25		
Sportcomplex Burgemeester Eisenlaan	2.843	482	2.361		
Toplaagrenovatie veld 106 Prinses Irene	101		101		
Toplaagrenovatie veld 107 Prinses Irene	79		79		
Toplaagrenovatie veld 114 sportpark					
Prinses Irene	41		41		
Toplaagrenovatie veld 302 Hoekpolder	17		17		
Toplaagrenovatie veld 302					
sportpark Hoekpolder	52	6	46		
Toplaagrenovatie veld 303 Hoekpolder	15		15		
Toplaagrenovatie veld 303					
Sportpark Hoekpolder	58		58		
Toplaagrenovatie veld 306 Hoekpolder	36		36		
Toplaagrenovatie veld 401					
Sportpark Vredenburg	330		330		
Toplaagrenovatie veld 401 Vredenburg	118		118		
Toplaagrenovatie veld 403 Vredenburg	88	13	75		
Toplaagrenovatie veld 404 Vredenburg	100		100		
Toplaagrenovaties sportvelden					
sportpark Pr.Irene	6	-9	16		
Verv. en					
herstr.elementenverhard. sportp.Elsenb.	46	2	44		
Verv.en renov.asfalt					
Sportpark Hoekpolder	195		195		
Verv.en renov.asfalt Sportpark					
Prinses Irene	197		197		
Verv.en renov.asfalt					
Sportpark Vredenburg	111		111		
Verv.toplaag kunstgrasveld					
301 sportp.Hoekpolder		-23	23		
Vervanging kunstgrasveld sportpark					
Pr. Irene		-2	2		
Vervanging topplaag veld 306					
Sportpark Hoekpolder	40		40		
Vervanging verharding wielersbaan					
de Spartaan	54	25	29		
Eindtotaal	7.191	1.817	5.375	42	42

Sociaal Domein

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

De gemeente Rijswijk is een prettige woonplek waar iedereen mee kan doen in en aan een veilige en vitale samenleving. Onze ambitie is dat de inwoners van Rijswijk zo lang mogelijk op eigen kracht mee kunnen doen. Ze hebben de regie in eigen hand en bepalen zoveel mogelijk zelf wat goed voor hen is.

In eerste instantie hebben ze dan ook de verantwoordelijkheid voor het organiseren van de nodige hulp in het eigen netwerk. Maar we weten ook dat dit niet voor iedereen (meer) mogelijk en haalbaar is. Mensen krijgen nu eenmaal te maken met beperkingen of onverwachte situaties in het leven. Die inwoners kunnen rekenen op hun sociale netwerk of, waar dit niet genoeg is, de

ondersteuning vanuit de gemeente en haar netwerkpartners. Wij hebben vanuit onze organisatievisie de verantwoordelijkheid om het fantastisch te doen voor Rijswijk en bieden met persoonlijke, snelle en effectieve dienstverlening een passend hulpaanbod voor de inwoners die dat nodig hebben.

Daarbij werken we vanuit drie leidende kaders:

1. Goed geregelde dienstverlening die aansluit op het eigen netwerk en initiatieven in de stad en regio;
2. Laagdrempelige toegang tot de juiste informatie en goed georganiseerde maatschappelijke voorzieningen, zodat iedereen kan blijven meedoen. Hierbij staat het voorkomen van (grotere) problemen voorop. Ook meten we de effecten van ons beleid door middel van concrete doelstellingen en indicatoren;
3. Kwalitatief goede dienstverlening leveren op een kostenbewuste manier, zowel binnen onze eigen organisatie als bij onze samenwerkingspartners.

Doelstellingen

Het leiden van een zelfstandig leven

Inwoners kunnen langer zelfstandig wonen, waarbij we uitgaan van de eigen kracht van de inwoners. De eigen kracht van de inwoner (zelfredzaamheid) en de kracht van de samenleving (samenredzaamheid) staan voorop bij het oplossen van problemen. De gemeente zorgt voor passende ondersteuning waar dat nodig is. We kijken hierbij vanuit een integrale benadering ofwel we kijken breed naar de problematiek en de ondersteuningsbehoefte van de inwoner. Ons aanbod van verschillende vormen ondersteuning is op elkaar afgestemd. De ondersteuning is efficiënt en doeltreffend. Het bereiken van het doel staat voorop.

Uitgangspunt hierbij is dat niet elke kwetsbaarheid of moeilijkheid hoeft te worden geproblematiseerd of gelabeld. Wij gaan er van uit dat inwoners veel zelf kunnen. Samen met mensen in hun omgeving vinden ze oplossingen voor alledaagse problemen. Verwijzers en andere professionals werken vanuit deze gedachte. Bij het verlenen van hulp doen we dat wat nodig is. Dat wat we doen, doen we goed. Inwoners houden daarbij zoveel mogelijk zelf de regie. Het resultaat van de ondersteuning moet zijn dat inwoners hierdoor mee blijven doen aan de samenleving.

We richten ons binnen het thema zelfstandig leven met name op de gebieden: Wmo, werk, participatie, armoede en schulden. De thema's worden onderling zoveel mogelijk met elkaar verbonden om de integrale benadering te realiseren.

Naast deze thema's blijven we ons inzetten voor een inclusieve samenleving. In een inclusieve samenleving zijn er geen speciale voorzieningen voor inwoners met een beperking. We streven naar voorzieningen die voor iedereen toegankelijk zijn en waar inwoners zelfstandig gebruik van kunnen maken.

Er is blijvend aandacht voor dit onderwerp nodig om te komen tot een inclusieve samenleving. De belangrijkste (beoogde) opbrengst van inclusieve beleidsvorming is betere participatie en het vergroten van de zelfredzaamheid van kwetsbare inwoners.

Opgroeien in een veilige omgeving

Rijswijkse kinderen en jongeren groeien gezond, veilig en kansrijk op - thuis, bij hun eigen ouders - waarbij ze zich ontwikkelen tot veerkrachtige (jong)volwassenen die naar vermogen actief meedoen in de samenleving. Ouders zijn daarvoor primair verantwoordelijk.

Als de ontwikkeling van jeugdigen hobbels kent of zelfs vastloopt, bieden wij met onze partners vanuit het Centrum voor Jeugd en Gezin een vangnet. Wij maken daarbij onderscheid tussen laagdrempelige ondersteuning bij het gewone opvoeden en opgroeien en de (hoog)specialistische jeugdhulp.

We sluiten met onze dienstverlening aan op de regiovisie Jeugdzorg Haaglanden 2021-2026. We hebben aandacht voor de kwetsbare omstandigheden waar ouders en jeugdigen zich in kunnen bevinden en werken daarbij met de menselijke maat en vanuit ons hart. Wij en onze partners nemen daarbij als uitgangspunt dat het opgroeien altijd gepaard gaat met vallen en opstaan. Dat

is normaal. In plaats van onnodig problematiseren, diagnosticeren en medicaliseren, richten we ons op het versterken van de beschermende factoren.

De ondersteuning die we bieden sluit zo goed mogelijk aan bij het eigen netwerk en eigen leefwereld van ouders en kinderen (in de wijk, op school of bij de kinderopvang).

Ouders hebben de regie in eigen hand (zolang dit niet in strijd is met kinderrechten of een zwaarwegend maatschappelijk belang). Samen met hen besluiten we wat hun problemen zijn en hoe ze deze het beste met onze ondersteuning kunnen oplossen (shared decision making). We maken onderscheid tussen specialistische jeugdhulp en ondersteuning bij uitdagingen die horen bij het gewone opvoeden en opgroeien.

Als er meerdere problemen spelen bij jeugdigen of in een gezin helpen we hen om overzicht en regie te houden door één aanspreekpunt te bieden namens verschillende betrokken organisaties (procesregie).

Als kinderen in een onveilige situatie opgroeien, staat in eerste instantie (het herstellen van) hun veiligheid voorop. Hierover gaan we altijd in gesprek met de ouders en/of andere betrokkenen.

We kiezen zoveel mogelijk voor snelle en duurzaam effectieve interventies. We zijn daarbij scherp op de balans tussen baten en kosten en willen dat met de inzet van jeugdhulp resultaten worden geboekt. Het gaat daarbij nadrukkelijk niet alleen om de regionaal ingekochte specialistische jeugdhulp. Ook lokaal werken we doelgericht, kostenbewust en onderzoeken we de resultaten van ons ondersteuningsaanbod.

Meedoen in een gezonde samenleving

Inwoners doen naar vermogen mee, kijken naar elkaar om en helpen elkaar waar nodig. We willen dat Rijswijk een stad is waar inwoners zich veilig en thuis voelen. Een inclusieve samenleving, waar we voor elkaar zorgen, waar plek is voor iedereen, met gelijke kansen voor iedereen en waar gelijke behandeling de norm is. De visie van de gemeente Rijswijk op welzijn is dat er een samenleving ontstaat waarin iedereen meedoet en waar iedereen bijdraagt aan het geluk voor zichzelf en aan het welzijn voor anderen. De ambities voor het komende jaar zijn op het dit terrein als volgt:

- Het aantal mensen dat zich vrijwillig inzet, neemt in de komende jaren toe, doordat we vrijwillige inzet waarderen en versterken. Dit doen we door zowel de verenigingen en vrijwilligersorganisaties als de vrijwilligers in hun kracht te zetten. Hierbij is de hulp van de verenigingsondersteuner een belangrijk middel. Deze helpt verenigingen o.a. met het werven van vrijwilligers;
- Mantelzorgers kunnen hun leven combineren met het bieden van zorg en te ondersteunen en overbelasting te voorkomen;
- Een gezonde leefstijl draagt bij aan het langer zelfstandig kunnen wonen. Wij informeren onze inwoners actief en op een positieve manier hoe zij gezond kunnen blijven leven;

- Alle inwoners moeten zich veilig voelen in hun woon- en leefomgeving. Wij zetten daarom in op tijdige herkenning van geweld in huiselijke kring. Betrokkenen en hun omgeving weten waar zij terecht kunnen met hun signalen, zodat huiselijk geweld zo snel mogelijk wordt gestopt en verder geweld duurzaam voorkomen. Daarnaast werken we aan een inclusieve gemeente en zorgen we ervoor dat ons beleid erop gericht is dat iedereen veilig en onbelemmerd zichzelf kan zijn in Rijswijk. Iedereen doet ertoe en doet mee ongeacht achtergrond, inkomen, leeftijd, geslacht, religie, seksuele voorkeur, etniciteit of beperking;
- Een toenemend aantal van onze inwoners geeft aan zich in meer of mindere mate eenzaam te voelen. Door alert te zijn op signalen van (dreigende) eenzaamheid en het taboe op eenzaamheid te doorbreken zorgen we ervoor dat minder mensen zich eenzaam voelen.

Corona

De sociale impact van corona blijft moeilijk te voorspellen. Met name op het leven van jongeren en jongvolwassenen heeft corona veel invloed gehad. Gevoelens van eenzaamheid zijn in deze groep sterk toegenomen. Voor vrijwilligers en mantelzorgers was het lastig om hun activiteiten voort te zetten in een periode waarin sociale contacten, zeker met kwetsbare mensen, moesten worden vermeden. Door de (gedeeltelijke) intrekking van beperkende maatregelen op het gebied van onderwijs, sport en samenkomen lijkt de situatie zich te verbeteren, maar de effecten op termijn zijn onduidelijk.

De samenleving heeft zich tot nu toe veerkrachtig getoond, gesteund door een pakket aan noodmaatregelen. Wanneer de overheidssteun wordt afgebouwd moeten we rekening houden met grote maatschappelijk-economische gevolgen, zoals een toename van faillissementen, werklozen en aanvragen voor schuldhulpverlening. De ontwikkelingen volgen we nauwgezet, zodat we snel kunnen beoordelen welke (preventieve) actie er nodig is en iedereen in Rijswijk kan blijven meedoen.

Indicatoren

Hieronder zijn voor Rijswijk de verplichte indicatoren Besluit Begroting en Verantwoording weergegeven:

Indicator	Begroting 2022	Begroting obv peiljaar	Streven	Realisatie 2022	Realisatie obv peiljaar	eenheid	Bron
Banen	971,7	2020	>	965,9	2020	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	Diverse
Jongeren met een delict voor de rechter	2%	2019	<	1%	2020	% 12 t/m 21 jarigen	CBS Jeugd
Kinderen in uitkeringsgezin	8%	2019	<	8%	2021	% kinderen tot 18 jaar	CBS Jeugd
Netto arbeidsparticipatie	66,4	2020	>	69,6	2022	% vd werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking	CBS
Werkloze jongeren	2%	2019	<	1%	2021	% 16 t/m 22 jarigen	CBS Jeugd
Personen met een bijstands-uitkering	544,5	2020	<	499,4	2021	Aantal per 10.000 inwoners 18 jr. eo	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	295,3	2020	>	295,3	2020	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS
Jongeren met jeugdhulp	11,7%	2020	<	10,9%	2022	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS Jeugd
Jongeren met jeugd-bescherming	1%	2020	<	0,9%	2022	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS Jeugd
Jongeren met jeugd-reclassering	0,3%	2020	<	0,4%	2022	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS Jeugd
Cliënten met een maatwerk-arrangement WMO	690	2020	<	590	2022	Aantal per 10.000 inwoners	CBS, MSD, WMO

Wat hebben we er voor gedaan?

Zelfstandig leven

Inkomen (Participatiewet)

- In de kadernota participatie 2021 is vastgelegd hoe we maatschappelijke participatie bevorderen. Dit gaat over inwoners met een uitkering die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben. We begeleiden hen naar een manier om maatschappelijk te participeren, bijvoorbeeld door aan taalvaardigheid of gezondheid te werken, of het doen van vrijwilligerswerk. De participatieconsulenten zijn begonnen met het spreken van de eerste groepen inwoners die vallen onder trede 1 en 2. In deze gesprekken wordt geïnventariseerd waar de kansen liggen voor de maatschappelijke participatie en wordt op individueel niveau een traject gestart. Deze aanpak wordt half 2023 geëvalueerd. Hierbij wordt ook gekeken of er behoefte is aan collectieve trajecten.
- De pilot basisbanen is gestart in 2022.
- In 2022 kregen we te maken met een grote stroom van ontheemden voornamelijk uit Oekraïne. We hebben over dat jaar aan 217 alleenstaanden en gezinnen leefgeld verstrekt.

Inburgering

In 2022 hebben we ingezet op inburgering. Zodra statushouders in Rijswijk komen wonen, starten we met het inburgeringstraject. We doen dit met een integrale aanpak, waarbij we zoveel mogelijk gebruik maken van bestaande voorzieningen, gezinsmigranten begeleiding en advies bij het aankopen van hun traject.

Werk in Uitvoering

- Het Lokaal Sociaal Akkoord (LSA) 2.0 is in 2022 gestart onder de naam Rijswijk Werkwijs. De strategische doelstellingen uit de kadernota Werk hebben met het LSA 2.0 een plek gekregen in de werkgeversbenadering. Rijswijk Werkwijs vormt een intensieve samenwerking met ruim 70 werkgevers, onderwijsinstellingen en andere sociale partners. En biedt op deze manier een infrastructuur waarin kandidaten met een afstand tot de arbeidsmarkt naar werk begeleid worden.
- Om grote instroom van kandidaten die hun baan verloren door de coronacrisis te bedienen, zijn we een samenwerking gestart met uitzendbureaus. We hebben extra geïnvesteerd in werkervaringsplekken bij sociale werkgevers om ontwikkelkansen te bieden voor kandidaten die door de coronacrisis een andere beroepsrichting moesten kiezen. Er is een extra consulent gestart om werkzoekenden naar werk te begeleiden.
- In samenwerking met Afdeling Inkoop hebben we in 2022 de beleidsregels rondom Social Return on Investment (SROI) aangescherpt. Ook hebben we het werkproces om uitvoering te geven aan SROI beter geborgd. We hebben in samenwerking met de regiogemeenten SROI succesvol toegepast bij regionale aanbestedingen in de H10 en H4.
- In 2022 zijn wij gestart om in het kader van programmatisch werken de integrale aanpak voor maatschappelijke- en arbeidsparticipatie vorm te geven. We organiseren de samenwerking dusdanig dat zowel doorstroom op de participatieladder soepel loopt als ook het brengen van stabiliteit voor de inwoner op alle leefgebieden, zoals financiën, wonen, zingeving, opvoeding en gezondheid. Niet-willers hebben extra intensievere begeleiding gekregen.

Ondersteuning vanuit de Wmo

- We hebben in 2022 de Wmo-ondersteuning voor begeleiding en hulp bij het huishouden ('immateriële diensten') aanbesteed, omdat de contracten met de zorgaanbieders per 2023 afliepen. De geactualiseerde inkoopvisie is uitgangspunt geweest voor deze aanbesteding. In 2022 maakten in totaal 2318 inwoners gebruik van begeleiding en/of hulp bij het huishouden vanuit de Wmo.
- In 2022 hebben we in vervolg op de woonzorgvisie samen met de maatschappelijke partners het Uitvoeringsprogramma Zorg en Wonen opgesteld. Hierin staan de huisvestingsopgaven en acties om de opgaven te realiseren voor kwetsbare doelgroepen centraal. Conform dit uitvoeringsprogramma is in 2022 het bureau Stijlvol Ouder gestart als kwartiermaker wonen met een plus voor de vrije sector. Stijlvol Ouder onderzoekt onder ander door het spreken van projectontwikkelaars, de mogelijkheden voor realisatie van wonen met een plus voor (toekomstige) Rijswijkse senioren. Samen met de corporaties en de zorgaanbieders zijn er woonzorgtafels ingesteld. Hierin zijn multidisciplinaire werkgroepen geformeerd die samen werken aan het realiseren van de huisvestingsopgaven.
- De regiovisie Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang 2022-2025 is in 2022 vastgesteld. Intern is de verbinding gemaakt tussen de huisvestingsopgaven uit de woonzorgvisie en de regiovisie beschermd wonen en maatschappelijke opvang, zodat er een integrale aanpak ontstaat voor zorg en wonen voor mensen met een psychische kwetsbaarheid.

Armoede- en schuldenbeleid

- Met de invoering van de participas hebben we een flexibel aanbod van de kindregelingen gerealiseerd. Zo kan er bijvoorbeeld gekozen worden voor een winterjas of sportkleding. Ook is de leeftijdsgrens voor de computerregeling en de leeftijd uitgebreid van 10 tot 13 naar 8 tot 16 jaar. Kinderen met de basisschoolleeftijd ontvangen een leen-pc, op het voortgezet onderwijs wordt het een pc in eigendom. Op deze manier sluit de ondersteuning vanuit de kindregelingen beter aan bij de persoonlijke behoefte van de kinderen.

- In het kader van preventie en jongeren te leren hoe om te gaan met geld zijn we in 2022 aangesloten bij de Nederlandse Schuldhulprouwe. Dat is een samenwerking tussen bedrijven en gemeenten om inwoners te helpen met informatie, ondersteuning of tools, zoals geldplannen. In samenwerking met de scholen is het project Speaking Minds ontwikkeld. We zijn met leerlingen van het 3^e leerjaar van het voortgezet onderwijs in gesprek gegaan over jongeren en armoede. Daarnaast is in het voortgezet onderwijs gestart met een leskist over armoede. Deze kunnen scholen in bruikleen krijgen via de bibliotheek. Uit evaluatie blijken de lespakketten een goede aanvulling te zijn op het reguliere lesmateriaal. Vrijwel alle basisscholen in Rijswijk maken gebruik van de leskist. Ook in de brugklas van het voortgezet onderwijs wordt de leskist ingezet, zoals bij het Rijswijks Lyceum. Voor het praktijkonderwijs is de leskist aangepast met meer activiteiten om te doen in plaats van leeswerk
- Voor inwoners met schulden betreffende de zorgverzekering is de Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden (RUB) geïmplementeerd. Mensen in de bijstand, die een betalingsachterstand van meer dan zes maandpremies hebben en al verzekerd zijn bij Menzis en Zorg en Zekerheid, kunnen hun schuld boetevrij aflossen. Zij stromen dan in in de collectieve zorgverzekering van de gemeente. Hierdoor houden zij hun aanvullend pakket en wordt voorkomen dat mensen onnodig zorg gaan mijden of de kosten van de zorg niet meer kunnen dragen.
- We hebben in 2022 de brede schuldenaanpak geïmplementeerd door te starten met het Serviceteam van het FSP waarmee we laagdrempelige dienstverlening willen bieden. Er wordt gebruik gemaakt van het screeningsinstrument Mesis waarmee de benodigde dienstverlening in beeld wordt gebracht.
- De dienstverlening aan ondernemers met schulden is opgezet in samenwerking met de gemeente Den Haag en het OKB (regionale ondernemersklankbordgroep). Enkele ondernemers wilden hulp bij hun financiën. Zij kwamen bij het FSP terecht. Het merendeel wilde hulp bij het goed opzetten van een bedrijf, een goedwerkend bedrijfsplan of bij omscholing (is via Economische Zaken opgepakt).
- Er is in 2022 een start gemaakt met de samenwerking met ruim 25 bewindvoerders, om bewindvoering zo efficiënt mogelijk in te zetten in aansluiting op andere benodigde ondersteuning voor de inwoner. De samenwerking wordt in 2023 verder vormgegeven.
- In 2022 konden inwoners met een laag inkomen (tot 130% van het minimuminkomen) energietoeslag aanvragen. In totaal zijn er over 2022 4137 aanvragen in behandeling genomen waarvan in totaal zo'n 3500 zal worden toegekend.

Opgroeien in een veilige omgeving

Preventie

- Ook in 2022 bood het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) in Rijswijk een laagdrempelige mogelijkheid aan opvoeders, jeugdigen en professionals, om vragen te stellen over opvoeden en opgroeien. De CJG-coördinator heeft netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor partners die met jeugd werken, bijvoorbeeld twee bijeenkomsten voor de professionals betrokken bij zorg en basisonderwijs. Ook waren er diverse activiteiten om de zichtbaarheid van de dienstverlening van het CJG te vergroten onder de inwoners. Zo was het Centrum voor Jeugd en Gezin aanwezig tijdens de informatiemarkt van het Strandwalfestival en werden er Webinars tijdens de Week van de Opvoeding georganiseerd.
- Normaliseren is onderwerp geweest van de voortgangsgesprekken met onze (subsidie)partners die ondersteuning bieden bij het opvoeden en opgroeien van jeugdigen. De website van het CJG is geactualiseerd en bevat naast informatie voor opvoeders ook actuele informatie voor professionals over samenwerkingsafspraken en de sociale kaart. De website 'Jong In Rijswijk' voor jongeren is uitgebreid met informatie over eenzaamheid en waar je daarvoor in Rijswijk terecht kunt als jongere. Ook is door jongeren een klein onderzoek uitgevoerd naar het gebruik van de website onder jongeren om ervaringen en verbetermogelijkheden op te halen. Uit het onderzoek is o.a. naar voren gekomen dat er kansen liggen in verbetering van de vormgeving van de website, de aansluiting op social media om meer jongeren te bereiken en meer gebruik maken van filmpjes i.p.v. tekst.
- De partners van het CJG boden hun preventieve ondersteuning zoveel mogelijk dicht bij de scholen en in de wijken aan. De CJG-coördinator verbond daarbij vraag met aanbod. Voor leerlingen van het primair onderwijs zijn in 2022 extra groepstrainingen over weerbaarheid ingepland op diverse locaties in Rijswijk.

- Voor het voortgezet onderwijs is de werkwijze 'Regie op preventie' (RoP) in 2022 door de CJG-coördinator overgenomen van de Stichting Jeugdgezondheidszorg Zuid- Holland West. Samen met de scholen is gekeken welke onderwerpen en thema's preventief aandacht behoeven. Afgelopen jaar was voornamelijk behoefte aan een aanbod rondom: omgang/ relaties & seksualiteit, omgangsvormen op social media en online criminaliteit.
- Met behulp van diverse bijeenkomsten voor ouders en professionals hebben we extra aandacht besteed aan het vroegtijdig signaleren en voorkomen van problemen bij jeugdigen als gevolg van echtscheidingsproblematiek. Voorbeelden zijn Webinars, spreekuren voor ouders, trainingen voor kinderen en jongeren die een scheiding van hun ouders meemaken en informatiepakketten voor scholen. Het Kenniscentrum Kind en Scheiding zag een toename van het aantal consulten na deze bijeenkomsten.
- Op basis van de aanbevelingen uit de evaluatie van het "Convenant JGZ - H8-gemeenten 2018-2021" is gewerkt aan een nieuw convenant tussen de Stichting Jeugdgezondheidszorg Zuid-Holland West en de H8-gemeenten. Het nieuwe convenant geldt voor een periode van 6 jaar, te weten van 01-01-2022 tm 31-12-2027. In 2022 was het nieuwe convenant de basis voor de samenwerking en hebben we ingezet op het bevorderen en burgen van de gezonde en veilige ontwikkeling van jeugdigen.

Lokale ontwikkelingen jeugdhulp

- De inzet van plaatselijke ervaringsdeskundigen uit de jeugdhulp, de ExpEx, is onderdeel gemaakt van structureel beleid en opgenomen in de subsidie aan Welzijn Rijswijk.
- Het jeugdteam heeft zich verder ontwikkeld als belangrijk onderdeel van de toegang tot de jeugdhulp. Naast het zelf verlenen van preventieve hulp is het jeugdteam ook verantwoordelijk voor het bewaken van de toegang tot de jeugdhulp. In 2022 is weer aandacht geweest voor teamvorming op basis van het ontwikkelplan voor een stevig jeugdteam.
- De inzet van de T-medewerker (toetsingsmedewerker) heeft bijgedragen aan de kwaliteitsverbetering en kostenbeheersing bij de toegang tot jeugdhulp. Daarnaast zijn de consultants in gesprek met ouders en jeugdhulpaanbieders zijn scherp op de resultaten van de ingezette hulp.
- De invoering van de Wet wijziging woonplaatsbeginsel (wwwpb) op 1 januari 2022 zorgde voor een administratieve verhuizing van jeugdigen met jeugdhulp uit en naar onze gemeente. De wetswijziging is doorgevoerd in het beleid en in de werkprocessen van het jeugdteam.
- In 2022 is de verlengde pleegzorg en maatwerk verlengde jeugdzorg geïmplementeerd.
- De uitvoering van de integrale visie op de dienstverlening aan Rijswijkse jongeren uitgaande van de Big Five (geformuleerd door Jong doet mee!) is uitgesteld naar 2023. Deze dienstverlening betreft zowel de overgang van jeugdhulp naar maatschappelijke ondersteuning als de hulp aan jongeren bij wonen, inkomen, huisvesting, support, school & werk en welzijn.
- De implementatie van de herziene samenwerkingsafspraken tussen de lokale partners in het primair onderwijs (scholen, schoolmaatschappelijk werk, SPPOH, leerplicht, jeugdteam,
- Om de samenwerking tussen het jeugdteam en de huisartsen te versterken en grip te krijgen op de verwijzingen van de huisartsen naar jeugdhulp, is de praktijkondersteuner jeugd per april 2022 gestart. De eerste ervaringen van de huisartsen over de inzet van de praktijkondersteuner jeugd zijn positief. Ook zijn de samenwerkingsafspraken tussen het jeugdteam en de huisartsen geëvalueerd en aangescherpt.
- In het kader van het versterken van de samenwerking tussen de gecertificeerde instellingen (GI's) (jeugdbescherming en jeugdreclassering), het jeugdteam en het sociaal wijkteam is een deel van de consultants samen met jeugdbeschermers getraind in de methode Beter Samenspel. De jeugdgezondheidszorg) is voltooid. Twee consultants uit het jeugdteam hebben de specifieke rol van consultant zorg en onderwijs gekregen om zo sneller advies te kunnen geven over passende ondersteuning van leerling en gezin. We volgen de effecten van de nieuwe samenwerkingsafspraken. training heeft al positieve resultaten opgeleverd, de samenwerking tussen de genoemde partijen is verbeterd en een medewerker van een GI werkt iedere 2 weken een dag vanuit het CJG. Ook is het implementatieplan Beter Samenspel opgesteld.

Inkoop Specialistische Jeugdhulp 2020-2024

- Met de inkoop is regionaal gestuurd op doelen en resultaten die zijn vastgelegd in de regiovisie (zie ook hieronder bij Regionale samenwerking).

- Er is toegewerkt naar meer resultaatsturing en het houden aan de afspraken door alle betrokkenen. Dit betekent onder andere verdere doorontwikkeling van de werkprocessen, documenten en training en oefening zoals opgenomen in het jaarplan van het servicebureau jeugdhulp haaglanden.

Regionale samenwerking en andere transformatieopgaven

- De afname van het aantal plaatsingen in Jeugdhulp Plus is sneller gegaan dan verwacht. Hierdoor is de afbouw van Jeugdhulp Plus en de opbouw van kleinschalige woonvormen versneld ingezet. De beweging is ingezet om de huidige voorzieningen en het leefklimaat binnen de Jeugdhulp Plus en de open residentiele jeugdhulp duurzaam te verbeteren.
- In 2021 zijn de verbeteringen doorgevoerd uit het Verbeterplan Gecertificeerde Instellingen dat is opgesteld naar aanleiding van het Inspectierapport “Kwetsbare Kinderen onvoldoende beschermd”. Om terugval te voorkomen zijn deze verbeteracties ook in 2022 voortgezet. Hieronder vallen acties zoals het trainen van jeugdteamleden, het evalueren van de samenwerkingsafspraken met Veilig Thuis en het werken volgens de methode Beter Samenspel.
- In 2021 is landelijk de aanzet gemaakt met het landelijk toekomstscenario kind- en gezinsbescherming om de jeugdbeschermingsketen te vereenvoudigen. De redenen voor de ontwikkeling van het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming zijn de structurele knelpunten in de jeugdbeschermingsketen zoals de aanhoudende wachtlijsten, overlap in taken en verantwoordelijkheden, veel verschillende professionals die kind en gezin zien en te veel focus op het kind in plaats van de achterliggende problematiek. In 2022 zijn landelijk pilots gestart die dienen als ontwikkeling naar een vereenvoudigde jeugdbeschermingsketen, waarin aandacht is voor de knelpunten. De hierboven genoemde verbeteracties passen in de visie van het toekomstscenario.
- Samen met de gemeente Den Haag en Leidschendam-Voorburg (H3) en de samenwerkingsverbanden uit deze subregio hebben we ingezet op het verbeteren van de aansluiting onderwijs en jeugdhulp en het voorkomen van thuiszitters. Er zijn in 2022 twee pilots gestart om te experimenteren met collectieve hulp in de scholen, namelijk de pilot Onderwijs-Jeugdhulp arrangementen (OJA's) in het speciaal onderwijs (SO) en de pilot de Ontdekkers (met observatieplekken voor thuiszitters of dreigende thuiszitters). We sluiten aan op de Regiovisie Jeugdhulp Haaglanden. Regionale acties voeren we komende jaren (2022-2025) uit via de regionale jaarplannen. De eerder opgestelde regionale maatregelen zoals kostenontwikkeling zijn verwerkt in de regiovisie (onder andere door transformatie, doorstroom en uitstroom, regionale instrumenten zoals de maximale bestedingsruimte en het richtinggevend kader)
- De opgaven vanuit de actielijnen Vakmanschap professionals en Kinderen zo thuis mogelijk opgroeien vanuit het Transformatiefonds zijn geborgd. Dit betreft onder andere zorglogistiek, het in stand houden van de Kennisinfrastuctuur en de verbinding met de volwassen GGZ.

Aanpak Huiselijk geweld

- In 2022 is de verlengde regiovisie huiselijk geweld vastgesteld in de centrumgemeenten Delft en Den Haag. We zetten in op een goede samenwerking in de keten, het herkennen, voorkomen en zo snel mogelijk duurzaam stoppen van huiselijk geweld. Met de netwerkpartners werken we volgens de visie van gefaseerd samen aan veiligheid: eerst werken aan directe veiligheid, dan het inzetten op risico gestuurde zorg om de kans op herhaling aan te pakken en vervolgens zorgen we voor ondersteuning bij het herstel.
- In 2022 is een plan van aanpak “Versterken lokale teams” opgesteld. In dit plan is een aantal maatregelen benoemd met daaraan acties gekoppeld. Een aantal acties is uitgevoerd zoals het opleiden van 4 aandachtfunctionarissen huiselijk geweld, is de alliantie tegen financieel misbruik van ouderen opgericht, is de rol- en taakverdeling in trajecten rondom onveiligheid uitgewerkt en geborgd in het werkproces. Ook is het mogelijk om versneld over jeugdhulp te beschikken door het jeugdteam als bijvoorbeeld Veilig Thuis onderzoek heeft gedaan.

Meedoen in een gezonde samenleving

Meedoen aan de samenleving en je er veilig thuis voelen is van groot belang voor het welbevinden van inwoners. Daarom zetten we in op (betaald) werk. Werk is immers het beste medicijn om zelfredzaam te zijn. Voor inwoners voor wie de stap naar een betaalde baan in één keer te groot is, zoeken we op maat naar kansen en mogelijkheden om maatschappelijk te participeren. Ook zetten

we in op een nauwe samenwerking tussen volksgezondheid, zorg, welzijn, onderwijs & cultuur en sport om het welzijn van inwoners te vergroten.

In 2022 zijn we verder gegaan met de uitvoering van de Brede Welzijnsnota. Samen met maatschappelijke partners werken we aan het bestrijden van eenzaamheid, ondersteunen van vrijwilligers en mantelzorgers en het stimuleren van een inclusieve samenleving. We blijven ons welzijnsbeleid op deze vier thema's door ontwikkelen met de coalities, Hierbij signaleren we wat er in de samenleving gebeurt en werken we samen om onze doelen te halen.

Verder wordt er op het gebied van welzijn de komende jaren gewerkt aan een nieuwe vorm van opdrachtgeverschap ten opzichte van de uitvoeringsorganisaties binnen het Sociaal Domein in Rijswijk. Dit geldt voor Welzijn Rijswijk voor de opdrachtverstrekking 2021 en verder.

Welzijn

- In 2022 werkten we verder aan de uitvoering van de Brede Welzijnsnota. Samen met maatschappelijke partners werkten we aan het bestrijden van eenzaamheid, ondersteunen van vrijwilligers en mantelzorgers en het aanmoedigen van een inclusieve samenleving.
- Een succesvol project van de Brede Welzijnsnota was het verspreiden van de huis-aan-huis tijdschrift (mantelzorgglossy), waardoor 75 extra mantelzorgers zich hebben ingeschreven. Ook startten we met het maken van ontmoetingsruimtes in de Planetenflats/Van Mooklaan en in Rijswijk Buiten.
- Samen met de coalitiepartners en overige maatschappelijke partners hebben we de uitvoeringsagenda welzijn 2021-2022 besproken. Hierbij bekeken we wat er in de samenleving gebeurde en werkten we samen om onze doelen te halen. De geleerde lessen zijn meegenomen in de nieuwe uitvoeringsagenda 2023-2025 die het College in het najaar van 2022 heeft vastgesteld.
- We werkten aan een nieuwe vorm van opdrachtgeverschap ten opzichte van de uitvoeringsorganisaties binnen het Sociaal Domein in Rijswijk, om beter te kunnen sturen op het behalen van de gestelde doelen.

Vrijwilligers en mantelzorgers

- De gemeente organiseert jaarlijks een vrijwilligersverkiezing en een feest om vrijwilligers in het zonnetje te zetten. Door de coronamaatregelen moest de prijsuitreiking van 2021 uitgesteld worden naar maart 2022. Met ruim 50 genomineerden werd het een feestelijke uitreiking. In het najaar startte de verkiezing voor de vrijwilligersprijzen 2022, die werd afgesloten met een mooie feestelijke avond in de Rijswijkse Schouwburg op 30 januari 2023.
- In 2022 bood de gemeente de vrijwilligers als dankjewel ook de mogelijkheid om naar een voorstelling van het Rijswijks Jeugdtheater te gaan. Hiervan hebben 192 mensen gebruik gemaakt.
- Via Rijswijk Doet zet de gemeente zich in om meer mensen van alle leeftijden voor vrijwilligerswerk te interesseren. Via vrijwillige coaches en de vacaturebank ontstaan matches tussen vrijwilligers en passende, leuke klussen en/of vrijwilligersorganisaties.
- De gemeente had ook in 2022 voor alle vrijwilligers een vrijwilligersverzekering. Vrijwilligers die verbonden waren aan een organisatie (zoals een sportvereniging of Welzijn Rijswijk) en/of project waren automatisch verzekerd.
- In oktober lanceerden we samen met Welzijn Rijswijk podcastinterviews met Rijswijkse jonge mantelzorgers. Dit is onderdeel van het project Jonge Mantelzorgers, waarmee we jonge mantelzorgers beter in beeld krijgen om ze beter te kunnen ondersteunen.
- Via de jaarlijkse mantelzorgwaardering ontvingen 1.450 mantelzorgers die zich hiervoor hadden opgegeven rond de jaarlijkse landelijke Dag van de Mantelzorg op 10 november een bijdrage van € 75 en een vrijkaart van Museum Rijswijk. Uit de reacties werd opnieuw duidelijk dat de mantelzorgwaardering zeer op prijs werd gesteld. Daarnaast konden de mantelzorgers op zaterdag 12 november 2022 deelnemen aan de Dag van de Mantelzorg: een dankjeweldag die door de 90 aanwezige mantelzorgers zeer gewaardeerd werd.
- De gemeente bood de mantelzorgers ook in 2022 een parkeervergunning.

Inclusie

- We zetten ons in voor een samenleving waarin iedereen mee kan doen. Dit deden we onder andere door gastlessen op en rond scholen te faciliteren en trainingen te faciliteren voor het Herkennen, Signaleren en Verder helpen bij discriminatie. De trainingsserie in 2022 werd positief beoordeeld, maar had vanwege late planning en ziekte uiteindelijk slechts 3 deelnemers, tegenover 12 in 2021.
- We werkten aan bewustwording over de thema's inclusie, toegankelijkheid en discriminatie. Onder andere door op belangrijke momenten in het jaar (17 mei IDAHOT en 11 oktober Coming Out dag) de inclusieve regenboogvlag te hijsen en de Pride Photo Exhibition te organiseren in november.
- Begin 2022 hebben we onze Lokale inclusie agenda opgeleverd. Dit hebben we expliciet samen met onze inwoners met een beperking gedaan. Zij weten immers als geen ander wat er goed gaat en wat verbeterd dient te worden. Als onderdeel van de Lokale inclusie agenda hebben we eind van het jaar de Klankbordgroep Toegankelijk Rijswijk opgezet.

Volksgezondheid

- Voldoende beweging, gezond eten, niet roken en een matig gebruik van alcohol zijn zoveel mogelijk gestimuleerd. Het gaat hierbij vooral om preventieve activiteiten. Daarnaast is er ingezet op een nauwe samenwerking tussen volksgezondheid, zorg, welzijn, onderwijs & cultuur en sport & bewegen om mensen naar gezonder gedrag te begeleiden.
- In 2022 hebben we uitvoering gegeven aan de uitvoeringsagenda Gezondheid, Sport en Preventie. Hiermee dragen we bij aan de doelstellingen en uitgangspunten van de Nota Volksgezondheid en Sport. Zo hebben we in 2022 de professionele beweegmakelaar gecontinueerd om ouderen en kwetsbare groepen te begeleiden naar een passend sport- en beweegaanbod. Verder hebben we het programma Happy Fit 0-100 doorgezet waarmee we impuls hebben gegeven aan de lokale volksgezondheid. De integrale aanpak vanuit de uitvoeringsagenda is uitgebreid met het Lokaal Preventieakkoord. We hebben ingezet op bijvoorbeeld valpreventielessen van Rijswijk Blijft Staan, aansluiting Nationale Diabetes Challenge met Rijswijk loopt mee! en Stoptober. Met de betrokken partners zijn we aan de slag gegaan om een vervolg te geven aan de doelstellingen, ideeën en gemaakte afspraken.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Sociaal Domein		Realisatie 2021	Primitief 2022	Gewijzigde raming 2022	Realisatie 2022	Afwijking (+ = voordeel)
1400 Dierenwelzijn	Lasten	137	138	138	136	2
	Baten					
Saldo		-137	-138	-138	-136	2
6100 Inkomen	Lasten	27.527	24.320	23.154	24.380	-1.226
	Baten	25.615	23.003	21.837	21.431	-406
Saldo		-1.912	-1.317	-1.317	-2.949	-1.632
6110 Arbeidsmarkt overig	Lasten	2.286	2.268	2.268	2.574	-307
	Baten					
Saldo		-2.286	-2.268	-2.268	-2.574	-307
6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	Lasten	4.857	5.132	7.783	9.719	-1.937
	Baten	113	221	221	108	-113
Saldo		-4.743	-4.911	-7.562	-9.612	-2.050
6204 Inburgering	Lasten	181	889	955	494	461
	Baten		475	485	104	-381
Saldo		-181	-414	-470	-390	80
6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	Lasten	2.166	3.498	3.429	2.716	713
	Baten	134		70	921	851
Saldo		-2.032	-3.498	-3.359	-1.795	1.564
6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo	Lasten	2.544	2.907	2.969	3.201	-232
	Baten	9				
Saldo		-2.535	-2.907	-2.969	-3.200	-232
6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	Lasten	12.059	12.279	12.983	12.709	274
	Baten	490	398	398	557	160

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Sociaal Domein		Realisatie 2021	Primitief 2022	Gewijzigde raming 2022	Realisatie 2022	Afwijking (+ = voordeel)
Saldo		-11.569	-11.881	-12.586	-12.152	434
6700 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd	Lasten	8.610	8.782	8.907	8.908	-1
	Baten	1.589	1.716	1.716	1.900	184
Saldo		-7.021	-7.066	-7.191	-7.007	184
6710 Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd	Lasten	857	1.049	1.433	1.224	209
	Baten	1			2	2
Saldo		-856	-1.049	-1.433	-1.222	211
6820 Individuele voorzieningen natura Jeugd	Lasten	18.765	18.507	17.669	16.507	1.162
	Baten	78		97	339	242
Saldo		-18.687	-18.507	-17.572	-16.168	1.404
6830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang Jeugd	Lasten	1.150	1.190	2.275	2.048	227
	Baten				12	12
Saldo		-1.150	-1.190	-2.275	-2.036	239
7100 Volksgezondheid	Lasten	917	994	1.086	1.004	81
	Baten	31	31	99	71	-28
Saldo		-886	-963	-987	-933	54
7240 Lijkbezorging	Lasten	15	17	17	14	3
	Baten	168	134	134	143	8
Saldo		153	117	117	128	12
9650 Oekraïne	Lasten			7.345	8.392	-1.047
69650 Oekraïne	Baten			7.345	9.295	1.950
					903	903
Programmatotalen	Lasten	82.071	81.968	92.409	94.026	-1.616
	Baten	28.228	25.978	32.402	34.884	2.481
Saldo		-53.843	-55.990	-60.007	-59.142	865

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 865.000. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

6100 Inkomen

Lasten nadeel € 1.226.000

Baten nadeel € 406.000

Via een Raadsinformatiebrief (RIB 22 092 Prognose BUIG resultaat 2022) is de Raad op 7 december 2022 hierover geïnformeerd en is tijdens het Forum Samenleving van 7 februari 2023 nader besproken. Het uiteindelijk tekort op dit product is ongeveer € 1,3 miljoen (saldo van hogere uitkeringslasten, een negatiever resultaat op de voorziening dubieuze debiteuren en een lagere ontvangen rijksbijdrage dan begroot). Het grootste deel van dit tekort is omdat de gemeente Rijswijk per saldo minder uitstroom heeft dan waar het rijk vanuit gaat. Verder is het saldo van de dubieuze debiteuren niet conform de begroting gedaald doordat de gemeente minder heeft kunnen terugvorderen. Dit komt doordat de kosten voor levensonderhoud fors zijn gestegen, waardoor de betaalcapaciteit van de inwoners met een lage en midden inkomen erg beperkt is.

Het tekort op dit beleidsproduct is gecompenseerd door het beperken van de uitgaven binnen het product Re-integratie en participatievoorzieningen Participatiewet en het voordeel op de Jeugdhulp en de Wmo.

6110 Arbeidsmarkt overig

Lasten nadeel € 307.000

Op dit beleidsproduct worden (via de Binnenbaan) de kosten van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) verantwoord. De begroting is gebaseerd op het landelijk budget van de Wsw, waarin rekening is gehouden met een bepaalde jaarlijkse afbouw. De werkelijk afbouw verloopt echter

minder snel, onder andere omdat de gemiddelde leeftijd van de groep jonger is dan waar het rijk vanuit gaat. Hierdoor zijn de kosten voor de Wsw hoger dan de begroting. Dit was voorzien voor 2022 en daarom is de besteding in beleidsproduct 6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet lager om dit nadeel te dekken. Immers worden op beide beleidsproducten re-integratieactiviteiten verantwoord.

6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid

Lasten nadeel € 1.937.000

Baten nadeel € 113.000

In 2022 zijn er door het Rijk middelen beschikbaar gesteld voor een eenmalige tegemoetkoming voor de gestegen energieprijzen aan huishoudens met een laag inkomen, de zgn. Energietoeslag. De middelen zijn in twee tranches beschikbaar gesteld, bij de meicirculaire en de septembercirculaire. Het bedrag van de septembercirculaire van € 1.863.000 (tweede tranche inclusief de correctie op de meicirculaire) is echter niet in de begroting van het programma Sociaal domein verwerkt. Hierdoor wordt dit grootste deel van het nadeel verklaart op dit beleidsproduct. Deze dekking is wel in het programma Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien begroot. Daarnaast zijn de werkelijke kosten van de Energietoeslag € 100.000 hoger dan de bijdrage van het Rijk. Het resterende tekort heeft betrekking op overige kleine verschillende armoedevoorzieningen, waaronder de individuele inkomenstoelage en de uitgaven op de individuele bijzondere bijstand.

Het nadeel bij de baten wordt veroorzaakt door een lager bedrag aan ontvangsten dan was voorzien. De ontvangsten hebben voornamelijk betrekking op vorderingen m.b.t. bijzondere bijstand. Door de fors gestegen kosten voor levensonderhoud, is de betaalcapaciteit van de inwoners met een lage en midden inkomen erg beperkt en heeft de gemeente minder kunnen terugvorderen.

6204 Inburgering

Lasten voordeel € 461.000

Baten nadeel € 381.000

Per 2021 is de nieuwe wet Inburgering van kracht. In 2022 zijn de eerste inburgeraars gehuisvest in Rijswijk. Het Rijk financiert de directe kosten voor deze inburgeraars via Specifieke Uitkeringen (SPUK). Het budget krijgen we zodra een inburgeraar wordt gehuisvest, echter volgen de kosten voor inburgeringstrajecten e.d. pas later. De omvang van de SPUK is gebaseerd op het verwacht aantal inburgeraars dat in een jaar wordt gehuisvest. We mogen de Rijksbijdragen doorschuiven naar volgende jaren wanneer de kosten daadwerkelijk worden gemaakt. Vanuit de septembercirculaire is € 146.000 ter beschikking gesteld voor Asiel (inburgering) en Maatschappelijke begeleiding statushouders. Van dit budget is bijna niets uitgegeven, hierdoor is er in 2022 een lastenvoordeel. De kosten komen mogelijk pas in 2023. Bij het opstellen van de begroting ging de gemeente er vanuit dat het aantal inburgeraars waar het rijk als taakstelling heeft opgelegd ook gehaald zou worden. De inschatting was dat de gemeente daarvoor meer uitvoeringskosten zou maken dan wat het Rijk daarvoor beschikbaar stelt. Hiervoor was € 102.000 extra begroot. Het budget van het Rijk was echter voor 2022 wel ruimschoot voldoende, waardoor voor dit bedrag een lastenvoordeel is. Het aantal inburgeraars dat daadwerkelijk is gehuisvest in Rijswijk is lager dan waar het Rijk in eerste instantie van uitging (en waar in de gemeentelijke begroting rekening mee is gehouden). De herziene beschikking is € 66.000 lager dan waar in de begroting van uit is gegaan, waardoor zowel de lasten en baten voor dit bedrag te hoog zijn begroot. Omdat de meeste kosten pas worden gemaakt na de huisvesting, is er € 308.000 minder uitgegeven dan begroot. Omdat de SPUK gekoppeld is aan de bijbehorende lasten, zijn er ook minder baten voor hetzelfde bedrag gerealiseerd.

6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet

Lasten voordeel € 713.000

Baten voordeel € 851.000

Bij de uitvoering van de re-integratie is geanticipeerd op een tekort voor de Wsw-voorziening op het beleidsproduct 6110 Arbeidsmarkt overig (zie de toelichting op dat beleidsproduct) en is op dit beleidsproduct aangestuurd om dat tekort te kunnen dekken.

Verder is bij de uitgaven aan re-integratie is ook erop aangestuurd om een tekort bij de Buig/ bijstandsuitkeringen op te kunnen vangen. Dit was ook mogelijk doordat de geraamde extra uitgaven in het kader van de crisisaanpak (€ 265.000) niet noodzakelijk bleken. Daarnaast waren de uitgaven voor werkgeversdienstverlening (€ 262.733, w.o loonkostensubsidies) lager, omdat het is gelukt meer kandidaat werknemers te plaatsen, zonder de inzet van een loonkostensubsidie. Tenslotte kon worden bespaard op de inzet van uitgaven in het kader van de regionale samenwerking (€ 224.000).

Het Europees Sociaal Fonds (ESF) verleent subsidies voor re-integratie activiteiten, welke doorgaans pas achteraf wordt toegekend. De aanvraagprocedure voor ESF-subsidies zijn complex en daardoor is er vaak onzekerheid over wanneer en voor hoeveel een subsidie wordt toegekend. Samen met de arbeidsmarktregio Haaglanden vragen alle individuele gemeenten subsidie aan voor ingezette re-integratie- voorzieningen. In 2022 is een subsidie in het kader van het ESF ontvangen (€ 296.000), maar deze toekenning werd eigenlijk pas in 2023 verwacht en is daarom niet in 2022 begroot. Het werd pas in 2023 verwacht en deze financiële middelen zou voor geplande re-integratieactiviteiten in 2023 worden ingezet. Daarom ligt bij de besluitvorming rond deze jaarrekening een voorstel voor een budgetoverheveling om deze middelen weer te herbestemmen voor het in 2023 verlengen van de SZW aanpak-herstelmaatregelen activering”.

6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo

Lasten nadeel € 232.000

Het nadeel wordt deels veroorzaakt door hogere kosten van de Regiotaxi. Bij de jaarrekening 2021 is voor de Regiotaxi uitgegaan van de conceptafrekening die op dat moment beschikbaar was. De definitieve afrekening van de Regiotaxi bleek echter € 40.000 hoger te zijn. Verder zijn er in 2022 meer en duurdere scootmobielen verstrekt dan voorgaande jaren. Dit komt mogelijk doordat er een inhaalslag van aanvragen is geweest na de coronaperiode.

6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo

Lasten voordeel € 274.000

Baten voordeel € 160.000

Het voordeel op de lasten wordt deels veroorzaakt door lagere uitgaven huishoudelijke hulp

€ 193.000. Ten opzichte van 2021 is het aantal unieke cliënten en zijn de uitgaven m.b.t. huishoudelijke hulp in 2022 toegenomen. Ondanks deze toename is er een voordeel op de lastenbegroting. Vanaf augustus 2022 is er namelijk gestart met het overzetten van cliënten van trede 4 naar trede 5, welke een lager tarief heeft. Hierdoor vallen de totaal verwachte kosten lager uit dan voorheen was verwacht. Verder was bij de begroting ook uitgegaan van een grotere stijging, maar viel de stijging uiteindelijk mee.

Het resterende voordeel heeft voornamelijk betrekking op Begeleiding. Het aantal unieke cliënten en de uitgaven m.b.t. Begeleiding is nagenoeg gelijk gebleven in 2022 t.o.v. 2021, terwijl bij de eerste halfjaarrapportage 2022 werd uitgegaan van een stijging vanwege de groei van het inwonersaantal.

Het voordeel op de baten is te verklaren door Overbruggingszorg WMO. Voor cliënten die op de wachtlijst staan voor Beschermd wonen en een Wmo-voorziening hebben kan de gemeente een aanvraag indienen voor overbruggingszorg bij Den Haag. In 2022 zijn de aanvragen over de periode 4^e kwartaal 2021 en heel 2022 ingediend. Hierdoor vallen de baten € 79.000 voordelig uit. Verder deelt de gemeente met de H5 de regionale kosten. Omdat de gemeente kosten heeft voorgeschoten, heeft de gemeente bij de afrekening € 54.000 ontvangen. Hiernaast zijn nog verschillende kleinere voordelen die samen optellen tot € 26.000.

6700 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd

Baten voordeel € 184.000

Onder dit beleidsproduct valt een groot aantal diversiteit aan voorzieningen. De onderbesteding van dit beleidsproduct is daarom opgebouwd uit veel verschillende activiteiten. Enkele hiervan worden hieronder toegelicht.

Er zijn minder subsidie aanvragen ingediend waardoor er op het subsidiebudget ruim is overgehouden. Voorbeelden hiervan zijn wijk- en bewonersorganisaties, organisatie ouderen, emancipatie en inclusie en opvoedadviespunt.

Verder is er veel minder gebruik gemaakt van de Jeugd Interventie Team (JIT) dienst. Een reden hiervoor is dat de verwijspprocedure via Grip en Regie dit minder toegankelijk maakt. Ook ontbrak er door ziekte de mogelijkheid tot laagdrempelig contact en continuïteit van het aanbod. Hierdoor kon er weinig met vroegtijdige signalen gedaan worden. Het project Belteams heeft niet plaatsgevonden, omdat het door de reguliere maatjesprojecten opgepakt kon worden en er gedurende de coronaperiode minder behoefte aan was. Daarnaast is het project Vrijwilligerscoaches later opgestart vanwege corona.

6710 Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd

Lasten voordeel € 209.000

De ruimte op beleidsproduct Eerstelijnsloket Wmo en jeugd is deels ter dekking voor de inhuurkosten voor het Jeugdteam. Deze vallen onder de apparaatskosten, welke worden geboekt op beleidsproduct Sociaal Domein.

6820 Individuele voorzieningen natura Jeugd

Lasten voordeel € 1.162.000

Baten voordeel € 242.000

6830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd

Lasten voordeel € 227.000

In 2022 is het nieuwe Woonplaatsbeginsel in werking getreden. De implementatie hiervan heeft tijd gekost waardoor de gemeente de kosten heeft voorgeschoten voor enkele jeugdigen die aan andere gemeentes zijn overgedragen. Nadat de daadwerkelijke overdracht heeft plaatsgevonden zijn ook de vooruitgeschoten kosten aan de betreffende doorbelast. Verder heeft de gemeente incidenteel voor de platform integrale Vroeghulp 2022 de regionale administratie gevoerd en met de betrokken gemeenten de kosten verrekend. Voor het voorgaande waren de baten niet begroot.

7100 Volksgezondheid

Lasten voordeel € 81.000

Vanuit het Rijk is in 2021 geld beschikbaar gesteld voor de Specifieke Uitkering (SPUK) voor Gezonde leefstijlinterventies. Deze gelden zijn in 2021 en 2022 niet volledig benut. In de beschikking is opgenomen dat de niet ingezette gelden terug betaald dienen te worden aan het Rijk. Dit levert een lasten voordeel op van € 31.000, echter tegelijkertijd ook een baten nadeel voor hetzelfde bedrag.

Voor de Preventieve Gezondheidszorg is er ongeveer € 60.000 minder besteed voornamelijk doordat er aanzienlijk minder meldingen binnen gekomen zijn bij Meldpunt bezorgd.

Wonen en Leven

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

De ontwikkeling van Rijswijk tot een moderne duurzame groene stad waar het voor iedereen prettig werken en wonen is, vraagt een aanpak waarbij bevolkingsgroei mogelijk is en tegelijkertijd de kwaliteit van de leefomgeving wordt behouden en daar waar mogelijk versterkt. Dit is de ambitie, vastgelegd in de Stadsvisie en de Woonvisie, evenals in de Toekomstvisie Plaspoelpolder en het Masterplan In de Bogaard. Naast de realisatie van Rijswijk Buiten vormt de ontwikkeling van de Stadsas, met het Bogaard Stadscentrum, het Havenkwartier, het Kesslerpark en Te Werve Oost, een grote uitdaging voor de komende tijd.

Een belangrijke reden om woningen toe te voegen is de bestrijding van grootschalige kantoren- en winkelleegstand en het in balans brengen van vraag en aanbod op de woningmarkt. De woningbouw vormt daarnaast een hefboom waarmee de leefomgeving en openbare ruimte sterk verbeterd kunnen worden en het ondersteunt het hoge voorzieningenniveau in Rijswijk. Ook draagt het bij aan het verbeteren van het vestigingsklimaat voor bedrijven. Monotone, eenzijdige bedrijventerreinen zijn niet langer het meest geliefd. Menging van functies is tegenwoordig aantrekkelijk voor bedrijven. Tenslotte biedt woningbouw een kans om te bouwen aan een gemêleerde samenleving waar inwoners de woning van hun wensen kunnen vinden door de ontwikkeling van een gedifferentieerde woningvoorraad.

Om de benodigde extra woningen te kunnen realiseren, worden als eerste gebieden met veel leegstand van kantoren en winkels getransformeerd tot aantrekkelijke, moderne woon- en werkgebieden. We ontwikkelen onze Stadsas tot een modern stedelijk gebied waarbij het

aanbrengen van meer differentiatie in de wijken het uitgangspunt vormt en vergroening aandacht vraagt. Hier vindt vooral hoogbouw plaats, zodat in andere delen van de stad de laagbouw gehandhaafd kan blijven. Het doel is om meer sociale samenhang, betrokkenheid en levendigheid in de buurt te realiseren en, specifiek voor ouderen, de mogelijkheid te bieden om langer zelfstandig te wonen. In de Actualisatie van de Woonvisie zetten we in op het bouwen voor het middensegment en de ontwikkeling van een woonfonds.

Aangezien de ontwikkelpotentie in Rijswijk enorm groot is, zullen we keuzes moeten maken in prioritering en fasering. Dat doen we om de leefbaarheid van de stad te waarborgen gedurende de 'verbouwing' en omdat onze capaciteit om te investeren als wel om de processen ambtelijk te begeleiden (van ruimte tot verkeer, economie en groen) ook zijn grenzen kent.

Wonen is meer dan stenen. Goed wonen is belangrijk voor het welbevinden van mensen. Vandaar ook het belang van wijkontwikkeling waar naast de aanpak van de woningvoorraad wordt ingezet op het realiseren van verbeteringen op het gebied van bereikbaarheid, openbare ruimte, welzijn, leefbaarheid en sociale cohesie. Daarnaast is de aanwezigheid van parken, water en groen in de wijken de sleutel tot een gezonde leefomgeving voor mens en dier. We zijn een diervriendelijke gemeente.

De verstedelijking van Rijswijk en de ontwikkeling van het vestigingsklimaat vragen om investeringen in de kwaliteit van de leefomgeving van onze gemeente. Het belang van het schaarse groen in de Randstad neemt met een verdichting van het aantal woningen toe. Parken, tuinen en groenstroken zorgen voor stikstofopname, nemen het meest effectief water op van de steeds heviger wordende regenbuien, laten de temperatuur dalen in de heter wordende zomers, zijn een plek om

te sporten en te ontspannen en kennen nog veel meer voordelen. Ze vormen de sleutel tot een gezonde leefomgeving voor mens en dier. Het Rijswijkse groen moeten we daarom koesteren. Door groen langs singels en in parken en landgoederen goed te onderhouden en in samenhang met de verstedelijkingsopgave door te ontwikkelen, zorgen we voor gebieden die uitnodigen tot wandelen, fietsen, sporten, spelen, beleven en ontmoeten.

Dat vraagt ook iets op het gebied van beheer en onderhoud. Er wordt een basis kwaliteitsniveau gehandhaafd waarbij verrommeling en zwerfafval actief worden bestreden en eventuele achterstanden in beheer en onderhoud worden weggewerkt. Differentiatie van groen vormt een belangrijk uitgangspunt. Meer kleur en variëteit is de wens van onze inwoners en goed voor de biodiversiteit.

Gemeenten voeren lokaal de regie op de warmtetransitie. In 2020 is door de gemeenteraad het Basisdocument Energietransitie Rijswijk vastgesteld. In dit Basisdocument staat dat de gemeente Rijswijk in 2050 klimaatneutraal wil zijn. Dit betekent dat Rijswijk niet voorop gaat lopen in de warmtetransitie. Wel pakt Rijswijk de kansen die zich voordoen integraal en wijkgebonden op.

Mits deze kansen tegen haalbare, betaalbare en eerlijke voorwaarden mogelijk zijn. Verder zet de gemeente vooral in op no-regret maatregelen zoals isoleren, waarbij de investeringen in isolatie zich wel op termijn terug moeten verdienen en moeten leiden tot een verbetering van het wooncomfort.

Ook op regionaal niveau wordt gewerkt aan de klimaatdoelstellingen. Iedere regio moet hiervoor een Regionale Energiestrategie vaststellen. Samen met 22 gemeenten, de provincie Zuid-Holland,

de netbeheerders, vier waterschappen, maatschappelijke organisaties en ondernemers heeft Rijswijk een strategie uitgezet voor de regionale energietransitie. Deze strategie heet de Regionale Energiestrategie Rotterdam - Den Haag en wordt eens per twee jaar herzien. Op 15 juni 2021 is door de gemeenteraad ingestemd met de Regionale EnergieStrategie Rotterdam-Den Haag (RES 1.0).

De RES 1.0 kent drie inhoudelijke hoofdlijnen: warmte, elektriciteit en duurzame brandstoffen. Bij warmte richt het vraagstuk zich op de (regionale) infrastructuur die nodig is om de bebouwde omgeving te verwarmen en de regionale afstemming van de vraag en het aanbod van warmte. In de Transitievisie Warmte wordt op gemeentelijk niveau beschreven welke stappen we zetten om de bebouwde omgeving in de toekomst duurzaam te verwarmen.

Bij de ontwikkeling van stad en groen is een integrale aanpak het uitgangspunt. Meekoppelkansen om hittestress tegen te gaan, klimaatbestendigheid te versterken, duurzaamheid te verbeteren en biodiversiteit te vergroten worden benut.

Herinrichting van straten en gebied, wordt waar mogelijk, integraal opgepakt, waarbij we steeds proberen bij te dragen aan de circulaire economie.

Samen zijn wij Rijswijk

Het realiseren van een aantrekkelijke, groene, veilige en gezonde woon-, leef- en werkomgeving is een gedeelde verantwoordelijkheid. We verbeteren de luchtkwaliteit, beperken geluidshinder en hebben aandacht voor de externe veiligheid van onze inwoners. Daarnaast bevorderen we duurzaamheid, onder meer via hergebruik en recycling van afval.

Het Huis van de stad wordt de ontmoetingsplek om gezamenlijk met alle betrokkenen in Rijswijk te werken aan een betere leefomgeving. Zij kan daarmee tevens de identiteit van onze stad versterken.

Waar we met open blik toekomstgericht handelen. De gemeente speelt actief in op wensen en initiatieven van inwoners, bedrijven, woningbouwcorporaties en maatschappelijke organisaties. De mogelijkheden van de nieuwe Omgevingswet voor participatieve werkwijzen worden, waar mogelijk, benut.

Op regionaal niveau maakt Rijswijk afspraken met andere gemeenten, de provincie en het Rijk over gezamenlijke ambities, inspanningen en prestaties voor de (verstedelijkings)opgaven.

Doelstellingen

1. Stedelijke ontwikkeling: *Rijswijk ontwikkelen tot een moderne duurzame groene stad waar het prettig werken, wonen en recreëren is.*
2. Wonen: *Toename, differentiatie en verduurzaming van de woningvoorraad door verdichting, transformatie en nieuwbouw.*

3. Groen en onderhoud: *Behoud, ontwikkeling en differentiatie van singels, parken en landgoederen.*
4. Openbare ruimte: *Basis op orde: schoon, heel en veilig en een beeldkwaliteitsniveau op B (conform de kwaliteitscatalogus van het kennisplatform CROW).*
5. Energie, verduurzamings- en klimaatambities: *Doorbouwen aan een duurzame, klimaatadaptieve, gezonde stad die in de toekomst klimaatneutraal is en een circulaire economie heeft*
6. Gedeelde verantwoordelijkheid voor de leefomgeving: *Bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn medeverantwoordelijk voor de kwaliteit van de leefomgeving.*

Indicatoren

Indicator (Nummers verwijzen naar doelstellingen)	Begroting 2022	Realisatie 2022
5. Scheidings-percentages huishoudelijk afval	46	44
5. Omvang huishoudelijk restafval kg/inwoner p/jaar	210	222
2. Oplevering nieuwe woningen per 1000, tussen haakjes totaal aantal opgeleverde woningen* VERPLICHT	31,8 (887)	343 BAG 926 projectoverzicht
5. Hernieuwbare elektriciteit (%) VERPLICHT	5	
2. Gemiddelde WOZ waarde (duizend euro) VERPLICHT	278	Gemiddelde WOZ waarde
1. Gebieds(deel)visies en bestemmings-plannen	4/8	5
Demografische druk**	75,7%	75,3%
5a overschrijding WHO norm NO ₂ (alleen Eu norm)	40g/μm ³	De EU-norm voor NO ₂ is niet overschreden
5b Overschrijding PM ₁₀ jaargemiddelde (Eu norm en in 2030 WHO norm)	EU norm 40μg/m ³	De EU-norm voor PM ₁₀ is niet overschreden.
Overschrijding PM _{2,5} Jaargemiddelde concentratie en blootstelling concentratie verplichting	EU norm 25μg/m ³ 20 μg/m ³	De EU norm voor PM _{2,5} is niet overschreden.
5d Aantallen wegen of wegvakken voorzien van stilasfalt	1	0 (was op de Steenlaan voorzien maar het project Steenlaan is nog niet uitgevoerd)
5d Aantal gasloze/ Nul op de meter (NoM) woningen (jaarlijks toegevoegde aantal)	887	926

Wat hebben we er voor gedaan?

Stedelijke ontwikkeling

Rijswijk ontwikkelen tot een moderne duurzame groene stad waar het prettig werken, wonen en recreëren is.

Regionale samenhang

- In 2022 is de eerste fase van het uitvoeringsprogramma van het woon-werkakkoord (gesloten tussen de provincie, Leidschendam-Voorburg, Den Haag, Delft en Rijswijk) afgerond en is gestart met de tweede fase. In de eerste fase is een grove verkenning uitgevoerd van de mogelijkheden voor het creëren van meer ruimte voor bedrijven in deze regio. In de tweede fase wordt dit verder uitgewerkt om meer concrete afspraken te maken over het creëren van meer bedrijfsruimte.
- Op basis van het tussenakkoord Woondeal is verder gewerkt aan het komen tot een definitieve regionale woningbouwprogrammering. Daarbij is niet alleen aandacht voor het bouwen van de juiste hoeveelheid en soort woningen, maar ook wordt er nadrukkelijk aandacht gevraagd voor het op orde brengen van randvoorwaarden die de woningbouw mogelijk moeten maken. De woondeal moet in de eerste helft van 2023 gesloten worden.
- In 2022 is het startbesluit voor de MIRT-verkenning Oude Lijn door het rijk genomen. Doel van deze MIRT-verkenning is de realisatie van een hoogwaardige openbaarvervoerverbinding over de Oude Lijn (de spoorverbinding tussen Leiden en Dordrecht). Het zogenaamde City Sprinter concept zorgt ervoor dat de capaciteit van het spoor verhoogd wordt tot 8 stops per uur en verdere groei naar 12 stops per uur wordt onderzocht. Onderdeel van de MIRT-verkenning is de aanleg van een station in Rijswijk Buiten.
- Het toekomstbeeld Vlietzone is dit jaar opgeleverd in samenwerking met de provincie, gemeente Leiden, Leidschendam-Voorburg en Den Haag. Het toekomstbeeld schetst doelen en ambities voor

kwalitatieve verbetering van de Vlietzone. In 2023 zal verder gewerkt worden aan het komen tot een ruimtelijk plan voor dit gebied.

Verstedelijkingsstrategie

- In 2022 is verder gewerkt aan de ontwikkeling van nieuw- en verbouw van Rijswijk, voornamelijk in de “Stadsas”
  - We ontwikkelen het winkelcentrum en omgeving tot Bogaard stadscentrum, een levendig gebied in een groene omgeving conform het vastgestelde Masterplan. Dit doen we door transformatie van kantoren en winkels tot woningen, door toevoeging van horeca en door kwaliteitsverbetering en vergroening van de openbare ruimte. Rond de zomer van 2022 zijn voor circa 1.000 woningen omgevingsvergunningen verleend.
  - We ontwikkelen het Havengebied tot een gemengd woon-werk- en recreatiegebied vanuit de richtlijnen van het door de raad vastgestelde ontwikkelkader. We ontwikkelen bestemmingsplannen voor deellocaties, waarvan de eerste in 2023 aan de raad zullen worden voorgelegd. We geven uitvoering aan de moties van de raad uit maart 2021 inzake groen en positie van de hoogbouw op de Sijthofflocatie.
- We ontwikkelen het Kesslerpark en omgeving tot een campus, waar wonen, werken en verblijven samenkomen, eveneens vanuit de richtlijnen van een daartoe door de raad vastgesteld ontwikkelkader.
- Bij de herontwikkeling van Te Werve pakken we de wijk integraal aan op gebieden als openbare ruimte, woningvoorraad, groen, leefbaarheid en sociale cohesie. We besteden bijzondere aandacht aan de herontwikkeling van Te Werve Oost. We trekken hier op met woningcorporatie Rijswijk Wonen en hebben in 2022 samen een intensief participatietraject doorlopen met bewoners en belanghebbenden. Ook is in 2022 de basis gelegd voor een Nota van Uitgangspunten voor de herontwikkeling en voor een samenwerkingsovereenkomst.
- Voor de ontwikkeling van het Havenkwartier is in 2022 een Woningbouwimpuls-subsidie van €3,4 mln. toegekend door het rijk, waardoor niet verhaalbare kosten van de gemeente gedekt zijn. Dit heeft de realisatiesnelheid van het Havenkwartier bevorderd en de beoogde kwaliteit van het gebied in stand gehouden.
- In 2022 heeft de gemeente Rijswijk samen met de vervoerspartijen en de MRDH een handelingsperspectief voor Station Rijswijk ambtelijk opgeleverd. Dit handelingsperspectief is een breed gedragen analyse van de ontwikkelopgave voor het station. In 2023 wordt gewerkt aan het oppakken van die opgaven waarbij zowel naar de korte- als lange termijn wordt gekeken.
- Naast de mogelijkheden van kostenverhaal onderzoeken we de mogelijkheden van subsidieaanvragen zoals de Woningbouwimpuls Verstedelijking (die voor Bogaard stadscentrum en Havenkwartier al is toegekend) en andere rijks- en provinciesubsidies.

Programma Stadsontwikkeling

- In 2022 is het programma Stadsontwikkeling opgeleverd. Dit programma geeft inzicht in welke mate de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van de stad in balans zijn en geeft aan welke maatregelen genomen kunnen worden om knelpunten op te lossen en gestelde beleidsdoelen te behalen. Het programma is ook een belangrijke bouwsteen voor de in 2023 op te stellen Omgevingsvisie.

Samenwerking private partijen en andere overheden

- In 2022 is de samenwerking binnen de Verstedelijkingsalliantie (8 gemeenten, de provincie en de MRDH) voortgezet op het gebied van verstedelijking, wat mede heeft geleid tot het startbesluit voor de MIRT-verkenning Oude Lijn (zie hierboven de paragraaf regionale samenhang).
- Ook is een nieuwe, informele, samenwerking gestart tussen de voormalige Haaglanden gemeentes, waarin verkend wordt op welke integrale gemeentegrensoverstijgende onderwerpen meer samenwerking nodig is. Afgesproken is om in 2023 gezamenlijk inbreng te leveren voor de provinciale puzzel (onderdeel van het programma NOVEX, Nationale Omgevingsvisie Extra, van het rijk).
- Op de onderdelen wonen en werken is samengewerkt aan de woondeal en het uitvoeringsprogramma van het woon-werkakkoord. Ook gebiedsgericht is samengewerkt aan het toekomstbeeld voor de Vlietzone. Zie paragraaf regionale samenhang voor een verdere toelichting.

Wonen

Toename, differentiatie en verduurzaming van dewoningvoorraad door verdichting, transformatie en nieuwbouw.

Woonvisie

- Eind 2022 zijn de nieuwe lokale prestatieafspraken met de corporaties vastgesteld, waar we inmiddels uitvoering aan geven. De groei van de sociale woningvoorraad, leefbaarheid, duurzaamheid en bouwen voor doelgroepen zijn belangrijke thema's.
- We geven uitvoering aan de in mei 2021 vastgestelde Actualisatie van de Woonvisie. Het gaat hierbij onder meer om het stimuleren van de bouw van woningen in het middeldure segment, het operationeel maken van het Woonfonds, het inzetten van een zelfbewoningsplicht en het opstellen van een beleidsregel om verkamering van woningen tegen te gaan. De in 2021 ondertekende regionale woningmarktafspraken vormen een leidraad voor de toekomstige nieuwbouw.
- We geven uitvoering aan het Principeakkoord tussen woningcorporatie Rijswijk Wonen en de gemeente. Het gaat om de toevoeging van middeldure huurwoningen met compensatie in het sociale segment.
- Voor flexwonen geven we uitvoering aan het raadsbesluit 'flexwonen fase 1' (voormalig AZC) en doen we onderzoek naar flexwonen fase 2.
- Eind 2022 is een subsidie van 4,8 miljoen euro ontvangen in het kader van de 'stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen'.

Doorlopende acties woningbouw en woon gerelateerde zaken

- Binnen de vier grote gebiedsontwikkelingen werken we aan zowel transformatie van bestaande gebouwen, vervanging als nieuwbouw.
- In Havenkwartier gaat het om de (bestemmingsplannen voor) de locaties Burg. Elsenlaan 325 en 329, de voormalige Indolafabriek, de voormalige Betoncentrale/Muezerielocatie en de voormalige Sijthofflocatie.
- In Bogaard stadscentrum gaat het om de realisatie van Van Markenlaan 5, De Terp en de Sterpassage; voor alle drie zijn in 2022 omgevingsvergunningen verleend. De bestemmingsplannen voor het ING-blok en het Beatrix-blok zijn in 2022 in voorbereiding genomen.
- Voor het Kesslerpark werken we aan onder meer het vullen van een deel van het voormalige Shell-complex met campusfuncties, de transformatie van vier kantoorstorens naar woningen op de hoek Churchillaan-Volmerlaan. Daarnaast werken we aan nieuwe plannen voor ca. 1.800 appartementen en campusfuncties aan de Volmerlaan en de Visseringlaan
- Voor de herontwikkeling van Te Werve (oost) is een Nota van uitgangspunten opgesteld, en is het opstellen van een ontwikkelkader de volgende stap in het planproces.
- Voor de ontwikkeling van project Hofstede in de landgoederenzone is het bestemmingsplan vastgesteld. Fase 9 van Eikelenburgh bevindt zich in de afrondende fase van het bestemmingsplan.
- We geven uitvoering aan de lokale prestatieafspraken met de woningcorporaties: nieuwbouw (De Entree, Our House, G. Bomanslocatie, Herontwikkeling kantoor Admiraal Helfrichsingel 51, en planvorming Sammersweg), renovatie en verduurzaming (Jolandaflat, Rembrandtkade en complexen in Te Werve, Muziekbuilt en Ministerbuurt), huisvesten van statushouders en kwetsbare personen uit instellingen.
- Verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. Het verder uitwerken en uitvoeren van de inhoud van de Transitievisie Warmte is bij deze verduurzaming een belangrijke bouwsteen. We willen Rijswijk, net als omliggende gemeenten, mee laten profiteren van WarmtelinQ, die door de Gasunie wordt aangelegd of op termijn aansluiten op nog te boren geothermische bronnen of andere lokale warmtebronnen. Daarnaast is de inzet dat eigenaren van vastgoed de warmtevraag verder beperken door bijvoorbeeld te isoleren. Lokale initiatieven om woningen of VvE's van het aardgas te halen willen we ondersteunen.
- Voor de ontwikkeling van specifieke concepten waar wonen en zorg wordt gecombineerd, werken we aan concepten zoals Our House, de Blauwe Parel, de zorgwoningen in de Buitenpoort in RijswijkBuiten en de zorgwoningen in het ING-blok (Bogaard stadcentrum).

Groen en onderhoud

Behoud, ontwikkeling en differentiatie van openbaar groen, singels, parken en landgoederen

Groen en natuur

- In ons groenbeheerplan hebben we vastgelegd hoe we ons groen onderhouden en welke werkzaamheden nodig zijn om beeldkwaliteit B te behalen en te behouden. Door dit beheer versterken we de kwaliteit van het bestaande groen, waardoor dit voor mens en dier aantrekkelijker is.
- We streven binnen de groene ruimte naar een breed palet aan vrijetijds mogelijkheden. Dit draagt ook bij aan de gezondheid van inwoners: ouderen, maar zeker ook jongeren en kinderen.

Wilhelminapark

- We transformeren het Wilhelminapark de komende jaren tot een stadspark dat voldoet aan de behoeften van onze inwoners door te investeren in recreatieve verbindingen, sport- en spelvoorzieningen, gedifferentieerd groen, kunst, cultuur en evenementen en door de realisatie van een horecavoorziening te faciliteren.
- De natuurtuin in het Wilhelminapark is onze parel van natuur- en milieueducatie. We hebben een nieuw natuur- en milieueducatiecentrum op de plek van de blokhut gerealiseerd.
- Er is een aanbesteding gehouden en de gunning is geweest. De samenwerking verloopt stroef, de gegunde partij ziet de prijsstijgingen als een obstakel om niet tot realisatie over te gaan.

Landgoederenzone Rijswijk

- De Landgoederenzone Rijswijk is erg belangrijk voor een gezonde leefomgeving in een verstedelijkt gebied. Het cultuurhistorisch waardevolle gebied is belangrijk voor mens en natuur. Vanuit een integrale gebiedsvisie op de gehele zone, starten we met fase 1 van de investeringen tussen de Huis te Landelaan en Park Schoonoord. De beleving voor inwoners en bezoekers wordt beter en de natuurwaarden worden versterkt.
- De kwaliteitsverbetering van de Landgoederenzone draagt bij aan de ambities die in de samenwerking binnen het Nationaal Park Hollandse Duinen zijn geformuleerd om de samenhang en kwaliteit van de Zuid-Hollandse Landgoederenzones te versterken.
- In ontwikkeling wordt samenwerking gezocht met derden, zowel maatschappelijke organisatie als commerciële partijen, om te verkennen op welke wijze deze partijen kunnen bijdragen in de kosten voor ontwikkeling en beheer van de Landgoederenzone.
- Het proces van de verkoop en ontwikkeling van buitenplaats De Voorde wordt verder doorgezet, waarbij wij streven naar een kwaliteitsimpuls van zowel de parkaanleg als de monumentale bebouwing.
- Met het afronden van de bestemmingsplanprocedure kan de planontwikkeling van Hofstede, op de locatie van het voormalig tennispark en de afgebrande bowlingbaan en boerderij, verder worden geconcretiseerd. Natuur- en landschapsherstel en toevoeging van openbaar toegankelijk gebied maakt hier onderdeel van uit.

Dierenwelzijn

- Wij bevorderen dierenwelzijn in onze gemeente door dierenwelzijn duurzaam te integreren in ons gemeentelijk handelen en bewustwording over dierenwelzijn onder onze inwoners te versterken. Voorbeelden hiervan zijn:
  - hanteren vleermuisprotocol bij renovaties, verbouw en nieuwbouw;
  - natuur inclusief bouwen in RijswijkBuiten met geïntegreerde broedgelegenheden voor vogels in / nabij woningen;
  - participatie in onderzoek van Hoogheemraadschap Delfland naar opkomst rivierkreeften.
- Via overeenkomsten met dierenasiel 't Juliaantje en Dierenambulance Den Haag e.o. geven we uitvoering aan onze wettelijke plicht voor vervoer en opvang van zwerfdieren. Deze overeenkomsten zijn in 2022 stilzwijgend verlengd.
- In nauwe samenwerking met de dierenklinieken stimuleren we het chippen van katten. Resultaat chipactie 2022:

Dierenkliniek	Aantal gechipte katten	Bijdrage gemeente per kat	Totale bijdrage
Leeuwendaal	9	€ 45,95	€ 413,55
Eisenhower	41	€ 25,00	€ 1.025,00
Totaal	50		€ 1.438,55

- Wij dragen bij aan het terugdringen van de ganzenpopulatie door het uitvoeren van ons Ganzenbeheerplan. Deze is in 2022 geëvalueerd.
- Wij faciliteren de dierenvoedselbank voor gebruikers van de reguliere voedselbank.
- Wij gaan meer aandacht geven aan het bevorderen van het welzijn van wilde dieren. Voorbeelden hiervan zijn:
  - aanleg faunapassages om verkeersaanrijdingen te voorkomen;
  - aanleg natuurvriendelijke oevers voor meer biodiversiteit water-/ oeverdieren;
  - afspraken met Vogelopvang de Wulp inz. opvang van vogels, per 1 januari 2023 subsidierelatie;
  - plaatsing eendentrapetjes om verdrinking te voorkomen van jonge watervogels en andere te water geraakte dieren;
  - diervriendelijke wijze plaagdieren bestrijden (eikenprocessierups, ratten, konijnen).
- In 2022 is de aanbesteding voor het beheer van Kinderboerderij het Akkertje afgerond met gunning aan Middin en aanscherping van de afspraken.
- In 2022 zijn de informele afspraken met de vrijwilligers van Kinderboerderij de Drassige driehoek formeel vastgelegd in een overeenkomst.

Openbare Ruimte

Basis op orde: schoon, heel en veilig en beeldkwaliteitsniveau B

Beheerplan

- In het integraal beheerplan openbare ruimte hebben we vertaald wat de basis op orde is. We onderhouden en beheren onze openbare ruimte op beeldkwaliteitsniveau B. In het integraal beheerplan openbare ruimte en de onderliggende disciplinaire beheerplannen hebben we vastgelegd welke inspanningen in beheer en onderhoud noodzakelijk zijn om de beeldkwaliteit te bereiken en te handhaven. Tevens is aangegeven welke middelen hiervoor noodzakelijk zijn.
- Het beeldkwaliteitsniveau bewaken we door ieder kwartaal een objectieve kwaliteitsmeting uit te laten voeren.
- Het integraal beheerplan openbare ruimte vormt de leidraad voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Zwerfafval

- We verminderen het zwerfafval door publieksgerichte acties en handhaving conform het actieplan "Rijswijk Schoon". De educatie over zwerfafval en afvalscheiding op basisscholen is voortgezet met de Afvalrace. Dit is een programma specifiek gericht op kinderen en er wordt spelenderwijs geleerd hoe om te gaan met het scheiden van afval en preventie van zwerfafval. In 2022 zijn De Voorde, Wethouder Brederodeschool, Rehobothschool en Parkrijk vol enthousiasme aan de slag gegaan.
- Op verschillende plekken zijn interventies ingezet om bijplaatsingen en illegale dumpingen te voorkomen. Denk hierbij aan (levende) containertuintjes, gedragsprikkelers, en slimme afvalbakken.
- Naar aanleiding van het voederverbod (nieuw artikel in de APV) hebben we ook aandacht voor de schadelijke gevolgen van het voeren van dieren, waaronder rattenoverlast.

Herstructurering en beheer buitenruimte

- We verbeteren de openbare ruimte door een integrale herinrichting van een aantal straten (zie ook paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen). De komende jaren verbeteren we de Karel Doormanlaan, de Van Ostadelaan, de Van Dijklaan, de Steenlaan, de Tulpstraat en Julianastraat.
- We geven een integrale kwaliteitsimpuls aan de openbare ruimte in de omgeving Huis van de Stad - Rijswijkse Schouwburg en creëren daarmee een vertrekpunt voor een verbeterde kwaliteit van onderhoud.
- Met kleinschalige ingrepen knappen we kansrijke plekken in de openbare ruimte op waar sprake is van achterstallig onderhoud, of waar onderhoud niet (meer) leidt tot een kwaliteitsverbetering.

We maken deze plekken mooier en bekijken daarbij of de ingrepen zich lenen voor actieve betrokkenheid en participatieve inbreng van omwonenden.

- In de Verkenning Geestbrugweg e.o. die staat beschreven in het programma Verkeer en vervoer wordt ook de kwaliteitsverbetering van de entree van het winkelcentrum Oud Rijswijk meegenomen.

Bomen en groen in balans

- Soms veroorzaken bomen overlast, bijvoorbeeld door het opdrukken van verharding of door boomkronen die richting gevels groeien. Waar dit noodzakelijk is, lossen we het op.
- We planten nieuwe bomen als we bomen hebben moeten kappen. En waar mogelijk planten we extra bomen om oorspronkelijke laanstructuren in Rijswijk weer te herstellen. Daarmee borgen we de groene kwaliteit in de gemeente Rijswijk.

Energie, verduurzamings- en klimaatambities

Doorbouwen aan een duurzame, klimaat adaptieve, gezonde stad die in de toekomst klimaatneutraal is en een circulaire economie heeft.

Energie

- Vaststellen Transitievisie Warmte.
- Opstellen Concept Beleid duurzame opwekking elektriciteit.
- Ondersteunen bij het nemen van en verstrekken van informatie over concrete maatregelen voor energiebesparing aan huurders, huiseigenaren, VvE's en bedrijven.

Afval en grondstoffen

- Gemiddeld gaan 2 buurten per jaar over op omgekeerd inzamelen. De invoering en communicatie doen we samen met Avalex. De invoering van omgekeerd inzamelen gaat gepaard met veel communicatie, os. een digitaal platform, folders en bakjes voor recycling.
- Vanaf 2022 is nascheiding van kracht bij hoogbouw woningen. Met deze techniek wordt pmd (plastic verpakkingen, metalen verpakkingen (blik) en drankpakken) uit het restafval gescheiden voor recycling. De hoeveelheid restafval daalt hierdoor.
- Het verbeteren van de kwaliteit van grondstoffen door slimmer om te gaan met gft-e (Groente, fruit, Tuinafval en Etensoverblijfselen) en pmd voorzieningen. Onderzoek wijst uit dat 75% van het pmd vervuild is en dat de omgeving hier een grote rol in speelt. Doel hierbij is om zoveel mogelijk schone grondstoffen in te zamelen, in plaats van vervuilde vrachten te verbranden.
- Onze kosten voor de verwerking van restafval, stijgen elk jaar opnieuw. Dit heeft er mee te maken dat er belasting wordt geheven over elke ton te verwerken restafval en de grote hoeveelheden restafval die onze inwoners laten inzamelen. Dit zorgt voor een hoge kostenpost. Het college heeft dan ook een taakstelling aangenomen van € 350.000,- op de reductie van restafval. Door de invoering van nascheiding van pmd bij hoogbouw in 2022 verwachten we minder restafval op te halen bij hoogbouw en daardoor kosten te reduceren. Bij laagbouw woningen wordt gekeken naar serviceprikkelers en betere spreiding van faciliteiten voor bronscheiding, die gedurende het jaar beslag krijgen.

Rijswijk klimaatproof

- Ook in de toekomst wil Rijswijk een prettige, gezonde gemeente zijn met een aantrekkelijke leefomgeving. Daarom willen we wateroverlast en hittestress voorkomen en dragen we bij aan een goede waterkwaliteit.

Verbeteren milieukwaliteit

- We stellen een omgevingsveiligheidsbeleid op ten behoeve van de groepsrisicobeoordeling conform het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) inzake aandachtsgebieden.
- We stellen in gesprekken met projectontwikkelaars en initiatiefnemers kansen voor bijvoorbeeld woning- en geluidisolatie, energiebesparing en groene daken expliciet aan de orde.

- We vinden schone lucht belangrijk en voeren een actieve aanpak van de voornaamste bronnen van luchtvervuiling. De aanpak is opgenomen in het Actieplan luchtkwaliteit en is enerzijds gericht op het verminderen van de uitstoot van lokale bronnen en anderzijds werken wij in het kader van het schone luchtakkoord samen aan de landelijke doelstelling voor het behalen van gezondheidswinst. Het luchtkwaliteitsplan bevat lokale maatregelen die bijdragen aan onze ambitie om in 2030 te voldoen aan de luchtkwaliteitsnormen van de Wereldgezondheidsorganisatie.
- We zijn bezig met de voorbereiding van het voorstel aan de raad inzake de invoering van een milieuzonevariant in de prinses Beatrixlaan.
- We verminderen geluidsoverlast door te starten met de voorbereidingen om geluidsmaatregelen uit te voeren in het kader van de sanering van A en B-lijsten en het Actieplan geluid 2018-2022. Het aanleggen van stille wegdekken is onderdeel van de aanpak van geluidsoverlast als gevolg van het wegverkeer.
- Met de realisatie van het Huis van de Stad volgens de BENG-criteria (Bijna Energieneutrale Gebouwen) dragen we op een substantiële wijze bij aan een meer milieubewuste huisvesting van de gemeentelijke organisatie en een aantal maatschappelijke en culturele organisaties.

Circulaire stad

- We werken toe naar een circulaire economie, waarbij we niet alleen duurzaam en toekomstbestendig inkopen maar waarbij we ook uiteindelijk geen afval meer willen produceren.
- Dat doen we onder andere door:
  1. vooraf al na te denken over het inrichten van onze buitenruimte volgens circulaire principes. Met zoveel mogelijk besparing en hergebruik van materialen, met duurzame verkeersoplossingen en duurzame energie, en met zoveel mogelijk natuurlijke materialen;
  2. te kiezen voor innovatieve oplossingen voor de inrichting van de stad die passen bij Rijswijk als Smart City.

Gedeelde verantwoordelijkheid voor de leefomgeving

Bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn medeverantwoordelijk voor de kwaliteit van de leefomgeving.

Gebiedsgericht werken

1. We werken gebiedsgericht waarbij we in de beleids- en uitvoeringsfase van buiten naar binnen werken, ruimte bieden aan de inbreng van inwoners en constructief samenwerken met collega's, inwoners en maatschappelijke organisaties. Enkele voorbeelden zijn de World Clean-up Day in de Muziekbuur, het beweegpark bij het Piramideplein en een klankbordgroep met inwoners uit Parkrijk over parkeren en deelmobiliteit.
2. Voor een succesvolle integrale aanpak werken we vanuit de thematiek die in de gebieden speelt. In ieder gebied is een Gebiedsregisseur actief die bekend is met de belangrijkste wijkontwikkelingen en die een vruchtbare werkrelatie met de wijkpartners en inwoners heeft. Zo hebben we nauw contact onderhouden met inwoners, bewonersorganisaties en maatschappelijke partijen die in de verschillende gebieden actief zijn. Met deze kennis brachten we advies uit aan gemeentelijke afdelingen over hoe zij hun plannen en projecten het beste aan kunnen laten sluiten bij de behoefte van inwoners van een gebied.

Loket Stadskracht

Waar nodig en mogelijk faciliteren en ondersteunen we inwoners bij de uitwerking en realisatie van hun initiatieven om de leefomgeving te verbeteren met subsidies vanuit Loket Stadskracht. Na de coronaperiode was de behoefte aan ontmoetingsactiviteiten groot. In 2022 hebben wij 45 subsidieaanvragen ontvangen waarvan er 37 zijn gehonoreerd. Een groot deel hiervan waren aanvragen voor wijkfeesten zoals Koningsdag, buitenspeeldag, burendag en Halloween.

Omgevingswet

- De invoering van de Omgevingswet is andermaal uitgesteld, dit keer naar 1 januari 2024. Daarmee is de datum waarop we moeten voldoen aan de wettelijke verplichtingen ook gewijzigd. Overigens zijn we in 2022 ondanks het uitstel doorgedaan met de voorbereidingen, maar in een wat lager tempo. Belangrijke mijlpaal was het in gebruik nemen van een nieuwe Vergunningenapplicatie, die Omgevingswetproof is.
- In 2022 is gestart met het proces voor het opstellen van een Omgevingsvisie. Zo is een startnotitie opgesteld, en is die vertaald in een plan van aanpak. De Rijswijkse Omgevingsvisie moet uiterlijk 31 december 2024 zijn vastgesteld.
- We hebben in 2022 geoefend met het werken met een 'omgevingstafel', om daarmee bij te dragen aan de verbetering van onze dienstverlening en de integrale samenwerking (intern en met ketenpartners). Ook hebben we in 2022 de contouren van de werkwijze van een 'intaketafel' beschreven, en zijn daarmee gaan oefenen. Voor beide tafels geldt dat de eerste ervaringen positief zijn.
- Ook in 2022 hebben we aandacht besteed aan het trainen, opleiden en informeren van de interne organisatie op het gebied van de Omgevingswet. Door de nieuwe vertraagde invoeringsdatum is ook hier het tempo terug gebracht.
- In 2022 is er duidelijkheid gekomen over de compensatie door het Rijk van de invoeringskosten. Hoewel de invoeringskosten zeker niet volledig worden gecompenseerd, gaat de compensatie wel over significante bedragen. Die zijn verwerkt in de financiële administratie.
- Eind 2022 zijn we gestart met de geleidelijke afbouw van de projectorganisatie. Dit is mogelijk omdat veel van de aan de Omgevingswet gerelateerde taken inmiddels in de lijn zijn ondergebracht.

Huis van de Stad

- We ontwikkelen het Huis van de Stad tot een plek die verbinding legt tussen politiek en samenleving en waar gemeente, inwoners, ondernemers, maatschappelijke en culturele organisaties kennis delen en krachten bundelen om de kwaliteit van de (sociale, culturele en fysieke) leefomgeving in Rijswijk te versterken: een icoon. Het is een herkenningspunt voor Rijswijk. Een plek die symbool staat voor de stad, haar kracht en haar historie.
- We ontwikkelen daarom het gebouw aan de Generaal Spoorlaan 2-4 en de openbare ruimte daaromheen tot een aantrekkelijke omgeving die uitnodigt tot ontmoeting en samenwerking. Trias heeft in 2022 haar intrek genomen, en de huisvesting van bibliotheek, een horecavoorziening en een aantal activiteiten van Stichting Welzijn Rijswijk is aanstaande. De voorbereiding voor de verhuizing van gemeentelijke organisatie (inclusief multifunctionele raads- en theaterzaal) zijn inmiddels getroffen.
- We hebben opdracht gegeven voor een voorstel voor de buitenruimte van het Huis van de Stad, waarin een oplossing wordt meegenomen voor de parkeerproblematiek in Te Werve.

Openbare Speelvoorzieningen

- Wij realiseren, beheren en onderhouden voldoende aantrekkelijk ingerichte veilige openbare speelplekken die geschikt zijn voor alle kinderen in Rijswijk om te spelen, te bewegen en te ontmoeten. In dat kader:
  - geven wij uitvoering aan de taken die voor 2022 staan opgenomen in het uitvoeringsprogramma van de nota Speelbeleid 2021 – 2026.
- Aanbesteding renovatie speeltuin Rozenstraat voltooid. De opdracht omvat de herinrichting van de speeltuin inclusief vervanging van de toplaag en vervanging van het huisje.
- Aanbesteding aanleg skatebaan Treubstraat voltooid met gunning aan Concrete Matters.
- Honorering bewonersinitiatief voor aanleg speelplek bij Generaal Vetterstraat.
- Honorering bewonersinitiatief plaatsing fitnessstoestel bij speelveld Elsenburgerbos.
- Honorering bewonersinitiatief plaatsing waarschuwbord klimtoestel Bogaardplein: kinderen onder de 6 jaar alleen onder begeleiding volwassene.
- Honorering bewonersinitiatief voor plaatsing fitnessstoestellen Wiardi Beckmanlaan.
  - geven wij uitvoering aan het Beheerplan Openbare Speelplekken 2019 – 2022 met het opstellen van een jaarplan 2022 voor de vervangingsopgave van speelstoestellen / herinrichting van speelplekken.

- Herinrichting volgende speelplekken voltooid in 2022:
  - Basketbalveld Karel Doormanlaan. Helft 3x3 basketbal. Andere helft outdoorfitness.
  - Basketbalveld Ocarinalaan. Helft 3x3 basketbal. Andere helft Sutu muur.
  - Nieuwe doelen geplaatst op het trapveld Albert Schweitzerlaan.
  - Nieuwe doelen geplaatst op het trapveld Elsenburgerbos.
  - Draaischijf stationsplein vervangen door sportplek voor winnaars Ommetje Challenge.
    - het nieuwe Beheerplan Openbare Speelplekken 2023 - 2026 is opgesteld en vastgesteld (22.058640)

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (bedragen x € 1.000)						
Wonen en Leven		Realisatie 2021	Primitief 2022	Gewijzigde raming 2022	Realisatie 2022	Afwijking (+ = voordeel)
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	Lasten	5.258	4.932	5.911	6.857	-946
	Baten	145	81	81	84	4
Saldo		-5.114	-4.852	-5.831	-6.773	-942
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	Lasten	8.066	7.781	7.865	8.198	-334
	Baten	10.942	11.037	11.077	11.304	227
Saldo		2.877	3.256	3.212	3.105	-107
7220 Riolering en waterzuivering	Lasten	3.180	2.702	2.588	3.515	-927
	Baten					
Saldo		-3.180	-2.702	-2.588	-3.515	-927
7230 Milieubeheer	Lasten	1.946	1.460	2.468	1.945	523
	Baten	781		556	768	211
Saldo		-1.165	-1.460	-1.911	-1.177	734
7260 Baten rioolheffing	Lasten					
	Baten	5.636	5.791	5.791	6.010	219
Saldo		5.636	5.791	5.791	6.010	219
7290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	Lasten	749	879	914	857	58
	Baten	9			51	51
Saldo		-740	-879	-914	-806	108
7300 Hemelwater	Lasten	133	106	106	104	2
	Baten					
Saldo		-133	-106	-106	-104	2
7310 Grondwater	Lasten	156	164	164	144	20
	Baten					
Saldo		-156	-164	-164	-144	20
8100 Ruimtelijke ordening	Lasten	1.929	964	2.492	4.532	-2.039
	Baten	965		1.290	1.018	-272
Saldo		-964	-964	-1.202	-3.514	-2.311
8200 Woningexploitatie	Lasten	28	51	51	28	24
	Baten	70	843	923	92	-830
Saldo		42	791	871	65	-806
8210 Wijkontwikkeling	Lasten	184	251	220	191	29
	Baten	1				
Saldo		-184	-251	-220	-191	29
8220 Volkshuisvesting	Lasten	2.212	2.862	2.776	2.832	-55
	Baten	1.931	2.853	2.961	3.018	57
Saldo		-281	-10	184	186	2
8300 Bouwgrondexploitatie	Lasten	713	338	244	490	-246
	Baten	517	547	433	794	361
Saldo		-196	209	189	304	115
8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	Lasten	26.918	31.459	21.125	30.210	-9.085
	Baten	27.603	31.459	21.122	12.963	-8.159
Saldo		685		-3	-17.247	-17.244
Programmatotalen	Lasten	51.473	53.950	46.925	59.902	-12.977
	Baten	48.599	52.610	44.233	36.101	-8.132
Saldo		-2.874	-1.340	-2.691	-23.801	-21.109

Het verschil tussen de begroting (na wijziging) en het werkelijke saldo van baten en lasten is € 21.109.000. De belangrijkste afwijkingen zijn de volgende:

5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie

Lasten nadeel € 946.000

Door vier droge maanden in 2022 was het noodzakelijk om alle nieuwe bomen wekelijks water te geven, om kapitaalvernietiging te voorkomen. Dit kostte € 275.000. Daarnaast heeft naar aanleiding van de vier stormen in januari/februari 2022 een veiligheidsinspectie van de bomen in de park- en bosgebieden plaatsgevonden. Vanuit de zorgplicht van de gemeente was het noodzakelijk om direct kap- en snoeiwerkzaamheden uit te voeren om de paden veilig bruikbaar te maken.

Als gevolg van de implementatie van ecologisch maaibeheer was het nodig om een extra werkgang toe te voegen aan de maaierwerkzaamheden om houtige opstanden blijvend te verwijderen en om te zetten in de oorspronkelijke vegetatie (extensief gras).

Door de langdurige droge periode in de afgelopen jaren zijn de iepen gevoeliger voor iepziekte geworden. In 2022 zijn in totaal ruim 100 bomen verwijderd. Om actief verspreiding te voorkomen is extra aandacht besteed aan besmette zaailingen. Door de urgentie, snelle handelingstermijnen en benodigde verkeersmaatregelen lopen de kosten rap op. Daarnaast is ook een toename geconstateerd in de bestrijding van Reuzenberenklauw, Eikenprocessierups en Japanse Duizendknoop.

7210 Afvalverwijdering en -verwerking

Lasten nadeel € 334.000

Baten voordeel € 227.000

Het college heeft geen besluit genomen over haar taakstelling (€337.000), de kosten voor het opruimen van illegaal gedumpt afval door AH Vrij worden ook uit dit budget betaald en zijn niet begroot, maar wel uitgegeven.

Halverwege het jaar is besloten om de vermarkte opbrengsten die via Nedvang worden uitgekeerd, via Avalex te verdisconteren. De opbrengsten maken nu dus onderdeel uit van de DVO.

7220 Riolering en waterzuivering

Lasten nadeel € 927.000

Bij de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing wordt in de begroting rekening gehouden met versnelde afschrijving op de riolering. In de begroting was een versnelde afschrijving geraamd van € 1.997.320. Bij de berekening van de kostendekkendheid op realisatiebasis is berekend dat er ruimte is voor versnelde afschrijving van € 2.871.888. Vanwege het feit dat er in 2022 € 833.896 is geactiveerd voor de vervanging van de riolering mag dat bedrag op grond van de BBV maximaal versneld worden afgeschreven. Het verschil van € 2.037.992 wordt conform de BBV gestort in een voorziening.

7230 Milieubeheer

Lasten voordeel € 523.000

Baten voordeel € 211.000

Actieplan klimaatadaptatie

In 2022 was nog niet de adviseur Klimaat aan de slag en was er geen capaciteit om (grotere) maatregelen uit te voeren, waardoor het budget amper gebruikt is.

7260 Baten rioolheffing

Baten voordeel € 219.000

7290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater

Lasten voordeel € 58.000

Baten voordeel € 51.000

Sommige maatregelen konden niet worden uitgevoerd door capaciteitsgebrek.

8100 Ruimtelijke ordening

Lasten nadeel € 2.039.000

Baten nadeel € 272.000

Er is een voorziening ter dekking van mogelijke toekomstige verplichtingen en risico's getroffen voor € 2.500.000.

8200 Woningexploitatie

Baten nadeel € 830.000

Gemeentelijk vastgoed

De voorgenomen verkoop moet nog plaatsvinden.

8220 Volkshuisvesting

Lasten nadeel € 55.000

Baten voordeel € 57.000

8300 Bouwgrondexploitatie

Lasten nadeel € 246.000

Baten voordeel € 361.000

8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten

Lasten nadeel € 9.085.000

Baten nadeel € 8.159.000

Deze post wordt toegelicht in de paragraaf RijswijkBuiten.

Investerings

Investering (bedrag x € 1.000)			Saldo		Saldo	
	Begr.Lasten	Werk.Lasten	lasten	Begr.Baten	Werk.Baten	baten
Aanleg skatebaan Treubstraat	225	179	46			
Aanpak woonomgeving ihkv wijkverbetering Te Werve	205	59	146			
Blokhut Wilhelminapark	200	294	-94			
Gebouw speeltuinvereniging Rozenstraat	55		55			
Geluidsanering	126		126			
Groot onderhoud gemeentelijke woningen	103	47	56			
Herinrichten speelplekken in de wijk 2022	327	177	150		17	17
Inrichting van het Hof van Sion	300	50	250			
Onderhoud toren oude stadhuis	350		350			
Realisatie van het Huis van de Stad	18.735	10.240	8.495		35	35
Reguliere vervanging voertuigen 2022	720		720			
Transformatie Wilhelminapark 2022	437	132	304	25	25	
Uitvoeringsprogramma landgoederenzone (fase 1)	3.450	111	3.339	20	20	
Uitwerking actieplan geluid 2022	227		227			
Vergroenen en verbeteren entrees Plaspoelpolder	49		49			
Vervangen bedrijfsauto's 2020	44		44			
Vervanging bomen 2022	818	306	512			
Vervanging hekwerken 2022	15	3	12			
Vervanging luchtfoto's 2022	24	23	1			
Vervanging toplaag bij vier speelplekken	160	25	135			
Vervanging van afvalbakken 2022	115	80	35			
Vervanging vrijvervalriolen 2022	2.325	834	1.491			
Zwethzone - Algemeen	28		28			
Eindtotaal	29.038	12.560	16.479	45	96	51

Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien

(Bedragen x € 1.000)	Raming na wijziging			Jaarrekening			Verschil t.o.v. raming na wijziging		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is:									
- OZB eigenaren woningen		6.672	6.672	25	7.133	7.108	-25	461	436
- OZB eigenaren niet-woningen		5.952	5.952	4	6.193	6.189	-4	241	237
- OZB	39		-39	60		-60	-21		-21
- wet WOZ	232		-232	512		-512	-280		-280
- precariobelasting		53	53		23	23		-30	-30
- retributies	2		-2				2		2
- toeristenbelasting		330	330		222	222		-108	-108
Subtotaal lokale heffingen	273	13.007	12.733	601	13.571	12.970	-327	564	237
b) Algemene uitkeringen:									
- uitkering uit het gemeentefonds	1.213	117.926	116.713		120.399	120.399	1.213	2.474	3.686
Subtotaal algemene uitkeringen	1.213	117.926	116.713		120.399	120.399	1.213	2.474	3.686
c) Dividend:									
- dividenden	32	378	345	129	378	249	-97	1	-96
Subtotaal dividend	32	378	345	129	378	249	-97	1	-96
d) Overige algemene dekkingsmiddelen:									
- bespaarde rente									
- gemeente eigendommen	279	1.853	1.574	252	2.216	1.964	27	363	390
- uitkeringen van derden	34	40	6	35	46	11	-1	6	5
- BTW compensatiefonds				-193		193			193
- lasten/baten oude dienstjaren		50	50	606	50	-555	-606		-605
- overig	2.431	324	-2.106	2.379	489	-1.890	52	165	217
- dubieuze debiteuren				225		-225	-225		-225
Subtotaal overige algemene dekkingsmiddelen	2.744	2.267	-477	3.303	2.801	-502	-559	533	-25
- Heffing VPB	345		-345	159		-159	186		186
Subtotaal heffing VPB	345		-345	159		-159	186		186
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	4.607	133.578	128.970	4.192	137.149	132.957	415	3.572	3.987
Onvoorzien									
Onvoorziene uitgaven exploitatie	50		-50				50		50
Onvoorziene uitgaven investeringen									
Subtotaal onvoorzien	50		-50				50		50
Totaal	4.657	133.578	128.920	4.192	137.149	132.957	465	3.572	4.037

Toelichting Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien

Toelichting op de afwijking

Het nadeel bestaat uit (V= voordelig; N= nadelig):

		x € 1.000,-
OZB eigenaren woningen en niet woningen	V	652
Wet WOZ	N	280
Toeristenbelasting	N	108
Overige lokale heffingen	N	28
Algemene uitkering	V	3.686
Dividenden	N	96
Gemeente eigendommen	V	390
BTW compensatiefonds	V	193
Uitkeringen van derden/lasten baten oude dienstjaren	N	606
Overige verschillen	V	223
Voorziening dubieuze debiteuren	N	225
Vennootschapsbelasting	V	186
Onvoorzien	V	50
	V	4.037

OZB baten voordelig € 673.000 (exogeen, incidenteel)

De hogere opbrengst wordt voor het grootste deel veroorzaakt door een gemiddelde hogere WOZ waarde in Rijswijk, dan waar in de begroting rekening mee is gehouden. Zie de Paragraaf Lokale heffingen voor een aanvullende toelichting.

Wet WOZ nadelig € 280.000 (exogeen, incidenteel)

Vanwege twee openstaande vacatures waarvan er één begin 2023 is ingevuld was er een noodzaak om externe ondersteuning in te huren voor de uitvoering van de wet WOZ. Een tweede oorzaak van de overschrijding komt door een toename (30%) in het aantal ingediende bezwaarschriften van met name NCNP (No Cure No Pay) bureaus. Afhandelen van deze bezwaarschriften neem significant meer tijd in beslag.

Toeristenbelasting nadelig € 108.000 (exogeen, incidenteel)

De opbrengst Toeristenbelasting is ongeveer € 100.000 lager dan begroot. Het totaal aantal overnachting dat in rekening kon worden gebracht is lager doordat een hotel failliet is gegaan. De ramingen waren nog gebaseerd op 7 hotels, in werkelijkheid waren er in het laatste kwartaal van 2022 5 hotels. Oekraïense vluchtelingen die zijn opgevangen in hotels, zijn ingeschreven in het BRP en kunnen niet worden aangeslagen voor toeristenbelasting.

Overige lokale heffingen, nadelig € 28.000 (exogeen, incidenteel)

Het nadelige saldo betreft voornamelijk lagere opbrengsten precariobelasting.

Algemene uitkering gemeentefonds, voordelig € 3.686.000 (exogeen, incidenteel)

De algemene uitkering laat de volgende ontwikkeling in 2022 zien.

Voordeel algemene uitkering (€ 2.470.000 voordelig). Minder lasten gerealiseerd op huisvesting Huis van de Stad (1.212.000 nadelig, resultaat neutraal). De gevraagde bijdrage van de verhuizing van de bibliotheek naar Huis van de Stad is geraamd in de eerste halfjaarrapportage. De reden dat de onttrekking lager is dan geraamd komt doordat de verhuizing van de bibliotheek niet heeft plaats gevonden in 2022.

Het nadeel bestaat uit (V= voordelig; N= nadelig):

Jaar	Bedrag	V/N
2022		€ 2.264 V
2021		€ 90 V
2020		€ 118 V
Subtotaal		€ 2.473 V
Huisvesting Huis van de Stad		€ 1.212 V
Totaal		€ 3.686 V

2022

Het voordelig verschil ten opzichte van de raming betreft vooral de Decemercirculaire 2022 en de voorlopige op afrekening van het Rijk.

In de algemene uitkering 2022 is een bedrag van € 2.859.000, dat nog niet in 2022 besteed is. Gezien de omvang is in het raadsvoorstel ter vaststelling van de jaarrekening 2022 voorgesteld om dit bedrag op te nemen in een bestemmingsreserve en vrij te laten vallen ten gunste van het begrotingsjaar 2023.

Hiervan is € 1.712 na goedkeuring van een raadsvoorstel overgeheveld naar 2023.

Algemene uitkering	Bedrag
Bijstellingen maatstaven t.o.v. septembercirculaire (door BZK)	€ 543
Diverse ontwikkelingen algemene uitkering	€ 374
Taakmutaties	€ 179
Netto resultaat decemercirculaire	€ 1.096
Totaal taakmutaties	
Energietoeslag	€ 1.601
Bijzondere bijstand	€ 112
Inkomstenderving gemeenten 2020 (covid-19) (DU)	€ 50
Totaal taakmutaties	€ 1.763
Totaal toename t.o.v. septembercirculaire	€ 2.859

2020 t/m 2022

Globaal gezien bestaat de berekening van de algemene uitkering uit de vermenigvuldiging van het aantal eenheden van alle berekeningsmaatstaven met het bijbehorende bedrag per eenheid. De som van deze producten, de zogenaamde uitkeringsbasis, wordt vervolgens vermenigvuldigd met de uitkeringsfactor. De algemene uitkering bestaat uit circa 90 berekeningsmaatstaven. De variabelen in deze berekeningsmaatstaven worden door het rijk in de loop van de jaren definitief vastgesteld. Op dat moment wordt ook de hoogte van de uitkering per jaar steeds preciezer bijgesteld.

De algemene uitkering over 2020 en 2021 zijn voordeliger bijgesteld o.b.v. een aantal nieuw vastgestelde maatstaven. De maatstaf WOZ is over 2020 en 2021 zijn nog niet definitief door BZK vastgesteld.

Dividenden, nadelig € 96.000 (exogeen, incidenteel)

De rente op de investeringen 2022 zijn ca. €96.000 hoger dan begroot.

Gemeente eigendommen baten voordelig € 390.000 (exogeen, incidenteel)

Het voordelig verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere grondverkoop ca. € 251.500, een voordelig verschil door hogere reclame-inkomsten €46.000, voordelige opbrengst verhuur gronden aan benzine verkooppuntengrondzaken €71.000 en een voordelig verschil door voornamelijk lager lasten aan onderhoud aan verhuurde gebouwen ca. €22.000.

BTW compensatiefonds voordelig € 193.000 (exogeen, incidenteel)

Het voordelige saldo is ontstaan door correcties op diverse facturen van voorgaande jaren voor totaal € 193.000.

Uitkeringen van derden/lasten baten oude dienstjaren

Mutaties vorderingen Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN) ten behoeve van verstrekte startersleningen RijswijkBuiten.

Vrijval voorziening dubieuze debiteuren, nadelig € 225.000 (exogeen, incidenteel)

Bij het samenstellen van de jaarrekening is van alle vorderingen volgens de jarenlange gangbare methodiek in Rijswijk bepaald wat de hoogte van de voorziening zou moeten zijn. Uit deze berekening was per saldo € 145.000 extra storting benodigd omdat ingeschat werd dat de risico's op de vorderingen iets zal toenemen.

De methodiek van de waardebepaling van de voorziening dubieuze debiteuren is als volgt:

De belasting- en private vorderingen zijn conform de interne regelgeving op waarde geschat.

Jaarlijks wordt deze inschatting op balansdatum gemaakt a.d.h.v. de ouderdom van de openstaande bedragen volgens de onderstaande methodiek.

Alle openstaande vorderingen hoger dan € 5.000,- worden per vordering beoordeeld en eventueel voor 100 % opgenomen als dubieuze debiteur. Voor alle vorderingen onder de € 5.000,- geldt:

- huidig boekjaar 10 %
- boekjaar -1 20 %
- boekjaar -2 40 %
- boekjaar -3 60 %
- boekjaar -4 80 %
- boekjaar -5 en meer 100 % van het openstaande bedrag.

Vennootschapsbelasting voordelig € 186.000 (exogeen, incidenteel)

Het voordelige saldo is het gevolg van zowel vertraging bij het indienen van de aangiften VPB en het opleggen van de aanslagen vanuit de belastingdienst. De verwachting was dat ook de aanslagen 2019 en 2020 in 2022 zouden worden opgelegd. Deze aanslagen zullen nu in 2023 komen.

Onvoorzien lasten voordelig € 50.000 (exogeen, incidenteel)

In 2022 is geen beroep gedaan op de post onvoorzien.

Overhead

De definitie van de overhead volgens het BBV is “alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces”.

Financiële samenvatting

Overhead (bedragen x € 1.000)	Begr.Lasten	Werk.Lasten	Saldo		Saldo		Resultaat
			Lasten	Begr.Baten	Baten	Werk.Baten	
Materieel en kapitaallasten	10.387	12.304	-1.917	584	688	104	-1.813
Personeel	42.600	42.744	-145	199	248	49	-95
	52.987	55.048	-2.061	783	936	153	-1.908
Naar programma's en investeringen	-22.712	-24.851	2.139	315	150	-165	1.974
	-22.712	-24.851	2.139	315	150	-165	1.974
Saldo	30.275	30.198	78	1.098	1.086	-12	66

De totale apparaatskosten van de gemeente, geraamd op ongeveer 53 miljoen euro, worden verdeeld naar de programma's (beleidsproducten) en investeringen. De overhead, alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces, wordt niet verdeeld, maar staat onder het overzicht overhead.

Op de totale apparaatskosten van de gemeente is een nadeel behaald van € 1,9 miljoen euro.

Dit wordt veroorzaakt doordat er 1,9 miljoen meer is doorbelast aan programma's en investeringen dan was geraamd. De reden van de hogere doorbelasting bestaat uit € 680.000 aan interne salarislasten die zijn doorbelast aan het programma Sociaal Domein als gevolg van de werkzaamheden in het kader van de crisisopvang voor Oekraïne. De overige € 1,2 miljoen betreft een doorbelasting van inhuurlasten naar de programma's en investeringen.

Uiteindelijk is het saldo op overhead € 66.000 positief.

Over het geheel zijn de apparaatskosten per inwoner ten opzichte van 2021 gestegen van € 832,55 naar € 860,61.

Beleidsindicatoren

De indicatoren die zijn voorgeschreven en betrekking hebben op de eigen organisatie zijn hieronder weergegeven.

Indicator	Eenheid	Rekening 2021	Rekening 2022
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	8,44	8,43
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,75	8,25
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 832,55	860,61
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	16,3%	20,6%
Overhead	% van totale lasten	13,1%	12,4%

Paragrafen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De gemeente Rijswijk bevindt zich in een zeer dynamische omgeving. Externe factoren zoals diverse financiële crisissen en het herstel daarop met wijzigingen in de door de centrale overheid beschikbaar gestelde budgetten maken dat de gemeente flexibel moet kunnen inspelen op snel veranderende situaties. Het aangaan van risico's valt daarbij niet uit te sluiten.

Niet alleen de externe factoren, maar ook het gegeven dat gemeentelijke budgetten tegenwoordig meer en meer onder druk komen te staan, betekenen dat 'risico' en 'risicobeleid' een niet weg te denken factor zijn als onderdeel van het gemeentelijk beleid.

Risico's beperken zich niet tot enkel risico's met een financieel gevolg. Er zijn ook andere risico's denkbaar. Te denken valt o.a. aan imagoschade, politieke- en veiligheidsrisico's.

Aanleiding en achtergrond

De gemeente Rijswijk wil de risico's die zij loopt beheersbaar houden. Hiertoe wordt o.a. extra geïnvesteerd in de professionalisering van projectmanagement. Met inzicht in mogelijke risico's kan de organisatie op verantwoorde wijze besluiten nemen, zodat huidige en toekomstige risico's in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie.

Om inzicht in deze risico's te verkrijgen is een risico-inventarisatie uitgevoerd. Op basis van de geïnventariseerde risico's wordt het benodigde weerstandsvermogen berekend.

In het kader van de begrotingscyclus worden de risico's gemonitord door de afdelingen. Bij elke rapportage wordt de lijst geactualiseerd, beoordeeld en centraal verwerkt in het risicomanagementprogramma NARIS®. Met dit programma wordt bijvoorbeeld de top 10 risico's en scenario's bepaald, maar kunnen ook de geïmplementeerde beheersmaatregelen worden aangepast.

Kader

Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

Het BBV schrijft voor dat een paragraaf Weerstandsvermogen in de jaarstukken moet worden opgenomen. Daarnaast moet, op grond van het BBV, een tabel met financiële kengetallen worden opgenomen. Deze treft u aan het einde van de paragraaf aan.

Financiële verordening gemeente Rijswijk 2016

Op 19 april 2016 heeft de raad deze verordening vastgesteld. Gewijzigd op 17 december 2019.

Nota weerstandsvermogen en risicomanagement

Op 17 december 2013 heeft de raad deze nota vastgesteld.

Nota reserves en voorzieningen gemeente Rijswijk

Ook deze nota is op 17 december 2013 door de raad vastgesteld.

Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

In de nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2013 is dit volgens onderstaande tabel vastgelegd.

Actoren	Rollen	Acties/besluiten
Raad	Sturen en toezicht houden	<ul style="list-style-type: none"> • Vaststellen nota weerstandsvermogen en risicomanagement; • hoogte weerstandsvermogen vaststellen; • programma- en programmarekening vaststellen.
College	Sturen en toezicht houden	<ul style="list-style-type: none"> • toezicht op implementatie risicomanagement; • sturen op verantwoording van risico's.
Management	Sturen en verantwoorden	<ul style="list-style-type: none"> • Implementatie risicomanagement; • beoordelen top 10 risico's; • kwantificering risico's; • aanspreken op gedrag.
Medewerkers	Beheersen	<ul style="list-style-type: none"> • Implementeren beheersmaatregelen; • kwantificeren van risico's; • rapporteren ontwikkeling risico's; • aanspreken op gedrag.
Advies & Control	Beheersen en toezicht houden	<ul style="list-style-type: none"> • Bijdrage leveren aan risico analyse; • in beeld brengen financiële consequenties; • bewaken input risicobeheersingssysteem.

Risicoprofiel

Om de risico's van de gemeente Rijswijk in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel wordt als volgt gedefinieerd:

een overzicht van de risico-eigenschappen van de organisatie, d.w.z. minimaal omvattend de risicodefinities met bijbehorende kansen en gevolgen.

Dit risicoprofiel is onder andere tot stand gekomen met behulp van een risicomanagement informatiesysteem dat bij veel gemeenten wordt gebruikt. Hiermee worden risico's systematisch in kaart gebracht en beoordeeld.

Afzonderlijk van het gemeente breed gehanteerd risicomanagementsysteem is door een extern bureau een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie Rijswijk Buiten. Omdat de werkwijze niet geheel overeenkomt met het gehanteerde systeem worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in onderstaand overzicht.

In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen is wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van Rijswijk Buiten.

P&C-cyclus

De nota weerstandsvermogen en risicomanagement schrijft een koppeling van het risicoprofiel m.b.v. NARIS® voor bij de diverse beleidsrapportages zoals programmabegroting, jaarrekening en tussentijdse rapportages.

In de kern draait NARIS® om het vastleggen en analyseren van risico's, beheersmaatregelen en opgetreden risico's (incidenten). Risico's hebben impact op de activiteiten (processen en projecten) die de organisatie onderneemt om haar doelen te realiseren. Door risico's te koppelen aan projecten, processen en/of doelstellingen ontstaat direct inzicht waarop gestuurd moet worden om grip te houden op de belangrijkste risico's van de organisatie.

Risico's

Voor de jaarstukken 2022 zijn de risico's geactualiseerd. Op grond van het risicomanagementbeleid worden in het onderstaande overzicht alleen de 10 grootste risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
Juridische risico's als gevolg van bezwaar, beroep en procedures	50%	max.€ 3.000.000	14,55%
Juridische risico's als gevolg van bezwaar, beroep en procedures			
CAO ontwikkelingen	70%	max.€ 2.000.000	13,68%
De CAO loopt op 1-1-2023 af. De onderhandelingen voor een nieuwe CAO moete nog starten. de verwachting is dat de lonen zullen stijgen. Het is echter nog onzeker met hoeveel de lonen zullen stijgen.			
Participatiewet	50%	max.€ 2.400.000	11,73%
Bezuinigingen op de macrobudgetten BUIG en veranderingen in het rekenmodel waarmee de macrobudgetten BUIG worden berekend kunnen leiden tot tekorten op de lokale rijkssubsidie. Een dergelijke overheidsmaatregel kan niet worden voorkomen en kan leiden tot tekorten. Het participatiebudget wordt maximaal ingezet voor bevordering van uitstroom uit de uitkering zodat de uitgaven aan uitkeringen zo laag mogelijk blijven en het eventuele tekort zoveel als mogelijk beperkt blijft.			
Oplopende inflatie en stijgende energieprijzen.	50%	max.€ 2.000.000	9,74%
Als gevolg van macro economische ontwikkelingen is er sprake van een hoge inflatie en fors stijgende energieprijzen. Het is onzeker hoe dit zicht in de toekomst gaat ontwikkelen.			
Gebiedsontwikkelingen	50%	max.€ 1.000.000	4,87%
Bezuinigingen op de macrobudgetten en veranderingen in het rekenmodel waarmee de macrobudgetten worden berekend, kunnen leiden tot tekorten op de lokale rijkssubsidie. Een dergelijke overheidsmaatregel kan niet worden voorkomen en kan leiden tot tekorten. Het participatiebudget wordt maximaal ingezet voor bevordering van uitstroom uit een uitkering zodat de uitgaven aan uitkeringen zo laag mogelijk blijven en het eventuele tekort zoveel als mogelijk beperkt blijft.			
Deelname in gemeenschappelijke regeling	50%	max.€ 1.000.000	4,86%
Verplichte bijdragen in exploitatieverliezen en beperkte invloed waardoor beleidsdoelstellingen niet volledig zouden kunnen worden gehaald			
Financiële tegenvallers, hogere kosten of lagere opbrengsten	30%	max.€ 1.200.000	3,52%
Niet kunnen afdekken van risico's, die kunnen ontstaan door richtlijnen, voorwaarden, eisen van andere overheden, langere procedures en overige derden-partijen.			
Toekomstig renterisico.	50%	max.€ 700.000	3,39%
De financieringsbehoefte zal vanaf 2023 t/m 2025 liggen tussen de € 40 tot € 60 miljoen inclusief de eventuele extra financieringsbehoefte van RijswijkBuiten. Een en ander is afhankelijk van de ontwikkeling van deze grondexploitatie. De eventuele extra rentekosten worden in rekening gebracht bij RijswijkBuiten. In de begroting is rekening gehouden met financieringskosten van 1,5% over € 60 miljoen, ofwel € 900.000 per jaar voor de algemene dienst. Dit bedrag is voorlopig genoeg om de eventuele rentestijgingen op te kunnen vangen. Door de energiecrisis zal de economie worden afgeremd. Dit zal tot gevolg hebben dat de druk op de renteontwikkeling zal afnemen.			
Betalingsproblemen bij burgers en bedrijven.	50%	max.€ 600.000	2,92%
Als gevolg van de hoge inflatie met als gevolg stijgende kosten voor burgers en bedrijven stijgt het risico dat uitstaande vorderingen niet betaald kunnen worden.			
Grote investeringen	30%	max.€ 600.000	1,74%
Bij grote projecten worden de investeringen overschreden			

Uit de inventarisatie zijn in totaal 62 risico's in beeld gebracht met een totaal geraamd risico van circa € 45.256.000. Risico's met een geschatte omvang kleiner dan € 60.000 zijn in deze berekening niet meegenomen. Indien een dergelijk risico zich daadwerkelijk voordoet, dienen de lasten hiervan binnen de exploitatiebudgetten opgevangen te worden.

Het aandeel van de top 10 risico's in het totaal is € 14.500.00. Dit betekent dat de overige risico's optellen tot een bedrag van € 30.756.000.

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Omschrijving	Bedrag
Uitkomst risicomanagementsysteem	€ 7.582.147
Uitkomst risicoanalyse RijswijkBuiten	€ 3.924.000
Totaal	€ 11.506.147

Analyse risicomanagement RijswijkBuiten

Los van het gemeentebreed gehanteerd risicomanagementsysteem is een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie RijswijkBuiten. Omdat de werkwijze niet helemaal overeenkomt met het gehanteerde systeem, worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in bovenstaand overzicht.

In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen wordt wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van RijswijkBuiten, voor zover deze niet kunnen worden opgevangen binnen de Grex.

In de Elfde herziening van de grondexploitatie Sion-'t Haantje 2023 is een totaalbedrag aan gekwantificeerde risico's opgenomen van € 3,924 miljoen. Het verwachte nadelige saldo van de Grex 2022 bedraagt € 24,287 miljoen. Daardoor is er binnen de Grex geen buffer meer voor het opvangen van risico's en moeten deze worden meegenomen in de berekening van de weerstandscapaciteit van de gemeentelijke begroting.

Benodigde weerstandscapaciteit

Het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit gebeurt met behulp van een risicosimulatie (Monte Carlo methode). Dit is een onderdeel van NARIS® waarbij gebruik wordt gemaakt van de inschattingen van de kansen en gevolgen zoals die per risico zijn aangegeven. Op basis van de risicosimulatie kan worden berekend welk bedrag er nodig is om de geïdentificeerde risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt gerekend met een zekerheidspercentage van 90%.

Het reserveren van het maximale bedrag van de opgenomen risico's is niet reëel, omdat de risico's niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang zullen optreden. Het resultaat van deze simulatie is dat met een benodigde weerstandscapaciteit van € 7.582.147 het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt. Zie ter informatie onderstaande tabel. Hierin staat de benodigde weerstandscapaciteit bij het hanteren van de ernaast staande zekerheidspercentages.

Percentage	Bedrag
75%	€ 6.303.449
80%	€ 6.648.299
85%	€ 7.054.880
90%	€ 7.582.147
95%	€ 8.404.503

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Rijswijk bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Weerstand	Startcapaciteit	Bijboekingen	Afboekingen	Huidige capaciteit
Algemene reserve	€ 31.865.000	259.000		€ 32.124.000
Onvoorzien	€ 50.000			€ 50.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 31.915.000	€ 259.000		€ 32.174.000

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste en beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

Risico's:

Bedrijfsproces
Financieel
Imago / politiek
Informatie / strategie
Juridisch / aansprakelijkheid
Letsel / veiligheid
Materieel
Milieu
Personeel / arbo
Product

Weerstandscapaciteit:

Algemene reserve
Onvoorzien

Weerstandsvermogen

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen =	$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$	=	$\frac{€ 32.174.000}{€ 11.506.147}$	=	2,80
----------------------------	---	---	-------------------------------------	---	------

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen moeten we eerst vaststellen welke ratio de gemeente Rijswijk nastreeft. Dit gebeurt volgens de nota weerstandsvermogen en risicomanagement met onderstaande waarderingstabel.

Waarderingscijfer	Ratio	Kwalificatie
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De ratio valt in incategorie A. Hieruit kan je concluderen dat op dit moment, volgens de huidige analyse van de mogelijke risico's, vertaald in het benodigde weerstandsvermogen, de kwalificatie 'uitstekend' van toepassing is.

Ten opzichte van de jaarrekening 2021 is de ratio weerstandsvermogen afgenomen van 3,0 naar 2,8. Dit is vooral het gevolg van de stijging van de benodigde weerstandscapaciteit.

Financiële kengetallen

Vanaf 2016 moet onderstaande tabel met financiële kengetallen in de begroting worden opgenomen. Gedachtegang van de commissie BBV is dat de toezichthouders (gemeenteraad en provincie) deze kengetallen meewegen bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Hierbij moet nadrukkelijk de eigen specifieke situatie in ogenschouw genomen worden, omdat deze voor iedere gemeente min of meer uniek is. Oftewel, enige nuancering is op zijn plaats bij het interpreteren van de 'kale' cijfers.

Kengetal	2021	2022	2022
	Jaarrekening	Begroting	Jaarrekening
Netto schuldquote	111,0%	95,9%	102,7%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	104,4%	97,3%	102,4%
Solvabiliteitsratio	23,6%	26,0%	23,3%
Grondexploitatie	53,1%	51,0%	40,4%
Structurele exploitatieruimte	0,2%	1,3%	4,7%
Belastingcapaciteit	111,7%	111,0%	99,9%

Toelichting kengetallen

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. De schuldquote in Rijswijk is tijdelijk hoger dan gemiddeld vanwege de grondexploitatie RijswijkBuiten. De netto schuldquote is per jaar hoger dan de gepresenteerde cijfers in de begroting 2021. De netto schuldquote bevindt zich in de categorie 'oranje' volgens de VNG. Als de netto schuldquote boven de 130% stijgt bevindt een gemeente zich in de gevarenzone 'rood'.

Solvabiliteitsratio

Het solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het laat de verhouding zien tussen de reserves en de schulden. Ondanks de daling van de reserves vanwege het negatieve resultaat is deze ratio is ten opzichte van 2021 constant gebleven, doordat de totale omvang van de passiva ook afgenomen is.

Structurele exploitatieruimte

Dit verhoudingsgetal geeft aan in hoeverre het saldo van structurele lasten en -baten gedekt worden met het totaal van de exploitatiebaten (zowel incidentele als structurele baten).

Grondexploitatie

Dit kengetal betreft hoe de verhouding van de waarde van de bouwgronden (grondpositie) ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Het totaal van de activa van de bouwgronden in exploitatie bedraagt 40,4% van het totaal baten in 2022 exclusief mutaties van de reserves. Hierbij komt Rijswijk boven de norm van 35%, dit wordt veroorzaakt door de grondexploitatie RijswijkBuiten welke nog niet afgerond is.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Rijswijk sluit dit jaar nagenoeg aan met het landelijk gemiddelde.

Onderhoud kapitaalgoederen

Wat wilden we bereiken?

Visie op de kapitaalgoederen

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen (openbare ruimte, gebouwen) komt in meerdere programma's van deze begroting terug. Het vormt financieel gezien een aanzienlijk deel van de begroting en het is bovendien maatschappelijk gezien van groot belang. Om deze redenen wordt het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen in een aparte, verplichte paragraaf in de begroting opgenomen.

'Samen werken aan de stad'

De gemeente Rijswijk is verantwoordelijk voor de kwaliteit en de veiligheid van de openbare ruimte. We zorgen dat de openbare ruimte op orde is en aansluit bij het hedendaagse gebruik en de identiteit van onze stad. Dit doen we niet alleen, maar samen met de stad. Bewoners zijn niet alleen belangrijke ogen en oren voor het dagelijks beheer. We vragen hen ook om actief bij te dragen en mee te denken over passende lange termijn oplossingen.

Met elkaar hebben we bepaald wat de basis is en hebben we het minimale kwaliteitsniveau op onze kapitaalgoederen vastgelegd in een integraal beheerplan. Dit overkoepelend beheerplan vormt de leidraad voor onze inzet de komende jaren en zorgt ervoor dat de basis op orde blijft. We werken belangrijke ontwikkelingen die veel raakvlakken hebben met en/of invloed hebben op het beheer en onderhoud, verder uit. Denk hierbij aan de energietransitie, klimaatverandering, biodiversiteit en circulaire economie.

Doelstellingen

1. De basis op orde

De openbare ruimte voldoet aan de gestelde kwaliteitsniveaus en wettelijke zorgplicht. Dat wil zeggen: geen kapitaalvernietiging en het is schoon, heel en veilig. We inspecteren regelmatig en grijpen tijdig in om kapitaalvernietiging te voorkomen. Bewoners zijn belangrijke ogen en oren in het beheer. Het is makkelijk voor bewoners om meldingen te doen en we reageren adequaat. Er wordt gewerkt met actuele beheerplannen, meerjarenonderhoudsplannen en een adequaat dekkingsplan.

2. Meedenken en betrokkenheid

We willen bewoners actief betrekken bij het beheer en onderhoud van de stad. Door samen aan de slag te gaan, willen we niet alleen een openbare ruimte creëren die beter aansluit op het gebruik, maar ook meer betrokkenheid en waardering realiseren. Samen maken we de stad beter.

3. Versterken van parken en groene zones in Rijswijk

Rijswijk is een groene stad. Conform ons groenbeheerplan gaan we de komende jaren investeren in het openbaar groen om dit beeld te behouden en waar mogelijk te versterken. Dit willen we samen met bewoners, gebruikers, partners en bedrijven gaan invullen.

4. Verduurzaming en innovatie in het beheer van kapitaalgoederen

We willen innovatieve technieken in gebouwen-, infra- en groenbeheer gaan toepassen. Daarmee willen we een bijdrage leveren aan de energietransitie en verduurzaming van Rijswijk. Dit aspect nemen we ook mee in de selectie van onze aannemers en toeleveranciers.

5. Optimaal gebruik van gebouwen

Wij gaan gebouwen zoveel als mogelijk multifunctioneel inzetten en proberen hiermee de functies te versterken. Hiermee gaan wij kosten besparen en meer interactie stimuleren tussen maatschappelijke partners.

6. Communiceren

Jaarlijks wordt fors geïnvesteerd in de openbare ruimte. We willen meer laten zien wat we doen, waarom we het zo doen en wat het betekent voor de stad. We gaan de komende jaren de werkzaamheden meer zichtbaar maken.

Indicatoren

Indicator	Begroting 2022	Realisatie 2022
1. Aantal meldingen over de openbare ruimte	9.000	8.496
2. Voldoen aan vastgesteld kwaliteitsniveau	Niveau B	Niveau B
3. bezettingspercentage maatschappelijk vastgoed	95%	95%

Meldingen openbare ruimte 2022	Aantal
Afval en reiniging	3.877
Groen	1.374
Openbare verlichting	1.364
Riolering en water	217
Speelvoorzieningen	141
Straatmeubulair	440
Wegen en bestrating	1.083
Totaal	8.496

Areaalgegevens

Groen, water en recreatie			
Gazon en gras	circa	194	ha
Beplanting	circa	111	ha
Bomen	circa	33.000	stuks
Water	circa	89	ha

Voorzieningen voor kinderen en jeugd			
Speeltoestellen	circa	935	stuks
Speellocaties		166	stuks

Verkeer en verblijf in de stad			
Doorgaande wegen en pleinen	circa	110	ha
Fiets- en recreatieve paden	circa	121	km ²
Bruggen, tunnels en viaducten	circa	295	stuks
Lichtmasten (incl. armaturen)	circa	9.600	stuks

Volksgezondheid en milieu			
Afvalbakken	circa	970	stuks
Ondergrondse verzamelcontainers	circa	1.030	stuks
Bovengrondse verzamelcontainers	circa	196	stuks
Riolering en hemelwaterafvoer	circa	270	km

Onze vastgoedportefeuille bestaat uit 73 objecten met uiteenlopende functies:

Soor locatie	Aantal	Soort locatie	Aantal
Brede Schoollocaties in eigendom bij de gemeente Rijswijk	6	Woningen	12
Cultuurlocaties	2	Woonwagens	9
Sportlocaties (geen onderdeel van brede school)	7	Winkelpanden	5
Welzijnslocaties/wijkwelzijnswerk	2	Fietsenstallingen	2
Welzijnslocaties/kinderopvang	5	Kinderboederijen	2
Multifunctioneel	4	Overige gebouwen	17

Wat hebben we er voor gedaan?

Inleiding

In onze openbare ruimte vinden allerlei activiteiten plaats. Met onze kapitaalgoederen faciliteren we deze activiteiten. Hierbij kunnen we denken aan wegen, riolering, stedelijk water, openbaar groen en gemeentelijke gebouwen. We hebben de taak deze kapitaalgoederen te onderhouden. De kwaliteit

van de kapitaalgoederen c.q. de openbare ruimte en het onderhoud hiervan is bepalend voor de (jaarlijkse) lasten. Voor de verschillende kapitaalgoederen hebben wij beheerplannen.

Om zorg te dragen voor de integraliteit binnen de verschillende onderdelen van de leegomgeving is het integraal beheerplan openbare ruimte (IBOR) in 2021 vastgesteld. In dit IBOR zijn onze visies vastgelegd, het biedt handvatten voor beheren van onze leefomgeving en onze kapitaalgoederen.

Bij het in stand houden van de kapitaalgoederen maken we een onderscheid tussen (dagelijks) klein onderhoud, (cyclisch) groot onderhoud en (vervangings-)investeringen. De budgetten voor klein onderhoud zijn jaarlijks op een gelijkblijvend niveau opgenomen binnen de exploitatiebegroting van het programma. Groot onderhoud vindt cyclisch plaats en wanneer de kapitaalgoederen aan het eind van de levensduur zijn vindt een vervangingsinvestering plaats. De kosten van de (vervangings-)investeringen worden geactiveerd en afgeschreven met ingang van het jaar na realisatie op basis van de levensduur van het nieuwe kapitaalgoed.

Kwaliteit van onze kapitaalgoederen

We hebben ieder kwartaal een kwaliteitsmeting uit laten voeren op basis van beeldkwaliteit voor alle onderdelen van de openbare ruimte (totaal 16.950 meetpunten). Het algemene beeld is dat we in 2022 een gemiddelde beeldkwaliteit hebben behaald die voldoet aan de basiskwaliteit (niveau B).

We hebben ons areaal onderhouden op het afgesproken kwaliteitsniveau. We hebben de basis op orde gehouden en gezorgd voor een veilige en toegankelijke leefomgeving.

We hebben ons areaal onderhouden op het afgesproken kwaliteitsniveau. We hebben de basis op orde gehouden en gezorgd voor een veilige en toegankelijke leefomgeving.

Product	Actualisatie	Ambitie
Baggerplan 2021-2026	2026	Voldoen aan wettelijke eisen waardoor de benodigde diepte van de watergangen is gewaarborgd. Het Baggerplan is in 2021 vastgesteld.
Beheerplan groen 2020-2024	2024	In het beheerplan groen zijn keuzes gemaakt op welke wijze we ons groen onderhoud en hoe het groen bijdraagt aan doelstellingen op gebied van o.a. duurzaamheid, klimaatbestendigheid en leefbaarheid.
Beheerplan kunstwerken 2017-2021	2023	Uitvoeren van de maatregelen die benodigd zijn om de functionaliteit te waarborgen en de veiligheid te garanderen.
Beheerplan oevers 2019-2023	2023	In standhouden van de oevers waar noodzakelijk en omvormen naar natuurvriendelijk waar mogelijk.
Beheerplan OV openbare verlichting 2018-2021	2023	In het beheerplan wordt gefocust op preventief beheer, onderhoud en 'duurzaam beheer'.
Beheerplan VRI verkeersregelinstallaties 2016-2020	2023	Bij vervanging van de VRI passen we energiezuinige installaties toe. Achterstand kabels wegwerken. Het toepassen van LED verlichting met een dimregime voor het bijdragen aan de ambitie van duurzaamheid en verkeers- en sociale veiligheid.
Beheerplan spelen 2019-2022	2022	Het integrale beheerplan Spelen is begin 2019 vastgesteld.
Beheerplan wegen 2017-2021	2023	Onderhoud is beperkt tot strikt noodzakelijk onderhoud voor het veilig houden van wegen.
Gemeentelijk Riolerings- en Waterplan Rijswijk 2021 t/m 2025	2026	De piek in onderhoud voor de vervanging van riolering spreiden door levensduur verlengende maatregelen uit te voeren. Het zorgen voor een duurzaam, veilig en robuust watersysteem.
MOP's Maatschappelijk Vastgoed 2015-2025	2026	In 2021 heeft herijking van het beheerplan Maatschappelijk Vastgoed plaatsgevonden. Dit beheerplan is door de gemeenteraad goedgekeurd en vastgesteld. Uitgangspunt hierbij is de kwaliteit van het vastgoed duurzaam in stand te houden
Niet maatschappelijk vastgoed	2021	In 2021 zijn de meerjarenonderhoudsplanningen geactualiseerd. Onze ambitie is om het vastgoed veilig en bereikbaar te hebben en houden.
Integraal beheerplan: De basis op orde 2021-2025	2025	Met elkaar gaan we de basis, het minimale kwaliteitsniveau, vast stellen in een integraal beheerplan. Dit overkoepelend beheerplan vormt de leidraad voor onze inzet de komende jaren en zorgt ervoor dat de basis op orde blijft. Ook zijn belangrijke ontwikkelingen die veel raakvlakken hebben met en invloed op het beheer en onderhoud, zoals energietransitie, klimaatverandering, biodiversiteit en circulaire economie beschreven en betrokken.

Onderhoud kapitaalgoederen

Binnen de kapitaalgoederen zijn onze disciplines onderverdeeld in de beleidsterreinen wegen, openbaar groen, riolering en gebouwen.

Onderhoud wegen

Het beheer en onderhoud van de verharding, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en civieltechnische kunstwerken zijn opgenomen in beheerplannen en samengevat in het integraal beheerplan openbare ruimte. De manier waarop we de disciplines beheren is beschreven in de beheerplannen. Bij de herinrichting hanteren we de richtlijnen van duurzaam veilig en de eisen zoals vastgelegd in ons PvE (Programma van Eisen). Naast de wettelijke en beleidsmatige eisen volgen we voor onze projecten een uitgebreid participatietraject met belanghebbenden om draagvlak te creëren en – waar mogelijk – de wensen van de gebruikers te verwerken in de nieuwe inrichting. In 2022 hebben we onze achterstand bij de kabels van de openbare verlichting wederom ingelopen. Er is circa 7 kilometer kabel vervangen met het extra krediet dat beschikbaar is gesteld. Daarnaast hebben we circa 500 lampen vervangen voor ledverlichting met een dimregime.

Voor de discipline wegen hebben we op diverse plaatsen groot onderhoud aan onze elementen uitgevoerd. We hebben de werkzaamheden aan de Veraartlaan en de Diepenhorstlaan uitgevoerd. We hebben groot onderhoud en investeringen gedaan aan onze asfaltverharding. Er zijn diverse ingrepen gedaan om de verkeersveiligheid van alle verkeersdeelnemers te vergroten/verbeteren.

Ook hebben we diverse bruggen vervangen en is regulier onderhoud gepleegd om de veiligheid te maximaliseren en onze wandel- en fietsroutes in stand te houden.

We hebben de verkeersregelininstallatie (VRI) aan de Veraartlaan vervangen en de installatie aan de Diepenhorst aangepast naar een intelligente verkeersregelininstallatie (iVRI).

Onderhoud riolering

Voor de discipline riolering (water) hebben we geïnvesteerd in het vervangen van riolering in Oud Rijswijk en hebben we onze riolering 'gerelined' (het aanbrengen van een binnenwand) in Te Werve. Ook hebben we dit jaar geïnvesteerd in het aanleggen van regenwaterleidingen waarbij we het regenwater opvangen in eigen gebied. Hiermee gaan we droogte tegen en hebben we minder kans op wateroverlast.

Onderhoud openbaar groen

Het openbaar groen is regulier onderhouden, volgens het Groenbeheerplan. Deels via de bestekken (maaien gazons, maaien kruidenbermen, onkruidbestrijding op verharding, boomveiligheidscontroles), deels via de Binnenbaan en de eigen buitendienst.

De bestrijding van ziekten en plagen (iepziekte, eikenprocessierups, reuzenberenklauw, Japanse duizendknoop) is in 2022 aangepakt. Hierdoor ontstond grip op de situatie. Er zijn 100 zieke iepen verwijderd en 2.000 m² ziek opschot (jonge takken langs de stam). De eikenprocessierups is op 1.200 van de in totaal 4.500 Rijswijkse eiken actief bestreden door ze weg te zuigen. Daarnaast zijn 150 vogelnestkastjes opgehangen voor de natuurlijke vijand van de eikenprocessierups: mezen. Door middel van twee maairondes en vier rondes begrazing door schapen is de bestrijding van de reuzenberenklauw en Japanse duizendknoop onder controle. Over de bestrijding van ziekten en plagen zijn nauwelijks klachten en meldingen ontvangen.

In het plantseizoen 2021/2022 zijn ca. 500 nieuwe bomen en ca 6.000 m² heesters aangepland.

In 2022 hebben we de communicatie over groenbeheer verder geprofessionaliseerd. Daarbij maakten we gebruik van de mogelijkheden van Geografische Informatiesystemen (GIS). Hiermee kunnen we de inwoners van Rijswijk beter informeren over de groenwerkzaamheden.

Onze speelvoorzieningen hebben we onderhouden zodat het gebruik veilig is en voldoet aan de strenge eisen die hieraan gesteld worden. We hebben ook diverse speelplekken gerenoveerd. Dit hebben we samen met de gebruikers uitgevoerd door middel van participatie.

Onderhoud vastgoed

Niet maatschappelijk vastgoed

We hebben via de begroting meer financiële capaciteit aangevraagd en gekregen voor grootschalig en achterstallig onderhoud voor Museum Bescherming Bevolking en Station Rijswijk. In het station zijn de roltrappen gerenoveerd en zijn voorbereidingen getroffen voor de gevelvervanging.

Maatschappelijk vastgoed

De meerjarenonderhoudsplannen zijn in 2022 geactualiseerd. Op grond hiervan is de storting in

de voorziening meerjarenonderhoudsplannen welzijn, sport en cultuur gewijzigd. Onderhoud en vervanging worden zoveel mogelijk duurzaam uitgevoerd. Volgens de voorschriften voor het opstellen van de begroting zijn vanaf 2020 de jaarlijks terugkerende kosten opgenomen in de beheerbegroting. De overige kosten zijn opgenomen als dotatie (bijdrage) aan de voorziening.

Overige actualiteiten

Renovatieprogramma nutsleidingen door bedrijven

De komende jaren gaan de nutsbedrijven in Rijswijk veel verouderde kabels en leidingen vervangen. We stemmen met de nutsbedrijven de geplande werkzaamheden af en bekijken samen de mogelijkheden om deze te combineren.

De samenwerking met de nutsbedrijven zijn we tijdens de planvoorbereiding in een vroeg stadium aangegaan. Zo is er zowel in de voorbereiding als de uitvoering sprake van een gezamenlijke aanpak. Dit met als doel zo min mogelijk overlast voor de omgeving.

Programma met herinrichtingen

Er zijn meerdere straten in Rijswijk waar verschillende onderhoudsproblemen samenkomen (zie ook programma Leven en Wonen). Het gaat om locaties waar we zowel boven- als ondergronds investeringen moeten doen. We richten deze straten opnieuw in. Met participatie betrekken we bewoners en gebruikers hierbij. In deze straten geven de bomen overlast. Zowel de verharding als de kabels en leidingen zijn aan vervanging toe.

Het gaat om kostbare projecten. Hierbij is sprake van een lange voorbereiding, waarbij een nieuwe inrichting wordt bedacht. De voorbereidingen hebben betrekking op de Steenlaan, de Lindelaan, de Veraartlaan en de Rembrandtkade.

Participatie

In 2022 heeft vooral digitaal participatie plaatsgevonden. We hebben hierbij innovatieve manieren gevonden om belanghebbenden mee te nemen in de voorbereiding van projecten. Helaas is er wel enige vertraging opgelopen bij de grotere herinrichtingsprojecten. Behalve participatie in de herinrichtingsprojecten zijn er ook trajecten bij 'spelen' goed doorlopen.

Wat heeft het gekost?

Budgettair kader

Conform de eisen van het BBV maken wij alle onderhoudsbudgetten inzichtelijk in een overzichtelijke tabel. Daarnaast geven wij aan waarvoor het budget wordt ingezet.

Beschikbare exploitatiebudgetten

De belangrijkste exploitatiebudgetten (exclusief kapitaallasten) zijn:

Exploitatiebudgetten (bedragen x € 1.000) excl.kapitaallasten	Begroot	Werkelijk	Restant	Toelichting
Wegen	1.368	1.279	88	Dit onderdeel is lager uitgevallen dan begroot, er is minder kleinschalig onderhoud uitgevoerd aan onze bestrating vanwege de beschikbaarheid van aannemers en personeel.
Groen	2.491	3.060	-570	Dit onderdeel is duurder uitgevallen dan begroot, we hebben meer onderhoud moeten plegen tegen een hogere eenheidsprijs. De overschrijding heeft plaatsgevonden op het onderhoud aan onze bomen, beplanting en gazon.
Verlichting en verkeersregelinstallaties	1.041	1.105	-65	Dit onderdeel is uitgevoerd binnen het beschikbare budget. We hebben het besteed aan energiekosten en aan regulieren storingsonderhoud.
Waterwegen	552	511	41	Dit onderdeel is lager uitgevallen. De werkzaamheden zijn in 2021 conform plan uitgevoerd. Er is minder slib aangetroffen is ingeschat, tevens was het slib minder verontreinigd. We hebben maaien en krozen van de watergangen uitgevoerd.
Spelen	74	79	-5	Dit onderdeel is geëindigd binnen de kaderstelling. We hebben de middelen ingezet voor reguliere veiligheidscontroles, reparaties en klein onderhoud.
Bruggen en duikers	319	189	130	Dit onderdeel is lager uitgevallen dan begroot, er is minder kleinschalig onderhoud uitgevoerd aan onze bruggen vanwege de geplande vervanging van bruggen en vanwege de beschikbaarheid van aannemers en personeel.
Riolering	1.173	1.096	77	Dit onderdeel is lager uitgevallen. Het budget is besteed aan het reinigen en inspecteren van de riolen, het klein onderhoud van huisaansluitingen en pompgemalen, het reinigen van kolken en kleinschalige reparaties.

Bedrijfsvoering

Inleiding

Dit omvat HRM-beleid, ICT/digitalisering, huisvesting, financiën en andere onderdelen van de bedrijfsvoering.

Rijswijk groeit. Het aantal inwoners steeg in zes jaar van 49.000 in 2016 naar 57.000 in 2022. Naast de groei van de stad vragen ook andere opgaven om inzet. Denk aan de energietransitie, de veranderende sociale dynamiek in de samenleving, maar ook aan ondermijning door het verweven raken van boven- en onderwereld. Deze veranderende dynamiek in de stad vraagt iets anders van onze organisatie.

In deze paragraaf geven we per onderdeel aan wat we wilden bereiken en wat we hebben bereikt in 2022.

HRM beleid

Wat wilden we bereiken?

Investeren in een evenwichtig personeelsbestand

We realiseren een organisatie(vorm) van waaruit we vaste en flexibele capaciteit inzetten op wisselende bestuurlijke opdrachten en in teams. We investeren in een evenwichtig personeelsbestand.

Stimuleren van leren en ontwikkelen

We stimuleren het leren en ontwikkelen van alle medewerkers om in te spelen op veranderingen in de werkwijze en het werk.

Faciliteren goede werkomstandigheden

We faciliteren goede werkomstandigheden waar medewerkers hun talenten en kwaliteiten inzetten voor een uitstekende dienstverlening aan de stad.

Wat hebben we er voor gedaan?

Investeren in een evenwichtig personeelsbestand

- We hebben, als onderdeel van strategische personeelsplanning (SPP)/toekomstgericht personeelsbeleid (TGPB), in 2022 een personeelsschouw gehouden. 82% van de medewerkers presteren goed of boven norm en bij 69% van de medewerkers werd nog groeirimte gezien.
- In de komende 3 jaar gaan 39 collega's met pensioen vraagt om het borgen van (belangrijke, kritische en strategische) kennis en ervaring in de organisatie, maar biedt aan de andere kant mogelijkheden om te vernieuwen en te verjongen. Dit faciliteren we door instroom en doorstroom
- We halen Jong talent in huis door het faciliteren van trainee programma's en stages. In Rijswijk werken 3 gemeentetrainees, 2 MDRH-trainees en begeleiden we 15 tot 25 meewerk- en afstudeerstages per jaar. In 2022 is een intentieovereenkomst afgesloten voor nauwere samenwerking met de richting Bestuurskunde van de Haagse Hogeschool.
- We hebben onze arbeidsmarktcommunicatie verder ontwikkeld en versterkt door een Employer Value Proposition (EVP) ontwikkelen. "Wat maakt Rijswijk als werkgever uniek? En dit aan te vullen met video- en fotoshoots en een gerichtere inzet van sociale media bij vacatures (targeting en vacaturecampagnes)
- De werving en aanstelling van een Corporate Recruiter -november 2022- ter versterking van Team HRM om de externe inhuur op vacaturerimte te verminderen.
- Deze acties hebben als resultaat gehad in 2022:

- 114 vacatures zijn gemeld bij HRM waarvan 94 zijn ingevuld. Is een toename van 30% t.o.v. voorgaande jaren.
- 20 vacatures bleken moeilijk vervulbaar. Hier is extra wervingsactie op ingezet of ingevuld met externe inhuur.

Stimuleren van leren en ontwikkelen

- Elk team werkt aan leer- en ontwikkelafspraken vastgelegd in het eigen jaarplan;
- We vervolgden het Management Development-programma en intervisie voor managers;
- We verbreedden het aanbod van de Rijswijk Academie: meer in- en externe trainingen, maatwerk leerlijnen (zoals een onboardingsprogramma met een verplichte AVG training), eigen content zoals b.v. online training Omgevingswet en ongewenste bezoekers, etc;
- We sloten aan bij het landelijk initiatief 'Maart Maand van de digitale fitheid met een breed aanbod aan externe en interne trainingen;
- We investeerden in trainingen integriteit, crisis/rampen, intervisie, Helder Schrijven en Omgevingswet;
- Alle nieuwe medewerkers kregen een Talent Motivatie Analyse aangeboden.

Faciliteren goede werkomstandigheden

- In 2022 is gestart met de invoering van hybride werken. Aan de hand van vastgestelde uitgangspunten zijn per team afspraken gemaakt. Hierbij is rekening gehouden met onze dienstverleningsnormen.
- Hybride werken geeft meer keuzevrijheid en regelmogelijkheden wat ten goede komt van de werk-privé balans.
- Faciliteiten voor thuiswerken worden, onder voorwaarden, vergoed. Ook wordt er geïnvesteerd in het verder verbeteren van digitale (samen)werkmogelijkheden en training hiervoor.
- We investeerden in gezondheid en weerbaarheid met de aanbesteding van een nieuwe arbodienst, bedrijfszorg en een vitaliteitbevordering. Dit vond plaats met o.a. Open-Up programma voor laagdrempelige mentale hulp, verlof schenken aan mantelzorgers en hulp bij financiële problemen.
- Het verzuimcijfer is gestegen van 6,1% naar 6,67 %. Hiermee is de vastgestelde norm voor 2022 niet behaald. We zien een stijging bij zowel kortdurend als langdurig verzuim.
- De aanpak van verzuim en werkdruk blijft een belangrijk aandachtspunt bij het management en tussen management en medewerkers. Om dit steeds beter te faciliteren zijn we eind 2022 gestart met de uitrol van het Verzuimmanagementsysteem van Youforce.

Verbetering financiële functie

Wat wilden we bereiken?

De gemeente wil de komende jaren investeren in de stad, ondanks toekomstige onzekerheden over de financiële verhouding met het Rijk. Uitgaven en investeringen moeten effectief bijdragen aan de beoogde maatschappelijke doelen. Daarom is het van groot belang dat de financiële functie kwalitatief en digitaal goed opereert.

Om dat te bereiken wordt de samenwerking tussen businesscontrollers verder geïntensiveerd. Dit zal in combinatie met een digitaal dashboard meer en sneller zicht op de financiële posities leveren. P&C-producten worden vanaf 2021 digitaal op de website geplaatst. Naar verwachting kan de betreffende applicatie later ook worden ingezet om de P&C-cyclus voor de hele organisatie digitaal te ondersteunen. De gedigitaliseerde verwerking van crediteuren wordt verder verbeterd en ook voor de debiteuren wordt deze ondersteuning ingezet.

De ingezette verbeterpunten voor de interne beheersing worden verder uitgevoerd in de komende jaren in het kader van de Ontwikkelagenda, die onderdeel is van het Groot Project Organisatieontwikkeling.

Wat hebben we er voor gedaan?

Invoeren gemeente breed dashboard

Het dashboard is doorontwikkeld in 2022. Verdere doorontwikkeling zal nog plaatsvinden door meer onderdelen, cijfers en prestaties verder uit te breiden. Het dashboard is nu gereed om gebruikt te worden bij meerdere rondes langs de domeinen. Daarbij gaan de centrale en decentrale businesscontrollers de stand van het dashboard meerdere keren per jaar bespreken met budgethouders en domeinmanagers en hanteren daarbij een checklist. Het werken met duo's versterkt tevens de kennis en coördinatie van businesscontrol. Deze werkwijze is gepresenteerd aan GMT en het College, en zal ook bij de domeinen worden toegelicht waarna de rondes kunnen plaatsvinden in 2023.

Digitaliseren P&C producten

Er is een aparte financiële website voor de P&C producten op de site van Rijswijk. Hierdoor kan iedereen via een internetverbinding en browser de stukken inzien. In 2023 zal de applicatie Tangelo die het mogelijk maakt, verder in gebruik worden genomen om het begrotingsproces te ondersteunen voor de nieuwe begroting 2024.

Digitaliseren verwerking crediteuren en debiteuren

Na de nodige updates van het Windows platform kon ook het financiële informatiesysteem Key2Finance worden geactualiseerd waardoor aanpassingen mogelijk waren om het geautomatiseerd verwerken van facturen van crediteuren te verbeteren. Daartoe zullen in 2023 ook operationele werkzaamheden uitgevoerd moeten worden om de software optimaal te kunnen benutten. Voor debiteuren zijn de voorbereidingen voor digitalisering afgerond in 2022 waardoor nu in 2023 software besteld kan worden om deze digitalisering uit te voeren.

Digitalisering

Wat wilden we bereiken?

Informatie verzorgt het inrichten en beheren van de informatievoorziening waarmee de organisatie haar bestuurlijke doelen kan realiseren, zodanig dat de mogelijkheden die informatie en ICT bieden optimaal benut worden. De inspanningen zijn erop gericht om nu en in de toekomst adequaat en flexibel in te spelen op kansen en uitdagingen.

Wat hebben we er voor gedaan?

Voor de realisatie van de visie zijn voor de komende jaren drie investeringen opgenomen, namelijk Basis op Orde, Voldoen aan Wettelijke Verplichtingen en Uitvoering Visie en Beleid. Op basis hiervan worden de concrete informatieprojecten uitgewerkt en geprioriteerd in een Digitale Agenda Rijswijk.

Basis op Orde

We bewaken ontwikkelingen en initiatieven om te waarborgen dat een passende ICT-infrastructuur en -dienstverlening geleverd wordt aan de hand van de gemeentelijke applicatie architectuur. We ondersteunen bij contractmanagement. Onze dienstverlening op het gebied van IT beheer hebben we uitbesteed aan de GR Bedrijfsvoering Delft Rijswijk.

We realiseren een informatievoorziening die goed beveiligd, flexibel en schaalbaar, gestructureerd en samenhangend is. We doen dit onder meer door het harmoniseren van systemen en processen, het standaardiseren van producten, het realiseren van koppelingen en een goede informatiearchitectuur.

Voldoen aan wettelijke verplichtingen

We werken waar mogelijk samen met andere gemeenten en maken optimaal gebruik van beleid en expertise van andere overheden en instrumenten die bijvoorbeeld binnen VNG Realisatie verband ontwikkeld worden, zoals de landelijke voorzieningen. Hierbij houden we scherp in het oog hoe de inrichting en het beheer van de informatievoorziening bij kan dragen aan de kansen, doelstellingen en ambities voor wat betreft duurzaamheid.

Uitvoering Visie en Beleid

De visie op informatie is uitgewerkt in een richtinggevend informatiebeleid dat periodiek wordt geactualiseerd. De ontwikkelingen op het gebied van informatievoorziening gaan zo snel dat zeker jaarlijks, maar wellicht vaker, de gegeven kaders en investeringen moeten worden herijkt om gelijke tred te houden met de ontwikkelingen en met de doelen die gesteld worden.

Huisvesting en facilitair

Wat wilden we bereiken?

Wij bieden een functionele en veilige werkomgeving. We ondersteunen en bieden diensten zodat het dagelijkse proces doorgang kan vinden.

Het aantal werkplekken is teruggebracht tot 60%. Voor de optimale thuiswerksituatie worden voorzieningen aangeboden. Er wordt ondersteuning geboden bij het maken van de juiste keuzes hierin. Daarnaast wordt het kantoor geschikt(er) gemaakt voor hybride werken.

We vormen een interne servicedesk waar facilitaire en ICT-helpdesk vragen worden gesteld.

Voor de overgang naar het Huis van de Stad worden de nodige voorbereidingen getroffen zodat een probleemloze overgang kan plaatsvinden.

Wat hebben we er voor gedaan?

Vormen interne helpdesk

In Huis van de stad krijgen we een interne (fysieke) helpdesk gevestigd op de eerste etage. Daarnaast werken we nauw samen met ICT.

Vorbereiden verhuizing Huis van de Stad

We hebben de voorbereidingen getroffen rondom, gastgerichtheid, huisregels, de inrichting van de Raadszaal en een BHV organisatie in Huis van de stad. Daarnaast bereiden we de organisatie op het nieuwe manier van werken. Voor Huis van de stad is er een aanbesteding en een marktconsultatie verricht voor de inrichting van onze werkplekken en de invulling van de horecavoorziening.

Voorzieningen bieden voor hybride werken

We hebben kaders en uitgangspunten geformuleerd voor hybride werken en stimuleren het flexibel werken (gedrag) in de organisatie door het organiseren van meerdere sessies. We blijven voorzien in thuiswerkfaciliteiten om het hybride werken te faciliteren.

Communicatie en Participatie

Wat wilden we bereiken?

Communicatie

Voortzetten Newsroom

In 2021 is naar aanleiding van het parkeerdossier de Newsroom opgestart. Hierbij wordt wekelijks onder regie van team Communicatie gezien welke signalen we uit de omgeving oppikken en wat daarmee moet gebeuren. De opzet is multi disciplinair, onder andere het klant contact centrum, juridische zaken (klachten, bezwaren) en DIV (inkomende post) zijn betrokken. Het doel is alert zijn en alert reageren op signalen uit de omgeving.

Uitvoeren nieuw communicatiebeleid

In 2022 starten we met de uitvoering van nieuw communicatiebeleid. De focus komt hiermee meer te liggen op inclusieve communicatie; hoe bereiken en betrekken we alle verschillende groepen inwoners en ondernemers in onze stad. De tijd dat we heel Rijswijk konden bereiken met de inzet van massamediale communicatie via lokale kranten, radio/tv en gemeentelijke website is voorbij. Onze samenleving bestaat uit vele subdoelgroepen die om een eigen benadering vragen. Hierop spelen we in door meer 'dichtbij' te communiceren, op de plekken waar de doelgroepen zich bevinden. Ook maken we meer gebruik van intermediairs (veelal maatschappelijke partners) om onze boodschap te communiceren.

Schrijven van begrijpelijke teksten

Daarnaast maken we een slag als het gaat om heldere en begrijpelijke teksten. Hiervoor hebben we onder meer aansluiting gezocht bij de Direct Duidelijk Brigade. En we zorgen voor meer eenduidige concerncommunicatie (eenduidigheid in de wijze waarop de gemeente communiceert d.m.v. nieuwsbrieven, uitnodigingsbrieven, standaard formats, vlogs, filmpjes, fotografie etc.). De ontwikkeling naar een digitale samenleving is door de coronacrisis in een stroomversnelling gekomen. Dit heeft als gevolg dat onze inzet op digitale communicatie nog meer nadruk krijgt.

Participatie

Evaluatie participatiebeleid

Bij vaststelling van de participatienota is afgesproken dat het beleid en de werkwijze na een jaar worden geëvalueerd. Evaluatie van beleid, processen en uitvoering gebruiken wij om onder andere onze expertise op het gebied van participatie te blijven ontwikkelen. Ook de uitkomsten van de Quick Scan Lokale democratie zullen we hierbij betrekken. Na dit evaluatiemoment zullen we het beleid en de werkwijze waar nodig bijsturen.

Interactief participatieplatform

Wij stimuleren inwoners en ondernemers om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun leefomgeving, waarbij wij initiatieven vanuit de samenleving zo goed mogelijk faciliteren. Onder andere met een duidelijk herkenbaar en vindbaar interactief participatieplatform en het gebruik van laagdrempelige middelen en methoden willen we burgerparticipatie een impuls geven.

Wat hebben we er voor gedaan?

Voortzetten Newsroom

In 2022 is de Newsroom zoals opgestart in 2021, voortgezet. Naast het wekelijks onder aanvoering van team Communicatie en Participatie delen van signalen door de verschillende teams uit de eerste

lijn, is er ook een gezamenlijke whatsappgroep aangemaakt. Doel is om op dagelijkse basis op signalen uit de omgeving te kunnen reageren.

Uitvoeren nieuw communicatiebeleid

Het jaar 2022 stond in het teken van het op orde krijgen van team Communicatie en Participatie. De groei van de stad, maar ook een aantal grote opgaven waar we voor staan vragen om een andere inzet van de organisatie en dus ook van team Communicatie en Participatie.

De focus van de communicatie lag in 2022 op het bereiken van zoveel mogelijk inwoners en ondernemers, ook de moeilijk bereikbare groepen. Speciale aandacht was er voor laaggeletterden en anderstaligen. We maken steeds meer gebruik van verschillende communicatiemiddelen zoals film en infographics. Ook intermediairs worden steeds vaker ingezet om bepaalde doelgroepen te bereiken.

In het kader van kennismaken met de stad is het college begonnen met het afleggen van werkbezoeken in de stad en in de regio. De burgemeester heeft na haar installatie daarnaast inwoners en ondernemers opgeroepen haar uit te nodigen om kennis te komen maken. Het college zal deze werkbezoeken in 2023 voortzetten zodat ze zichtbaar en benaderbaar is voor inwoners en ondernemers én zodat ze leert en ervaart wat er leeft en speelt in de stad.

De viering van de Vrede van Rijswijk was één van de activiteiten waarmee we Rijswijk meer op de kaart wilden zetten. De viering werd bijgewoond door relaties en belangstellenden uit allerlei geledingen; van internationaal tot lokaal. Dit past in het beleid om meer in te zetten op relatiemanagement en public affairs.

Schrijven van begrijpelijke teksten

Medio 2022 hebben we de Direct duidelijk deal ondertekend. Hiermee beloven we dat wij als gemeente onze teksten gaan verbeteren. Het ondertekenen van deze deal was gelijk de aftrap van een campagne. Het doel van de campagne is dat we allemaal heldere taal gebruiken en begrijpelijke, korte, foutloze, eenduidige en aansprekende brieven, e-mails en andere teksten schrijven. Daarnaast vragen we inwoners en ondernemers om ons respons te geven over onze teksten.

Tijdens het Strandwalfestival zijn we met inwoners in gesprek gegaan over de begrijpelijkheid van onze teksten. Dat deden we aan de hand van een 'ambtelijke woorden-spel'. Ook hebben we een Meeleesgroep samengesteld met inwoners die zich hiervoor konden aanmelden. Deze Meeleesgroep toetst onze brieven en andere teksten op leesbaarheid en begrijpelijkheid.

Voor de gemeentelijke medewerkers is een aantal activiteiten georganiseerd met het oog op het bevorderen van bewustwording en het verbeteren van vaardigheden. Zo zijn we onder andere gestart met trainingen voor het schrijven van teksten in begrijpelijke taal. Daarnaast zijn we begonnen met het waar nodig aanpassen van de teksten in onze standaardbrieven naar begrijpelijke taal.

Evaluatie participatiebeleid

Bij vaststelling van de participatienota is afgesproken dat het beleid en de werkwijze na een jaar worden geëvalueerd. Deze evaluatie is naar uw raad gestuurd op 18 januari 2022, RIB 22 004).

Interactief participatieplatform

Begin 2022 hebben we het participatieplatform samen.rijswijk.nl gelanceerd. Op het platform staan allerlei gemeentelijke projecten waarover je kan meedenken of meepraten samen. Inwoners, ondernemers en/of andere belangstellenden en belanghebbenden kunnen op een makkelijke manier op de tijd die hen het beste uitkomt, hun ideeën en wensen achterlaten over gemeentelijke beleidsvoornemens of concrete uitvoeringsprojecten. Gebleken is dat we met het platform meer én anderen dan de gebruikelijke inwoners die je normaliter bij inloopavonden ziet, bereiken. In 2022 registreerden zich in krap 8 maanden tijd ruim 1.000 deelnemers. Succesvolste project was de inrichting van wijkontmoetingsplaats Hof van Sion, dat 264 deelnemers trok en 76 ideeën en 168 reacties opleverde.

Participatiewijzer

De Omgevingswet is wederom uitgesteld. In 2023 komt er ook nieuw participatiebeleid. Dat wordt de basis voor de nieuwe participatiewijzer. Wij vragen initiatiefnemers in de geest van de Omgevingswet om vroegtijdige participatie in te zetten. Daarbij hadden wij waar nodig of wenselijk een faciliterende rol. Naast de inzet van samen.rijswijk.nl organiseerden we zelf ook veel (hybride) bijeenkomsten. In voorkomende gevallen ook samen met partners en/of initiatiefnemers. Deze bijeenkomsten werden goed bezocht door betrokken inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden. Andere middelen die we inzetten zijn enquêtes, (hybride) spreekuren, wijkbezoeken en wijkwandelingen, klankbordgroepen, adviesraden en bewonerspanels, bouwapps en ontwerptools voor speeltuinen, etc.

Informatiebeveiliging en privacy

Wat wilden we bereiken?

Wij zorgen ervoor dat we bewust en veilig omgaan met informatie door een combinatie van het organisatorisch en technisch borgen van de juiste toegankelijkheid van informatie, het opbouwen en onderhouden van het bewustzijn over informatieveiligheid en privacy en tijdige signalering en opvolging van incidenten. We zijn transparant: we maken inzichtelijk waarvoor wij de gegevens van onze inwoners gebruiken en bieden mogelijkheden tot inzage in het eigen dossier of tot een verzoek voor wijziging/ vernietiging van de eigen gegevens.

Onze verantwoordelijkheid voor informatiebeveiliging en privacy beperkt zich niet tot onze eigen organisatie. Ook in samenwerking met andere organisaties nemen wij onze verantwoordelijkheid voor het zorgvuldig omgaan met informatie en privacy in de keten door te zorgen voor duidelijke afspraken over deze onderwerpen.

Doelstellingen

- We voldoen aan het basishorizontale kader zoals verwoord in de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid).
- We voldoen aan de eisen die de privacywet, de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), aan ons stelt.
- We leggen jaarlijks verantwoording af over informatieveiligheid door toepassing van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA).

Wat hebben we er voor gedaan?

Informatiebeveiliging volgens BIO

Vanaf 1 januari 2020 heeft de gemeente te maken met een nieuw normenkader voor informatiebeveiliging: de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De invoering van de BIO is een langdurig proces. Bij de start daarvan is er in Rijswijk uitdrukkelijk voor gekozen om hierbij 'het tempo' van de organisatie te volgen. Het uiteindelijke doel is om de BIO op alle processen toe te passen. Op basis van een risico-afweging is besloten om prioriteit te geven aan de ontwikkeling van maatregelen op het gebied van testen, bedrijfscontinuïteit en logisch toegangsbeheer.

De ontwikkeling van testplannen heeft een enorme boost gekregen door de inzet hierop te combineren met de werkzaamheden die verricht moesten worden voor een aantal complexe systeemtransities. Het afgelopen jaar is de inventarisatie van de kritische bedrijfsprocessen afgerond. Daarbij is aangesloten op de inventarisatie van de VNG. Voor al deze processen zijn nu coördinatoren aangewezen die continuïteitsplannen voor die processen gaan uitwerken. Binnen het Sociaal Domein zijn grote stappen gezet bij de ontwikkeling van het logisch toegangsbeheer. Er is een proces voor gebruikerscontroles uitgewerkt dat als voorbeeld kan dienen voor de rest van de organisatie.

Bewustwording

Na een periode van lockdowns en veelvuldig thuiswerken keerden in de loop van 2022 steeds meer medewerkers terug naar hun werkplek op het Stadhuis. Dat was een uitgelezen moment om aandacht te vragen voor de omgang met gewenste en ongewenste bezoekers op de werkvloer. Onder het

motto 'Voor wie hou jij de deur open?' zijn medewerkers hierop geattendeerd via posters en berichten op intranet.

Voor het management is een scenariosessie georganiseerd om duidelijk te maken wat de impact van een cyberincident is op de bedrijfsvoering van de organisatie. Daarbij is de rol van het management in zo'n crisissituatie uitgebreid aan de orde geweest. Naar aanleiding van die sessie is een proceskaart uitgewerkt, die het crisisteam in de 'warme fase' als handvat kan gebruiken.

Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA)

Ook dit jaar is in het kader van de ENSIA een zelfevaluatie uitgevoerd. De uitkomsten van die zelfevaluatie worden enerzijds gebruikt om verantwoording af te leggen aan de externe toezichthouders over de toepassing van de aansluitnormen voor DigiD en Suwinet. Daartoe wordt een collegeverklaring opgesteld. De collegeverklaring, die is voorzien van het oordeel van een onafhankelijk auditor, is via een raadsinformatiebrief ook ter beschikking gesteld aan de gemeenteraad.

Anderzijds zijn de uitkomsten van de zelfevaluatie gebruikt om acties te formuleren bij de beveiligingsmaatregelen die nog om aandacht vragen. Dit is onderdeel van een continu proces. De acties zijn opgenomen in het informatiebeveiligingsplan van de organisatie.

Borgen Privacy

Ook het afgelopen jaar heeft onze organisatie hard gewerkt om te zorgen dat aan de AVG wordt voldaan. De praktijk laat zien dat er veel is gerealiseerd maar ook dat er nog ruimte voor verbetering is. Dat blijkt uit het jaarverslag gegevensbescherming, maar ook uit het rekenkameronderzoek naar privacy in het sociaal domein.

De medewerkers van het sociaal domein zijn extra getraind om hun kennis en bewustzijn over privacy te verhogen. Door een niet werkende technische koppeling tussen het personeelssysteem en het e-learning systeem zijn de nieuwe medewerkers in 2022 niet automatisch uitgenodigd voor het volgen van de onlinetrainingen AVG & Security Awareness. Deze trainingen zullen alsnog in 2023 moeten worden gevolgd.

De AVG-principes vinden hun dagelijkse toepassing bij signalering en opvolging van datalekken en privacy-klachten, bij de afhandeling van verzoeken van onze inwoners tot inzage in het eigen dossier, bij het uitvoeren van risicoanalyses op nieuwe verwerkingen en bij het maken van afspraken met derden over het zorgvuldig omgaan met de gegevens die aan hen toevertrouwd zijn.

In 2022, net als de jaren daarvoor, heeft de gemeente geen ernstige datalekken gehad. Het meest voorkomende soort datalek was het versturen van persoonsgegevens aan een verkeerde ontvanger. De oorzaak van de meeste datalekken was een menselijke fout. Van de zevenentwintig gemelde datalekken zijn er vier aan de Autoriteit Persoonsgegevens en aan betrokkenen gemeld omdat er gegevens van gevoelige aard waren gelekt.

De AVG kent degene van wie gegevens verwerkt worden een aantal rechten toe. Dit zijn vooral het recht op inzage, rectificatie en wissen van persoonsgegevens. De gemeente heeft vier van deze verzoeken ontvangen en deze binnen de gestelde termijn afgehandeld.

Onder de AVG zijn organisaties verplicht om voor bepaalde verwerkingen van persoonsgegevens een risicoanalyse of Data Privacy Impact Analyse (DPIA) uit te voeren. Dit om vooraf privacyrisico's in kaart te brengen en maatregelen te nemen om de risico's te verkleinen. Er is in 2022 een stijging zichtbaar in het aantal uitgevoerde DPIA's; dertien ten opzichte van de zes in het jaar daarvoor. Een stijging was ook merkbaar in de gemaakte afspraken over verwerkingen van persoonsgegevens die ontstaan binnen samenwerkingsvormen, uitbesteding van taken aan andere overheden, ketenpartners of private organisaties. In 2022 heeft het privacyteam achtenvijftig adviezen gegeven over het vastleggen van deze afspraken in convenanten, protocollen, overeenkomsten en geheimhoudingsverklaringen.

Invoering rechtmatigheidsverantwoording

Wat wilden we bereiken?

Met ingang van het verslagjaar 2022 dient het college van burgemeester en wethouders zelf een rechtmatigheidsverantwoording op te stellen en op te nemen in de jaarrekening. Hiermee leggen decentrale overheden zelfstandig verantwoording af over de naleving van geldende wet- en regelgeving bij de totstandkoming van de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening. De rechtmatigheidsverantwoording maakt onderdeel uit van de jaarrekening. De accountant moet dus ook iets zeggen over de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording. De accountant toetst daarom of de informatie van het college in de rechtmatigheidsverantwoording:

- juist, toereikend en volledig is;
- geschikt is voor het doel waarvoor deze wordt verstrekt;
- bij de volksvertegenwoordigers geen ander beeld oproept, dan overeenkomst met de feiten.

Wat hebben we er voor gedaan?

Op 27 september 2022 is de Eerste Kamer akkoord gegaan met het Wetsvoorstel versterking decentrale rekenkamers, waarvan de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording onderdeel uitmaakt. Om de nodige vervolgstappen zorgvuldig te kunnen zetten, is besloten om de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording in te laten gaan met ingang van het verslagjaar 2023.

In 2022 is verder gewerkt aan de doorontwikkeling van de (verbijzonderde) interne controle. Het college moet namelijk kunnen steunen op een adequaat functionerend systeem van interne beheersing en -controle, om (primair) te waarborgen dat de gemeente bij alle (financiële) beheershandelingen en transacties de wet- en regelgeving naleeft.

Per proces is de interne beheersing onderzocht en zijn aanbevelingen gedaan om deze te verbeteren. In opmaat naar 2023 zijn er controleplannen per proces gemaakt.

Juridische zaken

Wat wilden we bereiken?

Goed functionerende juridische functie

Gelet op de bestuurlijke opgaven en de ontwikkeling in de samenleving is het nodig verder te bouwen aan een goed functionerende juridische functie. Dat betekent o.a. een weerbare en eigentijdse invulling van de diverse juridische taken binnen de teams en een sturende juridische taak bij het team Juridische Zaken.

Ambtelijk vakmanschap

Het ambtelijke vakmanschap wordt in deze tijd mede bepaald door een stevige basis van juridische kennis en een breed juridisch bewustzijn in de organisatie. Niet dat we geloven in het juridisch dichttimmeren van zaken, maar veel meer dat onze medewerkers deskundig en tegelijkertijd betrouwbaar en betrokken zijn.

Klachten

Wij bouwen aan een gemeente die in verbinding staat met haar inwoners. Ook als zaken niet goed gaan, zoeken wij het contact met de burgers om daar waar nodig te leren en te verbeteren. Daarvoor is o.a. een klachtencoördinator aanwezig. Agelopen jaar hebben we deze functie beter in positie gebracht. De klachtafhandeling zien we als onderdeel van de dienstverlening. We streven naar een toegankelijke dienstverlening waarbij we ons er van bewust zijn dat we te maken hebben met mensen van vlees en bloed.

Bezwaar en beroep

Bij de behandeling van bezwaar- en beroepschriften zorgen wij allereerst voor het leggen van contact met de burger en/of de instelling/onderneming om te komen tot een oplossing.

Inkoop en aanbesteden

Vanuit het team Juridische Zaken worden inkoopprocessen begeleid. Afgelopen jaar is een start gemaakt met zogenaamde spendanalyses om inzicht te krijgen in en te sturen op efficiency/ besparingen. Dit wordt in 2022 voortgezet en geïntensiveerd.

Wat hebben we er voor gedaan?

Goed functionerende juridische functie

Bij JZ werken juristen en adviseurs - ondersteund door juridisch ondersteuners - met kennis van specifieke rechtsgebieden, zoals het fysiek domein, het sociaal domein, gemeentelijke belastingen, privacy en inkoop & aanbesteding. Een jurist privaatrecht is in dienst aangenomen vanwege de gebleken behoefte aan expertise op het gebied van met name contractenrecht. Soms was extern advies nodig. Bij wijze van pilot is eind 2022 de behandeling van Woo (voorheen: Wob) -verzoeken grotendeels uitbesteed. Mede om capaciteit vrij te spelen voor werkzaamheden die inzet van vaste medewerkers vereist. In 2023 wordt gezien of via een aanbesteding werkafspraken kunnen worden gemaakt met te selecteren juridische adviesbureaus, om in voorkomende gevallen snel, juridische werkzaamheden uit te kunnen besteden.. De krappe arbeidsmarkt had ook zijn weerslag op de bemensing van het team JZ. Er was sprake van een hoge uitstroom. Vooral het rijk en de grotere buurgemeenten blijken aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden te bieden. Vacatures zijn moeilijk vervulbaar. Op bepaalde functies zijn collega's aangetrokken met minder ervaring dan hun voorgangers. Op andere vacatures stroomden collega's uit andere teams van de organisatie door. In voorkomende gevallen wordt tijdelijk ingehuurd. In deze omstandigheden is met name ingezet op continuïteit van de bedrijfsvoering.

Ambtelijk vakmanschap

Medewerkers zijn positief over, en maken goed gebruik van de geboden opleidings- en trainingsfaciliteiten. Naast het team- en de cluster-overleggen heeft JZ een 'juridisch overleg'. Ter ondersteuning van het vakmanschap worden daar actuele juridische thema's en actualiteiten uitgediept. JZ heeft een 'buddy-programma' om nieuwe collega's snel en prettig op weg te helpen. Indien nodig en mogelijk werden zij inhoudelijk ingewerkt door een ervaren collega volgens het principe 'voor doen, nadoen, zelf doen'. In een incidenteel geval werd een externe coach aangetrokken. Aan vakteams zijn workshops gegeven om hun kennis en bewustzijn over AVG te versterken. De medewerkers van het sociaal domein zijn met dit doel 'extra' getraind door een externe partij.

Juridische advisering en bestuurlijke besluitvormingsproces

Ook dit jaar is de trend dat JZ vaker én in een eerder stadium betrokken is bij bestuurlijke besluitvormingsprocessen. Het betreft verschillende disciplines, zoals privacy, veiligheid, handhaving, RO en vergunningen. Positief effect is dat dit zorgt voor een versterking van de juridische kwaliteit. In bepaalde gevallen betreft het een intensievere rol dan louter adviserend. In het primair proces wordt actuele juridische kennis verondersteld. Die is mogelijk afnemend ten gevolge van het personele verloop in de organisatie. Dat kan mede oorzaak zijn van de toenemende ondersteuningsbehoefte door JZ.

Bezwaar en beroep

De behandeling van bezwaar gebeurde met name digitaal. Hoorzittingen met bezwaarmakers werden veelal online of telefonisch gehouden. Vanzelfsprekend werden de hoorzittingen indien nodig in het stadhuis gehouden. Bijvoorbeeld bij inwoners die digitaal minder vaardig zijn. In 2022 is ca 9% (18 zaken) van de afgeronde bezwaarzaken betreffende het fysiek domein ingetrokken. Aangaande het

sociaal domein betreft dat 18% (53 zaken). Intrekking van bezwaar is niet een doel op zich. Het kan wel een resultaat zijn van de informele behandeling die JZ inzet waar die kansrijk lijkt. Op het gebied van de gemeentelijke belastingen is sprake van een toename van aantal bezwaren, vooral op het gebied van de WOZ (ca. 30%). De zogenaamde no cure no pay bureaus zorgen landelijk voor deze hausse. Zij richtten in 2022 hun pijlen tevens op de kostendekkendheid van verordeningen.

Privacy

In nauwe samenwerking met het Privacy team (onderdeel van Concern Control) is een bijdrage geleverd aan de bescherming van persoonsgegevens in de gemeentelijke werkprocessen, met integrale advisering aan verschillende organisatieonderdelen. Binnen de organisatie zijn verdere afspraken gemaakt over verwerkingen van persoonsgegevens binnen samenwerkingsvormen, uitbesteding van taken aan andere overheden, ketenpartners of private organisaties. Gegevensbescherming is in toenemende mate onderdeel geworden van de kwaliteitscyclus binnen de organisatie.

Klachten

In verband met personeelverloop is de coördinatie van klachten enkele maanden tijdelijk waargenomen door JZ collega's met andere hoofdtaken. In 2022 zijn er 156 dossiers aangedragen bij de centrale klachtencoördinator (CKC). Van deze dossiers zijn er 100 die daadwerkelijk als klacht zijn behandeld. Het merendeel van deze klachten is - conform uitgangspunt van de Nationale Ombudsman - informeel afgehandeld. Eind 2022 heeft de nieuwe CKC een verkenning uitgevoerd naar de inrichting van een zaakvolgsysteem ter verdere professionalisering van de klachtbehandeling.

Inkoop en aanbesteden

Bij de accountantscontrole is voor inkoop (spendanalyse) gebruik gemaakt van de nieuwe tool. De controle is hiermee sneller verlopen. Naast vele project specifieke inkooptrajecten hebben inkoopadviseurs JZ voor de 5 samenwerkende Haaglanden gemeenten (H5) de aanbesteding voor WMO volwassenen begeleid. Hiervoor zijn 62 zorgaanbieders gecontracteerd. Verder is een aanbesteding gestart voor raamovereenkomsten voor het onderhoud van bomen en van watergangen. Ook heeft een marktconsultatie voor horeca ten behoeve van Huis van de Stad plaatsgevonden.

Wet open overheid

Wat wilden we bereiken?

De Wet open overheid (Woo) is in 2022 in werking getreden. Deze wet vervangt de Wet openbaarheid van bestuur (WOB). De Woo maakt toegang tot publieke informatie expliciet tot een recht van burgers. Het doel van de Woo is een open, transparante en toegankelijke overheid. Onder de Woo kan iedereen een verzoek doen om openbaarmaking van informatie. Bestuursorganen zijn verplicht om de komende vijf jaar 11 informatiecategorieën openbaar te maken.

De actieve openbaarmakingsplicht treedt gefaseerd in werking op een nader te bepalen moment.

Concreet vergt dit dat onze informatievoorziening naar de nieuwe normen wordt aangepast.

Wat hebben we er voor gedaan?

Actieve openbaarmakingsplicht

Ten behoeve van de voorbereidingsfase van de implementatie van de Woo is in 2022 een projectorganisatie opgericht. In de voorbereidingsfase is allereerst gezamenlijk de ambitie en de scope van het project bepaald. Vervolgens is een organisatiebrede nulmeting uitgevoerd op de processen die door de Woo geraakt worden. Onder meer is in kaart gebracht waar te publiceren informatie zich bevindt in de organisatie, om hoeveel informatieobjecten het gaat en in hoeverre anonimiseren en publiceren reeds plaatsvindt. Op basis hiervan is een impactanalyse uitgevoerd. Hiermee is inzichtelijk gemaakt in hoeverre de processen al dan niet voldoen aan de implementatie-eisen van de Woo. De

volgende stappen bestaan uit het opstellen van een implementatieplan en een plan van aanpak. Van hieruit maakt de gemeente Rijswijk vervolgens de stap naar de implementatiefase van de Woo. Naar verwachting start de implementatie rond mei 2023.

Woo-functionaris

Zoals de Woo voorschrijft hebben het College van B&W en de Gemeenteraad in 2022 formeel een Woo-contactpersoon aangewezen. Deze contactpersoon helpt burgers op laagdrempelige wijze met vragen over de beschikbaarheid van publieke informatie. De gemeente Rijswijk voldoet daarmee aan de wettelijke verplichtingen vanuit de Woo.

Personele indicatoren

Indicatoren

Indicator	Begroting 2022	Realisatie 2022
Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen ¹	18%	20,6%
Gemiddelde uitgaven opleiding en ontwikkeling per medewerker ²	€ 882	€ 1074
Streefcijfer ziekteverzuimpercentage	5,2%	6,67%

¹ Dit percentage is berekend volgens de voorgeschreven wijze in de Regeling Beleidsindicatoren gemeenten. De voorgeschreven berekening is: Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen.

² Indicator voor het stimuleren van het leervermogen om de wendbaarheid te ondersteunen (afgezet tegen landelijke norm personeelsmonitor A&O-fonds 2019).

Toelichting indicatoren:

Indicator 1:

- Kwartaalrapportage voor het management over de aard en omvang inhuur.
- Benutten strategische personeelsplanning (SPP).
- Doorontwikkelen van onze arbeidsmarkt communicatie en benadering.
- Versterken werving- en selectieproces en recruitment.

Indicator 2:

- Vanuit de visie op leren en ontwikkelen uitvoering geven aan een organisatiebrede opleidingskalender (2021-2024)
- Investeren in het professionaliseren van de medewerkers. Elk team beschrijft de leer- en ontwikkelbehoefte in het eigen jaarplan.
- Organiseren en faciliteren van trainingen met behulp van een leerportaal: de Rijswijk Academie
- Uitvoeren van het Management Development programma.
- We investeerden (meer dan begroot en meer dan landelijk gemiddelde) in het professionaliseren van de medewerkers.

Indicator 3:

- Maandelijkse rapportage over de ontwikkeling van het verzuim zodat waar mogelijk kan worden bijgestuurd.
- Faciliteren en monitoren van het verzuimbegeleidingsproces d.m.v. een verzuimportaal
- Investeren in gezondheid en weerbaarheid met behulp van de arbodienst, het bedrijfszorgpakket en het vitaliteitsbeleid.
- Continue aandacht voor de aanpak van werkdruk en het komen tot een goede werk/privé balans.
- Over 2022 hebben we de streefnorm van 5.2 % niet gehaald. Het verzuim van 6.67% is hoog. Wel sluit die stijgende verzuim aan op de landelijke trend.

Personeel in cijfers

Bedragen x € 1.000	Domein	Totaal
Huidig personeel	Griffie	1.032
	Directie	2.866
	Bedrijfsvoering	9.019
	Maatschappelijke Ontwikkelingen	6.884
	Ruimtelijke Ontwikkelingen	8.014
	Sociaal Domein	9.600
	RijswijkBuiten	742
Totaal Huidig personeel		38.156
Voormalig personeel	Directie	1
	Bedrijfsvoering	168
	Maatschappelijke Ontwikkelingen	100
Totaal Voormalig personeel		269
Eindtotaal		38.425

Overzicht formatie en bezetting

Onderstaand wordt een overzicht gegeven van de formatie en de bezetting per domein:

Formatie en bezetting ¹	2021	2022
FTE formatie	480,39	489,64
FTE bezetting	441,39	479,2
Saldo (vacatureruimte)	39	10,44

1 Bovenstaand overzicht geeft een beeld van de vacatureruimte binnen de gemeente op de peildatum 31 december 2022. De salarislasten die vrijvallen als gevolg van de vacatureruimte kunnen worden ingezet om (tijdelijk) extern in te huren om de continuïteit van de werkzaamheden te waarborgen.

Budget en realisatie	2021	2022
Salarisbudget	€ 39.005.267	€ 44.692.080
Inhuurbudget	€ 2.460.060	€ 3.390.750
Kosten bezetting	€ 36.405.661	€ 38.425.254
Kosten inhuur	€ 7.069.530	€ 9.956.297

De geraamde salarislasten zijn in 2021 met ongeveer € 2.800.000 gestegen ten opzichte van de geraamde salarislasten in 2020. Deze stijging wordt onder andere veroorzaakt doordat inhuurbudget is omgezet in geraamde salarislasten en als gevolg van het groeien van de gemeente is zijn er meer salarislasten geraamd. De laatste verklaring is dat er in de loop van het jaar exploitatiebudgetten zijn omgezet naar personele budgetten. De stijging in de kosten van de bezetting heeft dezelfde redenen en daarbij komt nog de gevolgen van de CAO ontwikkeling en dan met name de éénmalige uitkering ad. €1.200 die niet was geraamd.

Inhuur incl. RijswijkBuiten	2021	2022
Inhuur exploitatie	€ 4.412.305	€ 6.435.004
Sociaal domein	€ 1.109.417	€ 2.078.934
Bouwgrondexploitaties	€ 939.970	€ 810.412
Investerings	€ 607.837	€ 631.948
Totaal	€ 7.069.530	€ 9.956.297
Totaalkosten personeel	€ 36.405.661	€ 38.425.255
% inhuur	16,3%	20,6%

Integriteit en fraude

In 2022 is de dilemmatraining Integriteit voor alle medewerkers georganiseerd. Bij in dienst treding van nieuwe medewerkers wordt tijdens de bijeenkomst voor het afleggen van de eed of gelofte ook uitgebreid stilgestaan bij het belang van integriteit aan de hand van een aantal dilemma's.

In 2019 adviseerde de accountant een organisatiebrede fraude risico analyse op te stellen. Deze is inmiddels opgeleverd en geeft een goed inzicht in de risico's en de beheersmaatregelen. In

de controles van de VIC wordt ook getoetst op de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersing.

In 2022 is een fraude geconstateerd met betrekking tot de betalingen van tegemoetkomingen aan cliënten binnen het sociaal domein. De impact van de fraude bedraagt circa € 17.000. De directie heeft op basis van de signalen die werden verkregen een onderzoek laten uitvoeren door een bedrijfsrecherche bureau. Op grond van de uitkomsten van het onderzoek is de betreffende medewerker op staande voet ontslagen en zijn afspraken gemaakt over terugbetaling door betrokkene aan de gemeente. De interne beheersing op het proces is aangescherpt.

Verbonden Partijen

Inleiding

Verbonden partijen voeren vaak taken uit met een groot politiek belang en ze leveren hierbij een belangrijke bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Het deelnemen in Verbonden partijen levert gemeenten naast voordelen ook financiële en bestuurlijke risico's op. Het is noodzaak om zicht te hebben op deze risico's die immers de realisatie van de doelstellingen binnen de gestelde financiële kaders kunnen belemmeren. De paragraaf Verbonden partijen, in de programmabegroting en in de programmarekening, is een belangrijk instrument voor de gemeente Rijswijk om proactief te sturen op Verbonden partijen.

Verbonden partijen zijn organisaties waaraan de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbindt. Verbonden partijen bestaan uit deelnemingen door de gemeente in gemeenschappelijke regelingen, N.V.'s, B.V.'s, stichtingen, verenigingen, Publiek Private Samenwerkingsconstructies etc. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) waarin algemene regels voor de verantwoording door gemeenten en provincies staan, geeft als definitie:

Een Verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

In de Nota Verbonden partijen 2013 staan kaders voor hoe de gemeente Rijswijk wil omgaan met Verbonden partijen. Het betreft de volgende kaderstellende uitgangspunten:

	Oprichtingskader	Sturingskader
Gemeenteraad	De gemeenteraad stelt kaders en besluit over deelname tot een Verbonden Partij	De gemeenteraad wordt gefaciliteerd in het uitoefenen van de kaderstellende en controlerende rol bij Verbonden Partijen
College	Het college doet het voorstel tot deelname en maakt hierbij gebruik van een afwegingskader	Het college zorgt voor een duidelijke uitvoering van de eigenaars- en opdrachtgeversrol bij Verbonden Partijen
Ambtelijke adviseurs	De ambtelijke adviseurs ondersteunen en adviseren het college bij het voorstel tot deelname	De ambtelijke adviseurs zorgen voor eenduidige ondersteuning en advisering over Verbonden Partijen

Overzicht Verbonden Partijen

De gemeente Rijswijk heeft bestuurlijke en financiële belangen in vier vennootschappen en negen gemeenschappelijke regelingen.

Vennootschappen	Gemeenschappelijke regelingen
Stedin Holding N.V.	GGD en VT Haaglanden
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Industrieschap De Plaspoelpolder (IPP)
N.V. Dunea Duin & Water	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
De binnenbaan B.V.	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
	Omgevingsdienst (ODH)
	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk
	Overig
	Stichting Businesspark Haaglanden
	Woonfonds Rijswijk

Risicoprofiel

De Verbonden partijen van de gemeente Rijswijk lopen sterk uiteen in (financiële) omvang en vorm.

Hierdoor variëren ook de gemeentelijke belangen en risico's sterk. Door jaarlijks het risicoprofiel van een Verbonden partij in te schatten, zorgt de gemeente Rijswijk ervoor dat kansen en bedreigingen bij Verbonden partijen tijdig worden gesignaleerd en dat hierop adequaat kan worden gereageerd.

Het risicoprofiel van een Verbonden partij is gebaseerd op actuele bestuurlijke en financiële risico's en gebeurt op basis van een risicoanalyse (zie bijlage B Nota Verbonden Partijen). Op basis van de risicoanalyse en het vastgestelde risicoprofiel wordt een pakket aan stuur- en beheersinstrumenten gekoppeld aan een Verbonden partij. Het stuur- en beheersinstrumentarium dient binnen de gemeente Rijswijk om vorm en inhoud te geven aan de aansturing, het beheer en de control van de specifieke Verbonden partij.

Hoe groter het bestuurlijk en/of financieel risico dat wordt gelopen bij een Verbonden partij, des te intensiever zijn de sturing op de Verbonden partij en de informatievoorziening aan de gemeenteraad. De gemeente Rijswijk kent hiervoor drie verschillende pakketten: het basispakket, het pluspakket en het aanvullende pluspakket.

Het basispakket is van toepassing op alle Verbonden partijen. De sturing op Verbonden partijen die zijn ingedeeld in het plus- en aanvullend pluspakket is echter intensiever. Bij deze Verbonden partijen zal het ambtelijk en bestuurlijk contact worden geïntensiveerd en zullen onder andere de prestatieafspraken en risico's nauwlettender worden gevolgd. Deze intensivering van de sturing stelt het college bovendien in staat om de gemeenteraad accuraat te informeren (zie verder bijlage C Nota Verbonden Partijen).

Hieronder staat van elke deelneming of gemeenschappelijke regeling informatie. Per deelneming worden de belangrijkste wetenswaardigheden weergegeven in het hoofdstuk Toelichting op de vennootschappen. Dit gebeurt op dezelfde manier als in de voorgaande jaren. In de tabel die daarna volgt zijn de belangrijkste feiten van acht gemeenschappelijke regelingen opgenomen.

Het overzicht financieel belang geeft inzicht in de financiën van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen. Tot slot is in één tabel het risicoprofiel en het daarbij behorende stuur- en beheerspakket van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen weergegeven.

Toelichting op de vennootschappen

Overzicht Vennootschappen	
Naam	Stedin
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doel/Openbaar Belang	Beheren van gas- en elektriciteitsnetwerken
Ontwikkelingen	<p>Stedin heeft ook in 2022 forse investeringen gedaan om de bestaande netten te onderhouden ter voorkoming van netcongestie, uit te breiden en te verzwaren. Dit is noodzakelijk voor betrouwbare energielevering en de sterk stijgende vraag naar duurzame energie. Stedin werkt daartoe middels een drietal sporen aan het financieringsvraagstuk:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wendbaar, slagvaardig en kosteneffectief opereren; 2. Uitbreiding en versterking gemeentelijke en provinciale aandeelhouders; 3. Versterking van de kapitaalbasis door de Staat. <p>De kapitaalbehoefte op de middellange termijn van Stedin bedraagt ca. € 1,8 mld. voor de periode tot 2031. De kapitaalbehoefte op de korte termijn van Stedin manifesteert zich eerder dan bij Alliander en Enexis door het verschil in verzorgingsgebied, en bedraagt € 500 mln. De Staat en de netwerkbedrijven Alliander, Enexis en Stedin zijn op 25 november 2022 tot een onderhandelingsakkoord gekomen over de voorwaarden waaronder een kapitaalstorting en daarmee aandeelhouderschap door de Staat in de netwerkbedrijven in de toekomst mogelijk wordt. Deze voorwaarden zijn vastgelegd in het Afsprakenkader Kapitaalbehoefte regionale Netbeheerder (hierna AKRN). Het AKRN is door de ministers Kaag (Financiën) en Jetten (voor Klimaat en Energie) op 28 november 2022 middels een Kamerbrief naar de Tweede Kamer gestuurd. Er is echter met het overeenkomen van het AKRN nog geen daadwerkelijke toetreding en kapitaalstorting geëffectueerd.</p> <p>De in het AKRN opgenomen voorwaarden worden namelijk verwerkt in een</p>

Overzicht Vennoetschappen

	zogenaamde Participatieovereenkomst (hierna POVK) tussen de Staat en het individuele netwerkbedrijf, waaronder Stedin. Bij Stedin is de situatie het meest urgent en wenst men in 2023 toetreding van de Staat als aandeelhouder om zodoende de A-credit rating te behouden.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico op lagere dividenduitkering		
Doelstelling/taakstelling	Algemene dekkingsmiddelen, Groeifonds Rijswijk		
Rechtsvorm	Vennoetschap		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 2,891 miljard	€ 3,270 miljard
	Vreemd vermogen	€ 4,681 miljard	€ 4,912 miljard
Resultaat 2021	€ 21 miljoen		
Aandelenkapitaal	88.486 aandelen van € 100 nominaal + 14.087 cumprefs van € 480,69 prijs per cumpref vanaf juli 2021.		
Financieel belang	1,78% van het gestort aandelenkapitaal. Dit is 1,90% vanaf juli 2021 (inclusief cumprefs).		

Naam	BNG (Bank voor Nederlandse gemeenten)		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	Bank ten dienste van de overheid.		
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij	Sinds de oprichting aandeelhouder.		
Ontwikkelingen	Geen.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Beperkt risico. Waarde aandelen niet geactiveerd. Jaarlijks dividend is beperkt.		
Doelstelling/taakstelling	Algemene dekkingsmiddelen		
Rechtsvorm	Vennoetschap		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 4,4 miljard	€ 4,3 miljard
	Vreemd vermogen	€ 156 miljard	€ 144 miljard
Resultaat 2021	€ 236 mln.		
Aandelenkapitaal	167.072 aandelen van € 2,50.		
Financieel belang	0,30% van het geplaatst aandelenkapitaal.		

Naam	Dunea Duin & Water		
Vestigingsplaats	Zoetermeer		
Doel/Openbaar Belang	Leveren van betrouwbaar drinkwater en beheren van de duinen tussen Monster en Katwijk.		
Ontwikkelingen	<p>Klimaatverandering en bevolkingsgroei maken het nodig dat Dunea meer drinkwater moet produceren. Dit kan deels uit het bestaande systeem van rivieren en duinen, maar voor de langere termijn is een nieuw, aanvullend drinkwatersysteem nodig. In 2021 werd duidelijk dat ook op de korte en middellange termijn strategische keuzes gemaakt moeten worden. Hiervoor is in 2022 een strategisch programma drinkwatervoorziening van de toekomst opgericht dat zich richt op enerzijds de korte termijn tot 2030 en anderzijds op de middellange en lange termijn na 2030. Dit heeft vooral effect op het investeringsplan van Dunea voor de komende 10 - 20 jaar. Daarbij komt dat de externe ontwikkelingen rondom de inflatie en energiekosten voor Dunea een flinke impact hebben op kosten die nodig zijn voor de reguliere bedrijfsvoering.</p> <p>In 2022 is een milieueffectrapportage (m.e.r.) procedure opgestart om ruimte en vergunningen te krijgen voor nieuwe bronnen en zuiveringen buiten de duinen. De m.e.r.-procedure richt zich op de ruimtelijke inpassing van winning uit nieuwe bronnen, installaties en transportinfrastructuur voor dit nieuwe systeem. Dunea voert naast de formele stappen in de m.e.r.-procedure ook gesprekken met stakeholders uit de regio, zoals bedrijven en inwoners van haar leveringsgebied. Op deze wijze kunnen afgewogen besluiten worden genomen.</p> <p>Er vinden in 2022 twee onderzoekpilots naar nieuwe bronnen plaats: pilot Valkenburgse meer en pilot Brak water, ook wel Freshman genoemd. In beide pilots doet Dunea ervaring op met membraanfiltratie en directe zuivering van nieuwe bronnen. Ook onderzoekt Dunea de vergroting van de overbrugging (voorraad voor calamiteiten) in Meijendel en Solleveld. Mogelijk kan die opgave gecombineerd worden met brak water winning. In 2023 worden de resultaten verwacht.</p>		
	Aquathermie		

Overzicht Vennootschappen

	Met Dunea Warmte & Koude BV gebruikt Dunea het water in het leidingnet als duurzame bron van verwarming of koeling van nieuwe wijken en gebouwen. Hiermee levert Dunea een bijdrage aan de energietransitie en creëert zij waarde voor de omgeving. Tevens wordt zo haar positie in de ondergrond versterkt, omdat het leidingnet niet alleen voor transport van drinkwater wordt gebruikt, maar ook een functie heeft als drager van energie.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Beperkt risico. Waarde van aandelen niet geactiveerd. Er wordt geen dividend uitgekeerd. Gemeenten hebben stemrecht via hun aandelen en daarmee invloed op de drinkwatervoorziening. De warmteactiviteiten zijn ondergebracht in een aparte dochteronderneming Dunea Warmte & Koude B.V. met een aparte bestuurder, aparte processen, een aparte administratieve organisatie en interne controle, zodat de risico's op belangenverstremgeling en ineffectief toezicht en bestuur het best worden beheerst.		
Doelstelling/taakstelling	Algemene dekkingsmiddelen		
Rechtsvorm	Vennootschap		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 237 miljoen	€ 245 miljoen
	Vreemd vermogen	€ 364 miljoen	€ 367 miljoen
Resultaat 2021	€ 8 miljoen		
Aandelenkapitaal	158.403 aandelen van € 5,00		
Financieel belang	3,96% van het geplaatst aandelenkapitaal. Geen dividenduitkering.		

Naam	De Binnenbaan B.V.		
Vestigingsplaats	Zoetermeer		
Doel/Openbaar Belang	De Binnenbaan B.V. is de plek waar de inwoners met een SW-indicatie uit de gemeenten Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk passend werk uit kunnen voeren. De Binnenbaan B.V. brengt werk en SW'ers bij elkaar. SW-medewerkers worden zoveel mogelijk bij reguliere werkgevers geplaatst, maar kunnen ook bij de Binnenbaan zelf terecht voor het uitvoeren van opdrachten.		
Ontwikkelingen	Gemeente Zoetermeer is voor 98% eigenaar van De Binnenbaan B.V., gemeente Leidschendam-Voorburg en gemeente Rijswijk zijn ieder voor 1% eigenaar van de Binnenbaan B.V. De Binnenbaan B.V. voert voor de gemeente Rijswijk alleen de WSW uit. 2021 is het eerste jaar van De Binnenbaan B.V. geweest. Middels de kwartaaloverleggen, ambtelijke regionale overleggen en bestuurlijke overleggen blijven we betrokken inzake de bedrijfsresultaten, maar vooral ook hoe het met de Rijswijkse SW'ers gaat.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Elk jaar krijgen gemeenten vanuit het Rijk een bijdrage ten behoeve van de personeelskosten bij de uitvoering van de WSW. Deze bijdrage vanuit het Rijk is, zoals nagenoeg overal in Nederland, niet kostendekkend, waardoor een aanvullende gemeentelijke bijdrage nodig is. Het risico op het bedrijfsresultaat binnen De Binnenbaan B.V. wordt verrekend voor een vast lumpsum bedrag van € 96.000 voor de periode van 2021-2025.		
Doelstelling/taakstelling	Programma Sociaal Domein - Arbeidsmarkt overig.		
Rechtsvorm	B.V.		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2020	n.v.t.		
Financieel belang	1%		
Omvang van de bijdrage	€ 2,141,000 (jaarrekening 2021 laatst bekende def cijfer./ voorheen is er een verkeerd bedrag opgenomen)		

Toelichting op de gemeenschappelijke regelingen

	Overzicht Gemeenschappelijke regelingen		
Naam	GGD en Veilig Thuis Haaglanden		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	Op grond van de Wet publieke gezondheid zorg dragen voor de instelling en instandhouding van één regionale gezondheidsdienst in die regio. Op grond van de Wmo 2015 zorg dragen voor een regionaal advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling.		

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen

Ontwikkelingen GGD	<p>De regeling behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid en de aanpak huiselijk geweld. Sinds het voorjaar 2020 heeft Haaglanden te maken met het coronavirus en ligt de prioriteit van de GGD bij de bestrijding hiervan. Het jaar 2022 stond in het teken van de transformatie naar een geïntegreerde organisatie die flexibel meebeweegt met de vraag naar testen, traceren en vaccineren. De insteek hierbij was een vaste kern met daarnaast een vraaggestuurde flexibele schil, waarmee de GGD kan op- en afschalen. Dit geldt voor zowel personeel als locaties en voor zowel testen als vaccineren. Daarnaast heeft de GGD in 2022 gemeenten ondersteund rond de (nood)opvanglocaties voor Oekraïense vluchtelingen, bijvoorbeeld door opbouw en functioneren van het regionale aanmeldcentrum, inspecties en advisering geschiktheid noodlocaties en Infectieziektebestrijding en -preventie. Bovendien hebben zich besmettingen met monkeypox vanaf half mei 2022 in Haaglanden voorgedaan. Met gerichte maatregelen moest voorkomen worden dat monkeypox een endemische ziekte werd. GGD heeft ook hiervoor het testen, traceren en vaccineren uitgevoerd.</p> <p>In 2022 is het aantal adviesvragen wat afgenomen ten opzichte van 2021. Het aantal meldingen is licht toegenomen. De wachtlijst na een veiligheidsbeoordeling is afgenomen ten opzichte van 2021.</p> <p>De inspectie heeft een bezoek gebracht aan Veilig Thuis en daarbij zijn een aantal tekortkomingen gesignaleerd. Veilig Thuis heeft een plan van aanpak opgesteld waarin vier thema's zijn benoemd; het ontbreken van een duidelijke visie, onvoldoende duidelijk wie welke rol en taak heeft, de hoge werkdruk en onvoldoende zorg voor de medewerkers.</p> <p>De inspectie is akkoord met het plan van aanpak en wordt regelmatig op de hoogte gehouden van de voortgang. De organisatie heeft te maken met teruglopende personele capaciteit en een krappe arbeidsmarkt, acties hiervoor zijn opgenomen in het plan van aanpak.</p> <p>Het budget dat beschikbaar is gesteld door Veilig Thuis om de lokale teams te versterken heeft Rijswijk volledig ingezet om het kennisniveau van huiselijk geweld in het jeugd- en sociaal wijk team te vergroten.</p>		
Ontwikkelingen VT	<p>Voor wat betreft Veilig Thuis heeft de organisatie te maken met een tekort aan personeelscapaciteit, door onder andere krapte op de arbeidsmarkt, hierdoor staat de organisatie onderdruk en is het mogelijk dat de wachtlijst gedurende het jaar kan oplopen. De activiteiten van de GGD waren in 2022 gericht op bestrijding van Corona en monkeypox. Het Rijk compenseert de kosten hiervoor volledig. De activiteiten van de GGD in 2021 waren met name gericht op bestrijding van Corona. Het Rijk compenseert de kosten hiervoor volledig.</p>		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	<p>Programma Sociaal Domein Preventieve gezondheidszorg en het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.</p>		
Doelstelling/taakstelling	Gemeenschappelijke regeling		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 2,1 mln	€ 2,75 mln
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2021			€ 2.028.000
Financieel belang	3%		
Omvang van de bijdrage	€ 1.118.434,00		
Naam	Industrieschap De Plaspoelpolder		
Vestigingsplaats	Rijswijk		
Doel/Openbaar Belang	<p>Het IPP heeft tot taak het aanleggen en exploiteren van bedrijfsterreinen, waaronder alles is begrepen hetgeen met deze aanleg en exploitatie samenhangt, alsmede het stichten en exploiteren van bedrijfsgebouwen onder de noemer herstructurering.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkeling en uitgifte bedrijventerreinen regio Haaglanden. - Herstructurering bedrijventerreinen. - Faciliteren regionale samenwerking bovengenoemde zaken. 		
Ontwikkelingen	Geen		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Rijswijk participeert voor 50% risicodragend in de exploitaties van het Industrieschap de Plaspoelpolder. De verkoop van bouwkavels en verhuur/verkoop bedrijfspanden is onderhevig aan de marktcondities.		
Doelstelling/taakstelling	Programma Economie en Werken.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen			
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 13 mln.	€ 13,1 miljoen
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2022			€ 64.606
Financieel belang	50%		
Omvang van de bijdrage	n.v.t.		

Naam	Afvalinzameling Avalex		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	Het bedrijf heeft tot doel het zo effectief en efficiënt mogelijk voorbereiden en (doen) uitvoeren van de integrale reinigingstaken van de deelnemers. Volksgezondheid en Leefbaarheid en daarbij specifiek de taak tot het inzamelen van afval.		
Ontwikkelingen	<p>Start dienstverlening HVC</p> <p>Vanaf 2022 is de samenwerking met HVC voor de verwerking van grof-, GFT- en restafval gestart. Door de samenwerking met HVC is vanaf 1 januari 2022 ook het product nascheiding PMD opgenomen in de Producten Diensten Catalogus (PDC) van Avalex. Met dit nieuwe contract is nascheiding een feit.</p> <p>Marktontwikkeling grondstofprijzen</p> <p>De markt voor het verwerken van afvalstoffen en grondstoffen blijft in beweging. Ook in 2022 was dit het geval.</p> <p>Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid</p> <p>Met de introductie van producentenverantwoordelijkheid wordt de verantwoordelijkheid voor de logistiek en financiering van het afvalbeheer bij de producenten van de betrokken producten gelegd. Deze wetgeving zorgt ervoor dat producenten verantwoordelijk worden gehouden voor de financiering van de inzameling en verwerking van afgedankte producten, die voorheen voor rekening van de gemeenten is uitgevoerd. De producenten kunnen de daadwerkelijke uitvoering laten doen door de gemeenten, die hiervoor een passende vergoeding moeten ontvangen. Voor elektronica, batterijen en kunststofverpakkingen is dit al wettelijk vastgelegd. Vanaf 2022 (en 2023) is dit uitgebreid met textiel en matrassen.</p>		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	<p>De garantstelling van Avalex bij HVC heeft geen gevolgen voor de financiële positie van de gemeente Rijswijk. De garantstellingsprovisie die Rijswijk jaarlijks ontvangt (ca. € 140.000) heeft een positief effect op de begroting.</p> <p>De fluctuerende grondstofprijzen brengen een financieel risico met zich mee.</p>		
Doelstelling/taakstelling	Programma Wonen en Leven - Afvalinzameling,		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 5,4 miljoen	€ 5,4 miljoen
	Vreemd vermogen	€ 43,4 miljoen	€ 41,6 miljoen
Resultaat 2020			€ 29.000
Financieel belang	18% van de omzet		
Omvang van de bijdrage	€ 7,4 miljoen		

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden		
Algemeen informatie	<p>De VRH behartigt de belangen van de gemeente op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening.</p> <p>De VRH bevordert de veiligheid en gezondheid van allen die zich in het gebied van de regio Haaglanden bevinden door de samenwerking tussen burgers, private en publieke partijen te stimuleren en te faciliteren.</p>		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	<p>De doelstelling is verwoord in artikel 2, lid 4 van de Gemeenschappelijke Regeling (GR). "De Veiligheidsregio Haaglanden behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening."</p>		
Ontwikkelingen	<p>De ingezette koers van de brandweer van afgelopen jaren focust op het leveren van zorg op maat, op basis van de hulpvraag, maatschappelijke ontwikkelingen én met inachtneming van de mogelijke risico's. Deze koers wordt voortgezet. Verder volgt de VRH de ontwikkelingen die volgen uit de focus van de komende kabinetsperiode op het realiseren van een toekomstbestendig, samenhangend stelsel voor de crisisbeheersing</p>		

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen			
	en brandweezorg. De evaluatie van de Wet Veiligheidsregio's loopt door en de uitkomsten van de evaluatie hebben een invloed op de VRH. De GHOR zal zich verder, in het kader van het GHOR meerjarenbeleidsplan 2021-2025, richten op het thema "verbreden van het netwerk".		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's normale bedrijfsuitoefening; politiek- bestuurlijke risico's.		
Doelstelling/taakstelling	Programma openbare orde en veiligheid – VRH.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 8,1 mln.	€ 4,1 mln.
	Vreemd vermogen	€ 126,8 mln.	€ 115,2 mln.
Resultaat 2021			€ 1.265.604
Financieel belang			
Omvang van de bijdrage			

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	De ODH is een regionale uitvoeringsdienst voor zowel de uitvoering van de toetsing en de vergunningverlening, gerelateerd aan diverse milieuwetten en de groene wetgeving, als het adequaat toezicht houden op deze vergunningen, het behandelen van overlastmeldingen en waar nodig handhavend optreden tegen inrichtingen, instellingen en personen die zich niet houden aan deze wet- en regelgeving.		
Ontwikkelingen	Geen bijzonderheden.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's normale bedrijfsuitoefening; politiek- bestuurlijke risico's.		
Doelstelling/taakstelling	Programma Wonen en Leven - milieuvergunningen & advies. Programma Openbare orde en veiligheid - toezicht & handhaving.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 1,1 mln.	€ 1,8 mln.
	Vreemd vermogen	€ 18,7 mln.	€ 19,5 mln.
Resultaat 2021			€ -745.700
Financieel belang	3%		
Omvang van de bijdrage	€ 739.499		

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen Inkoopbureau H10)		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	Samenwerking gericht op inkoop van specialistische jeugdzorg voor de H10 Gemeenten. Jeugdigen/ gezinnen (passende) zorg bieden.		
Ontwikkelingen	De werkzaamheden van het Servicebureau zijn in 2020 voor onbepaalde tijd verlengd en de naamgeving is aangepast van Inkoopbureau H10 naar Gemeenschappelijke Regeling Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden. Belangrijkste onderdelen van de uitvoering betreft de contractering van aanbieders die jeugdhulp leveren aan jeugdigen uit de deelnemende gemeenten, contractmanagement met deze aanbieders, de controle op de declaraties van de aanbieders, de verantwoording daarvan en de data-analyse. Verder is bij de vaststelling van de 4e wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden bepaald dat een evaluatie plaatsvindt naar het organisatie- en samenwerkingsvermogen van deze GR. De evaluatie, onder begeleiding van een extern onderzoeksbureau, heeft in opdracht van het GR bestuur in het eerste kwartaal van 2022 op een interactieve wijze plaatsgevonden.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Politiek bestuurlijke risico's voor de gemeente: In het kader van de verplichting vanuit het Rijk om regionaal samen te werken is in maart 2014 door deze gemeenten vastgesteld om de gezamenlijke inkoop onder te brengen in een zelfstandig inkoopbureau. Positieve effecten zijn onder andere risico- en aansprakelijkheidsspreidingen en schaalvoordeel. Dit betekent wel dat je als gemeente voor een deel zeggenschap verliest. Eind 2019 is het bestaande Servicebureau H10 voor onbepaalde tijd gecontinueerd. Terugtrekkende deelnemers of het niet doorzetten van het Servicebureau hebben een risico voor de continuïteit ervan. Er zijn ook risico's die voortvloeiend uit rechtsgedingen als gevolg van handelen Servicebureau H10. De kosten voortvloeiend uit het inkooptraject zijn niet verwerkt in de begroting 2022 (vallen nu onder de regiobegroting). Eventuele financiële gevolgen hiervan komen in een alsdan te publiceren herziening van de begroting aan de orde.		
Doelstelling/taakstelling	Programma Sociaal domein		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen			
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 43.687	€ 84.000
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2021			€ 41.000
Financieel belang	5%		
Omvang van de bijdrage		€ 147.000 (excl. kosten voortvloeiend uit inkooptraject)	

Naam	MRDH (Metropoolregio Rotterdam Den Haag)		
Vestigingsplaats	Rotterdam		
Doel/Openbaar Belang	<p>Het verbeteren van de bereikbaarheid, het versterken van het economisch vestigingsklimaat en het stimuleren van werkgelegenheid binnen de metropoolregio Rotterdam - Den Haag.</p> <p>De MRDH is een vrijwillige gemeenschappelijke regeling van 21 gemeenten en heeft als verlengd lokaal bestuur de status van vervoerregio. Daarmee heeft de MRDH wettelijke taken op het gebied van verkeer en vervoer. De MRDH verleent als opdrachtgever van het regionale en stedelijke openbaar vervoer concessies aan vervoerbedrijven in de regio Rotterdam Den Haag. Daarnaast verstrekt MRDH subsidies voor diverse verkeer- en vervoerprojecten en innovatieve mobiliteitsoplossingen. Hiervoor ontvangt MRDH rechtstreeks middelen van het Rijk. Daarnaast heeft MRDH taken voor het versterken van het economisch vestigingsklimaat in de regio, op het gebied van onder andere werklocaties. MRDH ontvangt hiervoor een bijdrage van de 21 gemeenten.</p>		
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij	Rijswijk is een van de 21 deelnemende gemeenten binnen de MRDH en daarmee mede bevoegd en verantwoordelijk voor de uitvoering van de gemeenschappelijke regeling. De begroting MRDH 2022 wordt nog aangeboden aan de raad voor zienswijze in juni. De belangrijkste ontwikkelingen in 2022 zijn geweest:		
Ontwikkelingen	<ul style="list-style-type: none"> - Het opstellen van de strategische agenda. In de strategische agenda zijn de kaders vastgelegd voor de komende jaren; - (nog) Blijvend effect van corona op de reizigersaantallen in het openbaar vervoer. Achterblijvende reizigersaantallen en het wegvallen van coronasteun leiden tot minder opbrengsten en financiële tekorten in het openbaar vervoer - Investeringsimpuls in de bereikbaarheid van provincie Zuid Holland van € 4,8 mld. Een groot deel van de deze impuls komt terecht bij de MRDH-gemeenten (onder andere uitbreiding van de spoorlijn Leiden – Dordrecht inclusief een nieuw station Rijswijk Buiten. 		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	De risico's die behoren bij aanbestedingen in de investeringsagenda MRDH.		
Doelstelling/taakstelling	In 2022 zijn de doelen en taken van de MRDH opnieuw vastgelegd in de strategische agenda van de MRDH. Het concept is in december 2022 door het AB vrijgegeven voor zienswijzen – definitieve vaststelling vindt plaats in 2023.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling van 21 gemeenten en als verlengd lokaal bestuur status als vervoerregio.		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 30 mln.	€ 33 mln.
	Vreemd vermogen	€ 1.473 mln	€ 1.435 mln.
Resultaat 2021			€ 1.459.857 na bestemming
Financieel belang	2,2%		
Omvang van de bijdrage	€ 152.918		

Naam	Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk		
Vestigingsplaats	Delft		
Doel/Openbaar Belang	Samenwerking Delft-Rijswijk op IT beheer (bedrijfsvoering).		
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij	GR en gemeente staan samen aan de lat		
Ontwikkelingen	<p>Uitvoering geven aan de verbeterpunten uit het bedrijfsplan welke opgesteld is door Twijnstra Gudde, waaronder aanstellen van een directeur, opstellen van heldere financiële afspraken, opstellen van nieuwe dienstverleningsovereenkomst met daarbij de onderliggende documenten; productdienstencatalogus, afspraken en procedures. Tevens zijn de uitgangspunten voor een toekomst bestendige werkplek vastgesteld.</p>		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's betreffende normale bedrijfsuitoefening.		
Doelstelling/taakstelling	Overhead / Paragraaf Bedrijfsvoering.		

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2020	-		
Financieel belang	50,0%		
Omvang van de bijdrage	€ 2.747 mln.		

Naam	Stichting Businesspark Haaglanden		
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp		
Doel/Openbaar Belang	Businesspark Haaglanden is een samenwerking tussen zeven gemeenten in regio Haaglanden. De stichting Businesspark Haaglanden heeft ten doel het versterken van de regionale samenwerking tussen de deelnemende gemeenten op het gebied van bedrijfshuisvesting ten behoeve van het behouden en vestigen van bedrijven en daarmee de werkgelegenheid in de Haagse regio.		
Ontwikkelingen	<p>In 2022 heeft het bestuur besloten om een maximale algemene reserve aan te houden van € 30.000,-. Komt dit bedrag daarboven, dan wordt in principe besloten of dit wordt terugbetaald aan de deelnemers of verrekend met de bijdrage van het komende jaar. De algemene reserve eind 2021 bedroeg € 71.499,-. In plaats van restitutie aan de deelnemers is er besloten om ruim € 38.000,- van de reserve in te zetten voor een regionaal onderzoek naar beter benutten van de ruimte op bestaande bedrijventerreinen.</p> <p>Het bestuur van BPH is in 2022 gewijzigd door nieuwe gevormde colleges van B&W van de deelnemende gemeenten.</p>		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's betreffende normale bedrijfsuitoefening.		
Rechtsvorm	Stichting		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 0,032 mln.	€ 0,071 mln.
	Vreemd vermogen	€ 0,025 mln.	€ 0,004 mln.
Resultaat 2021	€ 39.794		
Financieel belang	15,0%		
Omvang van de bijdrage	€ 18.983		

Naam	Woonfonds		
Vestigingsplaats	Driebergen-Rijsenburg		
Doel/Openbaar Belang	Vastgoed Syndicering Nederland N.V. (VSN) richt een woonfonds op. De gemeente Rijswijk participeert daarin met andere deelnemers. Middels dat fonds worden, als pilot, 100 huurwoningen voor de middengroepen gebouwd. Doel is huurwoningen in het middensegment toevoegen en de huur voor langere tijd in dit segment beschikbaar te houden.		
Ontwikkelingen	Geen.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's: juridisch, financieel. Deze risico's zijn onderzocht door een externe partij en opgenomen in de risicoanalyse (RV 21-042). De risico's worden als laag beoordeeld.		
Rechtsvorm	Het fonds wordt vormgegeven als een combinatie van een maatschap en een stichting, Participanten van het fonds treden toe tot de maatschap.		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ -	€ 2.925.000
	Vreemd vermogen	€ -	
Resultaat 2021	n.v.t.		
Financieel belang	24,95%		
Omvang van de bijdrage	€ 2,925 miljoen		

Overzicht risicoanalyse en risicoprofiel

De risicokwalificatie van de Verbonden partijen ziet er schematisch als volgt uit:

Grondbeleid

Inleiding

Gemeentelijk grondbeleid richt zich op de grondmarkt in brede zin. Het omvat onderwerpen

als grondverwerving, gronduitgifte, huurovereenkomsten, voorkeursrecht, onteigening, vestiging van zakelijke rechten, inrichting van de openbare ruimte en de aanleg van nutsvoorzieningen, bouw- en woonrijp maken, grondprijnsbeleid en vormen van publiek-private-samenwerking (PPS). Door de inzet van het gemeentelijk grondbeleidsinstrumentarium kan de gemeente sturing geven aan de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeentegrenzen.

Om te komen tot een goede verhouding tussen wonen, werken en recreëren is sturing nodig. Het grondbeleid is daarom ondersteunend aan andere beleidsterreinen, waaronder het ruimtelijke beleid en bij de uitwerking van ruimtelijke plannen. Alleen onder bepaalde voorwaarden, die in de nota Grondbeleid zijn vastgelegd, staat de keuze voor actief grondbeleid (waarbij sprake is van een gemeentelijke grondexploitatie) open. De mogelijkheid om toch meer actief grondbeleid te voeren is het afgelopen jaar verkend. Dit om plannen en visies vanuit een integraal perspectief te kunnen realiseren of strategische aankopen te kunnen doen voor het behoud of het versterken van het welzijn die bepalend zijn voor de identiteit van de stad of de werkgelegenheid een impuls kunnen geven. Concrete invulling is hieraan het afgelopen jaar nog niet gegeven.

Wat wilden we bereiken

Visie op de paragraaf

In samenwerking met marktpartijen op het gebied van woningbouw, bedrijfs- en kantoorgebouwen, maatschappelijke voorzieningen c.a. te komen tot een aantrekkelijke en duurzame ontwikkeling, waarin toekomstige bewoners en gebruikers plezierig kunnen wonen, werken en/of recreëren.

Doelstellingen

- Inzicht geven in de verschillende vormen van grondbeleid die open staan voor de gemeente;
- Het bevorderen van maatschappelijk gewenst grondgebruik door het faciliteren en zoveel mogelijk sturing te geven aan bestuurlijk en maatschappelijk gedragen ruimtelijke (gebieds)ontwikkelingen en projecten;
- Het op bestuurlijk verantwoorde wijze inzetten van het grondbeleidsinstrumentarium op locaties die strategisch van belang zijn voor de uitwerking van het ruimtelijke beleid;
- Het beheersbaar maken van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen;
- Het waarborgen van het gemeentelijk kostenverhaal conform de uitgangspunten van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en streven naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten.

Wat hebben we er voor gedaan?

Algemeen

Gemeentelijke gronduitgifte

In het geval van gemeentelijke gronduitgifte van bouwrijpe grond wordt de rondprijzenbrief toegepast. Deze beschrijft wat de verkoopprijzen van grond voor die marktconform moeten zijn. In bepaalde gevallen is het wenselijk een taxatie te doen. Ter indicatie zijn voor projectmatig uit te geven gronden, grondquotes per type woning en prijsklassen opgenomen. Voor gronden voor vrije kavels, bedrijven, kantoren en (commerciële) voorzieningen zijn indicatieve prijzen per m² opgenomen. De vigerende Grondprijzenbrief dateert uit 2019. Het voornemen was deze in 2022 te actualiseren. Dit is doorgeschoven naar 2023 mede door de vele werkzaamheden in de grotere gebiedsontwikkelingen.

Eveneens was de insteek in 2022 de nota Grondbeleid te actualiseren gelet op de invoering van de nieuwe Omgevingswet per 1 januari 2023. De inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet is uitgesteld. De inwerkingtreding is nu bepaald op 1 januari 2024.

Gemeentelijk kostenverhaal

Zoals genoemd in de nota Grondbeleid wordt als basis ingezet op faciliterend grondbeleid. Dit betekent dat ruimtelijke initiatieven voor rekening en risico door een private partij ter hand worden genomen. De kosten van gemeentelijke inzet en externe advisering ten behoeve van het faciliteren van die ontwikkeling worden middels een anterieure overeenkomst of exploitatieplan verhaald of zijn verrekend in de grondprijs bij de verkoop van gemeentelijke grond. In 2022 zijn een zevental intentieovereenkomsten (IOK's) en een viertal anterieure overeenkomsten (AOK's) afgesloten voor zowel de grotere gebiedsontwikkelingen als voor de incidentele bouwplanontwikkelingen.

Verkoop gemeentelijk vastgoed

In 2022 zijn geen niet-strategische panden door de gemeente verkocht. In 2022 is dan ook geen saldo resultaat (opbrengst minus boekwaarde) ten gunste van de algemene reserve gekomen.

In exploitatie genomen gronden

Eikelenburg

De gemeente heeft met de ontwikkelende partij een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) gesloten waarin afspraken zijn gemaakt over de ontwikkeling van deze locatie. Eind 2016 heeft het college van B&W ingestemd met een aangepaste voortgang van de samenwerkingsovereenkomst Eikelenburg d.d. 15 december 2009. De verkoop van de woningen verloopt voorspoedig. Het grootste deel van de locatie is inmiddels verkocht. Slechts fase 9 van de ontwikkeling resteert. In deze fase was onder andere sociale woningbouw voorzien. De gemeente en de ontwikkelaar hebben in 2022 verder overleg gevoerd om te bepalen op welke wijze een passende stedenbouwkundige invulling aan deze verplichting kon worden gegeven. Medio 2022 is hierover overeenstemming bereikt. De uitwerking van de afspraken is verwerkt in een aangepast bestemmingsplan en een herziening van de grondexploitatie. De besluitvorming hierover heeft in het 1e kwartaal 2023 plaatsgevonden. De geplande verplichte afname van de nog resterende gronden in de gemeentelijke grondbank is in 2023 voorzien. De looptijd van de gemeentelijke grondexploitatie is verlengd met 3 jaar tot eind 2025. Het resultaat van de grondexploitatie Eikelenburg komt uit op circa € 1,3 miljoen positief op 1 januari 2023.

Strategische gronden

Zolang gronden zich nog niet kwalificeren als bouwgrond in exploitaties, staan deze op de balans onder de materiële vaste activa (MVA) als 'strategische gronden'.

TH-locatie

In 2016 is het terrein geschikt gemaakt voor de bouw van een asielzoekerscentrum (AZC), schoolgebouw en woonunits. De verhuur aan het COA is op 30 november 2022 beëindigd. De oppervlakte van het terrein bedraagt circa 26.000 m². Na oplevering van het perceel door het COA, zou het perceel de komende jaren grotendeels ter beschikking worden gesteld aan Rijkswaterstaat (RWS) om te dienen als werkterrein voor de verbreding van de A4. Met RWS zijn voor een periode van 4 jaar hierover afspraken gemaakt. De planvorming bij RWS is door de stikstofproblematiek echter vertraagd. De verwachting is nu dat RWS het terrein pas per 1 april 2025 in gebruik wenst te nemen. In de tussentijd wordt het terrein met de daarop aanwezige opstallen ingezet voor de tijdelijke huisvesting van specifieke kwetsbare doelgroepen. Hierover zijn in 2022 afspraken gemaakt met woningcorporatie Rijswijk Wonen.

LGZ locatie De Opperd

Het bestemmingsplan Landgoederenzone (LGZ) maakt woningbouw mogelijk op de locatie van De Opperd. De inzichten over passende bebouwing in de Landgoederenzone zijn bij het aantreden van de nieuwe coalitie in 2022 echter gewijzigd. De gewijzigde inzichten omvatten de wens om de Landgoederenzone van verstedelijking te vrijwaren en juist te investeren in de recreatieve betekenis voor de stad en het versterken van de natuur- en landschapswaarden. In hoeverre de locatie De Opperd op termijn, op een bij de Landgoederenzone passende wijze, kan worden ontwikkeld en een positieve bijdrage kan leveren aan de identiteit van de Landgoederenzone is nog nader uit te werken. Het voornemen de woningbouw te laten vervallen op deze locatie zal bij een nog op te stellen omgevingsplan geregeld moeten worden. Eveneens zullen op dat moment de financiële consequenties van het laten vervallen van de bestemming woningbouw inzichtelijk worden gemaakt.

Overige locaties

De gemeente bezit ook nog een aantal minder grote locaties die als strategisch (gronden) dan wel als niet-strategisch (vastgoed) kunnen worden aangemerkt. In dit verband kunnen o.a. worden genoemd: de voormalige brandweerlocatie, de locatie van de voormalige Pyramideschool, Landhuis De Voorde, Trias-locatie en het voormalige Raadhuis aan de Laan van Hofrust. De gedachtegang over een aantal van deze locaties is in 2022 verder vorm gegeven. Deze locaties worden hieronder nu separaat genoemd. Deze locaties zullen ontwikkeld worden of verkocht op een passend moment. Een passend moment kan zijn gelijktijdig met (her) ontwikkeling van naastgelegen gronden of bij het vrijkomen van het vastgoed. In 2022 hebben geen verkopen plaatsgevonden in deze categorie.

Landhuis De Voorde (leegstand)

Het bestemmingsplan Landgoederenzone (LGZ) maakt een ontwikkeling in de directe omgeving en op de locatie De Voorde mogelijk. Gelet op het historisch karakter van landhuis De Voorde, tevens rijksmonument, is een zorgvuldige (her)ontwikkeling nodig. In 2022 heeft de initiatiefnemer waarmee een intentieovereenkomst was gesloten besloten het pand niet te verwerven. Het verkoopproces is opnieuw opgestart. Het uitgangspunt is dat de opbrengst uit deze ontwikkeling de aanwezige boekwaarde zal goedmaken. De bedoeling is dat De Voorde een cultuurhistorische uitstraling krijgt waarin de natuurwaarde van de Landgoederenzone wordt versterkt.

Het Oude Raadhuis (bestaand)

Het voornemen is om Het Oude Raadhuis aan de Laan Hofrust 2-4 in 2023 in de verkoop te brengen. Afgelopen jaar is een bouwhistorisch onderzoek en een herbestemmingsonderzoek gedaan. Dit als input voor de nog op te stellen verkoopstrategie. Uitgangspunt hierbij is wel dat het park Hofrust voor het publiek toegankelijk blijft.

Voormalige Brandweerkazerne (gesloopt)

Deze locatie in het Rembrandtkwartier kan op een later, passend moment ontwikkeld worden, gelijktijdig met de herontwikkeling van de naastgelegen gronden. Momenteel loopt een studie naar strategisch gemeentelijke locaties c.q. woon (zorg) opgaven, waar deze locatie onderdeel van is.

Voormalige Pyramideschool (gesloopt)

Deze locatie kan op een later passend moment ontwikkeld worden gelijktijdig met de aanleg van een binnenstedelijk park als besloten wordt de ingang van het station aan het Pyramideplein te slopen.

Trias-locatie (bestaand)

Deze locatie is vrijgekomen bij de verhuizing van Trias naar het Huis van de Stad. Momenteel loopt er een studie naar strategisch gemeentelijke locaties c.q. woon (zorg) opgaven, waar deze locatie onderdeel van is.

Woningen (verhuurd)

De gemeente heeft 12 woningen in bezit. Deze woningen worden, wanneer de huur eindigt, verkocht tenzij de woning een strategisch belang heeft voor de gemeente. Veelal zal dit laatste niet het geval zijn. Afgelopen jaar zijn geen woningen verkocht.

Lokale Heffingen

Tarieven

In de meerjarenraming 2022-2025 is de opbrengst voor OZB woningen verhoogd met de inflatiecorrectie van 1,5%. De tarieven voor en rioolheffing zijn eveneens met 1,5% gestegen. Per categorie huishouden betekent dit dat de woonlasten in 2022 ten opzichte van 2021:

- voor een éénpersoonshuishouden gemiddeld stijgen met 1,49%;
- voor een tweepersoonshuishouden gemiddeld stijgen met 1,49%;
- voor een drie- of meerpersoonshuishouden gemiddeld stijgen met 1,49%.

Woonlasten

Woonlasten	éénpersoonshuishouden		tweepersoonshuishouden		drie- of meerpersoonshuishouden	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022
OZB	€ 228,43	€ 231,86	€ 228,43	€ 231,86	€ 228,43	€ 231,86
Afvalstoffenheffing	€ 354,00	€ 359,28	€ 407,04	€ 413,04	€ 468,12	€ 475,08
Rioolheffing	€ 192,96	€ 195,84	€ 192,96	€ 195,84	€ 192,96	€ 195,84
Totaal	€ 775,39	€ 786,98	€ 828,43	€ 840,74	€ 889,51	€ 902,78
Vershil		€ 11,59		€ 12,31		€ 13,27
Stijging in%		1,49%		1,49%		1,49%

De gemiddelde WOZ-waarde was voor 2021 € 250.000. Voor 2022 was de gemiddelde WOZ-waarde € 278.000. Dat betekent een gemiddelde stijging van ruim 10%. In de vergelijking is hiermee rekening gehouden. Met uitzondering van enkele tarieven in de legesverordening zijn de overige belastingtarieven gestegen met het inflatiepercentage van 1,5%. De tarieven voor de wettelijk gemaximeerde leges (rijbewijzen en reisdocumenten) zijn conform aangepast.

Opbrengsten lokale belastingen en heffingen

Heffing (bedragen x € 1.000)	Type	Raming	werkelijk
Onroerendezaakbelastingen	Ongebonden	12.624	13.326
Afvalstoffenheffing	Gebonden	10.747	10.996
Rioolheffing	Gebonden	5.791	6.010
Precariobelasting	Ongebonden	53	23
Parkeerbelasting	Ongebonden	3.418	3.598
Toeristenbelasting	Ongebonden	330	222
Leges	Gebonden	3.613	3.459
Marktgeden	Gebonden	79	79
BIZ-belasting	Gebonden	94	89
Totaal		36.748	37.803

Per saldo vielen de totale opbrengsten € 2 mln. hoger uit dan begroot.

De opbrengst onroerendezaakbelasting (OZB) is in 2022 ongeveer 700.000,- hoger dan geraamd. Er is een hogere opbrengst van € 460.000 voor woningen en € 241.000 voor niet-woningen gerealiseerd. De oorzaak is drieledig:

1. Beroep

De bezwaren tegen de waarde zijn op een enkeling na afgerond. Alhoewel de stukken voor de beroepszaken 2022 zijn ingediend, zijn de zittingen daarvan nog niet ingepland. Het gaat om 37 niet-woningen en 19 woningen. De opbrengst zal uiteindelijk lager zijn door de beroepen die gegrond worden verklaard.

1. Meer woningen in aanbouw

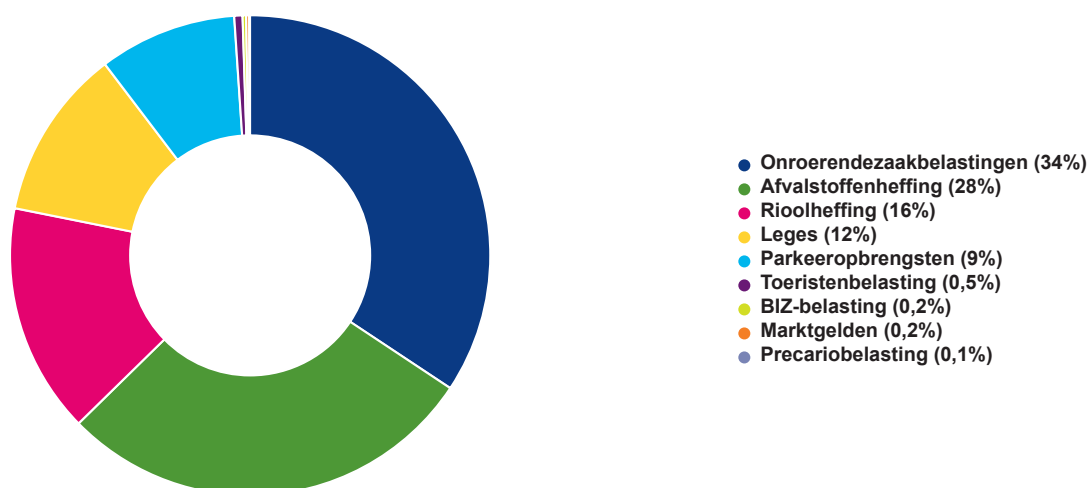
Nu alle WOZ-objecten ook daadwerkelijk zijn beschikt, blijkt het totale waarde areaal van de woningen in aanbouw aanzienlijk hoger is dan geraamd. In realiteit blijken er meer woningen in aanbouw te zijn in 2022 dan was voorzien bij de raming. Bovendien blijken deze woningen een hogere gemiddelde WOZ-waarde te hebben.

1. Stijging waarde nieuwbouw

Er is een tweedeling te zien als het gaat om gemiddelde waarde­stijging. Woningen van voor 2015 laten een gemiddelde stijging tussen 2021 en 2022 zien van 10%. Woningen van na 2015, de nieuwbouw dus, laten een gemiddelde stijging zien van meer dan 20%. De woningen van na 2015 hebben in basis al een hogere WOZ-waarde (duurdere koopwoningen). Nieuwbouwwoningen worden voor aanzienlijk hogere prijzen verkocht dan de VON-prijs voor de eerste eigenaar.

De opbrengst Leges is € 855.000 hoger dan begroot. De hogere opbrengst wordt voor het grootste deel veroorzaakt door een meeropbrengst van vergunningen (€ 278.480) en reisdocumenten (€ 239.000).

De opbrengst Toeristenbelasting is ongeveer € 100.000 lager dan begroot. Het totaal aantal overnachting dat in rekening kon worden gebracht is lager doordat een hotel failliet is gegaan. De ramingen waren nog gebaseerd op 7 hotels, in werkelijkheid waren er in het laatste kwartaal van 2022 5 hotels. Oekraïense vluchtelingen die zijn opgevangen in hotels, zijn ingeschreven in het BRP en kunnen niet worden aangeslagen voor toeristenbelasting.

Woonlasten in de regio

Uitgangspunt bij de meerjarenbegroting 2022-2025 is dat de woonlasten voor de Rijswijkse inwoner niet hoger zijn dan de gemiddelde woonlasten binnen de regio Haaglanden. In 2022 is aan deze voorwaarde voldaan. Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. In de onderstaande tabel zijn de (gemiddelde) woonlasten voor een eenpersoonshuishouden en een meerpersoonshuishouden in Rijswijk vergeleken met de (gemiddelde) woonlasten van andere gemeenten in de regio Haaglanden. Hierbij is uitgegaan van de gegevens van het COELO (Atlas van de Lokale Lasten 2022). Op positie 1 staat de gemeente met de laagste woonlasten, op positie 349 de gemeente met de hoogste woonlasten.

Uit de onderstaande tabel blijkt dat Rijswijk in 2022 ten opzichte van de omliggende gemeenten een positie onder het gemiddelde inneemt.

In 2021 stond de gemeente op positie 287 in de lijst. In 2022 zijn we gestegen naar plaats 275 op de lijst. Landelijk liggen de gemiddelde woonlasten in 2022 voor een eenpersoonshuishouden op € 826,- en voor een meerpersoonshuishouden op € 904,-. Rijswijk bevindt zich hier dus met de woonlasten boven het landelijke gemiddelde van 2022.

De woonlasten voor zowel een éénpersoonshuishouden als een meerpersoonshuishouden liggen voor de gemeente Rijswijk wel onder het gemiddelde van de regio Haaglanden.

Gemeente	Rangnummer 2021 o.b.v. woonlasten meerpersoonshuishouden	Woonlasten voor eenpersoonshuishouden	Woonlasten voor meerpersoonshuishoud
Den Haag	21	€ 675,00	€ 747,00
Leidschendam-Voorburg	114	€ 800,00	€ 867,00
Pijnacker-Nootdorp	249	€ 869,00	€ 971,00
Rijswijk	275	€ 900,00	€ 1.001,00
Westland	286	€ 899,00	€ 1.016,00
Delft	301	€ 900,00	€ 1.045,00
Midden--Delfland	322	€ 1.024,00	€ 1.113,00
Wassenaar	348	€ 1.323,00	€ 1.561,00
Gemiddelde woonlasten		€ 923,75	€ 1.040,13

Kwijtschelding lokale lasten

In 2022 is er aan 1.015 huishoudens automatisch kwijtschelding verleend. Bij de toetsing of een belastingplichtige in aanmerking komt voor automatische kwijtschelding, is wederom gebruik gemaakt van de stichting Inlichtingenbureau. Na de aanslagoplegging in februari zijn er 1.233 aanvragen om kwijtschelding van gemeentelijke heffingen ingediend, waarvan er 831 zijn toegewezen. Een verzoek om kwijtschelding wordt afgewezen als de beschikbare betalingscapaciteit of het beschikbare vermogen boven de kwijtscheldingsnorm ligt. Nagenoeg alle verzoeken zijn in 2022 afgehandeld. Over het belastingjaar 2022 is ongeveer € 933.629 aan lokale lasten kwijtgescholden.

Belasting/heffing	Bedrag kwijtschelding
Afvalstoffenheffing	€ 750.159,88
Rioolheffing	€ 183.335,08
Onroerendezaakbelasting (OZB)	€ 135,59
Totaal	€ 933.630,55

Bezwaar- en verzoekschriften aanslag/beschikking

Woningen

Naar aanleiding van de in 2022 verzonden aanslagen/beschikkingen zijn er 526 bezwaarschriften ontvangen. Hiervan hebben 464 bezwaarschriften betrekking op woningen (940 objecten), 62 niet-woningen (143 objecten). Bij de woning gerelateerde bezwaarschriften resulteerde dit voor 157 woningen (circa 26 %) in een verlaging van de WOZ-waarde met een gemiddelde waarde verlaging van 10,1% (gemiddeld € 29.386). Voor wat betreft de bezwaarschriften van de niet-woningen resulteerde dit voor 11 niet-woningen (circa 31%) in een verlaging van de WOZ-waarde met een gemiddelde waarde verlaging van 7,7% (gemiddeld € 195.909).

Door de inzet van mediation vaardigheden (bellen bij vragen over de aanslag) zijn 189 waarde gerelateerde reacties telefonisch afgehandeld, die anders tot een bezwaarschrift hadden kunnen leiden.

Kostendekkendheid

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing	Lasten	Opbrengst
Afvalverwijdering en -verwerking	€ 8.198.463	
Wegen, straten en pleinen	€ 716.922	
Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	€ 750.147	
Totale kosten taakvelden	€ 9.665.532	
Toerekening Overhead		
Afvalverwijdering en -verwerking	€ 450.725	
Totale overhead	€ 450.725	
Compensabele BTW	€ 1.590.235	
Opbrengst afvalstoffenheffing		€ 11.069.993
Bestuursdwang en overige opbrengsten		€ 234.461
Vergoeding garantstelling HVC		€ 137.328
Totale kosten	€ 11.706.492	
Totale opbrengst		€ 11.441.782
Dekking		98%

Rioolheffing

Rioolheffing	Lasten	Opbrengsten
Directe lasten	€ 1.524.539	
Investeringslasten	€ 833.896	
Salarislasten	€ 224.301	
Kwijtschelding	€ 183.335	
Wegen, straten en pleinen	€ 716.922	
Totaal	€ 3.482.992	
Toerekening Overhead		
Overhead	€ 213.355	
Totale overhead	€ 213.355	
Compensabele BTW	€ 316.043	
Opbrengst rioolheffing		€ 6.010.162
Overige opbrengsten		€ 51.054
Totale kosten	€ 4.012.390	
Totale opbrengst		€ 6.061.215
Mutatie voorziening riolering	€ 2.037.992	
Totale lasten	€ 6.050.382	
Dekking		100%

Marktgeld

Marktgeld	Bedrag in heffing	Opbrengsten
Toerekenbare directe lasten	€ 57.601	
Totaal	€ 57.601	
Toerekening Overhead		
Toerekenbare overhead	€ 37.845	
Totale overhead	€ 37.845	
Totale kosten	€ 95.446	
Totale opbrengst		€ 78.762
Dekking		83%

Leges

Recapitulatie kostendekkendheid gemeente Rijswijk Realisatie 2021							
		Kosten Personeel	Kosten Overhead	Kosten Overig	Totale kosten	Opbrengst	Kostendekkend percentage
Totaal		€ 1.098.371	€ 1.278.594	€ 1.105.177	€ 3.482.141	€ 3.802.572	109%
TITEL I	Algemene dienstverlening	€ 444.543	€ 517.485	€ 439.416	€ 1.401.444	€ 964.469	69%
1	Burgerlijke stand	€ 49.370	€ 57.470	€ 62.109	€ 168.949	€ 151.116	89%
2	Reisdocumenten	€ 160.534	€ 186.875	€ 178.302	€ 525.711	€ 370.180	70%
3	Rijbewijzen	€ 95.888	€ 111.621	€ 62.486	€ 269.995	€ 189.045	70%
4	Verstrekingen uit de Basisregistratie personen	€ 19.467	€ 22.661	€ 10.601	€ 52.729	€ 37.446	71%
5	Verstrekingen uit het Kiezersregister	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
6	Bestuursstukken	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
7	Vastgoedinformatie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
8	Overige publiekszaken	€ 47.884	€ 55.740	€ 101.404	€ 205.028	€ 153.725	75%
9	Gemeentearchief	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
10	Huisvestigingswet	€ 14.489	€ 16.867	€ -	€ 31.356	€ 8.197	26%
12	Gemeentegarantie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
13	Kansspelen	€ 186	€ 216	€ -	€ 402	€ 363	90%
15	Telecommunicatie	€ 10.867	€ 12.650	€ -	€ 23.517	€ 4.461	19%
16	Verkeer en vervoer	€ 25.716	€ 29.936	€ 24.514	€ 80.166	€ 47.744	60%
17	Diversen	€ 20.143	€ 23.449	€ -	€ 43.592	€ 2.194	5%
TITEL II	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning	€ 596.037	€ 693.836	€ 665.760	€ 1.955.633	€ 2.804.518	143%
1	Begripsomschrijvingen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
2	Vooroverleg/ beoordeling conceptaanvraag	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 3.745	0%
3	Omgevingsvergunning	€ 596.037	€ 693.836	€ 665.760	€ 1.955.633	€ 2.637.921	135%
4	Vermindering	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
5	Teruggaaf	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 160.875	0%
6	Intrekking omgevingsvergunning	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
9	Sloopmelding	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
10	Overig	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 1.976	0%
TITEL III	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	€ 57.791	€ 67.273	€ 0	€ 125.064	€ 33.586	27%
1	Horeca	€ 32.419	€ 37.738	€ -	€ 70.157	€ 28.115	40%
2	Organiseren evenementen of markten	€ 15.712	€ 18.290	€ -	€ 34.003	€ 881	3%
3	Prostitutiebedrijven	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
4	Splitsingsvergunning woonruimte	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
6	Winkeltijdenwet	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
7	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	€ 9.660	€ 11.244	€ -	€ 20.904	€ 4.590	22%
8	Automotive	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%

Financiering

Algemeen

De financieringsparagraaf richt zich op de treasuryfunctie: de wijze waarop de gemeente het afgelopen jaar met haar financiële geldstromen en vermogensposities is omgegaan. Van belang hierbij is hoe de gemeente is omgegaan met financiële risico's, de mate waarin de gemeente over voldoende geldmiddelen kon beschikken om op korte termijn (liquiditeit) aan haar schulden te voldoen en de manier waarop op lange termijn de financiering is geregeld.

Risicobeheer

Bij het financieren van investeringen, grondexploitaties en de lopende exploitatie worden de volgende risico's onderscheiden:

1. Langlopend renterisico
2. Kortlopend renterisico
3. Kredietrisico
4. Liquiditeitsrisico

Deze risico's proberen wij zo goed mogelijk te managen met het doel de rentekosten zo laag mogelijk te houden.

1. Langlopend renterisico

De rente op de kapitaalmarkt voor leningen voor overheden met een looptijd van 10 jaar bewoog zich in 2022 tussen de +0,2 procent en +2,8 procent (in 2021 tussen de -0,3 procent en +0,2 procent).

Net als in 2021 waren er in 2022 voldoende financieringsmiddelen om de investeringen en de aflossingen te kunnen betalen. In 2022 zijn er dan ook geen nieuwe leningen aangegaan.

RijswijkBuiten

De boekwaarde van de grondexploitatie RijswijkBuiten exclusief verliesvoorziening bedraagt per ultimo 2022 € 110,8 mln. Deze investering is gefinancierd met € 111 mln. aan leningen, waarvan € 26 mln. aan het einde van 2022 is afgelost. De restantleningen tot een bedrag van € 85 mln. bestaan uit een fixe-lening van € 40 mln., een lineaire lening met een schuldrestant van € 32 mln. (aflossing € 4 mln. per jaar) en een fixe-lening van € 13 mln.

Het risico is aanwezig dat de verkopen van de gronden (verder) achterblijven, zodat er meer aanvullende financieringsmiddelen nodig zullen zijn in de vorm van leningen met hogere rente. Het aantrekken van financieringsmiddelen die niet direct nodig zijn, brengen ook extra kosten met zich mee. Het is altijd een zorgvuldige afweging in hoeverre én op welk moment nieuwe leningen moeten worden aangetrokken.

Renterisiconorm

Het renterisico op langlopende geldleningen is aan een maximum gebonden. Uitgangspunt hierbij is om zoveel mogelijk spreiding in de looptijden van leningen aan te brengen. De wettelijk vastgestelde renterisiconorm van 20 procent houdt in dat in enig jaar de aflossing van de langlopende schulden niet hoger mag zijn dan 20 procent van het totaal van de lasten volgens de begroting. Hierdoor wordt de rentegevoeligheid beperkt.

Voor 2022 is dit maximum berekend op € 41,1 mln. Het totaal van de betaalde aflossingen in 2022 bedraagt circa € 32,5 mln., zodat onze gemeente ruim binnen de norm blijft.

2. Kortlopend renterisico (kasgeldlimiet)

De rente op de geldmarkt voor 1-maands kasgeldleningen bewoog zich in 2022 tussen -0,5 procent en plus 2,95 procent. Het verwachte gemiddelde marktniveau voor 2022 van -0,5% voor kasgeldleningen is helaas niet meer bereikt. Dit werd veroorzaakt door de oorlog tussen Rusland en de Oekraïne waardoor energie- en overige prijzen in 2022 snel zijn gestegen tot circa 10%. Deze hoge

inflatie heeft er voor gezorgd dat de ECB vanaf september 2022 renteverhogingen heeft doorgevoerd van -0,5% tot 3,0% in maart 2023. In 2022 is de rente door de ECB vier keer verhoogd met een totaalpercentage van 2,5. De verwachting is dat deze stijging in het komende jaar in een lager tempo en kleinere rentestappen zal worden voortgezet. Een en ander is afhankelijk van de ontwikkeling van de inflatie.

De stijging van het rentepercentage in 2022 heeft gevolgen gehad voor het kasbeleid. We hebben in 2022 geen kasgeldleningen meer opgenomen, omdat de rente van kasgeldleningen hoger was dan de rente van de Schatkist. Daarnaast hadden we genoeg financieringsmiddelen door het aantrekken van leningen met negatieve rente opgenomen in 2020. Ook is er veel minder geïnvesteerd dan in de investeringsramingen was voorgenomen.

Het renterisico op kortlopende geldleningen (< 1 jaar) is door de wet FIDO gemaximaliseerd tot de kasgeldlimiet. Overschrijding van deze limiet mag tot maximaal drie kwartalen. De kasgeldlimiet is gesteld op 8,5 procent van de begrotingsomvang van 2022. Dit betekent dat bij een begrotingsomvang van circa € 205,6 mln. in 2022 de kasgeldlimiet circa € 17,5 mln. bedraagt. In 2022 zijn er een aantal kasgeldleningen aangegaan om aan de betalingen voor investeringen en de aflossingen te kunnen voldoen.

3. Kredietrisicobeheer

Het kredietrisico wordt veroorzaakt door de mogelijkheid dat de instelling waaraan geld is verstrekt niet in staat blijkt te zijn, de rente en aflossing op verstrekte leningen te voldoen. Deze verstrekte geldleningen betreffen leningen in het kader van de publieke taak van de gemeente. De gemeente heeft maar een beperkt bedrag aan leningen uitstaan. Per ultimo 2022 bedragen de uitstaande leningen:

Per ultimo jaar (x € 1.000,-)	Jaarrekening 2022	jaarrekening 2021
woningbouwverenigingen	550	595
leningen eigen personeel	268	323
fietsenplan	37	26
krediethypotheke	454	383
startersleningen RB	600	600
duurzaamheidsleningen	51	51
lening OGM Chagall	0	605
lening Museum Rijswijk	597	617
Totaal	2.557	3.200

De gemeente loopt niet alleen kredietrisico op verstrekte geldleningen, maar ook op de geldleningen, waarover een garantstelling is verstrekt. Een groot deel van deze garantstellingen heeft betrekking op leningen aan de woningcorporaties Vidomes en Rijswijk Wonen. Echter voor de gemeente is het kredietrisico zeer beperkt, doordat in eerste instantie het Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (hierna te noemen WSW) de verstrekte leningen garandeert.

Het borgstelsel van WSW kent een zekerheidsstructuur die bestaat uit meerdere lagen. Voorop staat dat woningcorporaties zelf rente en aflossing moeten betalen en zij onderpand inzetten bij WSW als zekerheid. Hierbij voert WSW risicomanagement door jaarlijks deelnemers te beoordelen en houdt de Autoriteit woningcorporaties toezicht op woningcorporaties om te beoordelen of ze opereren binnen de wettelijke kaders. De eigen vermogenspositie van beide Rijswijkse corporaties is overigens zeer sterk. Op basis van actuele waardebeoordeling is de verhouding eigen vermogen tot het totaal vermogen > 80%. Mocht het zich onverhoopt voordoen dat WSW wordt aangesproken op een geborgde geldlening, dan fungeren het risicovermogen van WSW (thans circa € 0,5 miljard) en de verstrekte zekerheden als eerste buffer. De zekerheden zijn het hypotheekrecht van WSW op corporatiebezit. Gezien de relatief lage financieringsgraad van de corporatiesector is deze buffer omvangrijk. De tweede laag wordt gevormd door het obligo dat deelnemers verplicht zijn aan WSW te betalen. Die buffer bedraagt in één keer 2,6% van het geborgd schuldrestant (circa € 2 miljard) en jaarlijks 0,25% van het geborgd schuldrestant (circa € 200 mln. per jaar). Pas wanneer dat niet voldoende is, verstrekken de Staat en gemeenten als achtervangers op basis van achtervangovereenkomsten renteloze geldleningen aan WSW.

Dankzij de risicobeheersing van WSW, het toezicht door de Autoriteit woningcorporaties, het ingezette onderpand, en het obligo van deelnemers is het risico voor gemeenten zeer beperkt. De laatste laag die achtervangers bieden in de zekerheidsstructuur van het stelsel resulteert in een AAA-rating van WSW. Zo wordt er gezorgd voor een optimale financiering voor woningcorporaties en de volkshuisvestelijke opgaven in gemeenten.

Museum Rijswijk

In de paragraaf financiering van de 2e halfjaarrapportage 2018 is voor de Stichting Museum Rijswijk een te verstrekken hypothecaire lening opgenomen van ten hoogste € 751.000. Tot en met 2022 is hiervan € 617.000 beschikbaar gesteld. In de hypothecaire lening van € 751.000 zijn ook onderhoudskosten van € 90.000 opgenomen, waarvan de uitbetaling afhankelijk is van de onderhoudsplanning. In 2022 is de eerste aflossing van € 20.000 voldaan, waardoor de totale uitstaande hypothecaire lening € 597.000 bedraagt.

4. Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisicobeheer betreft het financieren en uitzetten van middelen voor perioden van één jaar of korter. Zoals eerder aangegeven zal een financieringstekort zo veel mogelijk met kortlopende geldleningen worden gefinancierd. Dit gebeurt door het aanhouden van een gering saldo op de rekening-courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) aangevuld met kasgeldleningen. Het aanhouden van rekening-courant krediet is veel duurder dan het financieren met kasgeldleningen. Om te voorkomen dat er onnodig tegoeden op de rekening-courant blijven staan, wordt dagelijks het totaal van de saldi van alle bankrekeningen > € 0,5 mln. automatisch afgeroomd en overgeboekt naar de Schatkist van de Staat.

Activa en financiering

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de ontwikkelingen van de financieringsstructuur van de gemeente op basis van de jaarstukken 2022 en 2021 per ultimo van het jaar. De boekwaarde en financiering van de grondexploitatie RijswijkBuiten is buiten beschouwing gelaten.

	Jaarrekening 2022	Jaarrekening 2021
Boekwaarde	238.621	228.489
Vreemd vermogen	136.477	137.410
Reserves	88.318	100.651
Financieringsoverschot = + (tekort = -)	-13.826	9.572

Financieringssaldi

In bovenstaand overzicht zijn de investeringen in de grondexploitatie en financieringen van RijswijkBuiten niet opgenomen.

Eind 2022 bestaat voor de investeringen en financiering per saldo een financieringstekort van circa € 13,8 mln. Dit ontstane tekort (per ultimo 2021 bestond er een financieringsoverschot) wordt vooral veroorzaakt door de toename van het saldo investeringen minus afschrijvingen met € 8,9 mln., en de aflossingen gedurende dit jaar voor een totaalbedrag van € 2,5 mln. (exclusief RijswijkBuiten). Daarnaast zijn de eigen financieringsmiddelen in de vorm van reserves teruggelopen met € 12,0 mln., vooral als gevolg van het nadelig resultaat 2022.

Resumerend is het financieringstekort vooral ontstaan door de lagere waardering van de voorraden gronden van RijswijkBuiten.

Eigen financieringsmiddelen en activa

De verhouding tussen de boekwaarde van de activa en de eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) zegt iets over de mate waarin de gemeentebegroting gevoelig is voor renteontwikkeling. De investeringen in Rijswijk van € 237,4 mln. (exclusief RijswijkBuiten) zijn voor 37,4 procent ultimo 2022 (44,0 procent ultimo 2021) gefinancierd met financieringsmiddelen uit eigen

vermogen. De afname van het percentage wordt vooral verklaard door de investeringen in 2022 en het nadelig rekeningsaldo 2022.

De investeringen in de grondexploitatie RijswijkBuiten zijn buiten deze berekeningen gehouden, omdat hiervoor aparte financieringen aanwezig zijn. Zie ook onderdeel B.2 van deze paragraaf.

Resultaat Treasury

Overzicht Rente exploitatie 2022 x € 1.000		
rentekosten korte- en lange termijnfinanciering		
totaal rentekosten lange termijnfinanciering	2.668	
Idem, korte termijnfinanciering	24	
totaal rentelasten		2.693
totaal rentebaten		225
saldo rentelaten en baten		2.467
toerekening rente aan RijswijkBuiten	347	
toerekening rente aan overige grondexploitaties	7	
		354
totaal aan beleidsproducten toe te rekenen rente		2.113
geraamde toerekening aan beleidsproducten 1%	2.225	
geraamde toerekening aan investeringen 1%	226	
Totaal doorbelast		2.451
Voordelig Saldo rente		337

Dit renteresultaat is een fictief saldo. Het saldo van de rentelasten –en baten bedraagt (exclusief grondexploitaties € 2.114.000. Uitgedrukt in een percentage van de beginboekwaarde van de investeringen is dit 0,925 procent. In werkelijkheid is 1 procent doorberekend, zodat 0,075 procent minder aan de beleidsproducten is doorberekend. Per saldo heeft dit geen invloed op het rekeningsaldo.

Gemiddeld rentepercentage totaal vermogen lang (vreemd vermogen + eigen vermogen).

De leningportefeuille van de gemeente bedraagt € 134,9 mln. per ultimo 2022 met een gemiddeld leningpercentage van 1,69% (Voor een specificatie van de leningen wordt verwezen naar bijlage 1 van deze paragraaf). Inclusief het eigen vermogen bedraagt het gewogen gemiddelde rentekostenpercentage circa 1%. Dit percentage wordt gebruikt om de rentekosten aan de investeringen via de beleidsproducten door te belasten.

Het niet in stand kunnen houden van deze reserves brengt met zich mee dat de gemiddelde rentekosten zullen stijgen en aanvullend vreemd vermogen moet worden aangetrokken.

Langlopende leningen

Bijlage 1 biedt inzicht in de looptijd, het aflossingsdeel en de rentepercentages van de langlopende geldleningen.

Lening	Beëindiging looptijd in het jaar	Rente- percentage	Restant begin 2022	Jaarlijkse aflossing/ eenmalig	Restant eind 2022
235	2028	4,41	1.960	280	1.680
236	2028	4,47	2.800	400	2.400
237	2028	4,77	2.100	300	1.800
239	2030	3,81	3.600	400	3.200
241	2034	4,75	5.200	400	4.800
242	2030	3,94	6.750	750	6.000
Forwardlening RB	2022	1	26.000	26.000	0
Forwardlening RB	2023	1,15	13.000	0	13.000
Forwardlening AD	2035	2,033	14.000	0	14.000
Forwardlening AD	2040	2,048	14.000	0	14.000
Forwardlening AD	2045	2,005	14.000	0	14.000
Forwardlening AD	2050	1,977	14.000	0	14.000
Forwardlening AD	2055	1,925	14.000	0	14.000
Lening RB	2029	-0,11	40.000	0	40.000
Lening RB	2030	-0,055	36.000	4.000	32.000
Lening AD	2070	-0,02	45.000	0	45.000
Totaal			252.410	32.530	219.880

EMU saldo

Omschrijving (Bedragen x € 1.000)		2021 Jaarrekening	2022 Begroting na wijziging	2022 Jaarrekening
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-708	1.300	-12.333
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	26.925	36.838	10.784
3.	Mutatie voorzieningen	1.498	1.448	4.640
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-12.157	-21.215	-19.815
5.	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	750	0
Berekend EMU-saldo		-13.978	-13.625	1.338

RijswijkBuiten

Wat wilden we bereiken?

Visie op de paragraaf en de opgave

De transformatie van het glastuinbouwgebied in RijswijkBuiten in een unieke en duurzame woonlocatie, met daarbij voldoende voorzieningen op het gebied van detailhandel, onderwijs en welzijn.

De gebiedsontwikkeling RijswijkBuiten vindt zijn grondslag in het in 2009 door de raad vastgestelde Masterplan Rijswijk-Zuid. Dit masterplan is in 2013 en 2014, vijf jaar na vaststelling van het masterplan in overleg met de gemeenteraad geëvalueerd en op onderdelen in beoogd beleid aangepast en geactualiseerd.

In juni 2019 heeft de raad de zevende herziening van de grondexploitatie Sion – 't Haantje (Sion, Parkrijk en Pasgeld–West) vastgesteld, waarbij onder meer is besloten de exploitatieduur te verlengen tot en met 2026 (voorheen 2023) en de taakstelling te verhogen door extra meergezinswoningen en meer m² bedrijvigheid aan het programma in de grondexploitatie toe te voegen. In combinatie met het gebied Pasgeld-Oost (grond- en opstalontwikkeling door projectontwikkelaar Synchron) en de aansluiting op het omliggend gebied, wordt de beoogde gebiedsontwikkeling verder uitgewerkt, inclusief de verhoogde taakstelling. De extra taakstelling vloeide ook voort uit de extra woningdruk in onze regio.

Daarnaast werd besloten om een verwacht positief saldo van op de verkoop van gemeentegronden aan de projectontwikkelaar van Pasgeld-Oost als opbrengst over te boeken in de gemeentelijke grondexploitatie Sion - 't Haantje en zijn er met projectontwikkelaar Synchron afspraken gemaakt omtrent de beoogde inbreng van de gemeentelijke gronden in de gebiedsontwikkeling van Pasgeld-Oost.

De ontwikkeling van de woongebieden Pasgeld-Oost en deelgebied Pasgeld-West van de grondexploitatie Sion – 't Haantje, die volgens planning zou worden gerealiseerd in de periode 2022-2026, is in brede context bekeken met betrekking tot voortschrijdend inzicht op functies als verkeer, groen, water en cultuurhistorie in het totale gebied. Hiervoor is een hoofdplanstructuur opgesteld waarin een optimale aansluiting is gevonden tussen de beoogde woonopgave en landschappelijke opgave.

Een inmiddels afgerond participatieproces met bewoners en overige belanghebbenden heeft geleid tot belangrijke basisinformatie, vastgelegd in "schetsboek Pasgeld". Deze basisinformatie werd en wordt benut in de verdere uitwerking van plannen.

Op 12 oktober 2021 heeft de raad de hoofdplanstructuur voor heel Pasgeld vastgesteld. Besloten is om in de gemeentelijke grondexploitatie in het deelgebied Pasgeld-West de ontwikkeling en realisatie van maximaal 1.000 woningen mogelijk te maken. Voor Pasgeld-Oost is besloten het plangebied te verkleinen en het aantal te ontwikkelen woningen te beperken tot maximaal 110 in de vrije sector. Als gevolg hiervan wordt de hierboven nog genoemde overboeking van het verwachte positieve saldo naar de grondexploitatie Sion – 't Haantje niet meer gerealiseerd (verwerkt in de Tiende herziening 2022).

Na het opstellen van de hoofdplanstructuur wordt nu gewerkt aan de stedenbouwkundige, civiel-/cultuurtechnische en programmatische en financiële uitwerking van Pasgeld-West. De eerste uitwerking vormt de input voor de Elfde herziening, 2023 van de grondexploitatie Sion - 't Haantje.

Doelstellingen Sion, Parkrijk en Pasgeld-West

1. Volkshuisvesting, realisatie van circa 3.600 woningen met een differentiatie in het programma dat aansluit op de woonvisie en meest actuele in- en vooruitzichten;

2. Ruimtelijke en stedenbouwkundige inpassing in de woongebieden van commerciële en maatschappelijke voorzieningen, waaronder drie basisscholen, een gezondheidscentrum en bijzondere woonvormen/doelgroepen;
3. Realisatie en uitgifte op het bedrijventerrein Haantje – Pasgeld van bouwgrond voor circa 10 ha bvo voor bedrijven, overwegend midden- en kleinbedrijf;
4. Duurzaamheid, een optimale leefomgeving waarbij de milieubelasting, de mobiliteit en het energieverbruik minimaal en onderscheidend zijn;
5. Groenstedelijk woonmilieu, veel grondgebonden woningen in Sion, in deelgebieden Parkrijk en Pasgeld afgewisseld met appartementen in een parkachtige omgeving;
6. Aandacht voor cultuurhistorische waarden en sociale cohesie in de wijk;
7. Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie.

Deze doelstellingen werden bij de vaststelling van de Tiende herziening, 2022 van de Grondexploitatie Sion – 't Haantje op 8 februari 2022 herbevestigd.

Indicatoren

Indicatoren:Sion, Parkrijk ('t Haantje), Pasgeld- West en -Oost)	Realisatiestreefwaarde								
	t/m 2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1. Woningen ¹	2.253	154	164	164	165	166	165	165	165
2. EPC (BENG/ENG) ²	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Sociale huur ³	197	0	4	6	10	10	10	10	8
4. Scholen	2	0	1	0	0	0	0	0	0
5. Overige voorzieningen ⁴	3	1	0	0	0	0	0	0	0
6. Uitgifte bedrijventerrein in m2 BVO	33.006	10.102	8.436	5.113	5.113	5.113	5.113	5.113	5.113

1 Planning van de verkoop van bouw kavels voor woningen.

2 De EnergiePrestatieCoëfficiënt (EPC) van een woning drukt de energetische prestatie van een woning uit. Wettelijk is inmiddels vastgelegd dat nieuwbouwwoningen gasloos worden gebouwd en volgend jaar wordt de EPC-norm vervangen door een nieuw normstelsel, dat meer Europees aansluit met BENG (Bijna Energie Neutraal en Gasloos) en ENG (Energie Neutraal en Gasloos). De EPC-waarde 1,0 is ongeveer wat een gemiddelde woning in 1990 presteerde. Een woning met een EPC van 0,6 gebruikt dus nog maar 60% van de energie, die zo'n woning twintig jaar terug gebruikt zou hebben. De EPC-berekening is opgenomen in het bouwbesluit, en sinds 1995 is het verplicht deze bij een bouwaanvraag in te dienen. Vanaf 2011 geldt de strengere norm van EPC 0,6. Vanaf 2015 is de norm EPC 0,4. Vanaf 2020 is de norm BENG (= EPC circa 0,2), de norm ENG is gepland om enige jaren daarna in te voeren.

3 Met betrekking tot de fasering en de aantallen sociale huurwoningen vindt nog overleg plaats met de woningcorporaties

4 In Sion en Parkrijk zijn 2 kinderdagverblijven en een huisartsenpost gevestigd. In 2022 zal er een nieuwe huisartsenpost in 't Haantje gerealiseerd worden

Wat hebben we er voor gedaan?

Het programma van werkzaamheden en uitgifte van bouwgrond voor voornamelijk verkoop van woningbouw, zoals dat is gepland en diende als onderlegger van de ramingen van de jaarschijf 2021 van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Negende herziening, 2021.

In het najaar van 2021 is de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Tiende herziening 2022 opgesteld. De hieruit volgende wijzigingen voor de Programmabegroting 2022-2025 zullen in de 1e halfjaarrapportage 2022 worden meegenomen.

Grondverwerving

Verwervingsactiviteiten worden nadrukkelijk afgestemd op de beoogde ontwikkeling van het gebied. Bij een grootschalige ontwikkeling, waarvan sprake is in RijswijkBuiten, is het doel om alle nog benodigde percelen te verwerven in een minnelijk traject.

In 2022 zijn door de gemeente de laatste voor de grondexploitatie benodigde percelen in eigendom verworven. Voor de komende jaren binnen het gemeentelijk grondexploitatiegebied resteert dan nog de overname van enkele percelen, die ProRail in het kader van de aanleg van de spoorverdubbeling

heeft verworven. T.a.v. een aantal percelen (één eigenaar) is de levering aan ProRail nog niet afgerond, de eigenaar heeft een beroep in cassatie bij de Hoge Raad ingediend.

Mogelijk zal door de gemeente het traject van onteigening ingezet moeten worden.

Bouw- en woonrijp maken

De planning en de uitvoering van de werkzaamheden van bouw- en woonrijp maken zijn aangepast aan de uitgangspunten zoals opgenomen in de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Tiende herziening, 2022. De uitvoering heeft overeenkomstig plaatsgevonden. In de uitvoering is rekening gehouden met actuele eisen vanuit het Hoogheemraadschap van Delfland die als gevolg van klimaatverandering zijn aangescherpt en uitgangspunten op het gebied van het convenant klimaatadaptief bouwen.

Rente en financiering

Voor de financiering van de voorbereiding en uitvoering van de plannen was een arrangement afgesloten. Het renterisico was tegen een vast rentepercentage van 3,78% afgedekt door derivaten met een looptijd tot 1 september 2020. Over 2022 bedroeg de gemiddelde rente ca. 0,32%. In de grondexploitatieberekening wordt voor 2023 rekening gehouden met een calculatietarief voor de rentekosten van ca. 0,92%.

Risico's

De omgang met risico's bij grondexploitaties is beschreven in de Nota Grondbeleid. Risico's bij dit project kunnen zich voordoen op allerlei gebieden (o.a. politiek, bestuurlijk, maatschappelijk, economisch, wet- en regelgeving, samenwerking). Voor de kansen en bedreigingen van de gemeentelijke grondexploitatie is een risicoparagraaf opgesteld. Deze maakt deel uit van de grondexploitatie.

Risico's zoals verwerkt in de toets op weerstandsvermogen

De gekwantificeerde risico's binnen de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Elfde herziening, 2023 bedragen € 4,27 miljoen. Gelet op het negatieve exploitatieresultaat is hiervoor binnen de grondexploitatie geen dekking aanwezig. De Algemene reserve wordt ingezet als buffer.

Aanvullende algemene risico's

In 2021 was sprake van oplopende inflatie. Deze ontwikkeling werd sterker voortgezet in 2022. Dit kan ook langer aanhouden en leiden tot nog verdere kostenstijgingen.

Gronduitgifte

De uitgifte van bouwgronden in RijswijkBuiten werd voorzien in de periode tot en met 2026.

Conform Grondexploitatie Sion-'t Haantje Tiende herziening, 2022 werd er tot en met 2022 gerekend op een verkoop van 2.366 bouwkavels. Door de economische situatie is het tempo van de verkoop gestagneerd en zijn er tot en met 2022 2.253 kavels verkocht. De lagere verkoop heeft naast een daling t.o.v. de verwachte grondopbrengsten ook effect op de daling van de boekwaarde.

Naast de geplande scholen wordt de huidige tijdelijke school in Sion, als gevolg van een groter leerlingaantal dan gepland, voor een langere periode aangehouden. In Parkrijk is langs de Laan van 't Haantje eveneens een tijdelijke school in gebruik. De aldaar geplande woningbouw is uitgesteld tot nadat de tijdelijke huisvesting voor primair onderwijs niet langer nodig is

Uitgifte bouwgrond voor bedrijven

Om de afzet van bouwgrond voor bedrijven te stimuleren heeft de raad besloten om, in navolging van de woningbouwstimulering door middel van erfpacht, dit instrument ook voor bedrijventerreinen in RijswijkBuiten in te zetten.

Duurzaamheid

Rijswijk heeft als doel om van RijswijkBuiten een van de meest duurzame uitbreidingswijken van Nederland te maken. Onderdeel van deze ambitie is het beïnvloeden van de vervoerswijze. Hierbij wordt ingezet op een verschuiving van autogebruik naar duurzamere vormen van vervoer, zoals fietsen en openbaar vervoer. Zeker bij nieuwbouw op deze schaal is dat goed aan de voorkant te organiseren. De nabijheid van de bestaande stations Rijswijk en Delft en de (fiets)verbindingen naar die stations toe en het beter benutten daarvan is waar mede op wordt ingezet.

Voor het deelgebied Parkrijk is in lijn met bovengenoemde ambities een parkeerconcept opgesteld, waarbij lager autobezit wordt gestimuleerd door het aanleggen van “mobi-punten” op verschillende locaties in de wijk. Op deze locaties worden niet alleen deelauto’s aangeboden, maar ook deelbakfietsen en elektrische deelscooters. Op deze manier worden bewoners gestimuleerd om een (tweede) auto niet aan te schaffen, omdat alternatieve vervoermiddelen in de wijk aanwezig te zijn die het bezit van een (tweede) auto overbodig maken. Dit is ook uitgangspunt bij de uitwerking van Pasgeld–West.

Boekwaarde

In de paragraaf Financiering is de invloed van RijswijkBuiten op de hoge netto schuldquote van de gemeente opgenomen. Doelstelling is om deze schuldquote snel omlaag te brengen.

Voor 2022 wordt nu i.p.v. de in de Tiende herziening, 2022 geraamde verlaging met ca. € 12 miljoen, in de jaarrekening 2022 een afname van de boekwaarde met € 2,49 miljoen gerealiseerd. De stagnatie in het tempo van de afzet van bouwgrond is hier oorzaak van.

Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie

De Grondexploitatie Sion-'t Haantje Zevende herziening, 2019 is door de gemeenteraad in juni 2019 vastgesteld met een op eindwaarde sluitende grondexploitatie (geen verlies/winst geraamd).

Op advies van de accountant is bij het in september 2019 vaststellen van de gemeentelijke jaarrekening 2018 een verliesvoorziening voor de grondexploitatie Sion – 't Haantje gevormd. Dit is in de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Achtste herziening, 2020 ook verwerkt.

Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie bleef daarbij doelstelling. Als gevolg van de hiervoor vermelde ontwikkelingen is die doelstelling nog niet gehaald.

In de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Tiende herziening, 2022 werd uitgegaan van een benodigde verliesvoorziening van € 3,48 miljoen.

In de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Elfde herziening, 2023 zijn de effecten van de huidige economische situatie (inflatie en extreme kostenstijgingen enerzijds en vertraging afzet bouwgronden in combinatie met verkoopopbrengsten onder druk anderzijds) verwerkt. Daarnaast is als gevolg van het teruggefallen verkooptempo en aflopende financieringen noodzakelijk nieuw leningen aan te trekken met aanvullende rentelasten. De huidige verliesvoorziening dient op basis daarvan met € 17,25 miljoen opgehoogd te worden.

Wat heeft het gekost?

Grondexploitatie Sion – 't Haantje Tiende herziening, 2022		Werkelijk 2022 x € 1000
Verwerving		390
Plankosten		2.460
Bouwrijp maken		6.721
Rente en financiering		340
Gronduitgifte		502
Afname boekwaarde grondexploitatie		2.490
Totaal lasten		12.903
Plankosten		370
Bouwrijp maken		23
Gronduitgifte		12.510
Totaal baten		12.903

Jaarrekening

Balans

(voor bestemming van het gerealiseerde resultaat)

ACTIVA (bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa		
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	568	605
Subtotaal Immateriële vaste activa	568	605
Materiële vaste activa		
Investerings met een economisch nut	141.414	131.037
Investerings met een economisch nut waarvoor te bestrijding van kosten een heffing kan worden geheven	17.188	17.538
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	61.254	59.972
In erfpacht	2.738	3.227
Subtotaal Materiële vaste activa	222.595	211.774
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekingen aan:		
Deelnemingen	12.911	12.911
Subtotaal kapitaalverstrekingen	12.911	12.911
Leningen aan:		
Woningbouwcorporaties	550	595
Subtotaal leningen	550	595
Uiteenzettingen:		
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rente typische looptijd van één jaar of langer	1.997	2.604
Subtotaal uiteenzettingen	1.997	2.604
Totaal Financiële vaste activa	15.458	16.110
Totaal vaste activa	238.621	228.489
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden		
Onderhandenwerk, waaronder bouwgronden in exploitatie	88.855	108.671
Subtotaal voorraden	88.855	108.671
Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	23.080	15.156
Uitzettingen in 's Rijks schatkist een rente typische looptijd van één jaar of langer	3.515	58.705
Overige vorderingen	8.143	7.174
Verstekte kasgeldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	10.000	
Subtotaal uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar	44.738	81.035
Liquide middelen		
Kas-banksaldi	1.297	1.194
Subtotaal liquide middelen	1.297	1.194
Overlopende activa		
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, gesplitst in:		
1. Europese overheidslichamen		
2. Het Rijk		
3. Overige Nederlandse overheidslichamen		
- Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	5.886	7.488
Subtotaal overlopende activa	5.886	7.488
Totaal vlottende activa	140.777	198.388
TOTAAL ACTIVA	379.398	426.877

PASSIVA (bedragen x € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
VASTE PASIVA		
Eigen Vermogen		
Algemene reserve	32.124	31.865
Bestemmingsreserves	67.851	68.431
Gerealiseerde resultaat	-11.656	356
Subtotaal Eigen Vermogen	88.318	100.651
Voorzieningen	11.186	6.546
Subtotaal voorzieningen	11.186	6.546
Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer		
Obligatieleningen		
Onderhandseleningen van:		
1. binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen		
2. binnenlandse banken en overige financiële instellingen	219.880	252.410
3. binnenlandse bedrijven		
4. openbare lichamen		
5. overige binnenlandse sectoren		
6. buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren		
Door derden belegde gelden		
Waarborgsommen		
Overige leningen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		
Subtotaal Voorzieningen en Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer	219.880	252.410
Totaal vaste passiva	319.384	359.607
VLOTTENDE PASSIVA		
Netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar		
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden		22.000
Overige kasgeldleningen		
Banksaldi	2	2
Overige schulden	28.062	20.139
Subtotaal netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar	28.064	42.141
Overlopende passiva		
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	8.064	8.717
- De Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende dienstjaren. De voorschotten worden uitgeplitst naar de ontvangen bedragen van:		
1. Europese overheidslichamen		
2. het Rijk	21.463	13.234
3. overige Nederlandse overheidslichamen		3.178
- Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate komen van volgende begrotingsjaren	2.423	
Subtotaal overlopende passiva	31.950	25.129
Totaal vlottende passiva	60.014	67.270
TOTAAL PASSIVA	379.398	426.877

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

Bedragen x € 1.000	Primitieve begroting		Saldo	Begrotingswijzigingen	
	Lasten	Baten		Lasten	Baten
Omschrijving programma's					
1. Algemeen Bestuur en Organisatie	6.495	639	-5.856	489	163
2. Openbare Orde en Veiligheid	7.354		-7.354	-10	
3. Verkeer en Vervoer	10.822	3.175	-7.647	-74	800
4. Economie en Werken	1.071	366	-705	269	-67
5. Onderwijs	6.226	175	-6.051	440	210
6. Sport, Cultuur en Recreatie	9.668	1.587	-8.081	172	129
7. Sociaal Domein	81.968	25.978	-55.990	10.441	6.424
8. Wonen en Leven	53.950	52.610	-1.340	-7.025	-8.376
Subtotaal programma's	177.553	84.531	-93.023	4.703	-717
Algemene dekkingsmiddelen					
Lokale heffingen	195	13.007	12.812	78	
Algemene uitkering	-616	106.161	106.777	1.829	11.765
Dividend	32	300	267		78
Overige algemene dekkingsmiddelen	596	2.090	1.494	2.148	177
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	207	121.558	121.350	4.055	12.020
Overhead	27.687	1.098	-26.589	2.588	
Heffing VPB	15		-15	330	
Onvoorzien uitgaven exploitatie	50		-50		
Onvoorzien uitgaven investeringen	-900		900	900	
Subtotaal onvoorzien	-850		850	900	
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN					
	204.613	207.186	2.573	12.576	11.303
Mutaties reserves					
Algemeen Bestuur en Organisatie					
Openbare Orde en Veiligheid		128	128		
Verkeer en Vervoer	1.029	1.283	253	515	-40
Economie en Werken					
Onderwijs					
Sport, Cultuur en Recreatie					244
Sociaal Domein					188
Wonen en Leven		263	263	90	1.246
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		475	475		580
Subtotaal mutaties reserves	1.029	2.149	1.120	605	2.218
HET RESULTAAT	205.642	209.335	3.693	13.181	13.520

Bedragen x € 1.000	Begroting na wijziging			Werkelijk			Afwijkingen (+=voordeel)		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Omschrijving programma's									
1. Algemeen Bestuur en Organisatie	6.984	802	-6.182	6.279	1.067	-5.212	706	265	971
2. Openbare Orde en Veiligheid	7.343		-7.343	7.259	9	-7.250	85	9	94
3. Verkeer en Vervoer	10.748	3.975	-6.773	11.386	4.715	-6.671	-637	739	102
4. Economie en Werken	1.340	299	-1.041	1.281	545	-735	60	246	306
5. Onderwijs	6.666	385	-6.281	8.432	2.772	-5.660	-1.766	2.387	621
6. Sport, Cultuur en Recreatie	9.840	1.716	-8.124	9.450	1.742	-7.708	389	27	416
7. Sociaal Domein	92.409	32.402	-60.007	94.026	34.884	-59.142	-1.616	2.481	865
8. Wonen en Leven	46.925	44.233	-2.691	59.902	36.101	-23.801	-12.977	-8.132	-21.109
Subtotaal programma's	182.257	83.813	-98.443	198.014	81.835	-116.178	-15.757	-1.978	-17.735
Algemene dekkingsmiddelen									
Lokale heffingen	273	13.007	12.733	601	13.571	12.970	-327	564	237
Algemene uitkering	1.213	117.926	116.713		120.399	120.399	1.213	2.474	3.686
Dividend	32	378	345	129	378	249	-97	1	-96
Overige algemene dekkingsmiddelen	2.744	2.267	-477	3.303	2.801	-502	-559	533	-25
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	4.262	133.578	129.315	4.033	137.149	133.116	229	3.572	3.801
Overhead	30.275	1.098	-29.177	30.198	1.086	-29.112	78	-12	66
Heffing VPB	345		-345	159		-159	186		186
Onvoorzien uitgaven exploitatie	50		-50				50		50
Onvoorzien uitgaven investeringen									
Subtotaal onvoorzien	50		-50				50		50
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN									
	217.189	218.489	1.300	232.403	220.070	-12.333	-15.214	1.582	-13.633
Mutaties reserves									
Algemeen Bestuur en Organisatie									
Openbare Orde en Veiligheid		128	128		128	128			
Verkeer en Vervoer	1.544	1.243	-302	1.746	1.373	-373	-202	131	-71
Economie en Werken									
Onderwijs									
Sport, Cultuur en Recreatie		244	244		217	217		-27	-27
Sociaal Domein		188	188		100	100		-88	-88
Wonen en Leven	90	1.509	1.419	290	235	-55	-200	-1.274	-1.474
Algemene dekkingsmiddelen		1.055	1.055		660	660		-395	-395
Subtotaal mutaties reserves	1.634	4.367	2.732	2.036	2.713	677	-402	-1.654	-2.055
HET RESULTAAT	218.823	222.855	4.032	234.439	222.783	-11.656	-15.616	-72	-15.688

Het nadelig restantsaldo van € 11.656.065,64 zal middels een voorstel bij de jaarrekening aan de raad ter vaststelling worden voorgelegd.

Voor de toelichting op de analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de realisatie per programma verwijzen wij naar de programmaverantwoording (wat heeft het gekost?).

Als gevolg van de doorbelasting van overhead naar directe salarislasten en inhuurlasten op de beleidsproducten zijn de lasten voor dit beleidsproduct hoger geworden dan geraamd.

Grondslagen

Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarstukken zijn opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarstukken

Waardering van passiva en activa en de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde, tenzij in deze grondslagen anders is vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten, waaronder ook begrepen de heffing van de vennootschapsbelasting, worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden genomen als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten verantwoord in het jaar dat uitbetaling plaats vindt. Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt dan ook geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende vakantiegeld- en (spaar)verlofaanspraken.

De algemene uitkering is opgenomen conform de best mogelijke schatting gebaseerd op basis van de laatst beschikbare informatie. Ten aanzien van het component aangaande de accresmededeling wordt deze opgenomen conform de in verslagjaar t laatst gepubliceerde accresmededeling. Doorgaans is deze accresmededeling opgenomen in de septembercirculaire. De gevolgen van het bijgestelde accres zoals opgenomen in de meicirculaire van het verslagjaar t+1 worden verantwoord in de jaarrekening van het op het verslagjaar volgend boekjaar.

Dividenden zijn verantwoord in het jaar waarin het besluit tot toekenning van het dividend door de Algemene vergadering van de vennootschap is genomen.

De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden in het vervolg van deze jaarrekening toegelicht.

Algemeen

Hieronder is bij de diverse onderdelen van de vaste activa een toelichting gegeven. Alle bedragen in de tabellen van deze paragraaf zijn gedeeld door € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vast activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen van derden, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Bijdragen aan activa van derden worden geactiveerd als ze individueel een bedrag van € 50.000 te boven gaan. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode

waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn fysiek aanwezige activa. Het BBV kent de volgende soorten materiële vaste activa:

- investeringen met een economisch nut;
- investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Alle investeringen met een economisch nut > € 15.000 worden conform de financiële verordening geactiveerd.

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden geactiveerd en over de gebruiksduur afgeschreven. Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten (waaronder overheadkosten en rente), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Ten aanzien van investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut geldt tot aan investeringsdatum 31 december 2016 dat eventuele bijdragen uit de reserves in mindering zijn gebracht op deze investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Ten aanzien van investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven geldt dat vanuit de spaarcomponent van heffingen gevormde voorzieningen voor toekomstige vervangingsinvesteringen met economisch nut in mindering zijn gebracht op de in het boekjaar gepleegde investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing is geheven. Over het resterende bedrag wordt afgeschreven.

De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte economische levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen.

Buiten gebruik gestelde vaste activa

Indien een vast actief buiten gebruik is gesteld, heeft op het moment van buitengebruikstelling een afwaardering van de boekwaarde plaatsgevonden naar de lagere restwaarde.

Afschrijvingen

De volgende afschrijvingstermijnen, zoals ook vastgelegd in de *financiële verordening*, zoals vastgesteld door de gemeenteraad d.d. 19-04-2016, zijn van toepassing:

Gehanteerde afschrijvingstermijnen in hoofdlijnen:	Jaren
Buitenruimte	10-60
Financiële activa	1-5
Gebouwen en terreinen	5-40
Infrasstructuur	20-50
Voer- en vaartuigen	7-15
Afschrijfmethode	Lineair
Een uitgebreidere specificatie is opgenomen in de Financiële verordening van 2016	

Opmerking

De gekozen afschrijvingsperiode voor de oude investeringen (staat van oude activa/afgesloten kredieten) wordt niet aangepast. Bovenstaande opsomming geldt alleen voor nieuwe investeringen. Op oudere investeringen gelden nog de regels van de toen geldende financiële verordeningen. Voor alle investeringen geldt overigens dat bij een jaarstuk wordt beoordeeld of de boekwaarden t.o.v. de technische en economische levensduur nog wel reëel is of dat moet worden afgeboekt. Er is zoveel mogelijk aangesloten op de huidige systematiek van afschrijvingen die gebruikelijk is binnen de gemeente Rijswijk.

Erfpacht

In erfpacht uitgegeven gronden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, waarbij de uitgifteprijs van eerste uitgifte geldt als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) verminderd met de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de marktwaarde van de aandelen daalt tot onder de verkrijgingsprijs, vindt afwaardering naar deze lagere marktwaarde plaats.

Vorraden

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

Het startpunt van een grondexploitatie is het raadsbesluit met de vaststelling van het complex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de grondexploitatie geopend en kunnen vervaardigingskosten worden geactiveerd.

De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten (limitatief opgesomd in de kostensoortenlijst zoals opgenomen artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening), welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs worden daarnaast een redelijk deel van de indirecte kosten opgenomen en is de werkelijk over vreemd vermogen betaalde rente over het boekjaar toegerekend. De rente is toegerekend over de boekwaarde van de grondexploitatie per 1 januari van het betreffende boekjaar.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd wordt tussentijds naar rato van de voortgang van de kosten en de opbrengsten winst worden genomen. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

De verliezen op grondexploitaties worden voorzien zodra deze bekend zijn. De voorziening wordt gewaardeerd op netto contante waarde. De disconteringsvoet die is gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties is voor alle gemeenten gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Jaarlijks wordt de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren berekend ter dekking van risico's van oninbaarheid van de bestaande vorderingen. De hoogte van de voorziening is berekend op basis van de dynamische methode voor alle posten < € 5.000 (vaste percentages naar ouderdom van de vordering)

- huidig boekjaar 10% van het openstaande bedrag;
- boekjaar –1 20% van het openstaande bedrag;
- boekjaar –2 40% van het openstaande bedrag;
- boekjaar –3 60% van het openstaande bedrag;
- boekjaar –4 80% van het openstaande bedrag;
- boekjaar –5 en verder 100% van het openstaande bedrag.

Voor de posten > € 5.000 is de statische methode toegepast. Hierbij wordt elke vordering beoordeeld en gewaardeerd op inbaarheid. De geschatte afwaardering van de vordering wordt opgenomen in een voorziening dubieuze debiteuren en in mindering gebracht op de debiteuren.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald. Onder de nog te ontvangen bedragen zijn de gemaakte voorbereidingskosten voor faciliterende exploitatieplannen of nog te sluiten anterieure overeenkomsten als 'nog te verrekenen kosten' opgenomen indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. de kosten moeten passen binnen de kostensoortenlijst Wro/Bro; en
2. de kosten mogen maximaal 5 jaar als overige nog te ontvangen bedragen blijven staan; na maximaal 5 jaar moet het kostenverhaal zijn gerealiseerd dan wel dienen de kosten te worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat; en
3. er is een besluit door de raad of het college genomen tot het maken van voorbereidingskosten voor faciliterend grondbeleid in een aangewezen gebied voor het ontwikkelen van het exploitatieplan of tot het sluiten van een anterieure overeenkomst.

Eigen vermogen

In het BBV worden reserves omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die vanuit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden zijn. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van reserves is een zaak van de gemeenteraad. Daarom worden reserves ook wel onderverdeeld in algemene en bestemmingsreserves. Zodra de raad aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve. Om die reden kunnen bestemmingsreserves naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Heeft een reserve geen bestemming dan wordt het een algemene reserve genoemd. Mutaties in reserves zijn enkel mogelijk op basis van een raadsbesluit genomen voor het einde van het betreffende begrotingsjaar. De reserves worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen (schulden) van de gemeente. Om die reden kunnen voorzieningen naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen.

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Voorzieningen worden gevormd indien er sprake is van:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
- Bijdragen (spaarcomponent) aan toekomstige vervangingsinvesteringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven.
- Middelen verkregen van derden, die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen verkregen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

De vorming van een voorziening, dan wel een dotatie aan een reeds bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendungen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

Aan voorzieningen ter egalisatie van (onderhouds)lasten van kapitaalgoederen over meerdere begrotingsjaren ligt een actueel (beheer)plan ten grondslag. Uitgevoerd achterstallig onderhoud is daarbij ten laste van de exploitatie verantwoord. Deze lasten zijn niet ten laste van de gevormde voorziening gebracht.

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Voor het bepalen van het "jaarlijks vergelijkbaar volume" is een tijdsperiode van vier jaar gehanteerd.

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan.

Vaste schulden, met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Toelichting op de balans

(bedragen x € 1.000)

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2021
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	12.911	12.911
Leningen aan woningbouwcorporaties	550	595
uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rente typische looptijd van één jaar of langer	1.996	2.604
Totaal	15.457	16.110

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2022:

	Boekwaarde 1-1-2022	Vermeer- deringen	Investerings	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2022
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	605			37		568
Totaal	605			37		568

Materiële vaste activa

De investeringen met een economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde 1-1-2022	Correctie begin balans	Vermeer- deringen	Verminderings/ aflossingen	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2022
Gronden en terreinen	14.496		7			7	14.496
Woonruimten	1.254				36		1.218
Bedrijfsgebouwen	103.488	-94	12.606	35	3.264	114	112.587
Vervoermiddelen	445				101		345
Machines, apparaten en installaties	2.864	-29	10		496		2.349
Overige materiële vaste activa	8.488	123	2.572		723	42	10.418
Totaal	131.036	0	15.195	35	4.619	164	141.413

Investerings met economisch nut waarvoor heffing wordt geheven zijn als volgt:

	Boekwaarde 1-1-2022	Vermeer- deringen	Verminderings/ aflossingen	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2022
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	17.538	834		1.184		17.188
Totaal	17.538	834		1.184		17.188

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut:

Investerings voor 2017:

	Boekwaarde 1-1-2022	Correctie negatieve kredieten	Vermeer- deringen	Verminderen/ aflossingen	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2022
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken	19.589	-1.280	268		1	1.652	17.005
Machines, apparaten en installaties	6.043					463	5.580
Overige materiële vaste activa	2.479					418	2.061
Totaal	28.111	-1.280	268		1	2.533	24.646

Investerings na 2017:

	Boekwaarde 1-1-2022	Correctie negatieve kredieten	Vermeer- deringen	Verminderen/ aflossingen	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2022
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken	20.765	96	4.901		584	1.457	23.757
Machines, apparaten en installaties	4.995		1.289		188		6.096
Overige materiële vaste activa	6.101	-96	1.104		255	99	6.755
Totaal	31.861	0	7.293		1.026	1.556	36.608

Investerings met economisch nut in erfpacht uitgegeven zijn als volgt:

	Boekwaarde 1-1-2022	Vermeer- deringen	Verminderen/ aflossingen	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2022
In erfpacht	3.227	489	978			2.738
Totaal	3.227	489	978			2.738

Financiële vaste activa

De post financiële vaste activa wordt onderscheiden in:

	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2021
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	12.911	12.911
Leningen aan woningbouwcorporaties	550	595
uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rente typische looptijd van één jaar of langer	1.996	2.604
Totaal	15.457	16.110

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2022:

	Boekwaarde 1-1-2022	Vermeer- deringen	Verminderen/ aflossingen	Afschr- ijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2022
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	12.911					12.911
Leningen aan woningbouwcorporaties	595		45			550
uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rente typische looptijd van één jaar of langer	2.604	138	746			1.996
Totaal	16.110	138	791			15.457

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

De post voorraden wordt onderscheiden in:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2022 (+= voordeel)	Boekwaarde 31-12-2021 (+= voordeel)
RijswijkBuiten	-110.853	-113.261
Eikelenburg	1.269	1.108
	-109.584	-112.153

Voor het totaal van de in exploitatie zijnde bouwgrondexploitaties kan van het verloop in 2022 het volgende overzicht worden weergegeven:

Omschrijving	Verantwoord tot 1jan22 (+= voordeel)	Kosten 2022	Opbrengsten 2022	Verantwoord tm 31dec22 (+= voordeel)	Nog te verwachten kosten	Nog te verwachten opbrengsten	Vermoedelijk resultaat (+= voordeel)	Verlies voorziening
RijswijkBuiten	-113.261	10.496	12.903	-110.853	56.382	142.420	-24.287	-20.729
Eikelenburg	1.108	28	189	1.269	75	1.204	2.437	
	-112.153	10.524	13.092	-109.584	56.457	143.624	-21.850	-20.729

De waardering van de in exploitatie genomen gronden is gebaseerd op de inzichten van april-2023 en de daarbij behorende inschatting van uitgangspunten, parameters en risico's. Uiteraard betreft dit een inschatting die omgeven is door onzekerheden, die periodiek, maar minimaal jaarlijks, wordt herzien en waarbij de waardering in het komende jaar zowel positief als negatief kan uitvallen. Het college is van mening dat op basis van de huidige informatie en inzichten de beste schatting is gemaakt voor de waardering van de in exploitatie genomen gronden.

De toelichting en risico's zijn nader toegelicht in de paragraaf Grondbeleid, RijswijkBuiten en de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in het jaarverslag.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De post uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar wordt onderscheiden in:

	Boekwaarde 1-1-2022	Verminderen/deringen aflossingen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2022
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de wet fido		10.000			10.000
		10.000			10.000

Schatkistbankieren

Drempelbedrag^[1]

In principe dienen alle overtollige middelen in de schatkist te worden aangehouden. Er zijn echter een aantal uitzonderingen. Eén daarvan is het drempelbedrag. Dat is een minimumbedrag (afhankelijk van de omvang van de decentrale overheid) dat gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden. Voor gemeente Rijswijk geldt voor 2022 een drempelbedrag van € 4,3 miljoen.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren

Het drempelbedrag is bedoeld om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen: niet elke laatste euro hoeft in de schatkist te worden aangehouden. In principe hoeven dus alleen de liquide middelen die boven het drempelbedrag uitgaan in de schatkist te worden aangehouden. In 2022 hebben geen overschrijdingen plaatsgevonden van het drempelbedrag. In onderstaande tabel is te zien wat de benutting van het drempelbedrag schatkistbankieren gedurende de vier kwartalen 2022 is geweest:

[1] De drempel is gelijk aan 2% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen. Indien het begrotingstotaal hoger is dan € 500 miljoen is de drempel gelijk aan € 10,0 miljoen plus 0,2% van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat. De drempel is nooit lager dan € 1.000.000.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren x € 1.000					
		Verslagjaar			
(1)	Drempelbedrag	4.300			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	775	1.151	732	586
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	-	-	-	-
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	525	901	482	336
(1) Berekening drempelbedrag		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	218.000			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	218.000			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat				
(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.		Drempelbedrag	4.300		
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	69.711	104.743	67.328	53.935
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	775	1.151	732	586

[2] Deze toelichting is opgenomen conform het rekenmodel dat beschikbaar is gesteld door het Ministerie van Financiën: <https://www.dsta.nl/schatkistbankieren/documenten/publicaties/2022/06/29/voorbeeld-berekening-drempelbedrag>.

Op grond van artikel 52c van het BBV dient tenminste toegelicht te worden:

- het drempelbedrag voor het begrotingsjaar waarover verantwoording wordt afgelegd; en
- voor ieder kwartaal van dat jaar, het bedrag aan middelen, bedoeld in artikel 2, vierde lid, van de Wet financiering decentrale overheden, dat in het kader van het drempelbedrag door de provincie onderscheidenlijk de gemeente buiten 's Rijks schatkist is aangehouden.

Voorziening oninbare vorderingen

Op grond van de BBV is het verplicht een voorziening te vormen zodra een onafwendbaar risico zich voordoet dat in de toekomst tot kosten zal leiden. De hoogte van de dotatie aan de voorziening is aan de gemeente overgelaten. In de financiële verordening van de gemeente Rijswijk staan de regels van de voorziening voor oninbare vorderingen beschreven. Bij publiekrechtelijke vorderingen en privaatrechtelijke vorderingen kleiner dan € 5.000 wordt een percentage gestort in de voorziening, afhankelijk van het jaar van ontstaan. Voor de overige vorderingen wordt een voorziening wegensoninbaarheid gevormd op basis van een beoordeling op inbaarheid.

Bij de schuldhulpverlening zijn in 2022 geen dubieuze debiteuren bijgekomen.

	Saldo 31-12-2021	Voorziening oninbaarheid	Bruto saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2022
Overige vorderingen	6.213	4.260	10.435	6.175
Totaal	6.213	4.260	10.435	6.175

	Stand 1-1-2022	Te storten bij de jaarrek.	Oninbaar verklaard	Berekende stand 31-12-2022
Publiekrechtelijk	651	170	79	900
Privaatrechtelijk	358	-104		254
Schuldhulpverlening	5	0		5
Sociale Zaken	3.192	-91		3101
	Min=onttrekken en plus=te storten			
Totaal	4.206	-25	79	4.260

Liquide middelen

De post liquide middelen wordt onderscheiden in:

	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2021
Kassaldi	128	18
Banksaldi	1.169	1176
Totaal	1.297	1.194

Overlopende activa

De post overlopende activa wordt onderscheiden in:

	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2021
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, gesplitst in:		
-Europese overheidslichamen		
-Het Rijk	0	
-Overige Nederlandse overheidslichamen	0	
-Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	5.886	7.488
Totaal	5.886	7.488

De balanspost overlopende activa betreft posten uit de normale bedrijfsuitoefening die het gevolg zijn van (conform het stelsel van baten en lasten) toerekenen van lasten aan het boekjaar 2022. Het betreft hier onder andere onderhoudscontracten, huren, abonnementen, etc. welke betrekking hebben op 2023.

Overige nog te ontvangen bedragen

Net als de overlopende activa is dit saldo het gevolg van toerekenen van baten aan het boekjaar 2022. Het betreft hier een grote verscheidenheid aan nog te ontvangen bedragen. De in de balans opgenomen van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Voorheen voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Ontvangen van	Saldo 1-1-2022	Toevoegingen 2022	Ontvangsten 2022	Saldo 31-12-2022
Subsidie A16	Rijk		9.295		9.295
Subsidie C41B	Provincie		74		74
Subsidie C62	Rijk	5			5
Subsidie G12	Rijk	93	8		100
Totaal vooruitontvangen subsidies		98	9.377		9.475

PASSIVA

Eigen vermogen

	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2021
Algemene reserve	32.124	31.865
Bestemmingsreserves	67.851	68.431
Gerealiseerde resultaat	-11.656	356
Totaal	88.318	100.651

Reserves

In het BBV worden reserves omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die vanuit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden zijn. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van reserves is een zaak van de gemeenteraad. Daarom worden reserves ook wel onderverdeeld in algemene en bestemmingsreserves. Zodra de raad aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve. Om die reden kunnen bestemmingsreserves naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Heeft een reserve geen bestemming dan wordt het een algemene reserve genoemd.

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de reserves gedurende het jaar 2022:

Reserves (bedragen x € 1.000)	Saldo	Bestemming	Toevoegingen	Aanwendungen	Saldo
	1-1-2022	resultaat 2021	2022	2022	31-12-2022
Algemene reserves					
Algemene dekkingsreserve	31.865	259			32.124
Totaal algemene reserves	31.865	259			32.124
Bestemmingsreserves					
Baggerwerken	721				721
Corona maatregelenpakket	1.213			660	553
Cultuur	142	97		212	27
Decentrale arbeidsvoorwaarden	105				105
Faciliteiten voor jongeren	485				485
Gemeentepersoneel	163				163
Groiefonds Rijswijk	1				1
Huis van de Stad	6.288				6.288
Innovatiefonds	1.000			100	900
Investeringsfonds energietransitie en klimaat	7.120		290		7.410
Kwaliteit en verbinding parken					
Rijswijk Zuid	1.300				1.300
Landgoederenzone fase 1	3.500				3.500
Nieuwbouw brandweerkazerne	5.431			128	5.302
Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	711				711
Parkeergarage	2.500				2.500
Parkeren	2.402		1.746	1.372	2.776
Realisatie kunst in de openbare ruimte	145			5	140
Realisatie tunnel Prinses Beatrixlaan	30.000			2	29.998
Reserve organisatie 2020	44				44
Revitalisering Oud-Rijswijk	82				82
Wijkontwikkeling	1.780			235	1.545
Woonfonds	3.300				3.300
Totaal van de bestemmingsreserves	68.431	97	2.036	2.713	67.851
Totaal van de reserves	100.296	356	2.036	2.713	99.975

Toelichting op de reserves

Algemene dekkingsreserve

Het vormen van een bufferfunctie voor onverwachte tegenvallers. Stortingen worden gedaan op basis van een positief exploitatieresultaat of bij vrijval van reserves. Onttrekkingen vinden plaats om de reserves aan te vullen of om bestemmingsreserves in te stellen of aan te vullen. Gelet op de aard van de reserve worden bij het samenstellen van de begroting geen mutaties geraamd. De begrotingssaldi zijn apart in het overzicht opgenomen.

Gedurende 2022 is op basis van het raadsbesluit d.d. 5 juli 2022 € 259.000 toegevoegd.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserve Baggerwerken

Deze bestemmingsreserve wordt aangewend voor bagger gerelateerde uitgaven/investeringen.

Er waren geen mutaties in 2022.

Bestemmingsreserve Corona maatregelenpakket

In 2021 is het Corona Maatregelenpakket Samen Rijswijk vastgesteld. Een pakket maatregelen gericht op het tegengaan van de korte termijneffecten van de COVID-pandemie. Het maatregelenpakket is gestoeld op drie pijlers:

- Maatschappelijk;
- Sociaal;
- Economisch.

De beschikbaar gestelde budgetten voor deze pijlers zijn ingezet voor zelfredzaamheid van onder andere jongeren en ondernemers. Maar ook voor het verenigingsleven en welzijnsactiviteiten, alsmede voor het ondersteunen van ondernemers om te ondernemen. Dit is allemaal gedaan vanuit bestaand beleid, waar mogelijk verruiming van het bestaande beleid en waar nodig nieuw beleid. Vanuit elke pijler zijn de beschreven activiteiten en maatregelen opgepakt, uitgewerkt en waar mogelijk geïmplementeerd/uitgevoerd. Met ondernemers en (regionale) partners zijn plannen gemaakt en samenwerkingen aangegaan om hen te ondersteunen en de impact van COVID-19 op hun bedrijfsvoering te verminderen. Zo zijn de hoteliers in Rijswijk verenigd in een Hotelcollectief en vanuit dat collectief gaan zij komende jaren de samenwerking aan met de cultuurpartners en retailers om te komen tot gezamenlijke arrangementen voor de bezoekers van Rijswijk. Vanuit Economie en Onderwijs is breed ingezet op de ontwikkeling van de Energy Cave en de versterking onderwijs-arbeidsmarkt. Naast de doorontwikkeling van een campus, is er ingezet op het aantrekken van partners ter versterking van het ecosysteem rondom geothermie en de samenwerking en kennisdeling verder te ontwikkelen. Daarnaast zijn er vanuit Jeugd en Onderwijs extra online-activiteiten georganiseerd voor jongeren in Rijswijk met als doel in verbinding te blijven met deze doelgroep en hen een activiteitenaanbod aan te kunnen bieden passend binnen de op dat moment geldende maatregelen. Ook is er veel aandacht geweest voor de winkelcentra in Rijswijk. Waarbij hele concrete acties, zoals ondersteuning van Vakantie Winweken en Kidshelden in Bogaard stadscentrum en de bierloop, het zomerfeest en Winter Wonderland in Oud-Rijswijk. Tevens is voor Oud-Rijswijk geïnvesteerd in verdere digitalisering van het winkelcentrum door middel van social media inzet. In het kader van de digitalisering is, samen met de horecaondernemers en de KHN Rijswijk, de Nocto-app gelanceerd. Met deze app is het voor bezoekers nog makkelijk om een leuke horecagelegenheid te vinden in Rijswijk en kunnen ondernemers meer exposure genereren. Samen met twee IT-ondernemers in Rijswijk is een programma ontwikkeld gericht op het creëren van meer bewustzijn van cybersecurity bij zowel ondernemers zelf als de individuele burger. Het programma bestaat uit een workshop en trainingen. Ondernemers in Rijswijk kunnen zich voor beide elementen inschrijven. Ook wordt in samenwerking met de BBR gewerkt aan het versterken van de organisatiegraad middels het opzetten van een Bedrijven Investeringszone Middengebied Plaspoelpolder. Vanuit de gemeente wordt een bijdrage geleverd aan de hiervoor benodigde externe expertise voor advies en uitvoering. Tot slot is er vanuit Sport in 2022 € 29.250 uitgegeven aan verenigingsondersteuning.

Gedurende 2022 is op basis van de raadsbesluiten d.d. 5 juli en 8 november 2022 € 659.800 onttrokken.

Bestemmingsreserve Cultuur

De bestemmingsreserve Cultuur bestond uit 2 componenten:

- Resterende rijksmiddelen voor de ondersteuning van de lokale cultuur, ter hoogte van € 141.800. Omdat er rekening gehouden werd met een lange doorwerking van de coronacrisis op de culturele sector, is besloten tot een bestemmingsreserve cultuur voor nadere benodigde ondersteuning.
- In 2021 resteerde binnen de budgetten van Kunst en cultuur een bedrag van € 97.000. Dit restant is bij de bestemming van het rekeningsaldo 2021 ten behoeve van het innovatiebudget kunst en cultuur gestort in de bestemmingsreserve.

De bestemmingsreserve is in 2022 ingezet als gedeeltelijke dekking voor de subsidieregeling 'Tijdelijke nadere regels steun, herstel en vernieuwing culturele infrastructuur gemeente Rijswijk'. Dit gold ook voor de met de decembercirculaire 2021 ontvangen decentralisatie-uitkering van € 100.000 voor ondersteuning van de lokale cultuur. Het subsidieplafond van deze regeling bedroeg daarmee € 338.800. In totaal is er voor € 211.650 aan subsidies verstrekt, waarbij het innovatiebudget volledig benut is. Het resterend saldo van de bestemmingsreserve is € 27.500.

Gedurende 2022 is op basis van het raadsbesluit d.d. 5 juli 2022 € 97.000 toegevoegd en is op basis van de raadsbesluiten d.d. 5 juli en 8 november 2022 € 211.650 onttrokken.

Bestemmingsreserve *Decentrale arbeidsvoorwaarden*

Deze reserve wordt gevormd met de gelden die jaarlijks beschikbaar zijn voor lokale arbeidsvoorwaarden ten behoeve van vitaliteit. Jaarlijks is een bedrag van ca. € 54.000 beschikbaar. Wanneer de kosten hoger uitvallen wordt het tekort uit deze reserve onttrokken. Dit bedrag dient als dekking voor de verkoop van uren voor de aanschaf van fietsen cafetariamodel en de bijdrage van € 250 bruto voor aanschaf van een fiets. Het overschot op het budget wordt jaarlijks in deze reserve gestort.

Er waren geen mutaties in 2022.

Bestemmingsreserve *Faciliteiten voor jongeren*

Deze reserve is gevormd in 2021 voor het opzetten van ruime, veilige en uitdagende speel- en recreatieplekken voor jongeren. Rijswijk telt nu ruim 170 speelplekken waar kinderen met plezier buiten kunnen spelen. Voor de oudere jeugd is er op dit moment niet veel aanbod, daarom is er besloten dat voor deze groep plekken bijkomen, zoals een interactief ontmoetingspunt en een skatebaan.

Er waren geen mutaties in 2022.

Bestemmingsreserve *Gemeentepersoneel*

Deze reserve is in 2009 gevormd met de gelden uit de uitkering van het resterende vermogen van IZA Nederland. Deze uitkering is betaald in twee tranches. Het eerste deel in 2009 en het tweede deel in 2012.

In 2010 heeft het college besloten dat deze gelden kunnen worden besteed aan diverse activiteiten binnen de onderwerpen:

- Levensfasemanagement;
- het Leren, Eigen verantwoordelijkheid, Groei en Ontwikkeling (LEGO) en
- Gezondheidsmanagement.

Op 8 september 2015 heeft het college besloten € 485.000 uit deze reserve in te zetten voor het trainingsprogramma van de organisatieontwikkeling. Het betreft:

- Leerwerkplaatsen voor de opgaventeams;
- Leiderschapstraject voor de opgavenmanagers;
- Trainingen op specifieke rollen.

Jaarlijks wordt gezien welk bedrag uit deze reserve onttrokken moet worden.

Er waren geen mutaties in 2022.

Bestemmingsreserve *Groefonds Rijswijk*

Deze reserve is gevormd door de opbrengsten uit de verkoop van de aandelen Eneco. Voor alle bestedingsdoelen zijn geormerkte bestemmingsreserves Groefonds ingesteld. Deze (algemene) reserve groefonds kan overschotten op de geormerkte bestemmingsreserves Groefonds opvangen.

Er waren geen mutaties in 2022.

Bestemmingsreserve *Huis van de Stad*

Op 12 december 2017 heeft de raad ingestemd met het raadsvoorstel Investeringsbudget gefaseerde uitvoering Huis van de Stad. In het voorstel is aangegeven dat de frictiekosten ten laste van de algemene reserve zullen worden gebracht. Deze frictiekosten zijn berekend op € 6.346.000. Hiervoor is een bestemmingsreserve huis van de stad ingesteld. In de begroting 2019 zullen de frictiekosten worden geraamd (2021 en 2022 rente, afschrijving en beheerlasten van de eerste fase). Voor hetzelfde bedrag zal dan een onttrekking aan de reserve plaatsvinden.

Er waren geen mutaties in 2022.

Bestemmingsreserve *Innovatiefonds*

Kwaliteitsimpuls in het sociaal domein om knelpunten op te lossen waarin de huidige programmering niet voorziet of versnelling aan te brengen in een aantal wenselijke ambities, voortvloeiend uit de door de raad eerder vastgestelde kadernota's. Bij de tweede halfjaarrapportage 2022 heeft de raad ingestemd met de uitvoering van meerdere initiatieven, waarmee nog niet het volledige Innovatiefonds werd ingezet. Vervolgens is in april 2023 een bestedingsvoorstel aan de raad gedaan voor het resterend deel van het Innovatiefonds (Corsanummer 23.004791), waarin ook wijzigingen zijn beschreven t.o.v. het besluit bij de tweede halfjaarrapportage 2022 (waaronder dat voor de verbinding zorg – onderwijs alternatieve financiering is gevonden). In 2022 is het bureau Stijlvol Ouder gestart als kwartiermaker wonen met een plus voor de vrije sector. Stijlvol Ouder is in 2022 gestart met hun onderzoek naar de mogelijkheden voor realisatie van wonen met een plus voor (toekomstige) senioren. In 2022 is hiervoor € 14.265 gerealiseerd. Daarnaast is in 2022 een subsidie verstrekt aan Stichting Buurtgezinnen voor € 39.000. De proeftuin is in januari 2022 van start gegaan. Doel van de proeftuin buurtgezinnen zijn het bevorderen van het welbevinden van de kinderen en hun ouders en het voorkomen van formele hulp met hogere kosten. Verder is in april 2022 gestart met de pilot praktijkondersteuner jeugd bij de huisarts. Naast meer grip krijgen op de verwijzingsstroom draagt de praktijkondersteuner ook bij aan de kwaliteit van de verwijzing. De kosten betreft inhuur van de praktijkondersteuners in 2022 voor € 46.978. In 2022 was €51.000 begroot voor Beter Samenspel, maar nog niet uitgevoerd. Dit bedrag wordt daarom in 2022 niet uit de bestemmingsreserve onttrokken en is het voorstel om dit in 2023 uit de bestemmingsreserve te onttrekken. Tot slot heeft de raad eerder ingestemd met de uitvoering van de pilot "Verbinding onderwijs-zorg" en deze deels te dekken uit het Innovatiefonds. Het ging om €40.000 in 2022 en €60.000 in 2023. Voor deze pilot is alternatieve dekking gevonden, waardoor deze niet meer uit het Innovatiefonds gedekt hoeft te worden. Daardoor is ruimte ontstaan voor andere initiatieven.

Gedurende 2022 is op basis van het raadsbesluit d.d. 8 november 2022 € 100.243 onttrokken.

Bestemmingsreserve *Investeringsfonds energietransitie en klimaat*

De reserve is aangemaakt om bewoners van Rijswijk te stimuleren aan de energietransitie mee te doen bijvoorbeeld het nemen van isolatiemaatregelen. Een regeling moet nog worden gemaakt. Het jaarlijkse dividend is aan de reserve voor de energietransitie toegevoegd.

Gedurende 2022 is op basis van het raadsbesluit d.d. 5 juli 2022 € 289.995 toegevoegd.

Bestemmingsreserve *Kwaliteit en verbinding parken Rijswijk Zuid*

Deze reserve is gevormd om de parken in Rijswijk Zuid (Wilheminapark en Elsenburgbos) met elkaar te verbinden, dit zal zorgen voor een positief effect op geluid- en luchtkwaliteit. Hierdoor neemt de invloed van de A4 op de leefklimaat af. Door ook veel groen in de straten te realiseren zal het zorgen voor een goede mix van verschillende planten en dieren, de zogenoemde biodiversiteit. In deze parken kunnen de bewoners van Rijswijk ontspannen, spelen, sporten en zwemmen.

Er waren geen mutaties in 2022.

Bestemmingsreserve *Landgoederenzone fase 1*

Deze reserve is gevormd voor het opknappen van wandelparken en groen in de omgeving, zodat het gebied een uitstraling krijgt waarbij de geschiedenis van Rijswijk duidelijk voelbaar is.

Er waren geen mutaties in 2022.

Bestemmingsreserve *Nieuwbouw brandweerkazerne*

Omdat er sprake is van een éénmalige erfpachtcanon voor een periode van 50 jaar, dient de opbrengst hiervan te worden gestort in een bestemmingsreserve. Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt om de verhoging van de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Brandweer

Delft-Rijswijk te bekostigen. Deze verhoogde bijdrage bestaat uit de rente en aflossing van de aangegane lening door de gemeenschappelijke regeling om de afkoopsom van de erfpachtcanon te financieren. De rentecomponent wordt gedekt uit de bespaarde rente berekend over de gevormde bestemmingsreserve van € 7.018.000. Vanaf 2014 wordt er jaarlijks een bedrag van € 128.180 onttrokken aan deze reserve.

Gedurende 2022 is op basis van het raadsbesluit d.d. 5 juli 2022 € 128.000 onttrokken.

Bestemmingsreserve Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)

Deze bestemmingsreserve wordt aangewend voor groot onderhoud welzijnsgebouwen.

Er waren geen mutaties in 2022.

Bestemmingsreserve Parkeergarage

Belangrijk is dat het Huis van de Stad goed bereikbaar blijft met het OV en dat er een parkeergarage komt, zodat we voorkomen dat het op straat vol komt te staan met auto's en fietsen.

Er waren geen mutaties in 2022.

Bestemmingsreserve Parkeren

Deze bestemmingsreserve wordt aangewend voor parkeer – en verkeer gerelateerde uitgaven/ investeringen. Op basis van de bijgestelde ramingen wordt een positief exploitatiesaldo gestort in de bestemmingsreserve en een negatief exploitatiesaldo onttrokken aan de reserve. Daarnaast worden er kapitaallasten van investeringen op het gebied van parkeren/verkeer onttrokken aan de reserve.

Gedurende 2022 is op basis van de raadsbesluiten d.d. 5 juli en 8 november 2022 € 1.745.897 toegevoegd en is op basis van het raadsbesluit d.d. 5 juli 2022 € 1.371.623 onttrokken.

Bestemmingsreserve Realisatie kunst in de openbare ruimte

Deze reserve is ingesteld in het kader van de zogenaamde percentageregeling, waarbij is afgesproken dat 1,5% (1% over de eerste € 230.000) van de totale waarde van een grondexploitatie, met een maximum van € 55.380 (prijspeil 2008), in deze reserve wordt gestort ten behoeve van het realiseren van kunst op de locatie. Uit de bestemmingsreserve is een bedrag van € 5.000 onttrokken. Dit bedrag is ingezet als dekking voor een viertal schetsontwerpen in het kader van een nieuw te realiseren kunstwerk bij het Montessori IKC Parkrijk.

Gedurende 2022 is op basis van het raadsbesluit d.d. 20 december 2022 € 5.000 onttrokken.

Bestemmingsreserve Realisatie tunnel Prinses Beatrixlaan

Deze reserve is bestemd voor de uitvoering van een tunnel onder een groot deel van de Prinses Beatrixlaan. Deze tunnel zal zorgen voor een betere doorstroming van het verkeer, een gezondere omgeving om te wonen, werken en recreëren. De mutatie betreft het opstellen van een strategisch lobbyplan.

Gedurende 2022 is op basis van het raadsbesluit d.d. 20 december 2022 € 2.000 onttrokken.

Bestemmingsreserve Reserve organisatie 2020

Deze reserve is gevormd vanuit bezuinigingen binnen de personele begroting en door de middelen die in 2015 resteerden in het kader van het traineeprogramma. Indien er boven de taakstelling wordt bezuinigd, wordt dit gestort in de reserve Organisatie 2020. De reserve wordt ingezet voor de uitvoering van de opgave Organisatieverandering.

Er waren geen mutaties in 2022.

Bestemmingsreserve *Revitalisering Oud-Rijswijk*

Deze reserve is bestemd om uitvoering te geven aan het Masterplan De Herontdekking van Oud-Rijswijk. Doelstellingen van dit plan zijn o.a. het behoud van het cultuurhistorisch karakter, bijvoorbeeld door historisering van de gevels en de verbetering van de kwaliteit van het openbaar gebied, op basis van de Rapportage Schoon, Heel en Veilig. Om het budget in overeenstemming met de bestemming aan te wenden, ontwikkelen we samen met de winkeliers stichting plannen om verdere een impuls te geven aan het openbaar gebied. Afgelopen jaar is vooral ingezet op activiteiten ter promotie van het centrum, bekostigd vanuit het Coronamaatregelenpakket. Behalve het weer in werking krijgen van de historische waterpomp zijn er geen uitgaven gedaan aan de fysieke omgeving.

Er waren geen mutaties in 2022.

Bestemmingsreserve *Wijkontwikkeling*

Vanuit deze reserve worden plannen op het gebied van wijkontwikkeling bekostigd. De jaarlijkse afschrijvingen van de uitgevoerde wijkontwikkelingsplannen worden aan deze reserve onttrokken.

Gedurende 2022 is op basis van het raadsbesluit d.d. 5 juli 2022 € 235.000 onttrokken.

Bestemmingsreserve *Woonfonds*

Deze reserve is bestemd voor de uitvoering van het bouwen van betaalbare huurwoningen. Dit zal gerealiseerd worden met woningbouwcorporatie Rijswijk Wonen. Dit is van belang voor de doorstroom van de sociale huurvoorraad, in het bijzonder de scheefwoners. De constructie van het Woonfonds garandeert de betaalbaarheid van deze woningen voor een lange tijd.

Er waren geen mutaties in 2022.

Voorzieningen

	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2021
Voorzieningen	11.186	6.546
Totaal	11.186	6.546

De in de balans opgenomen voorzieningen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Saldo 1-1-2022	Toevoegingen 2022	Vrijval 2022	Aanwendungen 2022	Saldo 31-12-2022
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's					
T.b.v. nazorg bouwlocaties	8				8
Pensioenen wethouders	4.321		232	171	3.918
Wachtgelden wethouders		26		26	
Verplichtingen en risico's		2.500			2.500
Verlofsparen		108			108
Totaal voorzieningen voor verplichtingen en risico's	4.329	2.634	232	197	6.534
Riolering	1.551	2.038			3.589
Voorzieningen ter egalisering van kosten					
Onderhoud kunst in de openbare ruimte	34	16		5	45
Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	630	1.320		1.010	940
Baggerwerken		195		118	77
Bouwleges					
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten	2.216	3.569		1.133	4.651
Totaal voorzieningen	6.545	6.203	232	1.331	11.185

Toelichting op de voorziening

Voorzieningen voor verplichtingen en risico's

T.b.v. nazorg bouwlocaties

Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar. Deze voorziening is ingesteld om grondexploitaties sneller te kunnen afsluiten. De gecalculeerde kosten voor de nazorg bij bouwlocaties worden in deze voorziening gereserveerd.

Er waren geen mutaties in 2022.

Pensioenen wethouders

Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar. De pensioenverplichtingen van de (oud) bestuurders zijn, voor zover niet ondergebracht bij een verzekeringsmaatschappij, in de voorziening pensioenen wethouders opgenomen. De pensioenverplichtingen van de actieve bestuurders en de zogenaamde slapers zijn geactualiseerd en de voorziening is hierop afgestemd.

Gedurende 2022 is op basis van de raadsbesluiten d.d. 5 juli en 8 november 2022 € 231.911 vrijgevallen en is op basis van het raadsbesluit d.d. 5 juli 2022 € 171.335 aangewend.

Wachtgelden wethouders

Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar. Deze voorziening is ingesteld om de kosten van de onderhoud en aanleg riolering gelijkmatig te verdelen. Als gevolg van vertraging bij de vervanging van riolering wordt een storting in de voorziening gedaan.

Gedurende 2022 is op basis van het raadsbesluit d.d. 8 november 2022 € 26.000 toegevoegd en aangewend.

Verplichtingen en risico's

Betreft een voorziening ter dekking van mogelijke toekomstige verplichtingen en risico's.

Gedurende 2022 is € 2.500.000 toegevoegd.

Verlofsparen

Medewerkers kunnen vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit kan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Conform de BBV dient hier een voorziening voor te worden gevormd.

Gedurende 2022 is € 107.966 toegevoegd.

Voorzieningen door derden beklemde middelen

Riolering (spaar gedeelte)

Deze voorziening houdt verband met een storting van niet gerealiseerde vervangingsinvesteringen en dient voor de afdekking van de uitgestelde investeringen. Voorziening als gevolg van het sparen van de niet gerealiseerde investeringsplanning. Door vertraging bij de vervanging van riolering wordt een storting in de voorziening gedaan.

Op basis van het gemeentelijke Riolerings- en waterplan en de werkelijke uitgaven bedraagt de stand van de spaarvoorziening per 31 december 2022 € 2.241.652.

Riolering (egalisatie)

Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren. Deze voorziening is ingesteld om de kosten van de vervangingsinvesteringen gelijkmatig te verdelen.

De egalisatievoorziening bedraagt € 1.347.346.

Voorzieningen ter egalisering van kosten

Onderhoud kunst in de openbare ruimte

Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren. Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor de gemeentelijke kunstwerken in de openbare ruimte gelijkmatig te verdelen. Jaarlijks wordt er € 15.940 toegevoegd aan deze voorziening. Uit deze voorziening is in 2022 het onderhoud van het kunstwerk aan de Beatrixlaan gedekt, de reiniging van diverse kunstwerken en de inspectie van kunstwerken in de openbare ruimte.

Gedurende 2022 is op basis van het raadsbesluit d.d. 5 juli 2022 € 15.940 toegevoegd en € 5.394 aangewend.

Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)

Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren. Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor de (welzijns)gebouwen gelijkmatig te verdelen en te realiseren dat er bij noodzakelijk groot onderhoud voldoende in de voorziening zit om deze te bekostigen.

Gedurende 2022 is op basis van de raadsbesluiten d.d. 5 juli en 8 november 2022 € 1.320.000 toegevoegd en

€ 1.010.022 aangewend.

Baggerwerken

Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren. Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor het baggeren gelijkmatig te verdelen.

Gedurende 2022 is op basis van het raadsbesluit d.d. 5 juli 2022 € 194.900 toegevoegd en € 118.000 aangewend.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden is als volgt:

	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2021
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	219.880	252.410
Totaal	219.880	252.410

De rentelast voor 2022 bedraagt € 2,7 mln.

Het onderstaande overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2022:

	Saldo 1-1-2022	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31-12-2022
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	252.410		32.530	219.880
Totaal	252.410	0	32.530	219.880

Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De post netto-vlottende schulden wordt onderscheiden in:

	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2021
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen		22.000
Banksaldi	2	2
Overige schulden	28.062	20.139
Totaal	28.064	42.141

Onder de overige schulden valt de rekening courant Plaspoelpolder a € 7,1 miljoen.

Overlopende passiva

De post overlopende passiva wordt onderscheiden in:

	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2021
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	8.064	
De voorschotten worden uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van overige Nederlandse overheidslichamen	23.886	25.129
Totaal	31.950	25.129

De in de balans opgenomen van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Voorheen voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Ontvangen van	Saldo 1-1-2022	Ontvangsten 2022	Bestedingen 2022	Terugbetalingen 2022	Saldo 31-12-2022
Subsidie B02	Rijk		13			13
Subsidie C09 - WBI	Rijk	7.178				7.178
Subsidie C09 - WBI Havenkwartier	Rijk		3.525			3.525
Subsidie C32	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland		388			388
Subsidie C43	Rijk	138		-1		140
Subsidie C55	Rijk		1.028	622		406
Subsidie C56	Rijk	936		51		885
Subsidie C85	Rijk		4.800			4.800
Subsidie D08	Rijk	2.444	2.235	2.316		2.363
Subsidie D14	Rijk	186	448	99		535
Subsidie E03 - EU- richtlijnen omgevingslawaai	Rijk	65		19		47
Subsidie E03 - Geestbrugweg	Rijk	62				62
Subsidie E03 - Generaal Spoorlaan	Rijk	55				55
Subsidie E03 - Haagweg	Rijk	33				33
Subsidie E03 - Lindelaan en Steenlaan	Rijk	118		1		117
Subsidie E03 - restant woningen	Rijk	29				29
Subsidie E03 - Sir Winston Churchillaan	Rijk	88				88
Subsidie G02	Rijk	70		2		67
Subsidie G03	Rijk		22			22
Subsidie G04	Rijk		146			146
Subsidie G10	Rijk		260			260
Subsidie G13	Rijk		47			47
Subsidie H04	Rijk	-97	1.118	801		221
Subsidie H08 - Gezonde leefstijl interventies	Rijk	68		31	37	
Subsidie H08 - Sportakkoord	Rijk	27	55	54		28
Subsidie H12	Rijk	9	33	35		8
Subsidie H25	Rijk		75	75		
Totaal vooruitontvangen subsidies		11.409	14.193	4.103	37	21.463

Niet in de balans opgenomen rechten/verplichtingen

Aan natuurlijke en rechtspersonen verstrekte borgstellingen of garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

De garantstellingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Geldnemer	Doel geldlening	Gewaarborgd %	Totaal geldlening	Resterend per 31-12-2021	Gewaarborgd per 31-12-2021	Resterend per 31-12-2022	Gewaarborgd per 31-12-2022
Kunstenaarsverenigingen/ Stock	Aankoop Torenstraat	100,0%	afgelost	41	41		
Museum Rijswijk	Verbouwing Herenstraat 65	100,0%	159	73	73	66	66

Geldnemer	Doel geldlening	Gewaarborgd %	Totaal geldlening	Resterend per 31-12-2021	Gewaarborgd per 31-12-2021	Resterend per 31-12-2022	Gewaarborgd per 31-12-2022
Zorggroep							
Florence	Bejaardencentr. Steede	100,0%	1.588	334	334	286	286
Zorggroep							
Florence	Bejaardencentr. Steede	100,0%	2.269	352	352	293	293
Rijswijk Wonen	Geldlening nr 85.222	100,0%	590	260	130	238	238
Rijswijk Wonen	Geldlening nr 85.219	100,0%	1.770	817	409	736	736
Rijswijk Wonen	Geldlening nr 85.216	100,0%	2.813	1.230	615	1.112	1.112
Rijswijk Wonen	Geldlening LBAN000029	100,0%	1.121			388	388
Rijswijk Wonen	Geldlening LBAN000039	100,0%	500			162	162
Rijswijk Wonen	Geldlening 870.511.050	100,0%	120	35	35	30	30
Rijswijk Wonen	Geldlening 870.511.040	100,0%	80	24	24	20	20
Rijswijk Wonen	Geldlening 870.511.030	100,0%	220	65	65	56	56
Rijswijk Wonen	Geldlening 870.511.020	100,0%	646	191	191	163	163
Rijswijk Wonen	Geldlening 10025181/39434	100,0%	afgelost	5.000	2.500		
Rijswijk Wonen	Geldlening 40.103815	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 43090 / 40106223.01	50,0%	afgelost	5.000	2.500		
Rijswijk Wonen	Geldlening 45249/4108475	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 45908/10028384	100,0%	10.000	10.000	5.000	10.000	10.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 47464	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 47880/40111714	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 48190/40112125	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 48609	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 48671	100,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 48966	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 48967	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 49170	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 49171	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 49514	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 49745	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 49746	100,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 49887	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500

Geldnemer	Doel geldlening	Gewaarborgd %	Totaal geldlening	Resterend per 31-12-2021	Gewaarborgd per 31-12-2021	Resterend per 31-12-2022	Gewaarborgd per 31-12-2022
Rijswijk Wonen	Geldlening 49888	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50192	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50193	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50556	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50559	100,0%	5.000			5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 50606	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50607	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50608	50,0%	5.000	5.000	2.500	5.000	2.500
Rijswijk Wonen	Geldlening 50611	100,0%	5.000			5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 50612	100,0%	5.000			5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 50613	100,0%	5.000			5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 50619	100,0%	5.000			5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 50620	100,0%	5.000			5.000	5.000
Rijswijk Wonen	Geldlening 60222	97,2%	2.188			2.188	2.127
Rijswijk Wonen	Geldlening 60727	97,2%	5.000			5.000	4.860
Rijswijk Wonen	Geldlening 60800	97,2%	5.000			5.000	4.860
Rijswijk Wonen	Geldlening 60801	97,2%	5.000			5.000	4.860
Rijswijk Wonen	Geldlening 61005	97,2%	5.000			5.000	4.860
Rijswijk Wonen	Geldlening 61006	97,2%	5.000			5.000	4.860
Rijswijk Wonen	Geldlening 61120	97,2%	5.000			5.000	4.860
Rijswijk Wonen	Geldlening 61121	97,2%	5.000			5.000	4.860
Rijswijk Wonen	Geldlening 61365	97,2%	5.000			5.000	4.860
Rijswijk Wonen	Geldlening NRV15977	97,2%	4.236			4.236	4.118
Staedion	Geldlening 60004	0,3%	15.000			15.000	45
Staedion	Geldlening 60012	0,3%	20.000			20.000	60
Staedion	Geldlening 60015	0,3%	15.000			15.000	45
Staedion	Geldlening 60016	0,3%	15.000			15.000	45
Staedion	Geldlening 60017	0,3%	25.000			25.000	74
Staedion	Geldlening 60517	0,3%	20.000			20.000	60
Staedion	Geldlening 61103	0,3%	25.000			25.000	74

Geldnemer	Doel geldlening	Gewaarborgd %	Totaal geldlening	Resterend per 31-12-2021	Gewaarborgd per 31-12-2021	Resterend per 31-12-2022	Gewaarborgd per 31-12-2022
Staedion	Geldlening 61104	0,3%	20.000			20.000	60
Staedion	Geldlening 61105	0,3%	25.000			25.000	74
Staedion	Geldlening 61176	0,3%	20.000			20.000	60
Staedion	Geldlening 61177	0,3%	20.000			20.000	60
Staedion	Geldlening 61181	0,3%	20.000			20.000	60
Staedion	Geldlening 61301	0,3%	20.000			20.000	60
Staedion	Geldlening 61331	0,3%	20.000			20.000	60
Staedion	Geldlening 61332	0,3%	15.000			15.000	45
Staedion	Geldlening NRV15809	0,3%	46.484			46.484	138
Vestia	Geldlening 61200	0,1%	22.390			22.390	13
Vidomes	Geldlening nr 39286	100,0%	20.000	20.000	10.000	20.000	20.000
Vidomes	Geldlening 44186	100,0%	10.000	10.000	5.000	10.000	10.000
Vidomes	Geldlening 44191	100,0%	15.000	15.000	7.500	15.000	15.000
Vidomes	Geldlening 45264	50,0%	15.000	15.000	7.500	15.000	7.500
Vidomes	Geldlening 47116/10029240	100,0%	afgelost	15.000	7.500		
Vidomes	Geldlening 47841	100,0%	14.000	14.000	7.000	14.000	14.000
Vidomes	Geldlening 49692	50,0%	10.000	4.000	2.000	10.000	5.000
Vidomes	Geldlening 49693	100,0%	afgelost	10.000	5.000		
Vidomes	Geldlening 60288	14,5%	5.782			5.782	838
Vidomes	Geldlening 61078	14,5%	15.000			15.000	2.175
Vidomes	Geldlening 61263	14,5%	15.000			15.000	2.175
Vidomes	Geldlening 61282	14,5%	12.500			12.500	1.812
Vidomes	Geldlening 61283	14,5%	9.000			9.000	1.305
Vidomes	Geldlening 61284	14,5%	10.000			10.000	1.450
Vidomes	Geldlening 61285	14,5%	2.000			2.000	290
Vidomes	Geldlening 61286	14,5%	3.630			1.398	203
Vidomes	Geldlening 61287	14,5%	3.630			1.268	184
Vidomes	Geldlening 61388	14,5%	20.000			20.000	2.899
Vidomes	Geldlening 61389	14,5%	10.000			10.000	1.450
Vidomes	Geldlening 61390	14,5%	12.500			12.500	1.812

Geldnemer	Doel geldlening	Gewaarborgd %	Totaal geldlening	Resterend per 31-12-2021	Gewaarborgd per 31-12-2021	Resterend per 31-12-2022	Gewaarborgd per 31-12-2022
Vidomes	Geldlening NRV13850	14,5%	15.160			15.160	2.198
Woonzorg Nederland	Geldlening 60385	0,1%	13.848			13.848	11
Woonzorg Nederland	Geldlening 60650	0,1%	25.000			25.000	20
Woonzorg Nederland	Geldlening 60659	0,1%	25.000			25.000	20
Woonzorg Nederland	Geldlening 60729	0,1%	25.000			25.000	20
Woonzorg Nederland	Geldlening 60734	0,1%	25.000			25.000	20
Woonzorg Nederland	Geldlening 61023	0,1%	25.000			25.000	20
Woonzorg Nederland	Geldlening 61218	0,1%	5.000			5.000	4
Woonzorg Nederland	Geldlening 61244	0,1%	6.000			6.000	5
Woonzorg Nederland	Geldlening 61353	0,1%	25.000			25.000	20
Woonzorg Nederland	Geldlening 61354	0,1%	25.000			25.000	20
Woonzorg Nederland	Geldlening NRV4201	0,1%	47.782			47.782	38
Totaal			1.038.008	236.422	118.768	1.025.087	240.192

Niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is verbonden

Overeenkomsten

Op grond van artikel 53 BBV worden in de toelichting bij de balans opgenomen de niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is gebonden.

In de gemeentelijke administratie ontbreekt per 2022 een volledige verplichtingenadministratie. Daardoor kan geen volledig overzicht van langlopende financiële verplichtingen verstrekt worden. De verplichtingenadministratie isgedurende 2022 deels ingevoerd. In de jaarrekening 2023 zal een dergelijk overzicht worden opgenomen.

Er zijn per ultimo 2022 geen lopende projecten met een aanbesteding per aanbieder van meer dan € 15 miljoen.

Arbeidskostengerelateerde verplichtingen

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende verlofaanspraken (wettelijk- en bovenwettelijk verlof). Daarnaast kan het saldo vanuit overwerk meegaan naar 2023. Spaarverlof is nog niet ingericht voor 2022.

Eigen bijdrage op grond van de WMO

Een aanvrager van een voorziening op grond van de WLZ en de WMO (zoals hulp in de huishouding, begeleiding, hulp- en vervoersmiddelen of beschermd wonen) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is

ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.

Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Overzicht begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. In de toelichting op het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) wordt begrotingsrechtmatigheid omschreven als:

“Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma’s (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, evenals het begrotingsjaar van belang zijn.”

Er zijn een aantal verschillende begrotingsoverschrijdingen te onderscheiden. Bij de toetsing van begrotingsafwijkingen kunnen, volgens de commissie BBV, ten minste de volgende “soorten” begrotingsafwijkingen worden onderkend:

1. Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten (*Onrechtmatig maar telt niet mee voor het oordeel*)
2. Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen (*Onrechtmatig maar telt niet mee voor het oordeel*)
3. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn (*Onrechtmatig en telt mee voor het oordeel*)
4. Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd (*Onrechtmatig en telt mee voor het oordeel*)
5. Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingswijziging is ingediend (*Onrechtmatig en telt mee voor het oordeel*)
6. Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt
  - a. Geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar (*Onrechtmatig en telt mee voor het oordeel*)
  - b. Geconstateerd na verantwoordingsjaar (*Onrechtmatig maar telt niet mee voor het oordeel*)
7. Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren
  - a. Jaar van investeren (*Onrechtmatig en telt mee voor het oordeel*)
  - b. Afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren (*Onrechtmatig maar telt niet mee voor het oordeel*)

In de volgende tabel is per programma de lastenoverschrijding ten opzichte van de begroting per “soort” begrotingsafwijking weergegeven. De toelichting per “soort” begrotingsafwijking is hiervoor weergegeven.

Aangezien een lastenoverschrijding op programmaniveau een saldo is van meerdere programmaonderdelen, is het mogelijk dat de nadere uitsplitsing van de overschrijdingen kan leiden tot een hoger bedrag aan overschrijdingen dan het saldo op het programma. Op bepaalde programmaonderdelen zijn ook lagere lasten dan begroot gerealiseerd. Deze zijn in het kader van de beoordeling van de begrotingsrechtmatigheid buiten beschouwing gelaten tenzij deze relevant zijn voor de beoordeling.

Voor de analyse begrotingsoverschrijdingen verwijzen wij naar de het overzicht van de baten en lasten in de jaarrekening.

Analyse begrotingsoverschrijdingen

Programma	Lasten- overschrijding	Onrechtmatig maar telt niet mee voor het oordeel				Onrechtmatig en telt mee voor het oordeel				
		1	2	6b	7b	3	4	5	6a	7a
1. Algemeen Bestuur en Organisatie	706									
2. Openbare Orde en Veiligheid	85									
3. Verkeer en Vervoer	-637	637								
4. Economie en Werken	60									
5. Onderwijs	-1.766	1.766								
6. Sport, Cultuur en Recreatie	389									
7. Sociaal Domein	-1.616	1.616								
8. Wonen en Leven	-12.977				12.977					
Algemene dekkingsmiddelen	465									
Overhead	78									
Mutaties reserves	-402	402								
Totaal	-15.616	2.403	1.616	0	12.977	0	0	0	0	0

Toelichting aangaande overschrijdingen 3. Verkeer en Vervoer.

Tegenover de hogere uitgaven staan hogere inkomsten. Wanneer nutsbedrijven werkzaamheden uitvoeren binnen de gemeente worden daarvoor een degeneratievergoeding betaald. Hiermee kan de gemeente, nadat de sleuven zijn ingeklonken, de bestrating definitief herstellen.

Toelichting aangaande overschrijdingen 5. Onderwijs.

Tegenover de hogere uitgaven staan hogere inkomsten vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO). Dit is een investeringsprogramma van het kabinet om de gevolgen van de coronacrisis voor leerlingen op te vangen.

Toelichting aangaande overschrijdingen 7. Sociaal Domein.

De belangrijkste overschrijdingen op dit programma hebben betrekking de beleidsproducten Inkomen en Gemeentelijk armoede en schuldenbeleid. Over de overschrijding op het product Inkomen is de raad middels een raadsinformatiebrief geïnformeerd (RIB 22 092 Prognose Buig resultaat 2022). Tegenover de hogere uitgaven op het product Gemeentelijk armoede en schuldenbeleid staan de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen voor een eenmalige tegemoetkoming voor de gestegen energieprijzen aan huishoudens met een laag inkomen, de zgn. Energietoeslag. De opbrengsten zijn verantwoord binnen het programma Algemene dekkingsmiddelen.

Toelichting aangaande overschrijdingen 8. Wonen en Leven.

De raad heeft op 18 april de grondexploitatieberekening Sion 't Haantje elfde herziening vastgesteld. Hierin zijn de effecten van de huidige economische situatie (inflatie en extreme kostenstijgingen enerzijds en vertraging afzet bouwgronden in combinatie met verkoopopbrengsten onder druk) verwerkt. Dit heeft geresulteerd in het verhogen van de verliesvoorziening met € 17,25 mln. die conform BBV is verwerkt in de jaarrekening 2022.

Tevens is er een voorziening ter dekking van mogelijke toekomstige verplichtingen en risico's getroffen voor een bedrag van € 2.500.000.

Toelichting aangaande overschrijdingen Mutaties reserves.

Tegenover de hogere uitgaven staan hogere inkomsten. Het betreft stortingen in de reserve Parkeren en in de reserve Investeringsfonds energietransitie en klimaat. De hogere storting in de reserve Parkeren heeft betrekking op het positieve resultaat op het product parkeren, met name als gevolg van hogere opbrengsten. De storting in de reserve Investeringsfonds energietransitie en klimaat heeft betrekking op het dividend van de cumulatief preferente aandelen Stedin dat conform het raadsbesluit ten gunste van deze reserve wordt gebracht.

Overzicht van de incidentele baten en lasten

Incidentele lasten (bedragen x € 1.000)		Incidentele baten	
Programma	Lasten	Programma	Baten
Sociaal Domein		Sociaal Domein	
Energietoeslag 2022	4.526		
Oekraïne	8.392	Oekraïne	9.295
Toeslagenaffaire	171	Toeslagenaffaire	132
Wonen en Leven		Wonen en Leven	
Gebiedsontwikkeling	1.091	Gebiedsontwikkeling	1.091
Invoering Omgevingswet	318	Bouwleges	1.009
Verliesvoorziening Rijswijk Buiten	17.247		
Grex Eikelenburg	216	Grex Eikelenburg	216
Verplichtingen en risico's	2.500		
Algemene dekkingsmiddelen		Algemene dekkingsmiddelen	
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	600	Verkoop grond	722
Totaal programma's	35.061		12.465
Mutaties reserves			
Bestemmingsreserves			
Storting reserve parkeren	1.746	Onttrekking reserve parkeren	1.373
Storting res.investeringsfonds energietransitie/klimaat	289	Onttrekking reserve corona maatregelenpakket	660
		Onttrekking reserve cultuur	217
		Onttrekking reserve innovatiefonds	100
		Onttrekking reserve nieuwbouw brandweerkazerne	128
		Onttrekking reserve wijkontwikkeling	235
Totaal	37.096	Totaal	15.178
		Saldo nadelig	-21.918

<i>Totaalcijfers (bedragen x € 1.000)</i>	Raming primitief	Raming gewijzigd	Jaarrekening
Lasten	204.613	217.189	232.403
Baten	207.186	218.489	220.070
Stortingen	1.029	1.634	2.036
Onttrekkingen	2.149	4.367	2.713
Saldo	3.693	4.032	-11.656

<i>Incidenteel (bedragen x € 1.000)</i>	Raming primitief	Raming gewijzigd	Jaarrekening
Lasten	32.351	0	35.061
Baten	32.954	0	12.465
Stortingen	1.029	0	290
Onttrekkingen	1.134	0	977
Saldo	708	0	-21.909

<i>Structureel (bedragen x € 1.000)</i>	Raming primitief	Raming gewijzigd	Jaarrekening
Lasten	172.262	217.189	197.342
Baten	174.233	218.489	207.605
Stortingen	0	1.634	1.746
Onttrekkingen	1.015	4.367	1.736
Saldo	2.985	4.032	10.253

Structurele stortingen en onttrekkingen aan reserves (bedragen x € 1.000)	Storting	Onttrekking
<i>Parkeren</i>	1.746	1.373
<i>Nieuwbouw brandweerkazerne</i>		128
<i>Wijkontwikkeling</i>		235
Saldo	1.746	1.736

Toelichting op het overzicht van incidentele baten en lasten

In het overzicht van de incidentele baten en lasten worden de incidentele baten en lasten groter dan € 100.000 genoemd. Een last of baat is incidenteel als deze op zichzelf (los van de omvang) niet periodiek (veelal jaarlijks) terugkeert.

Programma Sociaal Domein

Energietoeslag 2022

Door de energiecrisis in 2022 heeft het Rijk een extra energietoeslag uitgekeerd in de algemene uitkering aan de gemeenten, ten behoeve van onze inwoners met een laag inkomen. Totaal betreft het voor Rijswijk een incidentele uitgave van € 4.526.000. in 2022. De algemene uitkering heeft een structureel karakter volgens de geldende regelgeving. Om die reden is de bate niet in de tabel incidentele baten opgenomen.

Oekraïne

Het Kabinet heeft begin 2022 aan gemeenten gevraagd om opvangplekken voor ontheemden uit Oekraïne te realiseren. Het rijk heeft aangegeven deze kosten integraal te vergoeden. Voor Rijswijk betreft deze financiële regeling een uitgave van € 8.392.000. Daar staan baten van het rijk tegenover van € 9.295.000. Het overgebleven budget bedraagt ruim 9 ton. Op moment van opstellen van de jaarrekening 2022 is onbekend óf en wanneer het rijk overgebleven Oekraïne-budgetten terugvordert. Deze kwestie vraagt een afgewogen raadsbesluit.

Toeslagenaffaire

Rijswijkse gedupeerden van de toeslagenaffaire kunnen hulp krijgen van de gemeente, zoals hulp bij het aanmelden bij de Belastingdienst. Er is € 171.000 uitgegeven en € 132.000 als inkomsten ontvangen.

Programma Wonen en Leven

Gebiedsontwikkeling

Rijswijk is een dynamische stad in het hart van Haaglanden. Als gevolg van verdere ontwikkelingen zijn er meer incidentele uitgaven geweest bij een aantal lopende gebiedsontwikkelingen. Tegenover de extra uitgaven aan gebiedsontwikkeling staan wel ontvangsten (anterieure overeenkomsten waarvoor de ontwikkelaar vergoedt), beide € 1.091.000.

Invoering omgevingswet

De lasten voor de invoering van de omgevingswet zijn € 120.000 voor de omgevingsvisie, omgevingsplannen en organisatieversterking gebiedsontwikkeling. De invoering van de omgevingswet op 1 juli 2023 is uitgesteld en de invoering vindt naar verwachting plaats op 1 januari 2024.

Bouwleges

Correctie van BTW met betrekking tot de bouwkosten waarop de leges zijn gebaseerd als gevolg van de wijziging van de verordening voor € 1.009.000.

Verliesvoorziening RijswijkBuiten

De huidige situatie in de wereld en economie, zoals de oorlog in Oekraïne en de – ook historisch gezien – hoge inflatie, hebben een groot effect op de Nederlandse woningmarkt en grondexploitaties in algemene zin. Het treft ook RijswijkBuiten.

De extreme (bouw)kostenstijging en de opgelopen hypotheekrente hebben tot gevolg dat over de volle breedte (woning)bouwprojecten qua financiële haalbaarheid onder druk staan (grondwaarden), inclusief het afzetrisico (betaalbaarheid).

Aan de ene kant staan de opbrengsten onder druk, terwijl aan de andere kant de kosten (verder) oplopen. Als gevolg hiervan dient de verliesvoorziening voor de grondexploitatie Sion – 't Haantje verhoogd te worden. De totale lasten bedragen € 17.247.000.

Grex Eikelenburgh

Als gevolg van macro economische ontwikkelingen, is de uitgave aan de grondexploitatie voor Villapark Eikelenburgh gestegen. Deze uitgave wordt gedekt door de ontvangsten uit een anterieure overeenkomst.

Verplichtingen en risico's

Betreft een voorziening ter dekking van mogelijke toekomstige verplichtingen en risico's.

Gedurende 2022 is € 2.500.000 toegevoegd.

Storting reserve parkeren

Op basis van de bijgestelde ramingen worden de positieve exploitatiesaldi gestort in de bestemmingsreserve.

Storting reserve investeringsfonds energietransitie en klimaat

De opbrengst van de cumulatief preferente aandelen Stedin zijn conform het raadsbesluit in 2021 toegevoegd aan het investeringsfonds energietransitie- en klimaat. De omslagrente is hier conform besluit vanaf getrokken. Per saldo betreft het € 289.000.

Onttrekking reserve corona maatregelenpakket

De door het Rijk aan de gemeenten toegekende ondersteunende coronamaatregelen, zijn in 2021 een bestemmingsreserve Corona Maatregelenpakket Samen Rijswijk ondergebracht. Deze bestemmingsreserve wordt ingezet op het tegengaan van de korte termijneffecten van de covid-pandemie.

Onttrekking reserve cultuur

Er heeft een onttrekking plaatsgevonden van € 217.000 uit de bestemmingsreserve cultuur. De bestemmingsreserve is in 2022 ingezet als gedeeltelijke dekking voor de subsidieregeling 'Tijdelijke nadere regels steun, herstel en vernieuwing culturele infrastructuur gemeente Rijswijk'.

Onttrekking reserve innovatiefonds

Bij de instelling van het Innovatiefonds zijn meerdere initiatieven beschreven, welke in 2022 tot en met 2025 worden uitgevoerd. Totaal gaat het om € 100.000 in 2022.

Onttrekking reserve nieuwbouw brandweerkazerne

Jaarlijks wordt er een bedrag van € 128.180 onttrokken aan deze reserve.

Onttrekking reserve wijkontwikkeling

De jaarlijkse afschrijvingen van de uitgevoerde wijkontwikkelingsplannen worden aan deze reserve onttrokken (€ 235.000).

Algemene dekkingsmiddelen

Verkoop grond

Betreft zowel de verkoop van gronden Stadscentrum Bogaard voor € 232.000 als de mutatie boekwaarde waardering erfpachtgronden RijswijkBuiten voor een bedrag van € 489.264.

Verplichtingen en risico's

Mutaties vorderingen Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN) ten behoeve van verstrekte startersleningen RijswijkBuiten.

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking siSa - d.d. 14-2-2023											
Vertrucker	Lijstingscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator				
JenV	A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) 1 maart tot en met 14 oktober 2022	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) met ingang van 15 oktober 2022 (jaar T)	Vul in verschil werkelijke beslechtingen ten opzichte van de geadviseerde uitkomst van A16/01 en A16/02 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitzonderend uitvoeringskosten	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO)			
			Aard controle R Indicator: A16/01	Aard controle R Indicator: A16/02	Aard controle R Indicator: A16/03	Aard controle R Indicator: A16/04	Aard controle R Indicator: A16/05	Aard controle R Indicator: A16/06			
			€ 7.025.500	€ 1.871.401	€ 0	€ 0	€ 0	€ 262.958			
Totaal bedrag vorderingen uitgekeerde verstrekkingen (jaar T) POO			Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) in (jaar T)	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01 t/m 08	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
Aard controle R Indicator: A16/07			Aard controle n.v.t. Indicator: A16/08	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/09	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/10	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/11					
€ 0			€ 165.400	€ 9.296.309	€ 9.296.309	Nee					
FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T)	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T)	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T)	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T)	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)(vanaf 2021)	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021)			
			Aard controle R Indicator: B2/01	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/02	Aard controle D2 Indicator: B2/03	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/04	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/05	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/06			
			13	228	21	28	Nee	Ja			
			Eindverantwoording (Ja/Nee)	Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1			
			Aard controle n.v.t. Indicator: B2/07	Aard controle R Indicator: B2/08	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/09	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/10	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/11	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/12			
			Nee	€ 119.137,00	€ 234.862,00	Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1			
			Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)	Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindroeping (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindroeping (artikel 3)			
			Werkelijke kosten	Werkelijke kosten	Keuze werkelijke kosten	Keuze werkelijke kosten	Werkelijke kosten	Werkelijke kosten			
			Aard controle R Indicator: B2/10	Aard controle R Indicator: B2/11	Aard controle R Indicator: B2/12	Aard controle R Indicator: B2/13	Aard controle R Indicator: B2/14	Aard controle R Indicator: B2/15			
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0			
Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)						
Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen						
Aard controle R Indicator: B2/16	Aard controle R Indicator: B2/17	Aard controle R Indicator: B2/18	Aard controle R Indicator: B2/19	Aard controle R Indicator: B2/20	Aard controle R Indicator: B2/21						
Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2						
Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Totaal	Totaal						
Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/26	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/26						
Aard controle R Indicator: B2/22	Aard controle R Indicator: B2/23	Aard controle R Indicator: B2/24	Aard controle R Indicator: B2/25								
€ 0	€ 0	€ 0	€ 119.137								
BZK	C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls Tranche 1 t/m 3 Gemeenten	Projectaannummer	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fessering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 05 verplicht	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fessering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 05 verplicht	Totaal afwijkingen in fesseringen (indicatoren 02 en 04)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: C9/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/05	Aard controle D2 Indicator: C9/06			
			1	Nee	0	Nee	Start bouw met ca. 21 maanden vertraagd, daarmee ook deels de realisatiemaatregelen	€ 0			
			2	Ja	0	Ja	Subsidie toegekend eind december 2022	€ 0			
			Kopie projectnaam/ nummer	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Toelichting afwijking(en) verloopt conform fessering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: C9/07	Aard controle D2 Indicator: C9/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/12			
			1	€ 0	Ja	n.v.t.	0	Nee			
			2	€ 0	Ja	n.v.t.	0	Nee			
			BZK	C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen Gemeenten	Beschikkingnummer /naam	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 augustus 2022 (Ja/Nee)	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
						Aard controle n.v.t. Indicator: C32/01	Aard controle R Indicator: C32/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/03	Aard controle D2 Indicator: C32/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/06
1	SUVIS21-2-02586547	€ 0				€ 0	Nee	De startdatum van het project is 26 oktober 2022, zoals aangegeven in de aanvraag	Nee		
2	SUVIS21-2-03057627	€ 32.409				€ 32.409	Nee	De startdatum van het project is 5 september 2022, zoals aangegeven in de aanvraag	Nee		
Kopie Beschikkingnummer/Naam	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld)									
Aard controle n.v.t. Indicator: C32/07	Aard controle D2 Indicator: C32/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/09									
1	SUVIS21-2-02586547	Nee				Uitvoeren niet operationeel					
2	SUVIS21-2-03057627	Ja									
BZK	C41B	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw SiSa tussen medeoverheden				Hieronder per regel één provinciecode) selecteren en in de kolommen emasaat de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat (in jaar T) is geholpen met middelen	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen
						Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/01	Aard controle R Indicator: C41B/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/03	Aard controle R Indicator: C41B/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/06
			1	030008 Provincie Zuid-Holland	€ 110.198	€ 175.350	€ 0	1	1		
			2	030008 Provincie Zuid-Holland	€ 118.650	€ 174.623	€ 0	1	1		
			Kopie provinciecode	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd	Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/09						
1	030008 Provincie Zuid-Holland	2.500	Nee								
2	030008 Provincie Zuid-Holland	2.100	Ja								

SiSa Bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking siSa - d.d. 14-2-2023									
Verstrekker	Uitveringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Dringender	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator		
BZK	C43	Regeling reductie energiegebruik woningen Gemeenten	Beschikkingnummer/naam Aard controle n.v.t. Indicator: C43/01	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: C43/02	Cumulatieve besteding (tm jaar T) Aard controle R Indicator: C43/03	Aantal bereikte woningen Aard controle D1 Indicator: C43/04	Toelichting Aard controle n.v.t. Indicator: C43/05	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C43/06	
			RREW/2020-00453010	€ 230.023	€ 642.016	€ 989	Nee		
			Totaal aantal bereikte huurwoningen Aard controle D1 Indicator: C43/07	Is minstens 70% van de uitgekeerde specifieke uitkering bestemd voor activiteiten als bedoeld in artikel 4, eerste lid, onder a, b of c van de regeling (Ja/Nee)? Aard controle n.v.t. Indicator: C43/08					
BZK	C55	Aanpak energiearmoede Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruikte energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemeente kosten Aard controle n.v.t. Indicator: C55/01	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemeente kosten Aard controle R Indicator: C55/02	Cumulatieve besteding (tm jaar T) van de onder indicator 01 gemeente kosten Aard controle n.v.t. Indicator: C55/03	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruikte energierekening Aard controle n.v.t. Indicator: C55/04	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemeente kosten Aard controle R Indicator: C55/05	Cumulatieve besteding (tm jaar T) van de onder indicator 04 gemeente kosten Aard controle n.v.t. Indicator: C55/06	
			0	€ 231.069	€ 231.969	0	€ 0	€ 0	
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energiegebruik mee heeft kunnen verminderen. Aard controle n.v.t. Indicator: C55/07	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemeente kosten Aard controle R Indicator: C55/08	Cumulatieve besteding (tm jaar T) van de onder indicator 07 gemeente kosten Aard controle n.v.t. Indicator: C55/09				
			400	€ 0	€ 0	Het aantal grote(re) elektrischebesparende maatregelen (w.o. LED-lampen en tochtstrips) Aard controle n.v.t. Indicator: C55/10	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) Aard controle n.v.t. Indicator: C55/12	Het aantal grote(re) elektrischebesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) Aard controle n.v.t. Indicator: C55/13	Het aantal gegeven adviezen met directe verlagings energieverbruik/energierekening tot gevolg. Aard controle n.v.t. Indicator: C55/14
BZK	C56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen Beschikkingnummer	Projectnaam Aard controle n.v.t. Indicator: C56/01	Projectnaam Aard controle n.v.t. Indicator: C56/02	Besteding (jaar T) per project Aard controle R Indicator: C56/03	Cumulatieve bestedingen (tm jaar T) - per project Aard controle R Indicator: C56/04	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C56/05	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (tm jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C56/06	
			1 RHA2021-02375298	Project studentenhuysvesting Poelawe	€ 50.529	€ 50.529	330	0	
			Kopie Projectnaam	Opbrengsten jaar T	Cumulatieve opbrengsten (tm jaar T) Aard controle R Indicator: C56/08	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (tm jaar T) (Ja/Nee) Aard controle R Indicator: C56/09	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C56/11	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C56/12	
			1 Project studentenhuysvesting Poelawe	€ 50.529	€ 50.529	Nee	Nee	Ja	
		Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C56/13	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet? Aard controle n.v.t. Indicator: C56/14						
BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire € 5.417	Nee	Nee					
			Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen Aard controle R Indicator: C62/03	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C62/04					
BZK	C85	Stimuleringsregeling flex- en transitiewoningen Gemeenten	Projectnaam Aard controle n.v.t. Indicator: C85/01	Cumulatief aantal flex- of transitiewoningen gerealiseerd per project (tm jaar T) - betreft totaal Aard controle n.v.t. Indicator: C85/02	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor Ontheemden of vergunninghouders per project (tm jaar T) - betreft totaal Aard controle n.v.t. Indicator: C85/03	Cumulatieve besteding (tm jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden Aard controle R Indicator: C85/04	Cumulatieve opbrengsten (tm jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden Aard controle R Indicator: C85/05		
			1 Centrum flexwonen	0	0	€ 0	€ 0		
			Kopie projectnaam	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C85/06	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C85/08				
1 Centrum flexwonen	Nee	Nee							
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB) Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) Aard controle R Indicator: D8/01	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) Aard controle R Indicator: D8/02	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) Aard controle R Indicator: D8/03	Correctie besteding (jaar T-1) Aard controle R Indicator: D8/04	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Aard controle R Indicator: D8/05		
			€ 1.145.751	€ 1.030.333	€ 139.897	€ 0	€ 2.355.705		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die oemete invullen Aard controle n.v.t. Indicator: D8/06	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedraa Aard controle R Indicator: D8/07	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die oemete invullen Bedraa Aard controle n.v.t. Indicator: D8/08	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedraa Aard controle R Indicator: D8/09	In 2022 opgebouwde reserve om mee te nemen naar volgende vierjarige periode Bedraa Aard controle R Indicator: D8/10		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking SiSa - d.d. 14-2-2023								
Verstrekker	Uitvoeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Onderveger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
			Aard controle R Indicator: D14/01 € 59.545	Aard controle R Indicator: D14/02 € 0	Aard controle R Indicator: D14/03 € 39.130	Aard controle R Indicator: D14/04 € 0	Aard controle R Indicator: D14/05 € 186.483	
Hieronder per regel één gemeentelid(selecteren en in de kolommen eernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen)			Aan andere gemeenten (in jaar T) overigeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten l.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeentelid(selecteren en in de kolommen eernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen)	Van andere gemeenten (in jaar T) overigeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten l.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs			
Aard controle n.v.t. Indicator: D14/06			Aard controle R Indicator: D14/07	Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08	Aard controle R Indicator: D14/09			
IenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai Subsidieregeling sanering verkeerslawaai Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke recelinaan (War)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen eernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (tm jaar T)	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen
			Aard controle n.v.t. Indicator: E3/01 2019.004.00	Aard controle R Indicator: E3/02 € 0	Aard controle R Indicator: E3/03 € 0	Aard controle R Indicator: E3/04 € 0	Aard controle R Indicator: E3/05 € 0	Aard controle R Indicator: E3/06 € 0
Kopie beschikingsnummer			Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (tm jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen (tm jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail (tm jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen	Correctie over besteding Kosten ProRail (tm jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
Aard controle n.v.t. Indicator: E3/07			Aard controle n.v.t. Indicator: E3/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/10	Aard controle R Indicator: E3/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/12	
Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie			Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie			
IenW	E44B	Tijdelijke impulseregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen eernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (tm jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (tm jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01 060503 Gemeentelid	Aard controle R Indicator: E44B/02 € 0	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/03 € 0	Aard controle R Indicator: E44B/04 € 0	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/05 € 0	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06 Nee
Kopie CBS(code)			Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel				
Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09				
ENW/BSK/2022/2200								
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet omeentedeel 2022 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente L1 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente L1 Participatiewet (PW)	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente L2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente L2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente L3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente L3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicator: G2/01 € 2.277.235	Aard controle R Indicator: G2/02 € 1.177.271	Aard controle R Indicator: G2/03 € 260.283	Aard controle R Indicator: G2/04 € 54.432	Aard controle R Indicator: G2/05 € 1.700	Aard controle R Indicator: G2/06 € 0
Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente L4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004)			Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente L4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente L6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente L7 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente L7 Participatiewet (PW)	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW)	
Aard controle R Indicator: G2/07 € 2.10.706			Aard controle R Indicator: G2/08 € 14.407	Aard controle R Indicator: G2/09 € 0	Aard controle R Indicator: G2/10 € 730.164	Aard controle R Indicator: G2/11 € 7.622	Aard controle R Indicator: G2/12 € 81.079	
Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van wijzigingen in schuldensalden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW)			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)					
Aard controle D2 Indicator: G2/13 € 0			Aard controle n.v.t. Indicator: G2/14 Ja					
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverzekering)_gemeentedeel 2022 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverzekering Gemeente	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) Bob Gemeente	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente
			Aard controle R Indicator: G3/01 € 47.267	Aard controle R Indicator: G3/02 € 0	Aard controle R Indicator: G3/03 € 29.776	Aard controle R Indicator: G3/04 € 0	Aard controle R Indicator: G3/05 € 0	Aard controle n.v.t. Indicator: G3/11 € 0
BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente			BBZ vóór 2020 – kapitaalverzekering (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden achterstallige betalingen kapitaalverzekeringen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverzekeringen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverzekeringen BOB in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverzekering Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden achterstallige betalingen kapitaalverzekeringen BBZ in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
Aard controle R Indicator: G3/07			Aard controle R Indicator: G3/08	Aard controle R Indicator: G3/09	Aard controle R Indicator: G3/10	Aard controle n.v.t. Indicator: G3/11		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking siSa - d.d. 14-2-2023										
Verstrekker	Uitvoeringscode	Specifieke uitvoering Juridische grondslag Opdrager	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator			
SZW	G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) gemeentedeel 2022 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het?	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente		
			Aard controle n.v.t. Indicator: G4/01	Aard controle R Indicator: G4/02	Aard controle R Indicator: G4/03	Aard controle R Indicator: G4/04	Aard controle R Indicator: G4/05	Aard controle R Indicator: G4/06		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 21.061	€ 40.446	€ 4.033		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 4.289	€ 0	€ 6.224	€ 10.021	€ 930		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 30.829	€ 15.376	€ 1.245		
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 9.575	€ 2.076	€ 249		
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 1.307	€ 0	€ 4.693	€ 4.585	€ 85		
			6 Totaal	€ 5.596	€ 0	€ 72.182	€ 72.504	€ 6.542		
			Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente	Aard controle n.v.t. Indicator: G4/10			
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja				
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja				
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja				
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja				
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja				
			6 Totaal	0	0	Ja				
			Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) Gemeente	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht, aflossing) Gemeente	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht, overig) Gemeente	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) Gemeente	Aard controle n.v.t. Indicator: G4/15		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0			
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0			
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0			
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0			
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0			
			6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0			
			Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	Levensonderhoud - Mutaties (dokter en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	Aard controle n.v.t. Indicator: G4/19			
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 994	€ 0	€ 0				
2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 3.165	€ 0	€ 0							
3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 2.985	€ 0	€ 0							
4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0							
5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0							
6 Totaal	€ 7.144	€ 0	€ 0							
SZW	G10	Wet inburgering 2021, gemeentedeel 2022 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente	Baten (jaar T) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente					
			Aard controle R Indicator: G10/01	Aard controle R Indicator: G10/02	Aard controle n.v.t. Indicator: G10/03					
			€ 101.916	€ 0	Ja					
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire, gemeentedeel Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) Gemeente	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente					
			Aard controle R Indicator: G12/01	Aard controle R Indicator: G12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: G12/04					
			€ 7.602	€ 0	Ja					
SZW	G13	Onderwijsroute 2022, deel gemeente Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente	Baten onderwijsroute (jaar T) Gemeente	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente	Baten overige voorzieningen (jaar T) Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente			
			Aard controle R Indicator: G13/01	Aard controle R Indicator: G13/02	Aard controle R Indicator: G13/03	Aard controle R Indicator: G13/04	Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05			
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja			
VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) Gemeenten	Totale werkelijke berekende subsidie Gemeenten	Activiteiten	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) Gemeenten	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken Gemeenten	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken Gemeenten	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten Gemeenten	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is Gemeenten
			Aard controle R Indicator: H4/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03	Aard controle R Indicator: H4/04	Aard controle R Indicator: H4/05	Aard controle R Indicator: H4/06	Aard controle R Indicator: H4/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/08
			€ 1.021.768	€ 800.727						
1	1.1	Onroerende zaken - nieuwbouw	€ 105.218	€ 105.218	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
2	1.2	Onroerende zaken - renovatie	€ 200.717	€ 200.717	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
3	1.2	Onroerende zaken - renovatie	€ 9.496	€ 9.496	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
4	1.2	Onroerende zaken - renovatie	€ 519	€ 519	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
6	1.2	Onroerende zaken - renovatie	€ 5.416	€ 5.416	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
7	1.3	Onroerende zaken - onderhoud	€ 218.259	€ 218.259	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
8	2.1	Roerende zaken - aankoop	€ 56.041	€ 0	€ 56.041	€ 0	€ 0	€ 0		
9	2.2	Roerende zaken - dienstverlening door derden	€ 26.879	€ 0	€ 26.879	€ 0	€ 0	€ 0		
10	2.3	Roerende zaken - Beheer en exploitatie	€ 81.646	€ 0	€ 81.646	€ 0	€ 0	€ 0		
11	3.1	Overige kosten	€ 89.824	€ 0	€ 0	€ 0	€ 89.824	€ 0		
12	1.2	Onroerende zaken - renovatie	€ 2.712	€ 2.712	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		Art. 13 Toplaag renovatie veld 403 Sportpark Vredenburg
13	1.2	Onroerende zaken - renovatie	€ 1.346	€ 1.346	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		Art. 13 Toplaagrenovatie veld 302 Hoosdeler
14	1.2	Onroerende zaken - renovatie	€ 701	€ 701	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		Art. 13 Renovatie terrein en beschield 405 Sportpark Vredenburg

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 14-2-2023								
Verstrekker	Uitvoeringscode	Specifieke uitvoering Juridische grondslag Opvangster	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
VWS	H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Beschikkingnummer	Totaal bedrag volgens beschikking	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T)	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T)	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (tm jaar T)	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (tm jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: H8/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/02	Gerealiseerd	Gerealiseerd	Gerealiseerd	Gerealiseerd
			1 1032047	€ 67.713	€ 0	€ 36.748	€ 0	€ 36.748
			1032047	€ 60.000	€ 0	€ 27.198	€ 0	€ 30.000
			2 1042120	€ 56.574	€ 0	€ 27.855	€ 0	€ 27.855
			Kocoe beschikingsnummer	Eindverantwoordind (Ja/Nee)	Aard controle R Indicator: H8/03	Aard controle R Indicator: H8/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/06
Aard controle n.v.t. Indicator: H8/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/08							
1 1032047	Nee							
1032047	Nee							
2 1042120	Ja							
VWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Besteding (jaar T)	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)			
Aard controle R Indicator: H12/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H12/03						
€ 34.808	Ja	Nee						
VWS	H25	Regeling Specifieke uitkering Ijsbanen en zwembaden (ronde 3)	Beschikkingnummer / kenmerk	Ontvangen Rijksbijdrage (Jaar T) Automatisch berekend	Totale definitieve exploitatietekort Automatisch berekend	Totale cumulatieve besteding Automatisch berekend	Eindverantwoording	
Aard controle n.v.t. Indicator: H25/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H25/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H25/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H25/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H25/05				
1 SPJW1221P22024	€ 75.431	€ 75.431	€ 75.431	Nee				
Naam locatie	Betreeft periode Nov + dec 2021 of Jan 2022?	Totale toezegging per locatie	Hoogte definitief exploitatietekort per locatie	Besteding per locatie	Cumulatieve besteding per locatie (tm jaar T)			
Aard controle n.v.t. Indicator: H25/06	Aard controle R Indicator: H25/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H25/08	Aard controle R Indicator: H25/09	Aard controle R Indicator: H25/10	Aard controle n.v.t. Indicator: H25/11			
1 Zwembad De Schied	Nov + dec 2021	€ 58.518	€ 58.518	€ 58.518	€ 58.518			
2 Zwembad De Schied	Jan 2022	-4562	€ 16.913	€ 16.913	€ 16.913			

Overzicht taakvelden

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Omschrijving taakveld BBV	Lasten	Baten	Saldo
Algemeen Bestuur en Organisatie		6.279	1.067	-5.212
0.1	Bestuur	2.520	163	-2.357
0.2	Burgerzaken	3.716	904	-2.811
5.6	Media	43		-43
Openbare Orde en Veiligheid		7.259	9	-7.250
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	5.449	9	-5.441
1.2	Openbare orde en veiligheid	1.788		-1.788
2.1	Verkeer en vervoer	21		-21
Verkeer en Vervoer		11.386	4.715	-6.671
0.63	Parkeerbelasting	264	3.583	3.320
2.1	Verkeer en vervoer	9.425	1.095	-8.330
2.2	Parkeren	571	36	-534
2.4	Economische havens en waterwegen	263		-263
2.5	Openbaar vervoer	146		-146
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	717		-717
Economie en Werken		1.281	545	-735
0.5	Treasury		319	319
3.1	Economische ontwikkeling	358		-358
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	923	227	-696
Onderwijs		8.432	2.772	-5.660
4.1	Openbaar basisonderwijs	380	1	-379
4.2	Onderwijshuisvesting	3.167	102	-3.066
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	4.885	2.669	-2.216
Sport, Cultuur en Recreatie		9.450	1.742	-7.708
4.1	Openbaar basisonderwijs	108	52	-56
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	41		-41
5.1	Sportbeleid en activering	176	55	-121
5.2	Sportaccommodaties	3.392	1.608	-1.784
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	2.635		-2.635
5.4	Musea	1.035	27	-1.007
5.6	Media	1.448		-1.448
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	615		-615
Sociaal Domein		94.026	34.884	-59.142
0.4	Overhead	8.392	9.295	903
1.2	Openbare orde en veiligheid	136		-136
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	10.409	2.164	-8.245
6.2	Wijkteams	809		-809
6.3	Inkomensregelingen	30.832	21.431	-9.401
6.4	Begeleide participatie	2.491		-2.491
6.5	Arbeidsparticipatie	3.032	923	-2.109
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3.201		-3.200
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	12.620	504	-12.117
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	16.507	339	-16.168
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	2.048	12	-2.036
7.1	Volksgezondheid	3.535	73	-3.462
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	14	143	128
Wonen en Leven		59.902	36.101	-23.801
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	321		-321
5.5	Cultureel erfgoed	1.492		-1.492
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.044	84	-4.960
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	31		-31
6.5	Arbeidsparticipatie	14		-14
7.2	Riolering	4.620	6.061	1.441
7.3	Afval	8.198	11.304	3.105
7.4	Milieubeheer	1.945	768	-1.177

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Omschrijving taakveld BBV	Lasten	Baten	Saldo
8.1	Ruimtelijke ordening	3.639	112	-3.527
	Ruimte en leefomgeving	893	907	13
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	30.692	13.638	-17.054
8.3	Wonen en bouwen	3.013	3.229	216
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		4.192	137.149	132.957
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	2.536	1.960	-576
0.5	Treasury	228	738	510
0.61	OZB woningen	597	7.133	6.536
0.62	OZB niet-woningen	4	6.193	6.189
0.64	Belastingen overig	159	23	-136
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		120.399	120.399
0.8	Overige baten en lasten	497	50	-447
2.1	Verkeer en vervoer		299	299
3.4	Economische promotie		222	222
6.3	Inkomensregelingen	171	132	-38
Overhead		30.198	1.086	-29.112
0.4	Overhead	30.198	1.086	-29.112
Mutaties reserves		2.036	2.713	677
0.10	Mutaties reserves	2.036	2.713	677
Eindtotaal		234.439	222.783	-11.656

Wet Normering Topinkomens

Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De WNT is van toepassing op Gemeente Rijswijk. Het voor Gemeente Rijswijk toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2016 voor de eerste twaalf kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

Gegevens 2022		
bedragen x € 1	P.M. Schuit	J.A. Massaar
Funcctiegegevens	Gemeentesecretaris/ Algemeen directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 t/m 31/12	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	132.773	103.365
Beloningen betaalbaar op termijn	22.360	18.212
<i>Subtotaal</i>	<i>155.133</i>	<i>121.577</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	155.133	121.577
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2021		
bedragen x € 1	P.M. Schuit	J.A. Massaar
Funcctiegegevens	Gemeentesecretaris/ Algemeen directeur	Griffier
Aanvragen einde functievervulling in 2021	01/01 t/m 31/12	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte) ⁷	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	127.246	99.156
Beloningen betaalbaar op termijn	21.887	18.322
<i>Subtotaal</i>	<i>149.133</i>	<i>117.478</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000	209.000
Bezoldiging	149.133	117.478

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Aan de gemeenteraad van de
Gemeente Rijswijk

Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Churchillplein 5D, 6e etage
Postbus 85745
2508 CK Den Haag

T: +31 (0)70 358 90 00
F: +31 (0)70 350 20 20

den Haag@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van de gemeente Rijswijk te Rijswijk gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2022 als van de activa en passiva van de gemeente Rijswijk op 31 december 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 Balans;
- 2 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening;
- 3 Grondslagen;
- 4 Toelichting op de balans;
- 5 Overzicht begrotingsrechtmatigheid;
- 6 Overzicht van de incidentele baten en lasten;
- 7 Toelichting op het overzicht van baten en lasten;
- 8 Single Information Single Audit (SiSa);
- 9 Overzicht taakvelden;
- 10 Wet Normering Topinkomens.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022, het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Rijswijk zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 2.333.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado. Op basis van hoofdstuk 4 van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 hebben wij bij de controle van de SiSa-bijlage dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2022. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 116.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Als onderdeel van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de gemeente en haar interne beheersingsomgeving. Wij hebben een frauderisicoanalyse uitgevoerd met als doelstelling het identificeren en inschatten van mogelijke risico's op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude. Wij hebben onze frauderisicoanalyse besproken met het college en de gemeenteraad.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij geconcludeerd dat wij geen frauderisico zien ten aanzien van de opbrengstverantwoording. Dit vloeit voort uit het feit dat een opbrengststroom vast kan zijn, waarop de gemeente geen invloed heeft (zoals de rijksbijdrage en specifieke uitkeringen vanuit het rijk) of dat een opbrengststroom geen materiële omvang heeft of dat een opbrengststroom bestaat uit een grote hoeveelheid kleine, routinematige, niet materiële transacties waardoor de kans op een materiële fraude laag is.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij de volgende frauderisico's geïdentificeerd en geëvalueerd in het kader van onze controle.

Het risico dat het management maatregelen van interne beheersing doorbreekt

Het college of management bevindt zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken. Een incentive van het college of management zou hierbij kunnen zijn om op die wijze een betere financiële situatie of prestatie te presenteren.

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- Analyseren en beoordelen van op basis van risicocriteria geselecteerde journaalposten en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht om de nauwkeurigheid van de geselecteerde journaalposten te controleren;
- Analyse van aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- Beoordelen van belangrijke schattingen en de schattingsprocessen van het college of management zoals de waardering van de vaste activa, grondexploitaties, debiteuren en het toereikend zijn van voorzieningen. Hierbij hebben we in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het college bij deze posten. Wij hebben onder meer de volgende werkzaamheden verricht:
  - Met betrekking tot de activa hebben wij vastgesteld of er sprake is van duurzame waardeverminderingen.
  - Met betrekking tot de grondexploitaties hebben wij gecontroleerd of de uitgangspunten en prognoses plausibel zijn en de verantwoorde resultaten op grondexploitaties nauwkeurig en volledig zijn verantwoord.
  - Met betrekking tot vorderingen hebben wij de inschatting van het college van de inbaarheid van de vordering en dientengevolge de omvang van de voorziening dubieuze debiteuren gecontroleerd.
  - Met betrekking tot de voorziening wethouderspansioenen hebben we gecontroleerd of de uitgangspunten voor deze voorziening plausibel zijn.
  - Met betrekking tot de onderhoudsvoorzieningen hebben wij gecontroleerd of de uitgangspunten voor deze voorzieningen plausibel zijn en de beheerplannen actueel zijn. Daarbij is tevens vastgesteld of de realisatie ten opzichte van de schatting van vorig jaar belangrijke afwijkingen zijn.
- Beoordelen van significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening om;
- Beoordelen van transacties met verbonden partijen;
- Doornemen van notulen van vergaderingen van het management, college en de raad.

Naast bovenstaande hebben wij, voor zover relevant voor onze controle, de opzet geëvalueerd en het bestaan vastgesteld van de beheersingsmaatregelen op organisatieniveau zoals de frauderisico-analyse, de gedragscode en de regeling melden vermoeden misstanden, alsmede de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten, het maken van schattingen en het bewaken van projecten. Tevens hebben wij specifieke aandacht gegeven aan de toegangsbeveiligingen in het IT-systeem en de mogelijkheid dat hierin functiescheiding kan worden doorbroken.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het college of management.

Wij constateren dat fraude en fraudepreventie een onderdeel is waar de gemeente actief mee bezig is. Het college heeft een Onderzoeksprotocol voor integriteitsmeldingen en een Regeling Melding Vermoeden Misstand geïmplementeerd en beschikt over een interne frauderisicoanalyse waarin frauderisico's worden geïdentificeerd en relevante interne controlemaatregelen gedefinieerd om deze frauderisico's te mitigeren.

Wij zijn gedurende de gehele controle alert geweest op indicaties van (mogelijke) fraude of corruptie. Daarnaast hebben wij middels een schriftelijke bevestiging door het college laten bevestigen dat alle gevallen van (mogelijke) fraude zijn gemeld aan ons. Wij hebben tijdens onze controle geen specifieke aanwijzingen gekregen voor (een vermoeden van) materiële fraude.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Het college heeft in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van de gemeente om de door haar geïdentificeerde risico's op te vangen en haar bedrijfsvoering voort te zetten voor tenminste 12 maanden na het opstellen van de jaarrekening. De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. Als onderdeel van onze controle hebben wij deze veronderstelling met het college geëvalueerd aan de hand van de tot het moment van het verstrekken van deze controleverklaring beschikbare informatie waaronder de begroting en de financiële kengetallen inclusief de weerstandsratio.

Wij hebben, op basis van de verkregen controle-informatie, overwogen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Eventuele relevante gebeurtenissen na balansdatum die haar effect kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente zijn toereikend toegelicht in de toelichting op de balans. Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht:

- Wij hebben een risicoanalyse uitgevoerd gericht op het risico dat er gereede twijfel bestaat over de mogelijkheden om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouder.
- Wij hebben kennisgenomen van de analyse in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van het college en overwogen of deze alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle van de jaarrekening kennis hebben. Wij hebben met het college de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten besproken.
- Wij hebben kennisgenomen van de meerjarenbegroting in relatie tot de ontwikkelingen in de sector decentrale overheden.
- Wij hebben kennisgenomen van de beoordeling van de (meerjaren)begroting van de gemeente door de toezichthouder.
- Wij hebben vastgesteld dat de volgens het BBV verplichte financiële kengetallen in lijn liggen met de gangbare normen.
- Wij hebben inlichtingen ingewonnen bij het college over zijn kennis van het niet in staat kunnen zijn om financiële risico's op te kunnen vangen vanuit de reguliere bedrijfsvoering.
- Wij hebben inlichtingen ingewonnen over gebeurtenissen of omstandigheden na de periode waarvoor het college een beoordeling heeft gemaakt.

Op basis van onze kennis en ons begrip van de organisatie, verkregen tijdens onze jaarrekeningcontrole, en de financiële positie van de gemeente, zoals deze blijkt uit de jaarrekening, vinden wij het hanteren van de continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente niet langer in staat is om de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

C. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

D. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De raad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022, het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad, het Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 13 juli 2023

Baker Tilly (Netherlands) N.V.

S.M. Turenhout RA